

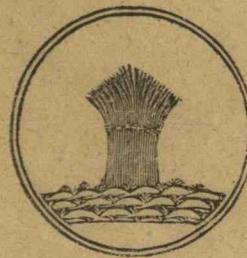
ANTICUITATILE JUDEȚIULUI ROMANATI

CUVENTARE ROSTITA IN SIEDENTIA DIN 20 SEPTEMBRIE 1877 A
SOCIETATII ACADEMICE ROMANE

SI ACUMU INSOCITA CU NOTE, ANNEXE SI DESEMNU'R

DE

A. I. ODOBÉSCU.

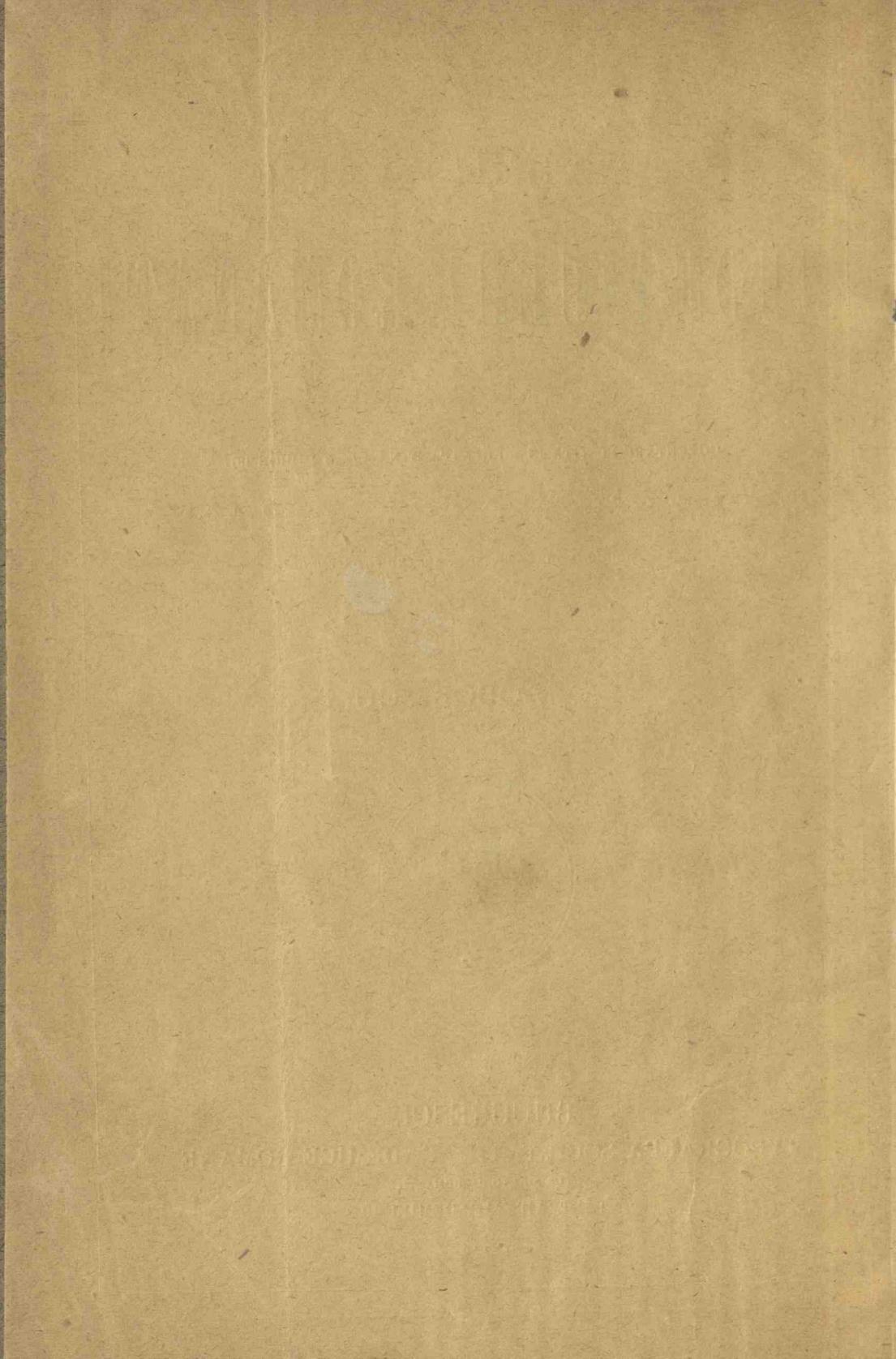

BUCURESCL.

TYPOGRAFI'A SOCIETATII ACADEMICE ROMANE
(LABORATORII ROMANI).

19. STRAD'A ACADEMIEI 19.

1878.

ANTICUITATILE
JUDEȚIULUI ROMANATI

**EXTRASU D'IN
ANNALELE SOCIETATII ACADEMICE ROMANE**

SESSIUNEA ANNULUI 1877. TOMUL X. SECTIUNEA II:

MEMORII SI NOTITIE.

Pagina 173, sub titulu :

**RELATIUNE DESPRE LOCALITATILE SEMNALATE PRIN ANTICUITATI
IN JUDETIULU ROMANATI**

Juv. 19459

BIBLIOTECĂ CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREŞTI

Nr. 13586.

3122983

ANTICUITATILE

JUDEȚIULUI ROMANATI

CUVENTARE ROSTITA IN SIEDINTA DIN 20 SEPTEMBRIE 1877 A.

SOCIETATII ACADEMICE ROMANE

SI ACUMU INSOCITĂ CU NOTE, ANNEXE SI DESEMNU'R

DE

A. I. ODOBESCU.

Donațiunea Maiorului

BUCURESCI.

TYPOGRAFI'A SOCIETATII ACADEMICE ROMANE
(LABORATORII ROMANI).

19. STRAD'A ACADEMIEI 19.

1878.

902.6 (198.2)

BUCURESTI ADORTOLISTE
COTA 13586
CONTROL 1953

fe 156/05

1956

1961

B.C.U.Bucuresti

C18661

PRECUVENTARE

Miculu volumu ce scotu aci sub titlulu de *Anticuitati ale judeetiului Romanati*, este nu atatu ua monografia completa a tutuloru thesaureloru antice cate contine acelu coltiu alu Romaniei, care, de ua-data cu numele, a pastratu si mai multe remasitie ale vechiloru coloni romani d'in Dacia, catu ua adunatura a tutuloru notiiuniloru, mai multu seu mai pucinu precise, pe care le au cullesu, de vre ua patru-dieci si duoi de anni incóce, ómeni, — forte neasemenati in gradulu loru de cultura archeologica,— cari au avutu placere seu sarcina de a se occupá cu asiá materii.

Aceste notiiuni, cate ajunsese la cunnoscinti'a mea, m'amu cercátu acumu unu annu, sa le resumu intr'ua scurta cuventare, rostita intr'un'a d'in siedintiele Societatei Academice Române, in care cuventare imi era mai multu a-minte de a constatá ca ce felu de cunnoscintie asupr'a infaciisiarei anticarii a judeetiului Romanati, potu sa resulte d'in respunsurile date, in cursulu anniloru de la 1871 pene la 1874, de contra invetigatorii satesci, chiamati a respunde la unu *Cestionariu* popularu archeologicu, redactátu de mine in stylulu si form'a ce mi s'au parutu mai inlesnitóre pentru priceperea si petrunderea popula-tiuniloru nóstre rurale.

Acestu *Cestionariu*, impartitu invetigatoriloru satesci de contra Ministeriulu Instructiunei publice, n'a fostu pretutindeni fora resultatul. Cei mai multi d'in dascalii de sate s'au silitu sa iea si sa ne comunice informatiuni locale, spre a satisface la intrebarile ce li se adre-

sase: altii anse, séu d'in negligentia, séu d'in lipsa de perspicacitatea necesaria, séu chiaru in fine si d'in reale absentia a obiectelor recerute in localitatile respective, au respuusu co nimic'a d'in cele mentiionate in *Cestionariu* nu se afla pe la dinsii.

Apoi anco sa observamu co nu tóte communele tierrei, si mai al-lesú nu tóte satele si catunele, au scóle si invetiatori, si ca prin urmare tóte acele cate sunt in astu-felu de positiuine au remasu firesce mute la chiamare ce, prin *Cestionariu*, s'a indreptatu numai acolo unde se afla asediaminte scolare.

Asiá déro, lacune trebuia sa fia, si sunt multe; ele catá a fi adaose, in numeru celu pucinu egalu, pe lunga informatiunile sosite. Sa punemú érosi in cumpena si valórea sciintifica, mai totu d'a-una minima, a informatiunilor date, si vomu fi siliti a constata co lucrarea ce amu facutu spre resumarea cunoscintielorú nóstre asupr'a anticuitatiloru d'in Romanati, nu póté fi, de ua camu data, decatu rudimentulu informu alu unei monografii asupr'a acestui interesantu subiectu. Nici co amu pretensiune a presentá cetitorului mai multu decatu atat'a.

Si cu tóte acestea, in numerósele annexe, cari au venit, un'a dupo alt'a, sa se alature, in lucrarea nóstra, pe lunga notiiunile cullese d'in respunsurile dascaliloru de sate, amu addusu subiectului nostru totu contingentele archeologicu, catu ni'l'u potu procurá lucrările acelorú ómeni carturari, cari sciu séu cari credu a sei mai multe decatu invetiatorii satesci.

Typariturile, unde se afla consemnateacele informatiuni d'in a duo'a serie, sunt in genere publicatiuni asiá de efemere, asiá de pucinu parstrate in bibliotecile nóstre publice si private, incat u'amu crediutu co va fi cu totulu fora de folosu a le aduná de prin diiare rasipite si de a le retyparí ací, insocindu-le cu unele d'in desemnele ce le intovaro-siescu, si une ori chiaru producendu desemne noui si inedite de pre obiectele descrise in ele.

Nu tagaduiescu co cea mai mare parte d'in cele coprinse in aceste typarituri,—unele cu adeveratu caracteru si altele numai cu pretensiune archeologica,—au totu atat'a necesitate de controlari serióse la faci'a locului, ca si datele de prin respunsurile invetiatoriloru satesci;

ba adesé poté si mai multu, coci sciinti'a faciarita este totu d'a-un'a mai amagitóre si mai vicléna, decatu naiv'a si sincer'a ignorant'i'a.

Totusi, chiaru si astu-felu fiindu, mi s'a parutu necesariu de a fi ua-data adunate, macaru si numai de pre unu coltisioru alu tierrii, totu ce s'a scrisu, totu ce s'a facutu cunnoșcutu séu s'a presuppusu de ori si cine, asupr'a vechieloru asediaminte pamentene, pentru ca pe viitoru ómeni cu adeverata scientia si cu buna creditia, luandu scire de tóte acele indicatiuni, sa se occupe a le adeverí prin controlari minutiióse si cercetari la faci'a locului, prin completari pe unde sunt errori intemplatóre séu precugetate.

Eto scopulu pentru care amu cutezatu a scóte la lumina ua ca rte, formáta d'in asia multe si felurite petice, ua carte ce nu va multiumí de siguru pe cei cari voru fi speratu sa gasésca intr'ins'a ua descriere systematica si completa a *Anticuitatiloru d'in județiulu Romanati*; déro pentru care, credemu, co ne voru fi fórte multiumitori acei'a cari voru voí sa scia ce s'a facutu si ce s'a scrisu pene astadi in privinti'a descopeririloru de vechi asediaminte d'in acea portiiune a tierrei.

Póte chiaru d'in acesti'a se voru allege si barbati de meritu cari, prindiendu indemnú d'in interesulu invederatu alu descopeririloru, le voru preurmá cu mai multa sciintia, mai multa ordine si mai multu succesu decatu predecesorii loru.

Pentru acei'a, cartea nóstra va fi ua calleusa pretiuita, si cu catu cercetarile loru voru ajunge la resultate mai fructuóse, cu atatu va cresce si utilitatea publicatiunei care le va fi servitu de indemnú si de base.

Sa inchipuimu in adeveru co ua inventoriare a tutuloru notiiuniloru anticarii adunate pene acumu in tóta tiérr'a nostra, si acei'a chiaru numai atatu de completa pe catu este cea care o offerim acumu publicului despre ale județiului Romanati — s'aru publicá catu mai curendu, óre, spune-mi-se?, n'amu fi cu multu mai inaintati, déco nu in cunnoșcenti'a reale a anticuitatiloru nóstre, déro celu pucinu in a sorgintieloru d'in cari putemu scóte pe viitoru mai intins'a loru cunnoșcientia?

Amu avé celu pucinu d'ainante ochiloru unu conspectu generalu, de-si póte anco tulbure alu datineloru nóstre d'in trecutu; amu avé ua schitia de chart'a anticaria a tierrei nóstre, la deosebite epoce ale

vietiei sale. Si pe acelu conspectu, pe acea chart'a, amu puté pe fiacare di, sa facemu adaose, sa facemu indreptari. Toti acei'a caror'a le placu studiile vechimei aru cutezá negresitu atunci a pasí cu mai multa sigurantia contra nuoi descoperiri. Aru remané mai pucinu locu pentru sfíela, celoru cu bune creditia, mai pucina impunitate pentru scornirile fantastice ale celoru pré multu indrazneti.

Déro este negresitu lucru greu, indelungu si costatoru a face pentru catc'-va decimi de judetie, cei'a ce cu mari anevointie facemu ací pentru unulu singuru (Romanatii) si cei'a ce acumu cati'-va anni amu facutu pentru altulu (Dorohoiu). Nu sciu, dieu, déca puterile imi voru permite sa ducu eu insu'mi pene la capetu acésta lucrare, cari'a i trebue mai multu chiaru decatu ua nepregetata staruinti'a; coci me simtu datoru chiaru ací indata sa aratu co, insasi acésta lucrare partiiale nu 'mi aru fi fostu cu putintia a o realisá fora de inlesnirile ce amu aflatu in sprijinulu binevoitoru alu actnalului Ministru alu Instructiunei publice, Domnu George Chitiu, precum si in ospitalitate ce 'mi a accordatui in Annalele sale, Societatea nóstřa Academica, cari'a ansé amu fostu nevoit u'i adoptá in acésta publicatiiune, pucinu respandit'a orthografia. Unei'a si altui'a voiu sa le multiamescu pentru presentu; éro viitorulu intregi lucrari va depinde multu de la resultatele ce ar essi d'in primele mele incercari. Acele resultate le asteptu.

Insasi lucrarea mea de inventoriare, ét'o aci de facie; in fine, pentr'n ca de ua data cu dins'a, sa divulgu si publicului mai cultu, principal'a ei sorginte, voiu retyparí, in acesta precuventare, modestulu meu *Cestionariu séu Isvodu*, care a provocatu adunarea materialului celui mai copiosu alu lucrarei de facie.

Astu-felu se va judecá, la unu locu, tóta valórea intreprinderei mele incercatóre, intreprindere facuta, — o marturisescu—cu pretensiuni sciintifice multu mai prejosu de resultatele la care ea póte cu timpulu sa impinga cunoscinti'a istoriei si a ethnografiei patriei nóstrestre.

CESTIONARIU

SÉU

ISVODU DE INTREBARILE LA CARI SE CERE A SE DA RESPUNSURI
IN PRIVINTI'A VECHILORU ASIEDIAMINTE CE SE AFLA IN DEOSEBITELE COMMUNE
ALE ROMANIEI.

Guvernulu, cu scopu de a pregatí intocmirea unei istorii lamurite a Romaniei, avendu trebuintia a aduná de prin totu cuprinsulu tierrei, sciinti'a despre tóte locurile car voru fi fostu insemnate anco d'in vechime, prin cladiri séu alte semne vechi attingetórei de faptele stramosiloru némului romanescu, doresce a avé d'in fia-care communa, respunsuri deslusite la intrebarile urmatóre :

1ª Intrebare : — Se face intrebáre déco in cuprinsulu communei séu in communele invecináte, adico in orasiele, in satele, in catunele, in campi, in padurile ori in muntii cari sunt cuprinsi in acea communa séu in cele invecinate, se afla vre unu locu care sa se cunnóasca a fi fostu anco d'in vechime, *locu insemnatu*, adico, spre pilda :

— Care sa se aráte co a fostu *Cetate vechia*, séu de zidaria, séu numai de pamentu, cu imprejmuire de pétra ori cu siantiuri;

— Ori déco este in communa séu in vecináitate, vre unu locu care pórta numire de *Cetate*, séu de *Cetatiuia*, séu de *Cornu*, séu de *Grindu*, séu de *Stréja vechia*, séu de *Tabera vechia*, séu de *Seliste*, séu de *Turnu*, séu de *Cula*, séu de *Basca*, séu de *Hozná*, séu de *Capiste*, séu de *Monastire* ori *Biserica vechia*, séu de *Oltaru*, séu alta numire d'in care sa se intelliéga co a fostu pe acelu locu vre unu asiediamentu stramosiesc;

— Ori déco se afla ceva *Siantiuri* de cele betranesci, cari pe une locuri pórta numire de *Troianu*, séu *Brazda*, séu *Vallu*;

— Ori déco sunt pe communa séu in vecináitate, un'a séu mai multe *Magure vechi*, séu *Movile* insemnate, séu *Gorgane*, séu *Popine*, séu *Dolme*, cari sa se cunnóasca co sunt facute de la mosi stramosi, si nu de hotarnicii d'in vremile de acumu;

— Ori déco sunt *Rovine* si *Gropane* de selisti vechi de orasie, de targuri si de sate

— Ori déco sunt pe sub pamentu séu in vre ua cósta, *Morminte vechi*, ori *Gropnitiie*, ori *Bolti*, in cari au fostu inmormentati ómeni d'in vremile vechi;

— Ori déco sunt *Gropi* séu *Borte* adunci, unde sa se dica co aru fi fostu in vechime

Ocene parasite ori *Bai*, d'in care se scoteá mai de de multu feru, aráma, argintu, auru séu alte metaluri;

— Ori déco sunt ceva *Ziduri surpate*, cari pórta numirea co sunt de pe vremile candu cu *Uriasii*, cu *Jidovii*, cu *Taiarii* séu cu alte limbi pagane si straine d'in vechime;

— Ori déco sunt ceva *Stelpi* séu *Capateie* de pétra, ori de caramida, ori de lemn ale vre unui *Podu* vechiu si surpatu, care trece preste vre ua apa séu preste vre ua valle.

— Ori déco sunt ceva semne vechi, precum *Cruci* mari de pétra cu slove séu fora slove, ori *Petróie* mari asiediate de mana de omu;

— Ori déco sunt *Pesteri* scobite in stanca séu in maluri, in care se spune co aru fi locuitu odinióra ómeni;

— Ori déco sunt alte locuri, in care s'au gasítu mai de multu séu se póté gasí si acumu felurite remasitie de pe la locuitorii d'in vechime, precum *Olle*, *Urcioare*, *Urlóie* de lutu si *Hirburi*, ori *Arme* si *Unelte*, séu *Podóbe* de feru, de ocelu, de aráma séu de alte metaluri; ori *Idoli* mari séu mici de pétra, de lemn, de pamentu séu de feru; ori *Lespedi* de pétra sapáte cu *Chipuri* séu cu *Slove*; ori *Banuti* vechi, ori *Petre de innele*, ori alte feluri de lucruri d'in vechime.

A 2-a Intrebare : — Déco se va fi aflandu in communa séu in vecinatáte vre unulu séu mai multe locuri de felulu celoru insemnate la anteia intrebáre, se va aratá cu deamertuntulu, care sunt acele locuri, de ce *soiu* sunt ele, si se va insemná deslusitu ce *num're* pórta in partea locului fia-care d'in ele in deosebi

A 3-a Intrebare : — Se va insemná asemeni in ce parte a communei cade fia-care d'in acele locuri, adico spre *resaritu*, spre *appusu*, spre *média-nópte*, ori spre *média-di*, i se va aratá anco déco ele sunt asiediate pe *locu sietiu*, séu pe vre unu *délu*, séu in vre ua *valle*, séu pe *malulu* vre unei *ape*, séu pe *pólele* ori pe *muchia* vre unui *munte*; séu pe vre unu *piscu*, séu in vre ua *padure*, séu in vre unu *lacu* ori *bal'a*, séu in vre unu *ostrovu*, séu in vre ua *respanteia*; insemnandu-se totu de na data si numirea acelui locu in care se afla.

A 4-a Intrebare : — Se va aratá, pre catu va fi prin putinti'a, intinderea séu mărimea si forma ce inchipuiesce, adico :

— Déco va fi *Cetate* ori *Cetatiuia*, se va spune de este rotunda, ori in mai multe unghiuri, si se va aratá ca catu cuprinsu póté sa aiba in la-untrulu ei, cate falci, ori cate pogóne, ori cati stanjeni;

— Déco va fi *siantiu*, se va spune ca catu este *adunculu*, catu este *latulu* si catu este *lungulu* lui, si incotro este indreptata urm'a lui prin communele vecine, si se va aratá in ce parte este aruncatu pamentulu, adico spre *resaritu*, spre *appusu*, spre *média-nópte* ori spre *média-di*;

— Déco va fi *movila*, séu *magura*, séu *gorganu*, séu *popina*, séu *dolma*, se va aratá ca catu este de inaltu si ca cati stanjeni póté sa aiba ocolulu lui, la pôle, si déco este rotundu, séu cu verfulu tiuguiatu ori trunchiatu;

— Deco va fi *zidaria*, se va spune deco este facuta cu *bolovani neciopliti* de pétra, ori cu *lespedi cioplite*, ori cu *caramida*, si cu ce felu de caramida, mare séu mica, grósa

séu subtire, si se va aratá ce inchipuesce acea *zidaria*, adico deco este *rotunda*, ori in *unghiuri*, ca cumu aru fi fostu ua *biserica*, ori ua *cula*, ori un *palatu*, ori ua *casa omenesca*; séu deco este numai unu *parete* prelungită ca unu *zidu de imprejmuire*;

— Deco voru fi *petróie* asediate de mana de omu, se va aratá ca ce marime au ele si se va spune déco sunt mai multe *gramadite* un'a peste alt'a, ori puse alaturi in *linia drépta*, séu in *franturi*, séu in *rotocolu*; ori déco este numai unu *petroiu singuru* si pu-stei, déro forte mare;

— Deco va fi *pescere*, se va aratá déco pare a fi scobita de mana de ómeni, séu facuta numai d'in fire; si se va spune ca cata aduncime pote sa aiba si catu este de inalta in-la-intru, si in ce parte de locu isi are intrarea.

A 5-a Intrebare : — Se va aratá cu deameruntulu ori-ce felu de *spuse betranesci si povesti*, cari s'au pastratu d'in vechime despre acele locuri insemnate de ori-ce soiu voru fi, adunandu acele spuse betranesci de pe la *betranii* de prin sate, de pe la *preoti*, de pre la *inventatori*, de pre la *paznici de hotare* de pre la *plaiesti* si de pre la ori-care alti barbatii si femei, cari si ei le-au auditu de la parintii loru ca nisce povesti stramosesci, attingetóre de vechile asiediaminte ce se afla in cuprinsulu communei séu in vecinata.

A 6-a Intrebare : — Deco se va fi intemplatu sa se gasescă vre ua data in pamenu-tulu acelei commune séu in vecinatatea ei, ceva lucruri vechi, precum : *ollarii, arme, unelte, scule, banuti, idoli, chipuri, lespedi scrise* ori alte feluri de lucruri de prin vremile vechi, sa se fáca aratáre ce feluri de lucruri s'au gasitú si in ce locu s'au descope ritu si camu pe ce vreme.

La tóte intrebarile din acestu Isvodu, se cere ca sa se dée respunsuri lamurite, dupo ce se va face cercetáre despre cele aflatóre in cuprinsulu communei séu in vecinatati si la fia-care 'intrebáre in deosebi se va face respunsu cu tóte deslusire cate se voru puté do-bendí la faci'a locului, intrebandu si pe ómenii cu cunoscintie despre asemene lucruri batrenesci.

DOMNILORU,

Unii d'intre d^{vostre} n'au perduto pote cu totulu d'in memoria communicatiunea ce amu avutu onore a face Sectiunei istorice, in siedinti'a de la 23 augustu 1871, despre *Cestionariulu* popularu de archeologia, pe care ilu redactasemu in annulu precedent si carele, tramsu fiindu d'in partea Ministeriului Instructiunei publice contra inventiatorii satesci, anco de pe atunci 'mi a inlesnitu mijlocele de a face unu rapportu archeologicu asupr'a principaleloru monumente antice d'in judetiulu Dorohoiu.(1)

S'a emisu atunci opinionea co n'aru fi reu sa crea Societatea de la Ministeriu totie dosariele ce se voru intocmi d'in respunsurile venite, spre a le pastrá in archivele sale si mai cu séma spre a le utilizá.

Astadi, domniloru, acele dosarie, incredintiate totie mie, au ajunsu a fi forte voluminóse, de ora-ce ele continu, cu bunu cu reu, peste 1600 de respunsuri la disulu *Cestionariu*, venite de prin totie judetiele tierrei.

Nu dau negresitu aceste respunsuri, — d'in cari ua mare parte, trebuia sa marturisescu, sunt cu totulu negative, adico spunu co in commun'a respectiva nu se afla nimic'a d'in cele insemnate in *Cestionariu*, — nu le dau ca documente archeologice de ua inalta valore; déro éro unu numera considerable d'in ele ne procura netagaduite dovedi despre existenti'a multoru remasitie ale vechimei, de cari n'aveam u pene acumu nici ua cunoscintia.

Sub acestu punctu de vedere, dosariele in cestiune potu serví pentru informatiuni ulteriori mai aprofundate; ele potu deveni, mai allesu completandu-se si mai multu, nisice pretiuite calause pentru serióse exploratiuni archeologice; ele chiaru de acumu, pentru acel'a care le examina in comparatiune cu brum'a de archeologia eru-

(1). Acestu rapportu s'a publicatu in *Monitorulu officiale alu Romaniei*, № 152 d'in 13/25 iuliu 1871, de unde apoi l'au reprobusu si alte diiare, precum *Romanulu*, *Trompett'a Carpatiloru* si altele. Imi propunu a'lui editá d'in nou cu óre-care modificatiuni, necesitate de constatari personnali posteriori si de cate va informatiuni supplementarii, venite de pe la inventatori satesci.

dita și semi-erudită ce se poate culge din scările asupra României, — facu oarecum sa se învedere de aspectul arheologic al pământului românesc, cu diferențele sale străvăguite și zone succesive.

Acestu folosu al loru imi propunu, domniloru, a ve lu învedere astăzi, schiindu, în forte rapedi trasuri, caracterul anticariu alu unui a din județele cele mai interesante ale țării, sub acestu punctu de vedere, alu Romanatilor de preste Oltu.

Adeverul este că tocmai școala s-a facut, în secolulu nostru, și cele mai multe investigații arheologice din partea barbatilor culti, caroră, cum în trecutu, le a placutu să încearcă atenția arheologiei românești.

Asăi de să, nu numai din responsurile invetitorilor sătescăi, cari, pentru județul Romanat, mi au sositu pen, acum în număr de 58 bucati, (2) de să anco si din notele și cartile scrise și tiparite de unii literati ai nostri, voiu culgă elementele următorului scurtu conspectu.

Voiu avăoccasiune a spune, la locul său, totu contingentele ce mi-lu voru fi procurată însemnările, mai multu său mai puțin erudite, ale cercetărilor din stratul superior al culturei noastre. De așa mai nainte de a ve descrie cumu mi s-au infăcișiatu siesurile Romanatilor, de pre naivale revelații ale invetitorilor sătescăi, datim voia a face să măcănomencatura despre cercetările și tipariturile, executate cu anume intenție arheologică, de contra unii diletanți său literati români, în ultimele decenii, cari au semnalatu renascerea culturii la noi.

Duoi barbati cu să mare influență politică și administrativă în Tierra Romană au manifestat, anco de acum vre să patru-dieci de ani, gustul loru pentru adunarea de anticiuități, și făcăre dăin ei a reușită mai multu său mai puțină a să satisfacă acestu nobilu gustu, formându colectiuni private de anticiuități, adunate în mare parte din România. Acești doi barbati au fostu: Generalul Nicolae Mavros, caruia Museul nostru național din București îl datorăde pretiose monumente antice, mai cu săma în ramură epigraficei române de pre malurile Dunării, — celu l-altru, marele Banu Michalache Ghica, frate mai mare alu Domnitorului Alexandru Ghica și Vornicu său ministru de interne pene pe la 1842.

Ministrul a facutu ce a pututu pentru ca, întrecedându-se cu Directorul generalu alu Carantinelor Nicolae Mavros, să si adune dăin interiorul țării totu atât de anticiuități pe care rivalul său își agăță de pre ambele maluri ale Dunării de josu.

Acăsta luptă avă dăin nenorocire totu neajunsurile unui răsboiu pe capatate, în care se prăda, se restărta și se ferăma tinutului cucerit. Marelui Vornicu îl placeau anticele, și pe unde audia său banuia că se află antice, de grăba ellu tramitea *ispravnicii*, *zapci* și *pomognici* ca să ridice satele, să sape și să scormone salasiele de vechi ce-

(2) Dintre acestea anse, 14 nu ne procură altu contingente decatul allegația, nu totu daună decisiva, că nu există nici să remasă de anticiuități în respectivă localitate. Acestea sunt satele: *Leulu*, *Giuvărescu*, *Orlea*, *Cilieni*, *Moldoveni*, *Celarii*, *Dobrotescu*, *Gavanescu*, *Vadastriti*, *Cioroju*, *Strajescu*, *Babiciulu*, *Studină*, *Osie-de-josu*. Localitățile de unde au venit responzuri voru fi citate în cursul expunerei.

tati, spre a'i adduce la curtea sa d'in Bucuresci, — actualulu palatu alu administra-tiunei de Ilfov — petróie, antice si banuti.

Vai ! bietulu județiu Romanati numerá multe locuri de acelea, unde, printre diramaturi de ziduri si printre movile, plugarii si salaorii desgropau pe dibuite obiecte de pe placulu Vornicului. Asíá s'au facutu pe atunci sapaturi la Recic'a lunga Cara-calu, la Celei, la Slaveni si prin alte locuri ale județiu Romanati, sferamandu si rasipindu urme pretiiose ale vechieloru asiediaminte romane d'in acelu coltiu alu tierrei, insemnatul pentru eternitate cu stampil'a colonilor romani d'in Dacia.

Cumnatulu lui Michalache Ghica, junele colonelu Vladimiru de Blareinberg, fiu al unui distinsu archeologu carele a contribuitu in mare parte la descoperirile si elucidarea anticuitatilor scitico-ellenice d'in Rusia meridionale, luă sarcin'a de a consemná in cati-va articoli de archeologia, tipariti intr'ua revista d'in Bucuresci, numita *Muzeulu Nationalu* d'in annii 1836 si 1837, principalele rezultate ale ace-lor informe si depredatore exploratiuni. (3)

Camu atat'a scim'u despre cei'a ce s'a lucratu in acestu sensu pe timpulu de atunci, coci abié avemu sciintia despre directiunea ce pare a fi datu unoru asemene cerce-tari profesorele G. G. Pappadopolu d'in Athena, carele pe atunci era institutorele co-piilor marei Banu, si apoi, intorsu in Grecia, a scrisu unu discursu despre urmle «Hellenismului in Romania». (4)

Ause totu pe acele timpuri, traiá ací la noi unu ingineru hotarnicu, Alexandru Popovici d'in ducatulu Bucovinei, deco nu me insielu, carele avendu occasiune de a cutrierá in tóte sensurile, cu lantiulu si cu tierusiele, mosiile monastiresci si boie-resci, a insemnatul in condicutiile sale, ori-ce monumente antice, cetati, movile si santiuri, cate a pututu elu vedé cu ochii sei, descriindu-le cu de-ameruntulu.

Noroculu m'a facutu sa dau preste condicutiile reposatului Popovici, pe care imi voin f. ce ua placere a le depune in thesaurulu de manuscrite alu Societatei nóstre. Coprinsulu archeologicu alu unia d'in ele s'a si tiparitul, sunt cati-va anni in foi-

(3) Seri'a de articoli ai lui W. de Bl. in „*Muzeulu Nationalu, gazeta literare si industriale*“ d'in Bucuresci, este compusa d'in : 1º. *Suveniruri istorice si archeologice asupr'a Romaniei*. Art. I, in No. 1 d'in 3 fevr. 1836. — 2º. idem. Art. II, in No. 4 d'in 26 februar. 1836, tratandu despre *Cam-pulu Severinului*. — 3º. idem. Art. III, in No. 7 d'in 18 martie 1836, tratandu despre *Ruinele Caracalului*. — 4º. idem. Art. IV, in No. 9 d'in 8 aprilie 1836, tratandu despre *Celeiu si Turnu* — 5º. *Mormentu rechiu gasitul in Romania cea mica*, in No. 24 d'in 5 augustu 1836 : acésta descope-rire se léga si cu articululu : *Sciri d'in la-intru*, coprinsu in dijarulu *Curierulu Romanescu, gazeta politica si comercialie*, No. 48 d'in 31 iulie 1836. — 6º. *Antichitati pamantenesci*. Art. I si II (asu-pr'a templului subterranei alu dieului Mitra de la Slaveni) in No. 8 (annulu II^{-le}) d'in noemvrie 1837. In Annex'a A, la finele acestei notitie, vomu reproduce articoliile de sub No. 3, 4 (in parte) 5 si 6, coci publicatiunea citata a devenitul forte rare. Observam co ua mare parte d'in acesti articoli este reprodusa, in limb'a francesa, in «*Annuaire de la Principauté de Valachie*», Boukarest, 1842 pa-ginele 133—149.

(4) Discursulu lui G. Pappadopolu, pronuntiatu la 1859 si apoi si tiparitul in limb'a gréca, este tra-dusu si romanesc : „Discursu pentru ellenismulu intre Valachi, rostitu de G. G. Papadopolu, tra-dusu d'in elinesc de A. Tambacopulo. Bucuresci (Iosefu Romanovu) 1859“.

ti'a diarului *Trompett'a Carpatiloru*. Intr'acei'a, ca si in alt'a, gasimu indicatiuni curiose despre anticitatile Romanatiloru, precum si ale tutulor judetielor tierrei. (5)

Notiunile nôstre asupr'a acestuiasi subiectu devinu anse mai lamurite sidobenescu unu caracteru mai sciintificu, candu consultamu, in *Magasinulu istoricu pentru Dacia*, paginile ce venerabilulu nostru collegu, d^{ln} A. Treb. Laurianu consacrà in eruditulu seu articolu *Istrian'a*, visitei si sapaturilor ce d^{sa} a facutu la 1845, in localitatile de preste Oltu cuprinse in judetiu Romanati.(6)

De la annulu acel'a incóce avemu a consemná cercetari adese repetite, déro d'in nenorocire nici ua data bine lamurite, a doui mari amatori de obiecte antice, ale caroru nume figurédia, — adesé camu fora scirea lui Dumnedieu si a adeveratei sciintie,— in rondulu archeologiloru romani. Zelulu si patrioticelor aspirations, candu ei explora si explica anticitatile tierrei, ne autorisa anse a'i numi si chiaru a le reservá partea de láuda ce li se cuvine, ca adunatori de obiecte antice. Acesti'a suntu, — i ati si ghicitu, — maiorulu Dimitrie Papazoglu(7), si poëtulu, diaristulu si

(5) D^{lu} Kogalniceanu, in *Archiva Romanésca*, (vedi in edit. 2^a, Iasi, 1860, tom I, pag. 275) tipariá la annulu 1840, cele urmatore : «D^{lu} Alexandru Popovici, moldovanu de locu, acumu ingineru nou „lui orasius Severinu in Valachia, celu mai inventiatu d'intre toti Români in sciinti'a istoriei nationale, si carele in anii trecuti voise intr'unu inadinsu jurnalul, „*Dacia vechia si noua*“, sa arâte publicul ispravile cercariloru si a afilarilor sale, intr'u scrisore d'in octombrie 1840, plina de sentimente patriotice si de eruditia, bine-voiesce a ne fagadu pentru „*Archiva*“, tote acele documente si descooperiri ce le au facutu intr'unu cursu aprope de patru-dieci de anni, si care pene acumu n'au pututu avé ua publicitate meritata, d'in pricina co acelu jurnalul, nefindu imbraciosiatiu, nu s'au pututu pune in lucrare. Articolile d^{lu} Popovici, in unele voru preface mai multe puncturi de cäpitenia, si in altele voru luminá mai multe fapte a istoriei nôstre. Pe lunga scrisoarea d-sale, care singura asiédia multe adeveruri istorice, noi vomu publicá anco, intre altele de a d-sale, si 1° : *Sirulu Domnilor Tierrei Romanesci*, d'in chrisové scosu, care se abate cu totulu de sirulu pusu de Engel, si prin urmare si de d^{lu} Fl. Aaronu.—2° : *Descrierea cetatiloru celoru vechi d'in Moldova si Valachia*.—3° : *Daturi istorice asupr'a monastirilor d'in Bucovina*.—4° : *Soborele tinutul si Episcopatele cari au statu mai nainte de imperatulu Constantinn si dupo dinsulu s. a.*

Intreruperea pe mai multi anni a publicatiunei istorice a d^{lu} Kogalniceanu se vede co l'a opritua dă cursu acestoru promisiuni. Popovici a muritu fora ca, dupo scirea mea, lucrările sale istorice sa s'fi publicat vre unde-va. Abié in No. 869 alu diarului *Trompett'a Carpatiloru* a d^{lu} C. Bolliacu (12|24 noembrie, 1870) s'a reproducu, dintr'u condica manuscrisia, ua serie de note sub titlurile : „*Numire de orasie ce a gasitul imperatulu Traianu in Dacia*“ si „*Aratare si de locurile altoru multe orasie in pamentulu Tierrei Romanesei*, de care nici unu istoricu nu scâi co stau aici si a caroru nume de aci inainte au a se cercetá.“ Acea condica coprindiendu „*Istori'a Dachica ulcatunita si povestita de inginerulu Alexandru Popovici, la annulu 1836*“ — 100 pagine manuscrise, i care se coprinde istori'a Daciei pene sub imperati'a lui Titu (79—81), precum si alta condicuta de vre ua 380 pagine cu note diverse, sunt cele ce offeru Societatei. In Annex'a B la acesta ntitia, voi extrage d'm ele totu ce este attingitoriu de anticitatile d'in judetiu Romanati.

(6) Vedi *Magasinulu istoricu pentru Dacia*. Tomulu II, (Bucuresci, 1846), pag. 65—128. Vomu r produce in Annex'a C, cele relative la cercetarile si descooperirile facute in Romanati.

(7) Este ua lucrare cu multu mai presusu de putintiele' mi bibliografice aci'a de a consemná tote elucubratiunile, privitore la archeologi'a nationale, pe care neobositulu betranu maioru D. Papazoglu le a datu la lumin'a publicitatiei, in cei vre ua doue-dieci si doui ultimi anni, aci in fasióre si arti-

omulu politicu Cesaru Bolliacu, pe care nici tiérr'a, nici litteratur'a, nici archeologi'a Romaniei nu potu a'lu nesocotí.

D^lu Bolliacu nu s'a marginitu in cercetarile sale, in genere pucinu fructuóse, ce facuse inainte de exiliulu d'in 1848. Reintorsu in tiérra, d^{sa}, de cate ori a gasit in lesnire, a purcesu in exploratiuni archeologice, si adese-ori judeetiulu Romanatii a fostu terramulu seu de investigatiuni. In numerosi articoli d'in foile sale *Buciumulu* si *Trompett'a Carpatiloru*, a consemnatu adesé notiuni pretiíose despre descoperirile de numismatică, de ceramică si chiaru de unelte de pétra si osu d'in timpii preistorici, ce s'au facutu, prin sine si prin altii, in acestu judeetiui.(8) Ele,—trebuia sa'marturisescu—, imi voru fi de mare ajutoru pentru cele ce amu a ve spune.

coli de diare, ací in tabelle si charte litografiate. Idea mai lamurita despre procederile archeologice intrebuintiate de d^{sa}, atatu in exploratiuni si clasificarea de anticuitati, catu si in explicatiunile critice si in polemic'a sa disa scientifica, pote dá mai cu séma Catalogulu collectiunei sale, publicata la 1864 (Bucuresci, tipog. C. A. Rosetti) sub titlulu „Muzeulu Papazoglu”, d'in care vomu extrage in Annex'a D, ua parte d'in relatiúnea unei excursiuni, facuta la 1864, in judeetiulu Romanati. Apoi éro nu de totu fora interesu sunt si chart'a „Dunarei” si a „Muntiloru” d'in Romania, litografiate la 1869, cu indicatiuni de numeróse localitati coprinditorie de remasitie antice.

(8) In privint'a publicatiunilor d^{lui} Cesaru Bolliacu attingetóre de archeologia, voiu cercá ací de a face ua nomenclatura a principaliloru sei articoli, mai cu séma d'in annii d'in urma. Anco de pe la 1845, d^{sa} a publicat unu *Itinerariu Archeologicu* in *Curierulu Romanescu*; apoi a attinsu despre anticuitatile tierrei in oper'a sa francesa : *Mémoires pour servir à l'histoire de la Roumanie; I^e partie. Topographie*. Paris, 1855. Intorsu in patria, dupo exiliulu de la 1848, a inceputu tiparirea, remasa intrerupta la pag. 80, chiaru in mijlocul descrierii anticuitatiloru de la Islazu, a unei *Cartelorii Archeologice in Romania, de la 20 marte pene la 22 aprile 1858*; puçinn dupo acei'a, a publicat u tabella litografiata cu anticuitati ale Romaniei, sub titlulu *Daco-Romane*; éro seri'a articoli-loru sei archeologici d'in dijarulu *Trompett'a Carpatiloru*, cu pucine gresiuri, este acést'a: 1° N. 699 alu foiei d'in 1869. *Archeologia și Numismatica*, unde vorbesce despre 9 descoperiri succesive de monete antice facute in Romania — 2°. N. 737 d'in 1869. *Ua descoperire noua* (zidurile de la Slonu in Prahov'a). — 3°. N. 739 d'in 1869 : *Cetatea Tinosulu* (d'in Prahov'a). — 4° In N° 222, 223 si 224 ale *Monitorului officialu* d'in 1869, se afia unu lungu rapportu cota Ministrulu Instrucțiunei publice, presentat in urm'a unei excursiuni facuta la *Cetatea Calomfiresciloru* pe Vede, la *Cetatea Frumós'a* d'in Teleormanu, la Zimnicea, la Voivod'a, la Turnu-Magurele, la Banés'a, la Celei, la Caracal, la Recic'a, la Bucovetiu, la Valea-Rea, la Racari, la Turnu-Sererinu, la *Cetatea Latiniloru*, la *Zidin'a Dachiloru* si la *Porcesci*. — 4°. In N° 846 alu *Trompettei Carpatiloru* d'in augustu 1869. *Archeologia : Pescerea de la obersii'a Ialomitiei, Pescerea cu ólele, Comór'a d'in Cumpen'a Ciocarleului, Valea Caseloru si morminte de pre Vulcan'a mare*. — 5°. N. 860 d'in octombrie 1870. *Pisculu Crasani*. — 6° N. 928 d'in iuliu 1871. *Comorarii si Archeologí'a* (attingetoru de zidurile de la Slonu). — 7°. N. 939 din septembrie 1871. *Archeologia* (relativu la semnele gasite pe petrele de la Slonu, cu ua stampa litografiata representandu acele semne si monete barbare dacice) — 8°. N. 942 d'in septembrie 1871. *Numismatica* (aflari d'in Galati). — 9°. N. 965 d'in februarie 1872 : *Ceramica* (de la Vadastr'a). — 10°. N. 1010 d'in augustu 1872 : Rapportu cota Membrii comitetului archeologicu d'in Bucuresci, tratandu despre arme si unelte de pétra, precum si despre cercetari facute la Zimnicea, la Celei si la Vadastr'a, cu ua stampa litografiata de arme preistorice de pétra. — 11°. N. 1054 d'in martie 1873. Respusu d^{lui} Odo-bescu in privint'a luleleloru preistorice. — 12°. N. 1059 d'in aprilie 1873 : *Archeologia*, relatandu ua noua excursiune la Zimnicea, Islazu, Celei si Vadastr'a. — 13°. N. 1137 d'in iuniu 1874. *Ceramic'a Daciei, Campulu mortiloru de la Zimnicea*, cu ua stampa litografiata representandu olla-

Déro, ca sa inchiaiu, domniloru, list'a cercetatorilor si exploratorilor români ai portiunei de tiérra de care me occupu, voiú numí in fine pe multu-stimatulu nostru collegu, d^{lu} Dimitrie Sturdza, carele, acumu cati-va anni, a intreprinsu dreptu simple petrecere, cercetari in vre ua duoe movile de pe malulu dreptu alu Oltului, la Rusanesci, si incredintiandu'mi estimpu notele ce d^{sa}, cu scrupulos'a ingrijire pe care i o cunnoscemu, le a cullesu la faci'a locului, 'mi a datu chiaru ide'a si indemnulu de a contopí, in prezentea schitia, elementele archeologice ce ne procura serisale carturarilor, cu rusticele respunsuri ale invetiatorilor satesci de prin communele Romanatiene (10).

Déco acumu, lasandu in lături si impartirea administrativa si dispositiunea topografica a tinutului in care amu sa me marginescu de ua camu data, voiú intreprinde a grupá cele 44 de rapporturi cu miediu, venite d'in partea locului, trebuie sa constatu co in faci'a ochilor mi se presenta na adeverát'a charta archeologice, cu totulu speciale, a judetiului Romanati.

La média-di, d'a lungulu malului Dunarei, acolo unde stau semenate pe tierurile septentrionali ale riului si ale intinsei balti, numita *Balt'a Bistretiului* sév a *Orlei*, satele *Dabulenii*, *Celarii*, *Ianc'a*, (11) *Grojdibodulu*, (12) *Gur'a Padini*

ri'a localitatii descrise. — 14°. N. 1255 d'in iunie 1876. *Ceramic'a preistorica a Daciei : Vodastr'a*, cu ua stampa litografiata de ollaria variata. — D'in principalii articoli relativi la localitatii situate in judetiulu Romanati, si anume la Islazu, Celei, Caracalu, Recie'a si Vadastr'a, ne propunem u face excerpte in Annexe, spre a elucidá puncturile pe cari le vomu attinge mai departe.

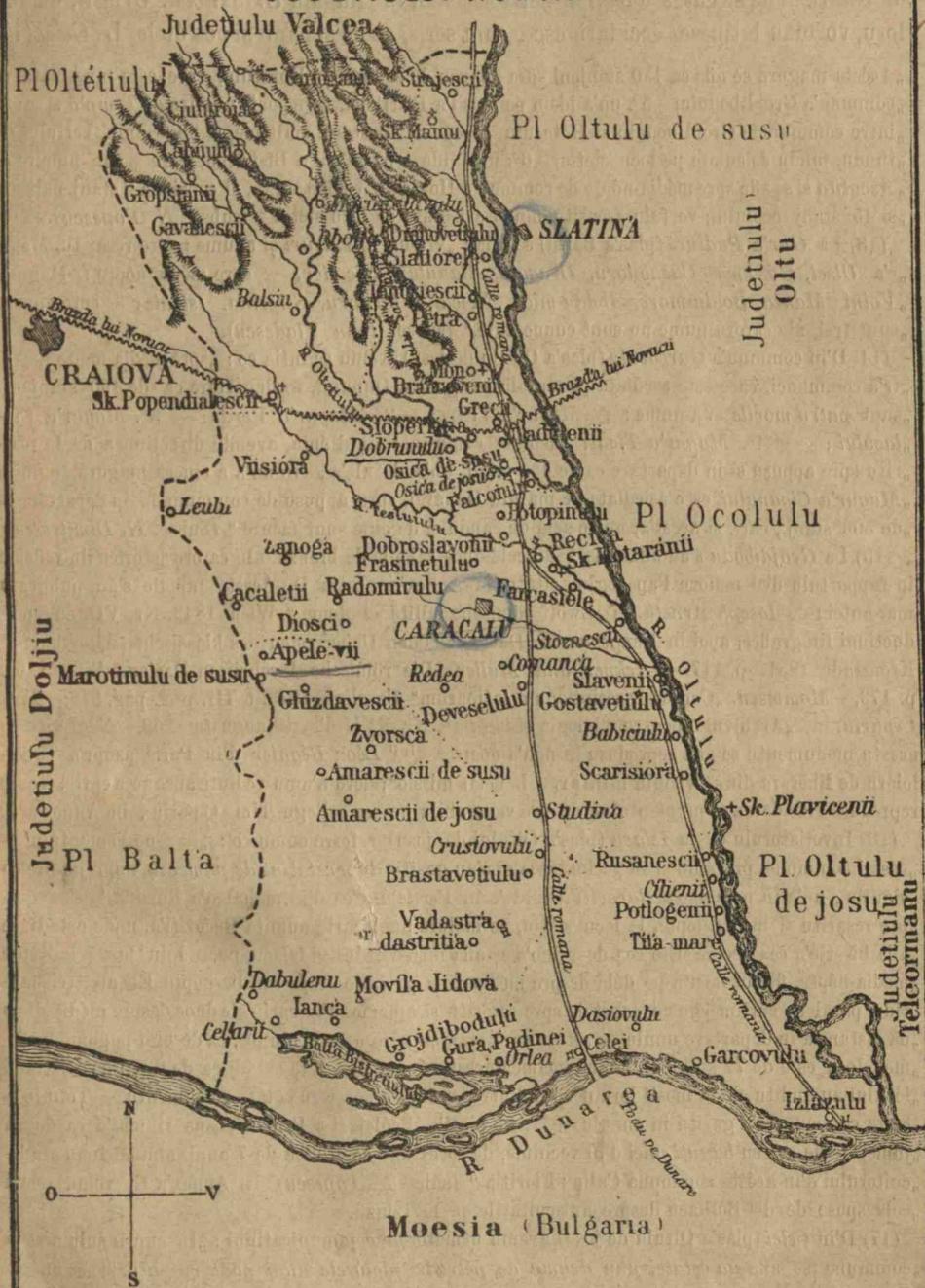
(10). Amu reprodustu in Annex'a E, notele d^{lu} Sturdza, impreuna cu miclele desemnuri ce le inscuescu.

(11) Invetiatorulu d'in commun'a *Ianc'a* (plas'a Baltii) aráta co : „acésta communa se afla situata „pe ua cónsta aprópe de laculu Padinei; in acésta communa nu se afla nici unu lueru vechiu; anse spre „média-nópte de acesta communa se afla nisce *gropi in pamentu*, unde dicu co a fostu siliste pe tim- „pulu Tatariloru, si s'au spartu de acolo si au venitù unde se afla astadi. In mosi'a acestei commune „spre média-nópte, se afla *nisce maguri cari sunt in siru* si treen preste tóte mosiile celoru-l-alte „commune de pe aprópe; totu in sirulu acestoru maguri, in dreptulu acestei commune este ua *magura*, care dicu co este scósa de *Jidovi* d'in pamentu, si care se chiama si *Magur'a Jidov'a*, cocci „loculu en grópa de unde au scos'o se cunnósee si astadi, care este spre resaritu de dins'a; acea gró- „pa de unde este scós'a magur'a este fórté mare si se cunnósee si loculu perjuriloru, unde au pusu de „au scos'o. Acésta magura este in form'a unui *conu trunchiatu*. Diametru la base are 7 stanjeni, si „inaltimea ei este de 4 stanjeni.“ (subsc. L. Predescu).

(12). De la comun'a *Grojdibodulu* (plasa Baltii) ni se spune co este: „1°. una *magura*, care pórtă „numirea de *Rusanesc'a* si care se afla spre resaritu de acésta communa, ca 650 stanjeni, si este asie- „diata pe locu sietiu, fiindu pamentulu ei negru, coprindiendu 9 stanj. inaltime, si 42 stanj. ocolulu, „éro verfulu ascritit; — 2°. un'a idem, care pórtă numirea de *Magur'a mare*, care coprinde 9 stan- „jeni inaltime, si 42 ocolulu; verfulu rotundu, fiindu asiediata pe locu sietiu. Acésta magura se afla „in capulu communei despre resaritu; — 3°. un'a idem *fora nici ua numire*, spre appusa de capulu „communei si care coprinde 1^{1/2} stanjeni naltime, si 12 ocolulu: verfulu rotundu, fiindu asiediata „pe locu sietiu. Acés'a magura s'a sapatu de maiorulu Papazoglu in annulu expiratú 1867, déro ce „felu de obiecte s'au gasitù intr'ins'a nu amu pututu constatá; — 4°. un'a idem pe mosi'a *Bistrit'a*, „care pórtă numirea de *Percinu* d'in timpurile vechi, éro acumu se numesce *Magur'a Cazaciloru*, „care coprinde 5 stanjeni naltime, si 45 ocolulu, verfulu rotundu, fiindu asiediata pe unu délu.

CHARTA ARCHEOLOGICA

JUDEȚIULUI ROMANATI

nei, (13) *Orlea, Celei, Garecovulu*, (14) *Corabi'a si in fine terguletiulu Islazulu* in coltiulu versaturei Oltului, pe acésta sprincéna de déluri, vediu mari maguri insirate in grupe, candu de trei, candu de cinci, candu de siese-spre-diece si mai multe.

In trei puncturi differite, la *Grojigidibodu*(15) la *Celei* si la *Islazu*(16) sunt si urme de cetati, unde se gasesc bani si petre scrise d'in timpulu *Uriasiloru*. *Uriasii*, domnilorui vorbiau latinesce coci latinesce, sunt scrisi acolo si banii si petróiele. La *Celei* (17)

"Acésta magura se afla ca 150 stanjeni spre appusu de commun'a Hotarulu, care este invecinata cu „commun'a Grojdibodulu; — 5°. un'a idem pe mosii'a Bistriti'a, care pórta numire de *Temp'a* si se afla „intre communele Grojdibodulu si Hotarulu, si coprinde 5 stanj. naltime, si 29 ocolulu, verfulu rotundu, fiindu asediata pe locu sietiu; — 6°. un'a idem pe mosii'a Bistriti'a, care pórta numire de „*Ascutita* si se afla spre média-nópte de commun'a Hotarulu, ca 350 stanj., si coprinde 9 stanj. naltime, „si 45. stanj. ocolului; verfulu ascutit, fiindu asediata pe locu sietiu.“ (subsc. *N. Popescu*).

(18) La *Gur'a Padinei* (plas'a Baltii) se afla : „vre-ua 16 maguri si anume : spre resaritu, Magur'a Ulsei, Góeleroru, Cazaciloru, Dragoiu, Slanului, Nicolici ; — spre média-nópte : Magur'a Voini, Manea, Boldu-mare, Boldu-micu, Neicai, Floriloru, Strechia, Istrate ; — spre appusu „sunt trei, ale caroru nume nu sunt cunoscute.“ (subsc. *Ionu Vladescu*).

(14) D'in commun'a *Garcovulu* (plas'a Oltulu de josu) avemu sciantia co : „spre média-nópte de val'a communei, care este asediata pe malulu stingu alu Dunarei, in departare ca de 400 stanjeni, „sunt patru movile si a-nume : 1°. *Magur'a Titiri*; — 2°. *Magur'a Verde*; — 3°. *Magur'a Ciolacului*; — si 4°. *Magur'a Tigai*; asiediate camu in linia drépta, avendu directiunea de la resaritu spre appusu si in departare ca de 400 stanj. un'a de alt'a, éro un'a a cincea magura, numita „*Magur'a Ciganului*, este asediata pe malulu Dunarei, spre appusu de communa si in departare ca „de 500 stanj., cari, si acést'a, nu se scia de candu si de cine sunt facute“ (Subsc. *N. Dimitrescu*)

(15) La *Grojigidibodu* s'au aflatu la 1838 cele duoe tabelle de bronzu, alu caroru istoricu ilu vedemui in rapportulu d'ui maioru Papazoglu, citatu la Annex'a nostra D. Aceste tabelle s'au publicatui mai anteiu de *Joseph Arneth*, in „Zwölf römische militär-diplome.“ Wien. 1843, Nr. VII, cu reproductiuni litografice; apoi in *Neugebauer*, „Dacien aus den Ueberresten des klassischen Alterthums“ Kronstadt. 1851. p. 117. — *Ackner und Müller*, „Die römische Inschriften Dacien.“ Wien 1865. p. 173. — *Mommesen*, „Corpus Inscriptionum latinorum“ Berolini, 1873. t. III. p. 2. pag. 876; — *Tim. Cipariu*, in, „Archivul pentru filologia si istoria“. Nr. XVII d'in 10 augustu 1868. — Negrescui co acestu monumentu se afla reprobusi in nou'a opera a d'ui *Léon Régnier* d'in Paris, asupr'a Tabelelorui de liberare din serviciulu militaru „honesta missio“; déro n'am uediutu aneo acea carte. Vomu reproduce elucidarea monumentului, de pre venerabilu nostru collegu Tim Cipariu, in Annex'a F.

(16) Invetiatorulu de la *Izlazu* (plas'a Oltului de josu) referir cumu-co : „in arondismentulu a „cestei commune, precum si in vecinatatea ei s'au gasit uoce cetatiui de pamant, imprejunita cu „siantiu; un'a in mahalao'a Racoviti'a si alt'a in Verde'a. Cea d'in mahalao'a Racoviti'a este des „pre resaritu si média-nópte, la locu sietiu, pe malulu unei varle numita Racoviti'a, unde astadi se „afla biseric'a cea vechia. Éro cea de-a-duo'a se afla intre Verdea si Izlazu, pe malulu Dunar i, despre „média-nópte, fiindu facuta pe délu despre média-di si pe valle despre média-nópte Ele au trei sian „tiuri paralele, cari mergu cu capetele spre resaritu si appusu, d'in cari cele duoe despre média-di au „ua distantia in departare unulu de altulu ca 2 stanjeni; éro celude alu 3te, ca de unu pogonu; lungi „mea loru este de 72 stanjeni, éro aduncimaea acestoru siantiuri este astadi ca de 2 palme. Betranii „locului au auditu de la mosii loru despre finti'a vechia a acestoru cetati de pamant. — Totu in a „césta comununa s'a gasit in annullu 1872, in piati'a Scólei si a Primariei, ua tinichi'a ca de ua „jumetate de oca cu banuti mici d'in vechime, de contra unu copillu ca de 7 anni, anume Ionu alu lo „citorului d'in acésta commununa Calinu Floritia.“ (subs. *F. Popescu*). In Annex'a G. vomu relata „cele spuse de d'^a Bolliacu despre anticuitatile de la Izlazu.

(17) D'in *Celei* (plas'a Oltulu de josu) avemu urmatórele communicatiuni : „In cuprinsulu acestei „commune se afla ua cetate, unu drumu de pétra si piciorle unui podu ruinatu, ce se afla in „Dunare. Cetatea este de pétra si caramida de Antina si pórta numirea de cetatea Sicibida(?)

mai cu deosebire, resară d'in apa pe malul Dunarei și picioarele de pietre ale unui podu pe Dunare.

Dero de aci în susu merge spre Recic'a ua calle impetrata pe care o constată în comun'a sa, și învățatorulu de la Brestavetiū, (18) carele atesta despre existenția unei cetăți cu vechi oseminte pe siesulu d'intre Caracală și Călărași, pe unde se vedu și movile, anume la Deveselu. (19)

Ua alta calle, și mai bine însemnată pe tiermul stingu alu Oltului, apuca de la Izlažu în susu spre Carpați și trece prin Tîi'a-mare, prin Potlogeni, prin Rusanești, prin Scarisior'a, prin Gostavetiū, prin Slaveni, prin Stoenești, prin Farcasie, prin Dobroslaveni, prin Falcoiu, prin Vladulenii, prin Sioperliți'a, prin Brancoveni, prin Pétr'a și Lenusiesci, prin Slatioare și Dranovetiū, și apoi păsa în susu d'in Romanatii în Valcea.

D'a lungulu acestei cai, domniloru, sunt respandite și maguri și vechi cetăți. La Tîi'a mare, (20) Oltulu e cuprinsu între ruinele a duoe vechi asiediaminte; la Potlogeni (21) este ua magura mare, totu asiá de mare, ca cei'a pe care a deschis'o în Rusa-

„Drumul este de pietre și portă numirea de Sioséoa lui Traianu, și picioarele podului ce se află în „ap'a Dunarei, sunt de arama (?) și se numește podulu lui Traianu. (?) Cetatea este spre medie „di de comună și este asediata pe delu, și numirea locului unde se află cetatea nu este cunoscută; „sioséo'a merge prin mijlocul communei spre N., éro picioarele podului cadu spre medie-di de com „mună. Cetatea e rotunda în forma de circumferință și spațiul ocupat e ca la 4 pogone; zidul „cetății este formatu de lespezi de pietre cioplita și caramida de Antina în forma patrată, avendu lun „gime de 3 palme și grosime de 4 degete. Întrebandu pe betrani, pe preoți și altii, au spusu și dinsii „co cetatea, drumul și picioarele podului ruinat în Dunare, le au pomenită și dinsii d'in betrani. În „cuprinsul acestei commune s'au gasit urcioare și banuti de argintu și ua pietre mare în forma pa „trata cu litere slavone (?) de pre timpulu imperatiiei lui Comodu, si unu stelpu de pietre limate „in forma cilindrica, care s'au descoperit de curéndu.“ (subsc. M. Pasqualescu). Relațiunile d-lui Bolliacu, pe care le damu în Annex'a H voru lamurí mai bine cele relatate aci.

(18) D'in comun'a Brestavetiulu (plas'a Baltii) nî se comunica co: „despre resaritu de com „mună și în departare ca la 15'0 stanjeni, se află drumul lui Traianu și pe acelu drumu se află „petrisiu. Despre medie-nóptă de comună și în departare de dins'a ca la 1700 stanjeni, în lături „de drumulu Caracalului, cu 150 stanjeni spre resaritu, și în alaturare cu balt'a communei Crasiovulu „și în delimitarea communei Brestavetiulu, s'aru fi aflandu ua cetate și se dice co s'aru fi gasită ca „ramidi, petríoare și alte unelte. Despre medie-di de comună în departare s'aru fi aflandu ua bisec „rica serbescă, și în departare de 150 stanjeni de comună s'aru fi gasită ose de ómeni.“ (subsc. C. V. Popescu).

(19) D'in comun'a Deveselulu Comanc'a (plas'a Ocolulu) priimim scîntiele urmatore: „Acăsta „communa se află situată pe locu sietiu, învecinându-se la appusu cu comun'a Redea, și la nordu „cu Caracalul, éro despre media-di cu commun'a Radil'a. — Dupo cercetările facute prin betrani „communei despre vechile asiediaminte, ce se crede a fi rămasă de la strămoșii nostri Romani, nu „am pututu află altu decat co la medie-di de acăsta comună se află duoe movile, ca de 6 stan „jeni înaltimea, și 20 stanj. largimea, și ua alta movila la medie-nóptă de acăsta comună, în inal „time, largime și departare totu ca cele-l-alte movile arătăte mai susu.“ (subsc. I. Diaconescu).

(20) De la Tîi'a-mare (plas'a Oltului de jos) suntemu informati co: «la medie-di de acăsta com „mună, care se învecinesc la appusu cu Visiina, la nordu cu Potlogenii, la resaritu cu Ud'a și despre „medie-di cu Donea-mare, se află, peste Oltu, duoe cetăți ca de siepte-dieci stanjeni largimea și în „departare de acăsta comună ca de 400 stanjeni.» (subsc. Th. Pasculescu).

(21) De la Potlogeni (plas'a Oltului de jos) nî se spune co se află: „ua magura forte mare, și-

nesci (22) collegulu nostru d-lu Sturdza, la 1872. Totu d'in Rusanesci este si frumós'a stele cu duoi lei culcati pe frontonulu ei, pe care socii'a si libertulu Fortunatu au ridicat'o lui Aelius Valens, unulu d'in cele mai mari monumente lapidarii ale muzeului nostru si unulu d'in cele d'in urma venite intr'insulu. (23)

La Scarisiór'a (24) sunt alte trei mobile mai mici; éro la Gostavetiú, (25) drumul celu mare alu Romaniloru, callea lui Traianu despintecata, aráta ochiloru cal-letorului latele sale caramidi cu semne originali, pe care d-lu Sturdza a avutu ingrijire a le desemná. Mai spre nordu, la Slaveni, (26) alaturi cu callea lui Traianu, este ua cetate patrata cu siantiu intreitu si cu unu turnu lunga dins'a, asiediate dreptu

„tuata spre appusu de acésta communa, in departare ca de 700 stanjeni in campia, anse fora sa se „scia de cine este facuta séu pentru ce.“ (subsc. I. Dadulescu).

(22) Rusanescii (plas'a Oltului de josu) este loculu exploratu de d-lu Sturdza. De acolo inventiatotulu ne amintesce co : „se afla duoe maguri, d'intre cari un'a este situata in partea despre appusu a „communei Rusanescii-de-josu, pe locu sietiu, in distantia de 1700 stanjeni, alu carui conturnu mesóra 43 stanj.; are forma conica; este pe mosii'a Rusanescii, proprietatea d-lui Alexandru G. Golescu „si se numesc Magur'a Ieni. Acésta magura s'a taiátu in patru la 1872 si s'a gasit de desubtul „ei unu scheletu de omu completu, care, de pe cumu se spune, a fostu la marime ca si ómenii d'in vremile de acumu. — A duo'a magura se afla situata in parte'a despre appusu a communei Jienii, ve „cina cu Rusanescii, pe locu sietiu, in distantia de 1500 stanjeni, alu carui conturnu mesóra 40 stanj.; „naltimea mesóra 8 stanj.; are forma conica; este pe mosii'a Jienii a d-lui Stefanu Jianu si se numesc Magur'a lui Ionu Ciobanulu. Acésta magura s'a taiátu in patru la 1865 si s'a gasit de de „subtulu ei ua cruce de pétra a carui marime, de pre cumu se dice, era de 12 palme lungime, 4 la „time si 3 grosime, pe care se aflau desemnati duoi lei selbatici, unulu pe faci'a si altulu pe dosul ei. „Se spune co aveá si inscriptiia necunoscuta, care s'a si luatu de autoritatatile administrative.“ (subsc. Const. Vasilescu). Crucea de care e vorba ací este invederatu stel'a pe care o vomu descri mai cu deameruntulu in Annex'a I.

(23) Vedi la Annex'a I descrierea acestui interesantu monumentu.

(24) D'in Scarisiór'a (plas'a Ocolulu) ni se aráta co in coprinsulu communei se afla : „maguri de „pamentu cari se vedu a fi facute d'in vremile vechi, éro nu de inginerii de astadi, si anume : Magur'a cu cruce, pe mosii'a Plavicénca; Magur'a lui Gárdu pe mosii'a communei Scarisiór'a; Magur'a lui Stoianu, pe mosii'a Brancovénou. Cea d'anteiu e spre sudu-vestu de communa; a dou'a spre vestu „si a trei'a spre nordu-vestu. Ele sunt nalte ca de 7 stanjini si in ocolu ca de 30 stanj. Spre amédi „de Magur'a lui Gárdu spunu betranii co mai de demultu s'aru fi gasitul lespediże caramida mare, „cari se vede co erau facute d'in vremile vechi...“ (subsc. I. Doded).

(25) D'in Gostavetiú (plas'a Ocolulu) ni se relatédia co : „se mai vedu si acumu numai remasitiele „unei vechi siosele ce se dice co aru fi fostu facute de Imperatorul Traianu, avendu directiune de „la Dunare spre munti, fo a a mai fi, aci in communa, alte locuri insemnate de felulu acest'a. Éro „in commun'a Slavenii, ce se invecinédia spre média-nópte cu commun'a nóstra Gostavetiulu, deosebitu de urmele sioselei despre care se vorbi mai susu, se mai vedu si urmele unei vechi cetati romane, ce se afla in centrulu acelei commune si care nu se scia de candu este zidita. Banuti cu inscriptiuni forte vechi s'au gasitul adesé de locitorii pe acestu locu.“ (subsc. D. Visinescu).

(26) Eto acunnu informatiunile ce ne venira de la Slaveni (plas'a Ocolulu) : „In acésta communa „Slavenii se afla in centrulu seu, ruinele unei vechi cetatiuie, care, de pre cercetarile facute prin „betranii communei, nu se afla de caiđu si de cine este zidita, ale carii siantiuri se vedu a fi fostu „numai de pamentu, éro nu de pétra séu caramida. Banuti cu inscriptiuni forte vechi s'au gasitul „adesé de locitorii pe ruinele acestei cetati. Se mai afla anco prin acésta comununa, ruinatu, unu „drumul asternutu cu pétra merunta, avendu directiune de la média-nópte spre média-di prin communa, care se dice a fi fostu facutu de Imperatorele Traianu.“ (subsc. P. Ionescu).

pe malulu inaltiatu alu Oltului. In rip'a de sub cetate si sub curtea d-lui Murgasianu, s'a deschis la 1837, ua bolta subterrana, d'in care s'au scosu mai multe tabliti de pétra, sculptate cu icónele dieului Mithra, si cu inscriptiunile : SOLIS. INVICTO. MITHRAE., si unu altaru purtandu cuvintele : ARA. SOLIS. Vladimiru de Blaremburg, in articolii citati, si apoi academiciulu francesu Felix Lajard, in memoriile Institutului d'in Paris, au publicatu si au commentatust aceste monumente, d'in cari posedem adi in Muzeul Nationalu abié cat-va fragmente. (27)

Acésta descoperire ne intaresce numai in convingerea co zon'a de antieuitati pe care o percurgemu, este cu adeveru compusa d'in remasitie ale soldatilor lui Traianu, cari d'in Asia addusera negresitu in Oltenia cultulu persicu alu dieului solaru Mithra.

La Stoenesci, permiteti'mi, domniloru, a ve impartasi d'a-dreptulu chiaru cuvintele d'in rapportulu invetiatorului :

«In acésta communa Stoenescrii trece unu drumu asternutu cu pétra merunta, ce «vine de la Celei spre Romniculu-Valcei, adico in lungulu Oltului. Numirea o pórta «de Drumulu lui Traianu. Acestu drumu trece prin centrulu communei, in care nu «se pote cunnósce decatu prin sapaturile siantiurilor si ale caselor ce 'si facu lo- «citorii pre elu. Are ua latime ca de cinci stanjeni, ua grosime ca de ua palma si «jumetate. In partea de sudu a communei este mancátu de ap'a Oltului ca de 150 st.; «trecendu acésta mancatura, se cunnósce atatu in malu catu si prin viile ce au lo- «citorii pre marginea Oltului, mergendu spre commun'a Slavenii, printre duoe ron- «duri de maguri, pene se finesce érəsi prin mancatur'a Oltului, lunga catunulu Fon- «tanelile, la ua distantia ca de 300 stanjeni. In partea despre nordu de commună «se cunnósce fórté bine, si circula pe elu locitorii p'ne in commun'a Farcasiele, ua «distantia ca de 400 stanjeni. De acestu drumu se povestesc de locitorii co a am- «blatu pe elu Domnulu de Roua, car a avutu amanta la munti, si plecandu de a- «colo spre Celei, la resiedint'a sa, nóptea,—fiindu-co numai noptea puteá amblá, ca «unulu co erá formatu d'in roua,—l'a apucatu dio'a si, resarindu sórele, l'a topit, si «pe loculu unde l'a topit s'a formatu satu si i s'a datu numirea de Potopini, care «este si pene in dio'a de astadi.» (28)

Despre Crainulu de Roua si despre drumulu seu de pétra, mesuratut in metri (8 in latime si 1 inaltime) si attribuitu lui „Traianu imperatorele Romaniloru, ce se pream-

(27) Notitia lui Felix Lajard pórta titlulu : *Additions au mémoire sur deux bas-reliefs mithriaques qui ont été trouvés en Transylvanie, seu la découverte du Mithraeum de Slavéni en Valachie.* Ea este publicata in „Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres de France“, t. XIV (1830) p. 178—185, precum si in : *Nouvelles Annales publiées par la Section française de l'Institut Archéologique de Rome*, t. II, 1838, p. 7—85. Vomu reproduce, tradusu pe romanesce, acestu memoriu in Annex'a J, impreuna cu stampele ce'lui insociescu. Baso-relievurile aflate in mithreului de la Slaveni s'au rasipit d'in collectiunea lui Michalache Ghica, unde erau a-lunate; abié deco rasasim ualele din ele in collectiunile actuale d'in tierra.

(28) Acésta relatiune a invetiatorului d'in Stoenesci (plas'a Ocolulu) este subscrisa I. Stanescu.— Sa adaugemu ací ua notitia despre drumula lui Traianu, d'in rapportulu invetiatorului de la Farcasie (plas'a Ocolului) : „Drumulu lui Traianu se găsesce prin acésta commună trecutu, care „a avutu communicatia de la Dunare spre muntii Carpati.“ (subsc. I. Elliescu).

„blá numai nóptea pe dinsulu d'in muntii Carpati si pene la Celei“, ne vorbescu si invetiatorii d'in *Falcoiu*(29), d'in *Dobrosloveni* (30), si apoi si cei d'in *Osic'a-de-susu*(31) si d'in *Sioperliti'a*(32). Dero aci, si a-nume in catunulu *Vladutenii*, nu departe

(29). De la *Falcoiu* (plas'a Ocolulu) : „Pe totu territoriulu acestei commune, cumu si cele invecinate, nu se afla nici unu lucru insemnat d'in vechime, decatu numai unu *drum de pétra*, care „iea numirea de *Traianu*; elu cade in partea communei despre appusu si este asiediatu pe unu délu, „ce se numesce *délulu Viiloru*. Acestu drumu se afla in departare de commună ca la 4 kilometri; „are ua latime ca 8 metri si inaltimdea ca 1 metru. Se dice de cota betrani co aru fi fostu facutu de „*Traianu Imperatorele Romaniloru*, ce se preamblá numai nóptea pe dinsulu, d'in muntii Carpati si „pene la Celei, fiindu-co acolo se spune co a fostu cetate.“ (subsc. St. Triculescu).

(30). De la *Dobroslaveni* (plas'a Ocolulu) : „Este numai ua *siosea vechia*, numita *drumulu de pétra* „si *drumulu lui Traianu*, care drumu venindu de cota Recic'a, intra in hotarulu catunului Poto- „pinu, la partea despre media-di si merge spre media-nópte cota commun'a Falcoiu; anse este pa- „rasitul si numai pe alocuré se poté vedé in stare buna.“ (subsc. N. Deconescu).

(31). Rapportulu provenit d'in *Osic'a-de-susu* (plas'a Oltulu de susu) ne procura elemente de topografia archeologica mai variate, pe care le vomu reproduce tóte aci indata : „Se face cunnoscetu „co imprejurulu acestei commune sunt trei déluri, d'intre care unulu este spre resaritu de commună „si se intinde spre appusu intr'ua lungime nedeterminata (?) spre nordu; éro unulu se intinde spre „appusu intr'ua lungime nedeterminata (?), carele se desparte totu d'in celu-l-altu ce se intinde spre „nordu; éro celu d'alu treilé este la media-di de commună si se intinde spre appusu intr'ua lungime ne- „determinata (?).—Se mai face cunnoscetu co riulu Oltetulu trece pre lunga temeli'a acestei commune „si se vérsa in Oltu d'in colo de commun'a Falcoiulu, peste care se afla si podu statatoru de lemnu fa- „cutu acumu d'in nou.—Se face cunnoscetu co in délulu care se intinde spre nordu, se gasescu *tronuri* „cu óse intr'însele, si fora ca sa se pótă constatá de pe ce timpuri sunt acele tronuri cu oseminte, cari „se gasescu in acelu délu.—Se mai face cunnoscetu co *drumulu* marelui Imperatore Traianu trece pe „despre resaritu de commună, prin catunulu Vladulenii, ce appartine totu communei *Osic'a*, si co elu „se transporta si prin alte commune ale Romaniei d'in ap'a Dunarei in susu, si trece in Transilvania „preste muntii Carpati, precum si noulu drumu ce se face acumu si carele este pusu la mai multe locuri „totu pe alu Imperatorelui Traianu.—Se mai gasescu *oseminte*, precum si *tronuri*, spre resaritu de „communa, in marginea drumului d'in vechime alu Imperatorelui Traianu, la aduncime ca de 7 pal- „me, fora ca sa se pótă constatá de cine-va ca de pe ce timpi sa fia acele oseminte si tronuri, decatu „d'in vremurile vechi.—Se mai deslusiesce co spre nordu de commună este *unu troianu* ce portă „numele de *Brazd'a lui Novacu* si este strabatutu prim mai multe commune ale Romaniei, si care „este cu unu caputu la resaritu, éro cele-l-altu la appusu, si are ua largime ca de unu stanjenu „si jumetate, si naltimdea ca de duoi si jumetate stanjeni, si este trunchiatu la verfu, fiindu pa- „mentulu trasu spre media-di, si care se dice d'in mosi stramosi co este facutu séu trasu d'in vre- „mile vechi, de pe timpulu marelui Imperatore Traianu.—Tót, ce se aráta prin acestu respunsu „sunt forte bine constatate co sunt de pe vremile vechi si nu de acumu, pentru co nu se ga- „sesce macaru unu singuru omu, care sa scia séu celu pucinu sa fi auditu pè mosii nostri vorbindu „despre acele oseminte si tronuri aflate in acelu délu, precum si cele d'in marginea aratátului „drumu d'in vechime, si cari sunt totu in aceiasi directiune unele cu altele, ca la ua distantia „de 100 stanjini unele de altele.“ (subsc. D. Poppescu)

(32). D'in rapportulu venit u de la invetiatorulu d'in *Sioperliti'a* (plas'a Oltulni de susu) extra- gemu aci numai puncturile 3, 5 si 6, attingetóre de materi'a ce ne occupa de ua-camu data si rezervemu restulu, care este de celu mai vin interesu, pentru a'lui reproduce mai la valle : „^{3º} Totu „in coprinsulu acestei commune, pe délulu d'intre Oltu si Oltetiu, pe ua campia forte frumósa, „spre media-nópte de commună, sunt mai multe maguri mari de pamant; un'a este chiaru in „communa; la largimea circonferentie este ca 11—12 stanjeni; inaltimdea, ca 3 stanj.; verfulu „ascutit. Aceste maguri se dice co aru fi facute de Daci, candu au avutu resbelu cu Traianu.—

de satulu *Grecii*, callea romana a lui Traianu călca d'asupr'a unui altu vallu de pamentu, ce'lui bate in cōsta d'a-curmedisiulu. Acelu nou vallu este *Brazd'a lui Novacu*, despre care vomu vorbī indata. Acum anse, ea sa manamu callea romana pene la hotarulu județiului Valcea, sa o mai constatamu anco strabatendu commun'a *Brancovenii* (33); apoi destainuindu-se sapatoriloru caiei ferate, cari acumu duoi anni surpu malulu stingu alu lunciei Oltului, in communele *Pétr'a* (34) si *Ienusiescii* (35);

„5º. Totu in coprinsulu acestei commune spre média-nopte, este *brazd'a* séu *vallulu* *lui Traianu*; este ca de 4 stanjeni largime, si 3 stanj. aduncime; pamentulu este scosu spre média-di; este trasa „de la resaritu spre appusu; lungimea nu': o potu cunnōisce betranii, coci trece si prin ap'a Oltului.“ (Negresitu co este acī vorba de *Brazd'a lui Novacu*). — 6º. Totu in vecinatatea acestei „commune este si *drumulu* *lui Traianu*, asternutu cu pétra, care trece de la média-di spre média-nopte, pe unde astadi se face sioséo'a județiana. Pétr'a de pe dinsulu este in marime ca si „a nōstra de astadi; largimea ii este ca 4 stanjeni.“ (subsc. *Preotulu I. Ionescu*).

(33) Asemenei d'in rapportulu inventiatorului d'in *Brancoveni* (plas'a Oltului de susu) consegnamu de ua camu dāta numai notitiele despre Callea romana si despre *Brazd'a lui Novacu*: «Cele „mai vechi asiediaminte aflate in acēsta communa sunt: 1º. *Sioséo'a de pétra*, spre appusu de „satulu Brancovenii; iea de la nordu, indreptandu-se spre sudu la Dunare. Acēsta siosea se cun „nōisce forte bine in unele locuri, éro in altele este acoperita de pamentu. Preste acēsta siosea se con „struesce acumu, in unele parti, sioséo'a județiana numita *drumulu Sarii*, fiindu-co pe acī se tran „sporta sarea de la salinele d'in districtulu Valcea. Traditi'a verbale o numesce sioséo'a séu *drumulu* *lui Traianu*, si alta traditie, de pre altii, o numesce sioséo'a *Dominului de Roua*. — 2º. Spre „sudu de acēsta communa, prin proprietatile Parscovenii, Sioperliti'a si *Grecii*, este unu *siantiu* „cu ua largime de $1\frac{1}{2}$ stanjeni. Inaltimēa pamentului scosu d'in elu se pôte socotfi de unu stan „jenu. Pamentulu scosu d'in elu este aruncat spre sudu. In mai multe locuri este stricatu de „araturi; elu vine de la vestu, mergendu spre ostu. Traditi'a poporana se exprime intr'astu-felu „despre acestu siantiu, numitul *Brazd'a lui Novacu*: *Brazd'a lui Novacu* vine tocmai de unde „appune sōrelle si se sfersiesce la resaritulu sōrelui. Novacu a trasu eu plugulu acēsta brazda, a „vendu injugati *duoi bivoli albi*, cari au trasu *brazd'a* chiaru prin Oltu, mai adaugindu co Olt „tulu face si acumu valluri pe unde a trecutu acēst'a brazda.» (subsc. *T. Marinescu*).

(34) D'in *Pétr'a* (plas'a Oltului de susu): «In acēsta communa séu in communele vecine „nu se afla alte asiediaminte séu locuri insemnate d'in vechime, decatul numai in commun'a vecina „Ienusiescii, pe unde trece lini'a ferata, sapandu-se unu capu de délu, aduncime de unu stanjenu, „sau gasitul mai multe *ziduri de pétra mica si caramida forte mare* S'au gasitul totu in acelu „locu si *ciorburi de ȣle* forte mari si grōse ca de due degete. De acī se intiellege co acelu locu „a fostu vre unu asiediamentu stramosiesc séu de pe vremile candu cu *Uriasii* ori cu *Jidovii*; „anse nu pōta nici ua numire d'in vechime, fiindu pene acumu necunnoscute de ómenii „existenti. Acelu locu cade spre resaritu, la marginea unei mahalale a communei Ienusiescii. „Este asiediatu pe muchi'a unui délu, unde a fostu na mica padure, care s'a taiatu de lini'a „ferata si se numesce astadi *délulu Ienusiesciloru*. Acele ziduri suntu facute de pétra mica si „caramida mare; pétra este asternuta cu materii asiā de tari incatuita fia-care se pôte sparge, éro „de deslipitul nu se pôte deslipi un'a de alt'a. Parte d'in acele *ziduri* s'au taiatul de lucratori in „bucati enorme, pe unde a ajunsu lini'a ferata si, retezandu-se cu ciocanele, s'au prestegulit „singure in valle, unde stau tocmai ca nisces lespedi de pétra intregi. Marimea acelor ziduri „este: inaltimē de unu stanjenu si grosime de ua jumetate de stanjenu. — Marimea caramidei „ce s'a gasitul in unele ziduri este: lungimea de 2 palme si 5 degite; latimea de 1 palma 5 degite, si grosimea de 5 degite. Acele ziduri inchipuiesc a fi fostu locuintia de ómeni; anse nu se „cunnōisce bine, coci se intindu contra commun'a Pétra spre sudu, si cele-l-alte capete ale loru nu „s'au vediu, ca sa se scia catu sunt de lungi. Pentru acelu locu nu s'au pastrat spuse séu „povesti d'in vechime betranesci, fiindu-co nimene nu scia de locu acelu locu, coci a fostu „la toti invidibilu pene astadi.» (Nesubscrisu).

apoi in fine o vedemu trecendu pre lunga magur'a mare de la *Slatiore*(36), pe la *Dranovetiu*(37), si continuandu'si asternulu seu de pétra merunta si de late caramidi, prin pamenturile mostenesci ale boierilor Buzesci, la hotarele Valcei si Romanatiloru.

Pene a nu perde d'in vedere asiediamintele romane d'in acestu tinutu, aru trebuia sa ne oprimu in-de-lungu in cetatea care astadi anco pôrta numele imperatului Antoniu *Caracala*, si in imprejurile ei, asiá bogate in ruine antice; déro asemene cer-cetari, ce s'aru cadé sa le intemeiemu pre töte notele archeologice si epigrafice culses de colonelulu Blaremburg, de inginerulu Popovici, de d-lu Laurianu, de maiorulu Papazoglu si de d-lu Bolliacu (38), mi aru luá pré multu d'in timpulu de care potu sa dispunu acumu dinainté d-lorù-vóstre, cerendu-vi'l'u mai cu séma spre a ca-racterisá respunsurile ce mi au venit la *Cestionariulu* meu archeologicu.

Fia déro atat'a numai constatatu co insisi invetiatorii satesci, rasipiti prin com-munele d'in Romanati, ne facu sa urmarim *Cetatile antice* si *Movile funerarîi* de pre malulu Dunarii, si apoi *Callea de pétra* a lui Traianu, *Craiulu de Roua* d'in po-veste, urcandu d'alungulu Oltului in susu, cu siruri de *Movile* si cu *Cetati* — proba-bile antice statiuni séu *mansiones*, — presarate in juru'i; si apoi anco ua alta *Calle* care de la *Celei*, strabatendu siesulu centralu alu judetiului, maná la cetatea capi-tale, la acea vechia *Antonina* séu *Antina*, ruinele *Recicai* de astadi, forte invecinate cu orasiulu *Caracalulu*.

Abatendu-ne acumu d'in sfer'a anticuitatiloru netagaduitu romane, vomu revení

(35) Aceleasi sunt confirmate in relatiunea de la *Ienusiescii* (plas'a Oltului de susu): „Se afla „pe unde trece drumulu de feru, pe cöst'ace este situata intre commune (Ienusiescii si Pétra), „unu zidu grosu ca de trei palme approximativu, éro in-la-intru ca de 10 metri in töte partile, „si pamentulu crescutu d'asup'r'a ca de unu metru. Acestu zidu este chiaru in centrulu commu-„nei, situatu pe ua muchia de délu; elu este patrunghularu si coprinderea lui in la-intru este „ca de 100 metri patratu.” (subsc. Gr. *Georgeseu*). De pre acésta descripsiune s'aru crede co in centrulu communei Ienusiescii, pe unu délu, s'aru aflá ua cladire antica patrata, cei'a ce este forte posibilu; cei'a ce anse amu pututu constatá insu'mi d'in vedere, trecendu rapide cu convoiulu pe callea ferata, este co in délu ce marginesce spre resaritu lunc'a Oltului, se presenta invede-rata ochiloru ua sectiune forte distincta a caii romane, construita cu straturi de petrisiu si cu intarituri si pardoséla de caramidi late.

(36) De la *Slatiore* (plas'a Oltului de susu) aflamn co : «in partea despre resaritu de acésta „communa, nu asiá in departare si aprópe de riulu Oltului, se afla ua *Magura de pamentu*, a-„vendu circuitulu seu imprejurul, approximativu de 30 stanjeni, éro inaltinea sa de la suprafaci'a „pamentului camu de $1\frac{1}{2}$ stanj. Intrebandu pe locitorii mai betrani ce sciu despre acésta ma-„gura, mi au declaratu co nu sciu de este facuta de mana seu de este provenita d'in vre unu „artificiu naturalu, decatu, de pre spusele betraniloru, fiindu pré vechia, se dice co acésta com-„mună a fostu incorporata cu Slatina, de la care pôte isi trage si numele.” (*Nesubscrizu*).

(37) De la *Dranovetiu* (plas'a Oltulu de susu) : «D'in vechime este *drumulu lui Traianu*, fa-„cutu in planu de siosea, care trece prin mijloculu acestei commune si merge de la média-nópte „spre média-di, éro altu cevá nu se afla nimic'a.” (subsc. *Preatulu Ioanu Demetrescu*).

(38) In annexele A, B, C, D se coprindu note despre differite exploratiuni facute si infor-matiuni culses la *Recic'a* si *Caracalu*. Ero in annex'a K, amu cuprinsu cele ce a serisu mai importantu d-lu C. Bolliacu despre aceste localitati.

de indată la acelu vallu, numit *Brazd'a lui Novacu*, și printre rapporturile venite din *Osic'a-de-susu*, d'in *Sioperliti'a*, d'in *Brancoveni*, d'in *Dobrunu*,(39) d'in *Viisiór'a* (40) și din *Popenialesci* (41) cari tóte mentionédia despre acésta brazda, ce tăia în due siesulu d'intre Carpati și Dunare, me voiu marginí a citá descripsiunea lui, facuta de invetigatorulu de la Brancoveni :

«Spre sudu de acésta communa, prin proprietatile *Parșcovenei*, *Sioperliti'a* si *Grecii*, este unu siantiu cu ua largime de unu stanjenu si jumetate. Inaltimea pamentului scosu d'in elu se pote socotí de unu stanjenu. Pamentulu scosu d'in elu este aruncatu spre sudu. In mai multe locuri este stricatu de araturi. Elu vine de la vestu mergendu spre ostu. Traditii'a poporana se exprime intr'astu-felu despre acestu siantiu, numit *Brazd'a lui Novacu* : — *Brazd'a lui Novacu vine tocmai de unde appune sórele si se sfersiesce la resaritulu sórelui*. Novacu a trasu cu plur-gulu acésta brazdu, avendu injugați duoi bivoli albi, cari au trasu *brazd'a chiaru* «prin Oltu, mai adaugindu co Oltulu face si acumu valluri pe unde a trecutu acésta «brazda».

Se insiéla déro reu acei d'in invetiatorii satesci cari dicu *Troianu* acestei mythice brazde, dandu-o pe sém'a imperatului Traianu; si despre acésta ne incredintiamu si mai bine d'in faptulu, constátatu mai anteiu de ingenierulu Popovici, co drumulu romanu de pe malulu Oltului incálleca, lunga satulu Grecii, vallulu, de siguru anterioru, ce pórtă adi numele de *Brazd'a lui Novacu*.

De cine a fostu facutı acésta brazda, si pentru ce ea pórtă numele enigmaticu alu lui *Novacu*, carele ia Romania mica, s'a pastratu ca ua denumire geografica in *platoul Novaciloru* d'in nordulu județiului Gorj, éro aiuré intre romanime párc a fi sinonimu cu epitetulu de *Uriasius*....? Acestea suntu cestiuni pe cari abié déco constatari archeologice, purtate prin tóte tierile de la Dunarea de josu, le voru puté vre-odinióra elucidá. Ne multiumim u acumu a stabilí faptulu cumu-co vallulu

(39) Notiunile despre *Brazd'a lui Novacu*, venite de la *Osic'a-de-susu*, *Sioperliti'a* si *Brancoveni* se află în notele precedenți sub No. 31, 32 și 33. Éro d'in *Dobrunu* (plas'a Oltului-de-susu) ne-au venit cele următoare : „In mosii'a boieriloru Bratasieni, sub unu piscu de délu, in marginea Oltetuiu „lui, in vecinatate cu commun'a Dobrunulu, se află in faci'a pamentului remase ziduri de case.... „Se află *brazd'a* ce se numesce *Brazd'a lui Novacu*.... ea vine pe ua muchia de délu d'asupr'a comun'e Dobrunulu, coborindu pene in mijloculu communei si merge spre resaritu la commun'a *Sioperliti'a*.“ (subsc. *Preut. Dimit. Iordachescu*).

(40) De la *Viisiór'a* (plas'a Ocolulu) avemu scire co : „in cuprinsulu communei *Viisiór'a*, proprietate a Statului, s'a gasit u magura vechia, asediata in centrulu comunenei, pe locu potrivit; are form'a unui ovalu; mesurandu-se pól'a magurei josu, a fostu de 480 stanjeni; la capulu de la appusu are naltime de 48 stanj, la mijlocu 44 si la capulu de la resaritu 34 stanj. Si s'a mai gasit si *Brazd'a lui Novacu*, ce vine dreptu de la appusu si merge spre resaritu; are largulu de 2 stanj. si naltulu de 1 stanj.“ (subsc. *Drosu Constantiniu*).

(41) De la *Popenialesci* (plas'a Oltetiulu) avemu informatiuni co : — „Totu despre resaritu, „in departare de acésta communa la 3000 stanjini, luati approximativu, se află ua brazda ce vine „de la resaritu si merge spre appusu seu vice-versa, care betranii o numesec *Brazd'a lui Novacu*.“ (subsc. *George Gavrilescu*).

transversală este mai vechi de catu caile romane, cu dăta mai multu său mai pu-

cinu precisa.

Mai vechia decatu dinsele, mai vechia decatu Dacii, decatu Getii și decatu ori ce popore cu nume istoricu, este — de vomu crede nu numai entuziastele descripsiuni, déro si vasele de luntaria grosolană si aschile de cremene ale d^{-lui} Bolliacu, adduse de d^{-sa} dintr'ua curioșă localitate, ce occupa centrulu vastei campii d'intre Caracală si Celei — este, dicemu cetatea pe care ne o infacișidă invetiatorulu localu ca existente in comun'a *Vadastr'a*. (42)

D^{-lu} Bolliacu a săpatu in doue trei ronduri in acea localitate si d^{-lui} ne affirma cumu-

co la *Vadastr'a* a fostu, in mijlocul unei balti, na statiu preistorica, ai carii lo-

citorii se serviau cu arme de pétra nelustruita si de osu, cu vase de lutu lucrate cu man'a fora róta, cu totu primitivulu apparatu alu epocei paleolitice d'in timpii preis-

torici. Ei, ca semintiile lacustre ale Elveției, isi ingropau mortii pe cōst'a invecinata,

mancău scoici, meci si roduri paduretie ale pământului; nu cunoscău nici unu metallu si abié déco intr'ua regiune mai laturásia a vechiei silisti preistorice, d^{-lui} a gasit uuu obiectu de arama nativa. (43) Noi suntemu obligati a crede pe d^{-lu} Bol-

liacu in attribuirea asiediamintelor d'in *Vadastr'a* unei epoce mai vechia decatu

totu ce s'a gasitu pene acumu la noi in tierra, mai allesu candu vedem uuu minunat'a collectiune de grosolană vase de pamantu pe care d^{-sa} le a publicat sub numirea de *Ceramica dacica d'in Vadastr'a preistorica*, collectiune in care s'a strecuratu,—spre

a ne camu pune la bănuiala despre deplin'a ei autenticitate, — vre ua siese siepte

lulelle de formele cele mai realiste.

Dreptulu lui Dumuedieu, invetiatorulu d'in *Vadastr'a* nu ne face nici na mențiune

despre aceste curiose sp'cimene preistorice.

(42) Eto ce cullegemu d'in rapportulu invetiatorului satescu d'in *Vadastr'a* (plas'a Baltii): „In „cuprinsulu communei *Vadastr'a* se afla ua cetate si mai multe maguri. Cetatea este de pamantu „calcarosu si pôrta numirea de *Sculieni*. éro magurile sunt de pamantu, dintre cari, un'a pôrta „numirea de *Magur'a feteloru*, éro cele-l-alte n'u nume cunoscute. — Cetatea cade spre appusu „de commună si este asiediata pe locu sietiu, éro *Magur'a feteloru* se afla in marginea commună, intre sudu si vestu, un'a in centrulu communei, éro cele-l-alte spre media-nopte de acesta „communa, tôte asiediate pe locuri inalte. — Cetatea are form'a unui pentagonu, avendu largimea de 1600 stanjeni patrati său unu pogonu si $\frac{96}{400}$ dintr'unu pogonu, inaltimea de 3 stanjeni, verfulu rotundu, incunjurata imprejura cu unu perriu de apa, avendu latime ca de 3 stanjeni; éro *Magur'a feteloru* are la base form'a unei circumferentie, largimea de 225 stanj. patrati; „inaltimea ii este de 5 stanj., éro verfulu are form'a unui conu cu capeteiului tajat. — *Magur'a* ce se afla in centrulu communei asemeni are la base foru'a unei circumferentie; largimea „i este 625 stanj. patr., inaltimea de 6 stanj., verfulu rotundu; éro cele-l-alte maguri ce se afla „in vecinatatea communei au totu acea marime. — Intrebandu pe betrani, au spusu co cetatea „si magurile arătate le au pomenit d'in vechime si se vorbesce de acele maguri co au fostu „ca pichetă său centruri de aparăre in contr'a barbarilor. — In coprinsulu acestui commune „s'a gasit uuu sulitie, lanci, topore, vase de pamantu, banuti si ua multime de unelte de creme-ne.“ (subsc. A. Marinescu).

(43) Vomu caută a reproduce in Annex'a L cele mai importante d'in descripsiunile date de d^{-lu} Bolliacu despre localitatea *Vadastr'a* si despre descoperirile ce d^{-sa} a facutu acolo.

Ua cestiune interesante, care se léga de acésta localitate, este negresitu si numele ei. Impreuna cu d^lna Bolliacu, nu putem crede co dins'a aru provení de la unu astronomu latinu, carele de acolo *vedea astrele* pe ceru. Sa fia ua numire de origine slavona, derivata de la *вода*, apa, si *острів*, rapide, éro nu ne vine a crede, de orace nici apa asiá de totu rapide nu este pe acolo, si nici compunerea ordinaria a cuvintelor slavone nu permitte ua asemene combinatiune cu postpunerea cualificativului. Remane a se intrebá déco nu cumu-va iumirea *Vadastra* n'arn avé vre ua inrundire forte de aprópe, in sinulu vocabularinui limbeloru thraco-gétice, cu numele vechiei cetati macedonice *Chalastra*, cu acel'a alu anticei mutatiuni postale *Ballunstra* d'in Sirmiu; apoi si cu denumirile locali ale marilor riuri d'in orientele Europei : *Danubiul*, numitu ací *Ister*, si *Nistrul* seu *Tyras*, caru'a i s'a disu odi-níra si *Danaster*; in fine chiaru cu terminulu *Tutastra*, prin care, de prespus'a medieului grecu Dioscoride, Dacii insemnau dovelcii. (44) Póte co ua radicala comunne a acelei limbi perduite d'in tota peninsul'a H. mului, identica in adeveru la suntn cu suffixea latina care ne a inzestrat lu limb'a nostra de adi cu diceri ca : *fiastra*, *colastra*, *feréstra*., a lasatu ultimele sale urme pe sietiulu romanatianu, déco u si in cate-va rari cuvinte ale poporului nostru.

Gratia d-lui Bolliacu, amu aflatu pe camp'i'a d'in centralu acestui judetin unu felu de oasis preistorica, infundata in mlastin'a de la *Vadastr'a*, si d-asupr'a caru au venit a se superpune constructiuni d'in epoce posteriori, romanane, bá chiaru póté si medievali.

Gratia invetiatoriloru d'in satele appusane ale aceluiasi tinutu, situate camu pe razorulu județiului Doljii, si anume : a celoru d'in *Zanog'a* (45), d'in communele

(44) Cetatea *Chalastra*, la gurile riuui Axios (Vardarulu) in provinci'a Mygdoniei, figurédia, cu variantele Χαλάστρα, Χαλέστρη si Χαλαίστρα, in *Strabone*, VII fig. 24; *Herodotu*, VII, 128, *Plutarchu*, vit. Alex.; *Pliniu*, IV, 10; XXXI, 10 „Nitrum Chalasticum“ etc. Se află in localitatea *Kulakia* de astazi. — «*Mutatio Ballanstra*», intre *Translitis* si *Meldia*, e citata in *Itinerarium a Burdigala Hierusalem usque*, pe callea d'intre cetatea *Sirmium* (*Mitrovitz*) si cetatea *Serdica* (*Sofia*?); se crede a fi fostu lunga *Sribnitz*. — Despre numirea *Hister* a Dunarei de josu, gasim, intre altii, in *Iordanis* „*de Getarum sive Gothorum origine*“, urmatoreea indicatiune : „Danubius.... qui in lingua Bessorum *Hister* vocatur“. — Totu *Iordanes*, V, precum si *Amianu Marcellinu*, XXXI, 3, 2 si altii dau riuui *Tyras*, numirea de *Danastris*. — In tractatul lui *Dioscoride*, περὶ ὕδης εὔριστῆς, printre alte denumiri de plante, reproduc in differite limbi vechi, citim si acésta : «Κολοκυνθής, Ρωμαῖοι κονκόρθητα σιλβάτικα. Δάκος τὸ οὐρατὰ στροφα.» — Aceiasi terminatiune *astra* aflamă in cuvintulu romanescu *fiastra*, carele totusi este invederatu latinesculu *filiaster*, *filiastra*, ce se prezinta in inscriptiuni (*Orelli. Inserip. latin. selec.* 6206, 6207, etc.), precum si in termenulu tierranescu *Colastra*, remasu pene astazi la baci Carpatiloru chiaru acelasi ca la pastoii Latiului, etc..

(45) D'in *Zanog'a* (plas'a Ocolului) ni se aráta co sunt : „*trei magure* ce sunt in hotarul acestui „commune“ : un'a despre resaritul de commună si se numesce *Magur'a lui Capatina*; este inalta de „3 stanjeni si in lungime de 40 stanj. si in verfu de duoi stanj.; — a duo'a este despre appusu, se numesce *Magur'a mare*, este inalta de 4 stanj., in largime de 50 stanj. si in verfu de 2 stanj.; — a „*trei'a* este camu la média-dí de commună, se numesce totu *Magur'a mare* si este in marime totu „asemené“ (subsc. *Preut. M. Stanescu*).

fórte alaturate *Cacaletii* (46), si *Radomirulu* (47); éro, mergendu totu mai in

(46). D'in *Cacaleti* (plas'a Ocolului) ave'mu scire : „co la média-di de commun'a se afia unu locu „unde a fostu *biserica vechia* de la stramosi, asiediata fiindu pe ua cónsta, lunga ua apa care merge „pe vallea *Giorocului-mare*; totu pe acestu locu si lunga acésta apa este si *siliste de satu vechiu*; „éro de candu cu cium'a s'a spartu d'in acestu locu, éro peste totu acestu locu se gasescu *cioburi* si „*ölle vechi* si forte gróse la faptura. Totu la média-di de commun'a nóstra se afia si *ua movila* mare „de pamentu, inalta de 5 stanjini, éro lungimea adeco ocolulu ei este 27 stanj. si verfulu ii este „trunchiatu. Totu in acésta parte de locu se afia adico óse de *Jidovi, olane* care curge ap'a pe ele „de lutu; adico candu da ploui se gasescu de acestea, adico olane si óse. Magur'a disa mai susu pórta „numele de *Magur'a Turcului*. — La média-nopte de commun'a nóstra sunt in numeru de diece „*movile*: un'a, numita *Magur'a mare*, are inaltime de 4 stang., éro ocolulu de 24 stanj.;—alta „numita *Magura mica*, are ua inaltime 3 stanj., ocolulu 18 stanj.;—alt'a, numita *Magur'a Corni*, are inaltime 4 stanj., ocolulu 15 stanj.;—alt'a, numita *Magur'a Bardiei*, are inaltime „ $6\frac{1}{2}$ stanj., ocolulu 34 stanj.;—alt'a, numita *Magur'a Purceli*, are inaltime 4 stanj., ocolulu 17 stanj.-jeni. Tóte acestea au verfulu trunchiatu si sunt asiediate pe pamentu limpede. — La média-di de „commun'a nóstra, pe nisce déluri si prin nisce ripe, se gasescu *arme vechi*, precum pusti, pis-tóle; de acestea se gasescu si acumu in presentu.“ (subsc. *D. Ionescu*).

(47) D'in *Radomiru* (plas'a Ocolului) ave'mu informatiunile urmatore: „Se afia mai multe maguri „in hotarulu mosiei acestei commune, d'in vremile vechi, cu numele ce pórta fia-care in deosebi si in „ce parte de locu a communei cade, dupo cumu se insemnédia la valle: *Un'a magura*, spre média-di „de commun'a, cu numele *Magur'a de la Stancila*, care se mai dice si *Magur'a de la vîile Hagiului*, „asiediata intr'unu piscu de délu, numitu délulu Stancilei, avendu form'a circumferentie; ocolulu la „base este de 31 stanjini, si inalta de 2 stanj., cu verfulu trunchiatu. Si spre appusu de acea magura „se cunnósce urmele unui siantiu de cele betranesci, care este in departare ca de 40 stanj., si este „in lungime de 60 stanj., largulu 1 stanj. si aduncimea éro 1 stanj., si pamentulu aruncatu spre re-saritu dintr'insulu, fiindu'i unu capu spre média-nopte si unu capu spre média-di. — *Un'a magura* „spre média-nópte de commun'a, cu numele *Magur'a Dolani*, avendu form'a totu a celei de susu; o-„colulu la base este de 35 stanj. si naltumea de 2 stanj., cu verfulu camu tiuguiatu, asiediata pe unu „délu numitu délulu Dolani, lunga drumulu celu mare, numitu drumulu Albotti. Despre média-nópte „de drumu. — *Un'a magura* spre média-di de cea de susu si totu spre média-nopte de commun'a, cu „numele *Magur'a Dumbravi*, asiediata pe unu délu, numitu délulu Dumbravi, lunga drumulu Za-nógei, spre média-di de drumu, totu in form'a coloru de mai susu; ocolulu la base este de 30 stanj.; „si naltulu de 2 stanj., cu verfulu trunchiatu. — *Un'a magura*, spre resaritu de commun'a, intre ho-tarulu mosiei catunului Vijulescii ce depende de acésta commun'a, cu numele *magur'a Maiugului*, „care se mai dice si *magur'a Aparatore*, in form'a piramidei, cu verfulu trunchiatu, avendu ocolulu „la base de 40 stanj. si naltulu de 3 stanj.; asiediata pe unu piscu de délu, numitu délulu Obogeanu-lui, si se cunnoscu *gropi vechi* de cele stramosiesci pe lunga acea magura si pe acelu délu si *sian-turi vechi*, cari spunu betranii co au fostu siliste vechia de la mosi stramosi. — Asemene spre ap-pusu de acésta commun'a se mai cunnoscu *ruine* de cele betranesci, cari spunu betranii co au fostu „orasiu vechiu de candu cu Tatarii si Jidovii, de unde s'au scosu, la annulu 1860, nisce *caramidi*, de „pluguri de pe acelu locu, candu s'a arátu anteiu, cari caramidi au fostu de 2 palme in lungime si „latulu aseméné, anse grosimea de 5 degite, avendu form'a patratului; si acumu acele caramidi s'au „sferamatu de pluguri, arandu-se mai de multe ori acelu locu, si s'au gasit u mai multe feluri de re-masitie de la locuitorii d'in vechime pe acelu locu, precum : *urcioare, ölle si strachini*. si loculu a-„cel'a in care sunt ruine si gropi si unde s'au gasit u acele caramidi si c.l. pórta numele de *livadi'a boierésca*, care se mai dice si *Stupin'a* — S'au gasit u in pamentulu acestei commune, la média-„nópte de commun'a, la annulu 1865, na sferamatura de *imbracaminte de zea*, ca de 2 palme si *ua sabia de ocieu*, de contra unu locuitoru, care sabia a facut'o secera pentru secer'a graulni, si s'au „gasit u *banuti vechi* in multe feluri de remasitie de la locuitorii d'in vechime, si de la care ruine „se cunnoscu si gropi pe acelu locu; si loculu acel'a in care s'au gasit u aceste obiecte pórta numirea „de délulu Furciturilor.“ (subsc. *M. Ditulescu*).

(48) Josu, d'in Diosci (48), d'in Marotinu (49), d'in ambii Amarasci (50), si d'in Ghiz-

(48) In commun'a *Diosci* (plas'a Ocolului) ni se semnalézia cele urmatore : „Se afla mai multe „maguri in hotarul mosiiei acestei commune, d'in vremile vechi, cu numele ce pôrta fia-care in deo- „sebi, de pre cumu se spune la valle :— *Un'a magura*, numita *magur'a Dioseeniloru*, despre media- „di de commună, in form'a unei circumferentie, avendu ocolulu ei la base 41 stanjini, cu verfulu „trunchiatu; asiediata pe locu sietiu, lunga drumul Baracescii. — *Un'a magura* in partea despre „média-nópte de commună, cu numele *magur'a Hârca*, asiediata intr'unu piscu de délu lunga dru- „mulu Cocanescii, ce merge la Caracal si Craiova, in form'a unei circumferentie, avendu ocolulu la „base de 18 stanjini; cu verfulu totu trunchiatu ca si alu celei d'antei. — *Un'a magura* in partea „despre média-nópte de commună, cu numele *magur'a Basicut'i'a*, asiediata intr'unu piscu de délu „lunga vallea elesteului ce'i dice si vallea Bratici, in form'a unei circumferentie, avendu ocolulu la „base de 9 stanj., cu verfulu trunchiatu — Spre media di de acesta commună se mai cunoscu *ruine* „de ua biserica, care spunu betranii co a fostu acolo biserica de la mosi stramosi, care s'a ruinatu de „totu, si se vede si acumu acolo ua *cruce de pétra* scrisa cu littere necunoscute. Si dicu co si a- „cumu se vede loculu unde a fostu santulu prestolu in altaru, acoperit u pucinu pamentu pe d'a- „supr'a, si acumu este arătu loculu pe acolo, si se afla in departare de acesta commună ca de 1200 „stanj., spre media-di, ce'i dice acolo si *Motea*, unde este crucea si loculu prestolului. — S'an gasitu „de cotra locuitorii nisice *sparturi de ôlă* intr'unu locu unde a fostu in vremea vechia unu satu, ce'i „dice acolo unde a fostu satulu, délulu Nuciloru, si unii d'intre locuitorii acestei communi au gasit „banuti vechi; depre cumu spunu unii co a gasit u unu locuitoru cu numele Ionu zetu Nitiu, banuti „vechi, déro acest'a nega gasirea aceloru banuti.“ (subsc. *M. Michaiescu*).

(49). D'in commun'a *Marotinulu-de-susu* (plas'a Balt'a) aveam informatiunile urmatore : „In co- „prinsulu acestei commune se afla mai multe locuri insemnate, precum : *gunoiulu Batisiei, te- „iulu Moti, ua magura, unu grindu, drumulu Lupénului, laculu Galesiului si Dabói'a.* — *Gunoiulu* „*Batisiei* este locu insemnat d'in vechime care este facutu ca unu felu de magura, fiindu-co a fostu „chiaru siliste in acel locu, care siliste se numia *Marotinulu-de-susu*, si de pre numele acelei siliste, „i s'a datu si communei totu numirea de *Marotinulu-de-susu*. — Alu duoilé urmédia *Teiulu Moti*, „locu insemnat d'in vechime ce'si are numirea de pe numele Motea si desparte mosi'a locuitoriloru „de mosi'a *Ghizdavesciloru*. — Alu treilé urmédia *Magur'a Turcului*, care acesta magura este fa- „cuta d'in vechime de la mosi stramosi si i se da numirea de pre numele unui turcu ce siedea cu lo- „euint'a in verfulu acelei magure. — Alu patrulé urmédia *Grindulu Tursanului*, de pre numele u- „nui'a, *Tursanu*. — Alu cincileilé urmédia *Drumulu Lupénului*, — Alu siésilé urmédia *Dabói'a* de pre „numele lui Dabu; si alu sieptelé, *Laculu Galesiului* de pre numele lui Gali, care dintr'acestu lacu se „scôte pesce, locu insemnat d'in vechime ca dreptu semnu de hotaru, ce desparte mosi'a locuitorioru „loru de mosi'a communei Marsianii. — *Gunoiulu Batisiei* este spre media-nópte de commună si „este asiediata pe valle; *Teiulu Moti*, in capulu mosiiei despre media-nópte, ce se desparte cu *Ghizda- „vescii*, asiediata pe délu; *Magur'a Turcului*, in capulu silistei spre appusu, asiediata pe délu; *Grin- „dulu Tursanului*, la media-di de commună in capulu mosiiei, asiediata pe délu; *Drumulu Lupénulu*, „totu la media-di, semnu de hotaru, ce desparte mosi'a locuitorilor de Sohotesci si merge cu unu „capu la media-di si eu unulu la media-nópte; *Dabói'a*, la media-nópte in laturile mosiiei, asiediata „pe valle; *Laculu Galesiului*, spre appusu, asiediata pe valle. — *Gunoiulu Batisiei* este de trei stan- „jini naltu, diece ocolulu lui si este cu verfulu rotundu; *Magur'a Turcului*, este de 15 stanj. nalta, „60 stanj. ocolulu ei si este cu verfulu trunchiatu. — Ollarii, arme, unelte, scule, banuti, idioli, chipuri si alte „feluri de lucruri de pe vremile vechi nu s'a gasit.“ (subsc. *G. C. Marinescu*).

(50) D'in *Amarescii-de-susu* (plas'a Baltii) sunt sciintiele ce urmédia : „In cuprinsulu acestei com- „mune si in vecinatate se afla unu satu cu numele *Polovinele*, care s'a surpatu de candu cu Tatarii „pe la annii 101 (?) dupo Christosu, care se gasesce in acelu locu de satu, *cryptore de cenusia si ca- „ramidi; ua tabera* cu numele *Bucinisiulu*, de candu cu Tatarii si cu Uriasii, unde a fostu rasboiu,

davesci (51), în fine d'in Apele-vii (52), aflamă în imprejmuirile relatăriile ale acestei „pe acea vreme și de aceia i s'a datu numirea de tabera, care se gasesc în acea tabera *sulitie*, arce „de feru; și ua siliste care a fostu érosi satu, déro anse nu se scia de candu este spartu; déro se ga „sescu intr'insulu *gropi*, *sianturi*, *caramidi* de *Antina*, feru si *oldrii*; se mai afă unu locu de bi „serica, care a fostu facuta cu *caramida mare* de *Antina*; se mai afă ua *magura*, care pôrta numi „rea de *Magur'a sapata*. Ero loculu unde se afă silistea și biserică se numesc *Bascelele*. — Sa „tulu *Polovinele* și taber'a *Bucinisiulu*, cadu despre resaritu de satu, pe locu sietiu, în departare de „satu ca de 1400 stanj., pe proprietatea Statului; ero silistea și loculu de biserică de la *Bascele* „cadu spre média-di de satu, în departare ca de 100 stanj. de satu, pe proprietatea communei, pe „locu sietiu; și *Magur'a sapata* cade spre resaritu de satu, érosi pe proprietatea communei, asie „diata pe locu sietiu, unde se desparte de mosii'a Obersii'a. — 1°, Satulu : intinderea sa este de 150 „pogóne; a 2°, Taber'a, ca de 200 pogóne; a 3°, Silistea, ca de 200 pogóne, éro caramid'a d'in care a „fostu facuta biserică este în marime de 3 palme lungulu, de 2 palme latulu și grosimea de 4 de „gete; și a 4°, Magur'a se afă în marime la ocolul ei de 50 stanj. și înaltul de 20 stanj. și verfulu „este sapatu și aruncatul pamentulu în lături. — În cuprinsulu acestei commune se afă spuse betra „nesci de pe la betrani și preoti, despre acele locuri numite *Polovinele*, *Bucinisiulu* și *silistea*, pe „cari au fostu sate d'in vechime și s'au robuit de Tatari, mai cu séma acea biserică d'in siliste care „s'a robuit în noptea Pasciloru, candu se afă preotii slujindu; ero *magur'a* se afă de candu cu Tatarii și cu Uriasii. — În acele locuri, *Polovinele* și *Bucinisiulu*, s'au gasit uollarii, caramidi, su „litie de feru, lespedi de pétra mici și monete de argintu și arama, totu ua marime cu banii de „50, avendu pe dinsele, pe ua parte chipuri de imperati și pe cea-l-alta inscriptii, care nu se potu citi, „de cari s'au descoperit in commun'a Amarescii-de-susu in annulu 1871.“ (subsc. E. Paunescu).

Ero d'in Amarescii-de-josu (plas'a Baltii) se adauge : „co imprejurului acestei commune se afă „trei locuri de siliste, în care se cuprindu uollarii, caramidi-*Antina* și cioburi de differite obiecte, re „mase de pe la locuitorii cei vechi; se mai afă și trei maguri mari vechi și un'a mai mica, fiindu „d'in vremile vechi, de candu cu Jidovii și cu Uriasii; cari tôte aceste locuri pôrta numirele urma „tore : I, un'a siliste, numita *Amarescii*; II, un'a idem, numita *Bucinisiulu*; III, un'a idem, numita „a *Piscului*; — Si magurele : I, un'a magura, numita *Magur'a Sapata*; II, un'a idem, numita *Magur'a Visiei*; III, un'a idem, numita *Magur'a cu Vitia*, și IV, un'a idem mai mica, numita *Bas „cuti'a*. — Silistea *Amarescii* cade despre média-nopte de satu, pe valle, în departare ca de 100 „stanj. de satu, pe proprietatea communei; silistea *Bucinisiulu* cade d'in josu de satu, totu pe valle, „în departare ca de 2500 stanj., pe proprietatea Statului, numita *Bucinisiulu*, tiindu de episcopia 'Romnicului-Valei; a trei'a siliste, a *Piscului*, cade despre média-di de satu, pe proprietatea statului „numita Obersii'a, tiindu de monastirea Brancovenii. Si magurele cadu cate patru d'in josu de satu, „pe délu, în departare ordinare (?). — Cea d'anteiu siliste, intinderea sa este ca de 15 pogóne; cea „d'a 2^a, ca de 20 pog. și cea d'a 3^a, ca de 12 pog. — Si magurele : cea d'anteiu este inalta ca de 8 „stanj., la pôle ca de 50 stanj. și cu verfulu trunchiatu; cea d'a 2ª magura inalta ca de 15 stanjeni, „ocolulu ei la pôle ca de 50 stanj. și cu verfulu tinguiat; cea d'a 3ª este inalta ca de 12 stanj., la pôle ca de 20 stanj. și cu verfulu rotundu, și cea de 4^a, inalta ca de 5 stanj. la pôle ca de 20 stanj. și „verfulu tiuguiat. — In pamentulu acestei commune și în vecinatatile ei s'au gasit și se gasesc și „acum, candu ára cu plugulu, remasit de pe la locuitorii d'in timpurile vechi, precum : *caramidi-*Antina**, *carbuni*, *cioburi de ólle*, *fere de calcatu rufe*(?) și alte *scule de feru*.“ (subsc. D. Radulescu).

(51) D'in commun'a *Ghizdavescii* (plas'a Baltii) ni se relatédia : „co în coprinsulu communei se „afă ua movila de pamentu, ce pôrta numirea de *Movila Cornei*; este spre nordu de commună și „asiediată pe pamentu sietiu în campia și loculu acel'a se numesc *Motea*; ea este de ua jumetate „stanjeni inalta, are ocolul la pôle ca de 7 stanjeni și este rotunda și cu verfulu trunchiatu.“ (sub „seris : I. Florescu.)

(52) De la comunun'a *Apele-vii* (plas'a Baltii) avemu respunsurile urmatore : „Se gasesc in cu „prinsulu acestei commune multe harburi de ólle, ólle cu banuti vechi, petre de risnitia și ólle cu

ultime localitati, cu nume asiá de caracteristicu, ua grupa de positiuni, insemnate prin taberile loru de maguri, prin urmele loru de cetati, pe unde plugarulu gasescse pe totu minutulu vase de lutu, caramidi, ollane de apa, arme de metallu si chiaru monete d'in differite epoce.

Ce este acestu siru de ruine antice, gramadite in jurulu communei *Apele-Vii*? Ce insemnédia numirile, slavone de pre tóta apparentia, ca *Zanog'a*, *Diosci*, *Zvorse'a* si altele? Avemu ací remasitie d'in antice stabilimente romane, precum ne aru face sa credem existenti'a de ruine, cladite odiniorá cu d' acele late si masive caramidi, caror'a dialectulu localu alu Romanatienilor le a insusitu denumirea topica a *Antinei*, dicéndu-le *caramidi de Antina*? Avemu urme de la popórele slavone ale mediului-evu? séu chiaru numai d'in epoce mai apropiate, candu glónțiile de pusca se puteau rataci prin arin'a d'in batatura?

Éto punctele asupr'a caror'a nu se pote luá nici ua lumina hotaritóre d'in rapporturile, scurte si lipsite de experientia archeologica, ale invetiatorilor satesci. Póte, corelatiuni cu anticuitatile d'in invecinatulu judetiu alu Doljilui, déro si mai siguru exploratiuni facute de unu expertu la faci'a locului, ne voru inmaua chiaia' acestoru enigme, cari, in ori ce casu, paru a nu fi lipsite de interesu.

V'asiu luá unu timpu pré indelungu si v'asiu osteni pote preste mesura, domnilor, presentandu-ve, cu aceleasi amerunte ca pene ací, alte duos cercuri de remasitie archeologice, ce se invederédia in dosariulu anticariu alu Romanatiloru.

Aceste duos puncturi suntu: de ua parte, pucinu la nordu de Caracalu, vechia vatra a familiei Brancoveanu, ruinele locuintiei lui Mattheiu-Aga, devenit u apoi Mattheiu-Voda Basarabu, si insusi coprinsulu monastirei *Brancovenii*; éro, la extremitatea nordica a judetiului, jumetate d'in cuibulu illustrei familii de eroi, Buzescii, carele, prin monastirile loru Stancescii si Dobrusi'a, se intindea si in districtulu Valcea. In Romanati avemu monastirea *Caluialui*, cu portretele celor trei frati de arme ai lui Michaiu Vitézulu, cu potretulu Domitorului insusi si'alu fratelu seu Petru Cercelu, cu aceleia ale sociilor si filoru acestoru domnitori si ai credinciosilor loru vasali.

Imi este de ajunsu, d-loru, a remorá acumu in tréchetu co ací sunt palatele si monastirea lui Mattheiu Basarabu, mai apoi prenouite de Constantinu Voda Brancoveanu(53).

„ose de ómeni, ingropate prin pamantu. — Acestea se afla prin satu si afóra d'in satu: harburile se gasesc spre média-di de satu, pe locu pucinu delurosu si compusu numai de arina; óllele cu banuti, „prin satu pe locu sietiu; petrele si óllele cu óse, spre média-nópte de satu, unde este locu sietiu si a-rabilu. — Harbarele de óle sunt mici, in form'a ólei de astadi; óllele cu banuti, la marime catu „potu incapé 5 ocá apa, si astupate; petrele de risnitia asiediate un'a pe alt'a, incatul paru a fi asiediate de mana de omu, la forma rotunde; óllele cu ose de omu, in marime catu pote incapé un'a „vadra licuidu, si astupate cu capacu. — Se spune de mai multi betrani co in vecinatate spre nordu- „estu se gasesc óre care sloiuri de céra prin pamantu, aseméni si *caramida de Antina*, spre resa- „ritu, in form'a pardoselei, catu cuprinde spatiulu unei case, érosi prin pamantu, de care se vorbesce „co in vechime aru fi fostu situate case pe acelu locu. — S'au gasit si se gasesc in cuprinsulu a- „cestei commune banuti vechi, pe mai multe locuri; in unii este létu siése-spre-dicee, frumosi si buni „la sunetu; s'au mai gasit si glontiuri de pusca in partea de média-di a communei, prin arina.“ „(subsc. Preut. Georg. Florescu).

(53) D'in rapportulu invetiatorului de la *Brancoveni* (plas'a Oltului) voiu extrage ací cele rela-

Me oprescu asemenei de a desvoltá mai pe largu cele ce invetiatorii satesci d'in *Sioperliti'a* (54) si d'in *Dobrunu* (55) spunu despre casele si despre biseric'a, acum ruinate, ale Vistíierului Ghinea Ollarulu, a carui apriga lacomia la báni attrase asupra'i si asupr'a stepanului seu Mattheiu-Voda, ur'a si man'a poporului.

tive la cladirile cari amintescu la faci'a locului despre domnesc'a familia a lui Mattheiu si Constantiu : „3º. Spre resaritu de acésta commună pe unu délu, se afla *ruinele caselor familiei Brancovenilor*. Acestu délu, cu ua suprafacie ca de 3 pogóne, a fostu inchis u zidu de caramida in forma de cetatiuia, de pre cumu aráta siantiulu d'in care s'a scosu de curendu caramida. Caramid'a este de marimea celei ce se face acumu; anse este de observat co varulu pusu intre caramidi, are ua tarime fórtă mare, astu-fel co mai bine se pote rupe caramid'a decatul varulu. D'in aceste ruine „mai este unu zidu cu ua grosime de patru palme, inaltime de 1 $\frac{1}{2}$ stanjenu, éro lungimea de 19 st. „Acestu zidu a facutu parte d'in celu ce servia de cetatiuia, care avea forma rotunda neregulata. „In-la-intru erau case cari s'au stricatu de locuitori pentru a luá caramid'a, de pe carile au sapatu pene la aduncime de trei stanjeni. Traditionea se exprime astu-felu despre aceste ruine : Ací au fostu casele Brancovenilor; pvnitile erau atatu de mari co putea intrá carrulu cu boui si buti, se intorcea prin pvnitia si essia totu pe unde a intratu. Mai multe nu se scia despre aceste ruine. — „4º. Lunga aceste ruine, spre appusu, este *biseric'a satului*, zidita la annulu creatiunei 7193, (1685) „de famili'a Brancovenilor, de pre cumu s'a pututu descifrá d'in inscriptiunile cele duoe ce sunt in „biserica. In-la-intrulu bisericei se vedu zugraviti d'in vechime etitorii in costumele loru vechi. Totu in biserica este unu mormentu, pe care este ua pétra cu inscriptiunea ruinata ; la finitul se vede annulu 1695 cu slove. — 5º. In curtea acestei biserici spre média-di, este ua *cruce de pétra* „inalta de unu stanjenu, cu inscriptiuni pe trei fecie. Litterile sunt amestecate : latine si chirilice. „Nu s'a pututu cunnóisce in ce limba este scrisa. La finitulu acestei inscriptiuni se vede annulu 1707, „cu numere arabe. — 6º. Spre média-di de satulu Brancovenii, sub unu mare délu, se afla *monastirea Brancovenii* cu duoe biserici. Cea mai mare este facuta de mosiulu lui Mattheiu Basarabu, „innouita de acest'a la annulu creatiunei 7140 (1632) si in fine facuta in starea actuale de Constantiu Brancovénu la annulu lui Chr. 1699. In biserica este unu mormentu cu duoe inscriptiuni in „pétra. Ací repausédia Papa Postelniculu Brancoveanu cu socii'a sa Stanc'a Cantacuzino, parintii lui Constantiu Brancovénu — 7º. A duo'a biserica este mai noua, facuta de Constantiu Brancovénu „Basarabu, la annulu de la Chr. 1700. — Aceste notiuni le amu scosu pe scurtu de pe inscriptiunile „ambelor biserice.“ (subsc. T. Marinescu). In Annex'a M. vomu reproduce differite documente relative la vechile cladiri dela Brancoveni.

(54) D'in rapportulu de la *Sioperliti'a* (plas'a Oltului de susu) transcriemu anco ací cele urmatore: „1º. In partea despre appusu a acestei commune este ua *monastire ruinata* fórtă vechia; se dice co este facuta in dilele lui Mattheiu Basarabu, candu era domni'a la Brancoveni, chiaru de unu ministru alu seu cu numele Ghinea Vistíerulu (grecu de origine); este in lungime ca de 7 stanjini, numai lumin'a in-la-intru, si largimea ca de 6 stanj.; grosimea zidului este tocmai de unu stanjenu mare; zidulu este ziditul numai cu góla caramida si varu : caramid'a in marime; lungulu 1 palma domnescá si 2 degete, éro grosimea ua schiópa; pe susu are caramidi in trei colturi cu sapaturi; „in patru colturi in-la-intru are patru petri, cate un'a la fia-care coltui, nescrise; este fundata pe unu locu care se numesce de betrani „sub zapodia“, in marginea apei Oltetului, intr'unu delusiu. — Totu lunga acésta monastire mai se gasescu nisces ziduri in forma de case patrate, tocmai a-própe de Oltetiu, in departare de monastire ca de 12 stanj. Aceste case se dice co au fostu ua gra-dina de animale selbatice, mai multe ciute; de acei'a s'a si numitu acelu locu „la Ciutaria“. Biseric'a se dice co s'a parasitul pentru-co s'a jafuitu si spurcatu de Turci, co au si taiatu pe Ghinea. — 2º. Totu pe acésta proprietate in cuprinsulu acestei commune, d'incolo de Oltetiu spre média-di „intr'u valcea numita Cernéoa, s'a descoperit in annulu 64 - 65, ua comóra de felurite antice, pre cumu : innele de auru cu petre de diamantu, braciari de auru, cercei cu asemene petre, linguritie,

Tradițiunea acelor tragic evenimente, pastrate în chronicele noastre, (56) este anco via în memori'a locuitorilor d'in Siperliti'a, cari, împartindu legend'a de hra-piri a Vistierului între unu mythu fabulosu si intre unu faptu posibilu, arăta, la unu

,bóbe de margaritaru insirate pe sarma de auru, etc. Acestea s'au gasit de unu George Comanu, „locuitoru în acésta commună; elu este unu omu exaltat cu minte; are aplicare de a prinde vulpi „cu ogarulu; a datu ogarulu dupo ua vulpe si a intrat u colo in Cerné intr'u vizuina si vulpea, si „ogarulu dupo ea. Elu, de frica co 'i manunca ogarulu, a luat sap'a si a feramatu vizuin'a si s'a po- „menit cu ele currendu d'in vizuina; ce a fostu mai mari, le a luat in traist'a care purtă de-man- „care, éro d'in bóbile de margaritaru a mai spartu cu pétr'a pe muchi'a săpi si le a lasat u colo. Se „insciintiara proprietarii locului Bratasienii si ii luara cate-va innale si unu siru de margaritari, pe „cari ii detera cati-va gologani; vediendu elu co sunt de pretiu, a plecatu cu ele in traista la bal- „ciulu Florilor la Caracaln, si la cine s'a aratatu, l'a batutu si i le a luat; cine? nici elu nu l'a „cunoscutu. In urma se insciintiara tôte autoritatile acestui districtu, vení prefectulu in facia lo- „cului; a cautat cernendu tierrin'a cu ciure si a mai gasit si atunci ceva d'in acele amaneturi; a „mai gasit si in urma lumea d'in communele vecine bóbe de margaritari, cu ciurele, in tierrina si „le a vendutu proprietarilor loru. Acum u colo nu se mai gasesce nimicu; chiaru de la annulu 65 „s'a arătu grau peste ace'u locu; astu-felu s'au finit u acese amaneturi. — Se spune de betrani co a- „cesta amaneturi au fostu ingropate u colo de 12 hoti, cari au trectu Oltetiu u colo cu 5 cai incar- „cati; in acelu timpu, Bratasienii, proprietarii acestui locu, erau capitani de potera si s'au rasboitu „cu dinsii in acea valle; atunci ei le au ingropatu ca se fia usiori de scapatu. Acea valle care se nu- „mesce Cernea, este ua scursore de apa, care vine d'in plouie, curge de la appusu spre resaritu si se „vérsa in Oltetiu; aduncimea pe une locuri este de 3 stanjeni; pe alte locuri este de 2 stanj.; largi- „mea asemeni; are si godovane (balti); vér'a séca mai totu d'a-un'a... — 4º. Totu in coprinsulu ace- „stei commune spre resaritu, este ua grópa ca de 5 stanjeni adunca si larga totu asemene; acésta „grópa se numesc d'in vechime gaur'a Siperlei, de la care 'si a luat si commun'a numele de Sio- „perlei'a; in acésta grópa se dice co a locuitu ua Siperla séu Siper mare. Elu a mancatu mai multe „animale de ale ómenilor; se spune de betrani co chiaru si copii; a fostu omorit de venatorii de „pre atunci cu puscile; grópa este rotunda, sapata de siérpe; sunt in ea multe óse vechi putrede.“ (subscr. Preut. I. Ionescu).

(55) D'in commun'a Dobrunulu (plas'a Oltulu de susu) ni se reporta mai aceleasi informatiuni: „In mosii'a boierilor Bratasieni, sub unu piscu de délu, in marginea Oltetului, in vecinete cu „commun'a Dobrunulu, se afla in facia amentului remase ziduri de case. Biserica e apropiata de a- „cele ziduri... Se povestesc de nisce talere de argintu, cutite, innale de petre scumpe, braciari de „auru cu petre scumpe si bóbe de margaritari. Zidurile se afla pe amentu simplu, éro nu pe pétra; „ele cadu spre resaritu. — Zidurile bisericiei sunt si acumu necadute, de caramida potrivita, zidita „cu varu, form'a avendu-o unu dreptu-unghiu. Despre ziduri si biserică se spune de nisce betrani si „unu preotu co, d'in povestirea parintilor loru, au fostu zidite de Ghinea Vistierulu. ce i s'au disu „Ciocala, de nému bulgaru, in dilele candu erá Domnu Mattheiu-Voda. — Bóbile de margaritari se „povestesc co la annulu 1865, afóra d'in commună, spre media-di pe valcelele ce se numesc Cer- „nele, unde si acnumi este ua braniste de ulmi, numiti ulmii d'in Gadarel, in departare de commun'a „Dobrunulu ca de 900 stanjeni, unde pe acele valcele s'au gasit u vizuina in amentu facuta „d'in fire; éro largulu a avutu ca catu aru intrá ua féra selbatica, si aduncimea de duoi stanjeni.“ (subscr. Preut. Dimit. Iordachescu.)

(56) „Si asiá fiindu turbati (Slujitorii lui Mattheiu-Voda si mai virtosu Dorobantii si Seimenii si „alte cete), candu fu intr'u di, se strinsera toti in curtea domneasca ea sa ucciga pre duoi boieri ai „lui Mattheiu-Voda, anume Ghinea Ciucala si Radulu Verdiarulu velu-Armasius, aruncandu-le pri- „hána cumu ca ei sfatuesc pre Domnu ca sa nu le dé lefi. Si asiá fiindu ei turbati ca nisce porci „for' de ruse, se suira susu in casele domnesci, si dedera navala unde zaceá Domnulu loru, cau- „tandu pre acesti boieri, sub capetei lui, sub páturi, prin poduri, prin camari, prin lade, pene ii

óre-care locu in commun'a loru, ua grópa mare in care odinióra aru fi locuitu uau siérpe uriasiu ce devastá vecinatatea, éro de alta parte, spunu co in boltile vechilor case ale lui Ghinea s'aru fi gasitú acumu cati-va anni comori nepretiuite.

Fora de a mai ratací prin schiturile de ua insemnatate secundaria, cumu sunt Hotaránii (57) si Popendialescii (58) fora de a ne mai perde timpulu spicuindu lé-turi de cladiri si nume de ctitori prin vechile bisericutie de satu, (59) vomu grabí

„gasira, si asiá dinaintea lui, 'i au luatu, catu se cutremurá loculu de gróz'a loru, desbracandu'i de „haine, batendu'i nemilostivu, pene 'i au scosu afóra la campu, si acole 'i au omoritu inaintea tutu-loru ostiloru.“ *Istori'a tierrei Romanesci de candu au descallicatu Românií*, in *Magaz. istor. pentru Dacia*. Tom. IV. p. 328.

(57) Intre communele de la cari au venit respunsuri la *Cestionariulu archeologicu* alu meu, nu figurédia Hotaránii (d'in plas'a Ocolululu). Déro collegulu nostru d-lu V. A. Urechia a avutu buna-vointi'a a'mi comunicá unu „*Tablou istoricu alu tutuloru bisericilor si monastirilor d'in jude-tiul Romanati*,“ pe care d-sa l'a intocmitu, precum si pentru alte judetie ale tierrei, pe candu era directoru generalu la Ministeriulu Culieloru si Instructiunei publice. Voiu extrage d'in acelu tablou cele attingetore de skitulu Hotaránii, care pene la secularisarea monastirilor, se afá inchinatu monastirii Dionisiú de la Muntele Athos : „Hotaránii, cu ua biserică, monastire de calugeri, infinitiata „la annulu (7096) 1588 de Jupanu Mitré Vorniculu si restaurata de Mattheiu Falcoianu — Inscriptii'a deasupr'a usiei bisericiei dice : „Acésta sfanta si dumnedieasca biserică ce se chiáma Hotará-nii, cu hramulu Soborului Angeriloru, d'in temelia au fostu facuta de Jupanu Mitrea Vorniculu i „Jupaniti'a Nég'a, la cursulu annilor de la zidirea lumii 7096. Trecendu multa vreme si strican-du-se, indemnata s'au cu ajutorulu lui Dumnedieu Jupanu Mattheiu Falcoianu, bivu-velu capitanu „sinn Gheorghe Vorniculu de au dres'o si au infrumusetiat'o cu zugravéla si a facutu altele aseméne „unu omu(?) ca sa'i fia de vecinica pomenire; in dilele pré luminatului Domnu Io Constantiu „Brancovénu Basarabu Voevodu, la létu 7216.“ — Ctitorii zugraviti in biseric'a de la Hotaráni, la fe-restr'a despre média-di :

<i>Jupanu Radu Stolniculu Falcoianu</i>	<i>Jupanu Sierbanu Cantacuzino.</i>
<i>velu Vornicu</i>	<i>Iw Constantinu Basarabu V.V.</i>

<i>Jupaniti'a ego Andreiana</i>	<i>Jupaniti'a ego Maria</i>
„Ctitorii de la ferestr'a despre média-nópte :	

<i>Jupanu George Falcoianu</i>	<i>Jupanu Barbu</i>
<i>Vornicu</i>	<i>Jupaniti'a Stanca</i>

<i>Jupaniti'a ego Caplea</i>	<i>Jupaniti'a Preda.</i>
<i>Jupaniti'a Dospina</i>	

(58) D'in Popendialesci (plas'a Oltetiului) dosariulu nostru ne oferre sciintiele urmatore : „Acést'a communa este asiediata pe locu planu, avendu directiunea orizontale (?); despre resaritu „de acésta communa, se afá monastirea skitului Popendialescii in departare ca 300 stanjeni, care „skitu este imprejmuitu cu zidu, despre resaritu, nordu si sudu, éro de appusu cu apartamentulu, „in centrulu carui'a este ua bolta mare dreptu porta a curtii bisericiei.“ (subsc. George Gavrilescu.) Cotre care adaugemu d'in *Tabloul istoricu* alu d-lui V. A. Urechia, insemnarea co „Skitulu Popendialescii are ua biserică, infinitiata la 1853 de egumenulu Laurentie, in care figuréia in portrete, murali Princiu Stirbei si fondatorele numitul.“

(59) In dosarele nóstre de respunsuri la *Cestionariulu archeologicu* mai affamu óre-care notiuni locale isolate, ce nu le amu pututu grupá in vre-unulu d'in cercurile séu d'in regiunile anticarii intre cari amu impartitul judetiu Romanati. — Pe acelca le transcriemu déro aci, ca sa fia dosarulu completu in aceste note : „Carloganii (plas'a Oltetiulu). Se afá ua biserică vechia fora invelisită „anse de candu este nu se vede nici ua inscriptiune, si se afá intré appusu si média-di, si este si-

acum érosi contra pragulu nordicu alu județiului, la vatr'a Buzesciloru. Acolo, intre communele cu denumirile caracteristice de *Morunglavu* si de *Oboga*, se afla si cea mai antica resiedentia a familiei, in satulu *Ciuturói'a* seu *Cepturói'a* astadi *Stirbei*, (60) de proprietarulu seu actualu, si cea de pe urma locuintia a ultimului „tuata in vallea de Trestii, in departare de communa ca de 2000 metri, a carui lungime este ca de 9 metri si latimea de 4 metri, zidita cu caramida mare si grósa, in form'a unui dreptunghiu.“ (subscr. *B. Giurescu*).

Gropsianii (plas'a Oltetiului) : „Intre punctele cardinale média-di si resaritu de la commun'a „Gropsianii spre commun'a Balés'a, departe ca la 1000 metri, se afla ua valle numita *Vallea Bisericie*, care acumu aprope 230 de anni, camu po la annulu 1640, se afla in acea valle unu micu satuletiu, care totu in acelui anu, de pre cumu au auditu si betranii de la parintii loru, s'a devastatu „cu deseversire de Turci, remaindu acea valle cu numele de *Vallea bisericiei*, fiindu-co ua mica bisericutia ce éra in acea valle a duratu mai multu timpu in urma, si chiaru astadi se potu cunnósce „chiaru locurile unde fusese odinióra acelu satuletiu; acumu anse este cea mai mare parte d'in a- „cea valle accoperita de padure, ér' parte d'in ea se cultiva de locuitori,“ (subs. *P. Predénu*).

Vomu dă in Annex'a N unu extractu d'in *Tabloulu istoricu* alu d-lui V. A. Urechia, in privinta principaleloru biserici de satu mai vechi.

(60) Reproducemu in intragulu seu rapportulu ce avemu de la communa *Stirbei* (plas'a Oltetiului) : „*Stirbei*, numita in vechime si chiaru astadi *Ciuturói'a* seu *Cepturói'a*, este situata in partea drépta „a riuletiului Oltetiulu. In partea despre sudu se intindu déluri, cari astadi se afla plantate cu via. „Se numesce *Stirbei*, de pe numele principelui Barbu D. *Stirbei*, care aici proprietate are, astadi a „fiului seu Principele George B. *Stirbei*. — In partea despre sudu-vestu se afla catunele Dobretii si „Cartisióra, ce'i appartinu si de care se separa prin padurea susu-numitului proprietar, ce este „traversata de vallea numita Caluiulu. La nordu-estu se afla asemere catunele Mologescii si Olte-tianii, de cari se separa prin riuletiulu Oltetiulu. — *Biseric'a* ce se afla in acésta communa, pro-priu disa *Stirbei*, se dice a fi facuta de aceiasi fondatori, cari au edificat vecin'a monastire a Ca-loiului ce se afla spre sudu de acésta communa. Inscriptiunile anse ce se vedu pe petrele mormen-turilor, fiindu slavone, nu se potu descifră, ca sa se pótá cunnósce positivu dat'a si numele fonda-torilor ei. — Locuitorii acestei commune, in traditiunile loru, dicu a fi edificate de nisce haiduci, „cari au edificat si pe acei'a a Caluiului. Acést'a provine póté de acolo co fratiu Buzesci si altii, „cari au edificat pe acei'a a Caluiului, fiindu ómeni de arme, de pre cumu ni'i descrie istoria si „d'in caus'a resbeleloru ce erau pe acele timpuri, au edificate acea monastire cu patronagiulu S-tului „Nicolau, seu in urm'a vre-unui sangerosu resbelu, seu ca refugiu in acea valle, unde de siguru pe „acele timpuri, éra totu imprejurulu a copérítu de paduri aprope impenetrabile, si de unde a pututu „fórtă logicu ca sa se násca traditiunea co ambele aceste biserici aru fi edificate de haiduci.—Inain-tea acestei biserici, in curtea unde se afla astadi conaculu proprietatii si in care siede ingrijitorulu „insarcinat cu cultivarea campului, se dice prin traditiune, ba multi spunu co au vedintu pa-riotii cari aru fi intrat in subterrana, ce se afla in acésta curte si unde se gasescu obiecte pre-tiiose, precumu : sfesnice de aur si argintu, arme vechi, monete asemene vechi etc, déro cari se „dice a fi paz'ta de spirite rele. Se mai dice anco, co la intrarea acestor subterrane, se afla d'asu-pr'a pragului ua inscriptiune cu littere cari, déco s'aru puté citi, aru fi libera intrarea. Unulu dintre „locuitori adauge co a avutu unu parinte, astadi reposatu, care 'i aru fi naratu co d'in intemplare in-trandu in acea subterrana, ozebitu de multele obiecte pretiiose ce a vediutu, a luatu nisce monete „si candu a voit u sa éssa, usi'a s'a inch'su, astu-felu co l'a constrinsu unu ce invisibilu a lepadá ce „luase. Voindu apoi d'in nou a éssi, n'a pututu pene ce nu'si-a scuturatu tóte vesmintele, si dupo ce „a gasit u mica moneta, cadiuta d'in intemplare in opincele sale, pe care lepadandu-o, usi'a s'a „redeschis, lasandu essirea libera. Acestea cullegendu-se de subsemnatulu d'in naratiunea locuito-riloru acestei commune, amu formatu acestu respunsu, spre satisfactiunea intrebariloru facute de d-lu Ministru, care se va inaintá de pre obligatiune.“ (subs. *Sabinu Dragomirescu*).

d'intre Buzesci, reposatu in secolulu nostru si ingropat in biserica d'in Strajesci. (61)

In aceste diverse localitati, in monastirea *Caluiulu* (62), in skitulu ruinatu d'in

Spre completarea notiunilor, reproducem si cele aflate in *Tabloul istoricu* alu d-lui V. A. Urechia : „In Stirbei se afla duoe biserici : un'a inchinata Cuviosei Paraschiva, se dice a fi facuta la 1560; intr'ins'a sunt pe pareti portretete lui Constantin Buzescu si famili'a :

*Constantinu Buzescu
cu socii'a sa si cu
trei fi anume :
Preda, Radu si
Constantinu*

*Sierbanu velu Vornicu
Stirbei, ginerele lui
Constantinu Buzescu.
Paun'a, sic'a lui Const.
Buzescu.*

„In a trei'a biseric'a seu tinda se afla duoe morminte, d'asupr'a cu lespedi de pétra scrise cu littere slavone, cari nu s'au pututu descifră. — A duo'a biserica d'in Stirbei este cladita la 1851 de „Nicolae Gheorghiu si de Princiu B. Stirbei“

(61) Invetigatorului care functionă pe la 1874 in *Strajesci* (plas'a Oltetiului de susu) i s'a parutu; co „cercetandu *scrupulosu cu deamenuntulu*, nu s'au pututu dovedi in acesta commună, d'in anti-„cuitate, nimicu de vedintu.“ Cei cari au intocmitu *Tabloul istoricu* alu d-lui V. A. Urechia, n'au despretuitu anse a semnală „ua biserica, in mahalao'a d'in valle, infiintiata la 1733 de Constantinu „Buzescu si socii'a sa Maria si restaurata de locuitorii, precum si alt'a in mahalao'a d'in délu, infin-„tiata la 1818 de Constantinu Buzescu, fiul celu de mai susu si restaurata de famili'a Dărvaris; „totu aci se afla pe pétri a mormentale a acestui d'in urma Constantinu Buzescu, urmatoreea inscriptiia :

„Buzescii ce d'in vechime
Pentru tiérra s'au jertfitu,
S'au sfersitu acumu prin mine,
Precum Domnulu a voituit;
Coci odrésla barbatésca
D'in mine n'au remasu,
Ci numai de femeiasca,
Duoe fice iubite lasu,
Remaindu spre pomenire
Nisce semne si lucrari,

Numai dor' d'in audire
Si d'in alte intemplari.
Osele cele trudite
Aicé se odihnescu.
Sub pamentu acoperite
De pétra ce se pazescu.
Iérta dér', iubite frate,
Celu ce vei vré sa citesci,
Blagoslovindu intru tóte
Pre Rumanasii Buzesci.

Smeritulu Constantinu Buzescu
sfersitulu némului seu.

Létu 1831, Ianuarie 31. (NB. Vedi adausulu la pag. 35).

(62) Raportulu d'in commun'a *Caluiulu* (plas'a Oltetiulu) contine cele urmatore, de cuprinsu geologic-archeologicu : „In cuprinsula acestei commune Caluiulu s'au gasit si se gasescu chiar si astazi nisice insecte (?) cari se numeseu *scoici*, remase din acelui (?) diluviu; aceste insecte sunt facute in forma de elipse. — Unii d'in acesti locuitori spunu co s'au gasit pe la 1872, óse de Jidovi, pe cari le au sigilat si le au inaintat totu in acel anu 1872, prefecturei. — In acesta commună „Caluiulu se afla si ua *monastire* cu hramulu S-tulu Nicolae, facuta d'in timpul lui Michaiu Vitézulu, si este imprejurata cu zidu de caramida, unde stau si osele Buzescilor si banulu Craiovei, ale caror cadavre sunt inmormentate chiaru aici la monastire. — Buzescii sunt bagati in stâna de pétra dinaintea monastirei; pe pétra este scrisu cu littere slavonesc. — Tóte aceste obiecte se afla spre appusu. Distant'a de la commună si pene la acele obiecte este ea de dovi kilometri approximativu. Commun'a este asiediata pe locu sietiu, la gur'a vaili monastirei.“ (subsc. I. Cunescu) — In Annex'a O voi dá descriptiunea monastirei Caluiulu, de pre notele ce insu'mi le amu cullesu la faci'a locului, in annulu 1861.

Stănesci (63), trăiesc anco vii amintirile Buzesciloru, pastrate pe *pisanii* său dedicatiuni murali, pe lespedi mormentali, pe chipuri zugravite, cu penellu aspru dero caracteristicu, d'a lungulu paretilor. Intre locuitori anse, in poporul cu vietia se pastrădă chiaru suffletulu timpilor eroici, in cari au traitu Buzescii si fratii lor de arme.

Spre a ve dā ua dovăda, domniloru, permiteti'mi a terminā acēsta pré rapide schită cu fragmente dintr'unu canticu betranescu d'in acele epoce de gloria, pe care eu insumi 'lamu cullesu d'in gur'a unui unchiasiu de la *Strajesci*.(64)

«Asupr'a Caraleloru,
siesiulu Magureleloru,
in drumulu Bucuresciloru,
multe corturi sunt intinse ;
5. multe sunt, merunte sunt ;
multe sunt de ipingele,
dér'mai multe de burci negre,
de burci negre, tataresci ;
dai cu glontiulu, nu isbesci ! —
10. La mijlocu de cortuletie
este-unu cortu mare, rotatru,
cu crestetulu neramzatu,
cu maiugulu de argintu, —
ce n'amu vediutu de candu sunt ! —
15. cu streji albe de matase.
implete 'n cate siese. —
É'r sub cortu cine mi'ti siede ? —
Siede Domnulu Michaiu-Voda,
cu Buzescii amenduoi
20. si Caplesci cate-si trei

si Nica capitanulu
care-a stepanitu divanulu,
pop'a Stoica d'in Farcasi,
care sare siepte pasi,
25. mosiulu Farcasieniloru ;
scia sém'a ostiloru,
credu si p'a rasbóieloru ;
care s'a lasatu de popia,
si s'apucatu de vitejia
30. si de mare misielia,
si-a uritu biseric'a,
si-a 'ndragitu sabiór'a,
si-a uritu ciocanele
si a'ncinsu pistóele ;
35. lasa tóca netocata,
pléca la rasboiu sa se bata. — (65)
Michaiu-Voda ce'mi facea ? —
Frumósa mésa 'ntindeá
si beá si se veseliá ;
40. candu catá camu de ua parte

(63) Asupr'a monastirei *Stănesci* d'in judetiulu Valcea, fondatiune a familiei Buzesciloru, care a statu inchinata cate va sute de anni la patr'archi'a d'in Alexandria Egiptului, amu presentatui Ministerului Instructiunie publice unu rapportu amenuntuitu, carele a fostu si tiparit u fóia *Column'a lui Traianu* a d-lui B. P. Hasdeu. Annulu. IV (1873) No. 10 si 11.

(64) Acestu canticu 'lamu scrisu cu destula anevointa de pre spus'a inganata a unui betranu lautara ciganu d'in *Strajesci*, pe care, la 17 septembrie 1861, ilu chiamasemu in skitulu Mamu. Elu spuneá co de asemenea cantice sciuse multe reposatii lautari, mai vechi de catu dinsulu, cari le cantau in totu d'aun'a boieriloru Buzesci ce au perit de 30 anni si mai bine. In Annex'a P, voi transcrie si urmarea fragmentata a acestui canticu, cu observatiuni asupr'a starei in care elu ne a parvenit la cunoscintia. De acu anse voi destepă luarea-a-minte a cititorului, spre a nu confunde pe Domnitorulu Michaiu-Voda d'in cantecu cu Michaiu Vitézulu; trebuie sa fia vorb'a de Radu Mihné, fiul lui Mihné Turcitulu (1611—16, 1617—23).

(65) Profitu de acēsta originale cara teristica, poetisata de poporu, a capitanului Farcasiu, sociu de arme alu lui Michaiu-Vitézulu, spre a reproduce rapportulu in etiotorului d'in *Farcasiele* (plas'a Ocolului) : «Acēsta communa se afla situata pe muchi'a malului dreptu alu Oltului vechiu, para-sindu'si matc'a sa din vremile vechi, fii idu-co acastu riu are comunicatii'a prin cuprinsulu ace-

si se uitá dreptu in valle,
camu despre sôre resare,
tare 'mi vine si 'mi sosește
credu Radu Calofirescu. —
45 Michaiu-Voda ce'mi facea ? —
De la mésa se sculá
si la valle se uitá ;
mare pulbere vedeá ;
boierii d'in gura'i diceá :
— «D'o fi pulbere de drumu,
«susu mai susu co s'a 'naltiá,
«cu nuori albi s'a-amesticá ;
«ér' d'o fi cétia d'in cera,
«josu mai josu co s'o lasá,
55 «pe valcele o 'negurá.» —
Nici cuventu nu obersiá,
éco Radu co sosiá,
credu Radu Calofirescu ,
mâre, d'in Calofiresci,

,stei commune. Spre resarit u se marginăsece cu commun'a Stoenescii si Draganescii, spre appusu cu commun'a Caracalulu si Hotărăni, spre média-nópte cu commun'a Comanii si Hotărăni, spre mé-d'a-di cu commun'a Comanc'a — De pe cercetările facute prin betranii communei despre vechile asiediaminte ce se crede a fi rămasă de la stramossii nostri români, s-au gasit cele coprinse mai josu : — Des re commun'a Stoenescii in Farcas'ulu de josu, a fostu d'in vechime ua stréja care portá si chiaru acum'a numele de Lazaretu; acésta este de candu cu Carjaliu, robi'a Hattiegului, si se află pe muchi'a délului matcii Oltului vech'u, între Stoenesci si Farcasiulu-de-josu, ce'i mai dice si Catunulu. — Despre appusu de acésta commună duoe maguri; un'a se află in viile Farcasieniloru-de-susu; înalteea sa este de 4 stanjeni, largimea la base este de 10 stanj.; éro cea-l-alta este mai mică, avendu naltimea sa de 2 stanj., latimea la base de 7 stanj., si se află situată ,despre orasiulu Caracalulu, in drumul Caracalului. — Tóte acele dise mai susu se află situate in Farcasiulu-de-susu. — Éro in Farcasiulu-de-mijlocu se mai află ua magura cu numele de Magur'a Farcasianului, care se află despre média-di si hotarasce mosii'a communei Comanc'a; marimea sa este : inalta de 3 stanj., latimea la base de 10 stanj. — In campi'a Scorri despre média-nópte de acésta comună, se află in vremile vechi ua tabera de óste turcesca, care si acum'a se vedu gropile de unu grajdii de cai, de asiediamentulu loru si altele. — In matc'a Oltului vechiu a fostu d'in vechime satu si ua biserica vechia, unde ch'aru acum'a se vedu ruine si gropi de sate si altele; éro acum'a se află in urm'a acestui satu padure fórte mare cu copaci, grosimea ca de 12 palme; tóte acestea se află despre média-nópte de acésta comună. — Casele lui popa Stoica se află despre mé-dia-nópte de Farcasiulu-de-mijlocu, situata pe muchi'a délului matcii Oltului vechiu, unde acum'a se află pe basea loru zidite casele zidite de Cucóna Tinca Farcasianca. — Acestu Popa Stoica a fostu unu omu bravu care s'a batutu in vremile sale cu Turcii si 'i-a rasbitu in mai multe ronduri; si chiaru astadi se aude vorbindu despre dinsulu prin poporulu romanu, co dicu co a fostu unu omu fórte curagios si minunat; care despre santi'i-a-sa se vorbesco prin mai multe istorii si se canta si de contra poporu, adico dicendu : Popa Stoica din Farcasi, sare de siepte pasi, si esse d'in liturghia, si tâia la Turci ua mīa. — Se mai află ua tabla de pétra, lungimea ca 1¹/₂ stanjenu, latimea de 5 palme, in care sunt scrise numele Dómnei Balasia socii'a (? fia'a) Domnului Brancovénu, care se află la Cismăua de zidu de caramida a d-lui Farcasianu. (subsc. I. Elliescu).

60 p'unu callu roibu camu pintenogu ;
pintenogu 'mi este d'in piediu ,
mâre, si cu ochii verdi;
dér' nu vine cumu se vine,
ci elu, mâre, co mi'si vine
65 cu suliti'a 'ncrucisata,
sabi'a 'n baieri lasata
si'n capu for' de comanacu ;
d'in greu rasboi 'mi e scapatu. —
Domnulu Michaiu d'e 'lu vedeá
d'in guritia-asiá i diceá :
— «Descallica, mei Radule,
«mei Calofirescule !» —
Radu d'in gura graiá :
— «Hei ! Dómne, Mari'a-ta,
70 «n'amú venitu eu ca sa beau,
«ca sa beau si sa manuncu ;
«ci eu Dómne amu venitu
«sa'mi dai osti intr'ajutoru,

- «sa scotu robi de la Tatari ;
 80 «co scii, Dómne, ori nu scii
 «c'au intratu Tatarii 'n tiérra
 «si-au robitu marginea tóta,
 «Bucureşci jumetate,
 «si-au ajunsu in satu la 10 i,
 85 «la noi la Calofiresci,
 «si mie co mi au robitu
 «arsa-si maiculiti'a mea,
 «dalba coconiti'a mea
 «si dalbii de coconasi,
 90 «imprejuru de megiasi
 «si negrii de ciganasi.» —
 D'aci Michaiu ce faceá ? —
 Unde-asiá co'lu audiá.
 lui mila i se faceá,
 95 óste 'ntr'ajutoru co'i dá.
 si ce óste ca mi'i dá ? —
 Pe Buzescii amenduoi
 si Caplescii cate trei,
 si ér' pe Nica capitanulu
 100 care-a cormuitu divanulu,
 pop'a Stoica d'in Farcasi
 care sare siepte pasi,
 mosiulu Farcasieniloru;
 scia sém'a ostiloru,
 105 credu si p'a rasbóieloru;
 care s'a lasatu de popia
 si s'apucatu de vit-jia
 si de mare misielia;
 si-a uritu biseric'a
 110 si a'ndragitu sabiór'a
 si-a uritu ciocanele
 si a'ncinsu pistólele;
 lasa tóca'a netocata,
 pléca la rasboiu sa se bata ! —
 115 D'in deretu co mi'i luá
 si la rasboiu co 'i duceá;
 de rasboiu se apucá
 si-asiá d'in gura diceá :
 — «Hotiloru Buzesciloru,
 120 «capiloru Capl. sciloru,
- «sa'mi paziti marginile,
 «c'o sa táiu mijlocele,
 «co le tiiu sorócele.
 «Ce mi-o scapá de la mine,
 125 «de la voi sa nu scape;
 «co voi mie nu'mi scapati
 «nici in ceru nici in pamantu,
 «nici in gáura de siérpe.» —
 D'aci Radu ce'mi facea ? —
 130 Elu bine co se gateá
 si 'n rasboiu co mi'ti intrá
 numai elu singuru intrá,
 cu Nedea sluguliti'a,
 sluga buna si intiellépta.
 135 D'aci pe rasboiu co se chiteá,
 trei dile co mi'i taiá,
 ii taiá de'i zadareá,
 toti robii co mi'i scoteá;
 ér' cocón'a n'o gaseá. —
 140 Déco elu asiá vedeá,
 asiá d'in gura diceá :
 — «Nu sciu ochii 'mi-a 'mpaiejenitu,
 «ori murgulu 'mi-a nebunitu,
 «au palosiulu insanges'a spurcatu;
 145 «póte co pe ea 'mi-amu taiátu!» —
 Maica-sa co'lu audiá,
 d'in guritia-asiá 'i diceá :
 — «Radule, voiniculu máichi,
 «taci, máica, nu te 'ntristá,
 150 «nu'ti face inima rea,
 «co pe ea nu 'ti-ai taiát'o,
 «ci pe ea, máica,-a luat'o
 «celu Marzacu betranu,
 «betranu, máica, si camu spanu,
 155 «cu trei fire, máica, 'n bárba
 «si cu trei, máica, 'n mustátia.» —
 Radu déco 'mi audiá,
 lui mai bine co'i pareá
 si pe callu incallecá,
 160 man'a 'n buzuñaru bagá
 si ochianulu co'lu scoteá;
 pe ochianu co se uitá

si pe Marzacu isi zariá ,
 frate mâre, camu departe,
 unde Dunarea cotesce
 165 si tufele se rarește. —
 Elu déco-asiá co vedeá ,
 lui mai bine co'i pareá ,
 ochianulu mi'lú pitulá ,
 170 gorbaciulu co'mi trageá ;
 gorbaciulu de bumbacelu
 cu sferculu de aurelu ,
 si pe murgu'lu-attingeá ;
 nainte murgulu treceá .
 175 savai calle d'ua prandíare, —
 Stateá 'n drumu d'a-curmedisiulu ,
 pe Marzacu ilu adastá
 pene Marzaculu veniá ;
 déco pe elu l'ajungeá ,
 180 Radu d'in gura'i graiá :

 Elu cu mendr'a lui vorbiá
 si d'in gura-asiá 'i dicea :
 — «Arsa-si mendruliti'a mea !
 «ce tie co'ti a venit
 185 «de pe mine m'ai uritu
 «si Marzacu-ai indragitu? » —
 Dér' ea d'in gura-asiá dicea :
 — «Radule, socii'a mea ,
 «nu'mi vorbí mie asiá ;
 190 «ci tu, mâre, te pazesc
 «co'mi e proclétulu stangaciú ;
 «elu cu stang'a co va dá
 «si pe tine te-o stricá. » —
 Candu Radulu co'mi audia ,
 195 elu mai reu se nacajá ,
 cu Marzacu s'alaturá ,
 buzduganulu co'lú trageá
 si in peptu co'lú asverliá ;
 de pe callu ilu poverniá ;
 200 apoi jaloziulu t ageá
 si cu mendr'a lui vorbiá :
 — «Arsa-si mendruliti'a mea .
 «ia pléca'ti, feta, capulu

«c'o sa'mi táiu eu Marzaculu. » —
 205 Dér' ea d'in gura co'mi diceá :
 — «Nu potu capulu ea sa'lú plecu ,
 «co cositi'a mi-a 'nodatu
 «ssi de gutu m'a aternatu. » —
 Candu Radu-asiá audia ,
 210 cositi'a 'ntieu 'i curmá
 capulu la Marzacu tăia ,
 niçi de chilsiugu mi'lú catá ;
 numai mendr'a 'si-o luá ,
 215 man'a pe ea co punéá
 si-alu duoilé co se rapediá ,
 si la spate o-aruncá
 si toti robii ii scoteá . —
 Michaiu-Voda 'i duceá . —
 220 Michaiu-Voda de 'lu vedeá ,
 totu mai bine co'i pareá ;
 frumósa mésa 'ntindeá
 si beá si se veseliá ;
 ér' candu fu despre betiia ,
 despre mendr'a veselia ,
 Radu Calofirescu
 225 incepú a cocaiá . —
 Michaiu-Voda co'mi diceá :
 — «Hotiloru Buzesciloru ,
 «caniloru Caplesciloru ,
 230 «si tu Nica Capitanulu ,
 «care-ai cormuitu divanulu ,
 «popa Stoico d'in Farcasi
 «care sai si siepte pasi ,
 «mosiulu Farcasieniloru ,
 235 «ce scii sém'a ostiloru ,
 «credu si p'a rasbóieloru ,
 «care-ai uritu biseric'a
 «si-ai incinsu sabiór'a
 «si-ai uritu ciocanele
 240 «si-ai 'ndragitu pistólele ;
 «lasa tóca' netocata
 «pléca la rasboiu sa se bata !
 «cumu stati voi si ve uitati
 «si pe Radu nu'lú luati
 245 «la odihna sa'lú duceti ;

«co 'mi e Radu ostenitu
 «si d'in greu rasboiu venitu.

Me oprescu, dominiloru, ca sa nu ve obosescu preste mesura, cu tóte eo oboséla nu
 pote fi, candu petrundemu in sinulu amintiriloru d'in timpurile de gloria ale popo-
 rului nostru, si asemene amintiri ne sunt de siguru cantecele lui betranesci.

Fia ca aceste aspre resunete ale epocelor de vitejia strabuna, adunate de prin
 locurile unde, sub lespedi si sub movile, se odihnescu ósele atatoru eroi de odiníora,
 sa inimedie astadi pe Romani cu tóta virtutea ce a resarit, d'alungulu secoliloru, in
 romanesculu judetiu alu Romanatiloru!

*N.B. Adausu la not'a 61. Biseric'a d'in mahalaoa d'in valle in commun'a Strajescii are urmató-
 rea pisania : „Cu vrerea Tatalui si cu ajutorulu Fiiului si cu seversirea Duhului Sfantu ziditus'au
 „acesta sfanta si dumnedieiasca biserica si precum cu tóte podóbele ei d'in temelie, intru cinstea
 „si láud'a pré Sfantei Troitie, cu cheltuial'a dumnilui Jupanu Constantinu Buzescu si a dumnaiei
 „Jupanitiei Mariei si a Coconiloru domnialoru Niculae si Ilie, in dilele pré inaltiatului imperatru
 „Carolu VIIe, a cari'a incepere a fostu la annulu 1733, maiu in 8.“*

ANNEXE.

A

EXTRACTE D'IN ARTICOLII ASUPR'A ANTICUITATILORU D'IN JUDETIULU ROMANATI
de Colonelulu Vladimiru de Blaremburg.

RUINELE CARACALULUI

d'IN «MUZEULU NATIONALU, GAZETA LITTERARIA SI INDUSTRIALE.» No. 7 Mercuri, 18 Martie
1836. Anul I. faci'a 27 si 28.

La departare de unu césu si jumetate spre nordu-ostu de la orasiulu ce se numesce acumu Caracalu, in partea meridională a tierrii de susu, pe siesulu unui délu in pôlele carui'a curge sierpuindu ua apa numita Tesluiulu, care se stracóra d'in smereurile ce incunjura acésta inaltime, se intindu, ca nisce deluletie, urmele unui vechiu asiediamantu de zidiri.

Unu satu fôrte mare, care se afla asiediatu pe pamentulu de alaturé cu aceste ruine, de-si pôrta numeie *Recic'a* si da acelasi nume locului de alaturea pe care se afla vechiulu asiediamantu, dér' se da acestui locu si numele de *Antina* séu *Tii'a*.

Multimea de caramidi, de table de pamentu arsu ce se afla rasipite intr'acestu locu, musiuróiele ce ca nisce talazuri ilu incunjura si se intindu multu pe lâturile unei siosele vecchi (drumu facutu cu petrisiu), care trece pe acolo indreptandu-se de la nordu spre sudu-estu, dovedescu invederatu finti'a unui orasiu ce intr'ua vreme a fostu intinsu si in flôre.

In surparile ce s'au intemplatu dupo vreme si in sapaturile ce s'au facutu intr'a-dinsu la deosebite locuri ale acestoru ruine, s'au gasit u bucati de vase de pamentu, baso-reliefuri de pétra calcaria, lespedi de pétra cu inscriptii latinesci si monede romane de totu felulu.

Déco orasiulu ce acumu se numesce Caracalulu, care se afla mai la valle de ruinele mai susu dise, isi trage numele de la imperatulu romanu ce se numia asiá, séu co acésta numire i s'a datu mai de curendu de Turci, *Kara-Kale* séu *citate négro*, nu este fora temeiul a se privi acestu locu ca adeveratulu Caracala, alu carui'a nume inchipuitu de *Antina* séu *Autonia* din diu'a de astadi, i se va fi pastrat prin traditia de la numele propriu de *Antonie Caracala*.

Acestu princiul, dupo ce a batutu pre Goti, afandu-se la Buridava, orasul populatul Daciei, i' a datu numele seu. Se arăta a nu fi induoiala co acesta Buridava, colonisata de Romani mai naintea venirei acestui princiul, se afla chiaru la acestu locu alu ruinelor de cari vorbim si s'a numitul mai la urma Antonia (1) seu Caracala.

Catu despre orasiul care acumu porta acestu nume, nu numai co nu coprinde intr'ua incunjurare de unu cesa de parte, nici unu semnu de monumenturi vechi, ci anco departarea ei de vestitulu drumu romanu care merge dreptu la vechi'a Antonia seu adveratulu Caracala, si positi'a ei cea nesanetosa intr'unu locu fora de apa de beutu, dovedescu co asiediare a colo a acestui orasul este mai de curend".

Se poate anse ca locuitoriile cei vechi ai Recicai seu Antoninei de astazi, dupo ce li s'a prapadit orasiul de navalirile Vandalilor, Gotilor, Hunilor si a vre unu douedieci altoru popore barbare, s'aru fi mutatul mai la valle si s'aru fi asiediatu lunga acesta singura baltoca de apa, intr'unu campu mai de totu sterpu, unde se afla acumu ridicate, in mijloceul a unoru diramaturi de locasiuri ce se dice co a fostu adveratulu Caracala, cate-va casutie de caramida cari lesne se potu numerat cu degetulu. Este vrednicu de insemnatul co cele mai multe dintr'aceste locasiuri, precum si totu bisericile orasiului acestui'a nou de acumu sunt cladite cu caramidi romane gasite in sapaturile de la Recic'a.

Starea ruinelor, ce se sapa de locuito i ca sa scota ca amidi, nu arata nescareva temelii in intindere, seu vre unu zidu de lespedi de petra, care sa poata dovedi temelii de ziduri de fortificatija, si apoi fiindu-co nu se afla acolo vre unu siantiu seu vre unu semnu de incunjurare cu zidu, se vede co loculu acel'a nu a fostu fortificat. Dero afandu-se asiediatu pe pohile unei inaltimi incunjurate de smercuri, acestu locu este aparatu fresce.

Unu parate de zidu care sta anco in punctul celu mai naltu dintr'acestu locu se vede co este una parte dintr'unu turnu singuraticu.

CELEIULU

D'IN «MUZEULU NATIONALU, GAZETA LITTERARIA SI INDUSTRIALE». No. 9. Mercuri, 8 Aprilie 1836, Annulu I, facia 34, 35 si 36.

Urmele a doue asiediamanturi vechi cari se vedu anco pene in dio'a de astazi pe marginile Dunarei si care au fostu puse camu in dreptu unulu altui'a, d'ua parte in Bulgari'a sub nume de Ghighi, si de alta parte in tierra de susu sub nume de Ce'e, se pare co au fostu doue cetati romane ce slujau spre apararea unui podu vechiu peste Dunare, care podu se socotesc co s'a fostu cladit de coloniile romane, dupo ce au luatul Dacia sub a loru stapanire, si care sfarmendu-se atunci indata, s'a prenouitul

(1) Imperatulu Justinianu, dupo ce a batutu aprópe de Palus-Meotide natia'sa sarmata a Anterioru, a socotitul sa i lase sa locuiasca in Dacia. S'aru puté d'á cu socotela co acesta natia'sa aliesu Buridava, ce se numise Caracala, in annulu 212 si co i'a pazitul numele Antina de la alu VI^{le} vécu.

la acelasi locu in vremea unei expeditii a marelui Costandinu impotriva Scithiloru in véculu alu patrulea.

Nici ua parere temeinica nu se poate dă despre felurimea vechiului asiediamentu alu Celeiului, ale caru'a ruine, ce se afla mai ridicate din facia' a pamentului, infaci-siedia unu stelpu de zidu, parte dintr'unu cercu. Asiediari regulate si systematice de pétra taiata, impestriata cu caramidi mari de cari se vedu si la temeliile zidurilor de ingradire, dovedescu deosebit'a ingrijire cu care s'a fostu claditul intr'acea vreme acésta cetatiua.

SCIRI D'IN LA-INTRU

(D'IN «CURRIERULU RUMANESCU, GAZETTA POLITICA SI COMMERCIALE» No. 48. Vineri,
31 Iulie, 1836. Anul VII, facia' 191.

Mercuri 22 Iulie. — D-lu marele Vornicu d'in la-intru s'a intorsu in capitala dupo ua calletoria de patru dile. Indatoririle slujbei cerusera infacisiarea domniisale in centrulu catoru-va judetie ale Romaniei mici.

Indata dupo sosirea domniei-lui la Craiova, s'a dusu fora intardiere in piaci'a ter-gului ca sa se asiguredie de starea trebuinciosloru de hrana si de altele de antea'ta trebuintia in orasiu; cercetà caldarimulu celu nou, dupo acei'a, intiellegendu-se cu cor-muitorulu asupr'a deosebitelor bagari de séma ce a facutu in acésta calletoria, s'a dusu la Cerneti, si d'acolo la loculu unde este sa se asiedie noulu orasul Severinu. Ce-rerile ce au facutu locuitorii pentru allegerea acestui locu, impedicandu pene acumu-pulerea in lucrare a scopurilor M. S. Princiu stepanitoru pentru intemeierea acestui orasius la marginea Dunarei, d-lu Marele Vornicu cu infacisiarea sa si observatiile cele intellepte, a datu sfersitu acestoru neinvioieli prin multumirea de obste si insempà singuru loculu celu mai bunu pentru intinderea orasului viitoru.

D-lu Marele Vornicu a cercetatu si temniti'a Cernetiului, precum si deosebite ramuri ale administratiunei locale.

Curendu dupo acei'a plecandu, trecu prin judetivul Romanati; la trecerea sa prin Caracalu, unde cercetà mai cu séma caldarimulu celu nou alu celoru mai insempnate ultie ale orasului, cormuitorulu judetivul d-lu Cotiofén si presidentulu d-lu Petrechae Obedénu au rugatu pré multu pe d-lu Marele Vornicu d'a visitá ruinile vechei colonii romane ca la ua jumetate de césu deparate de orasiu. La vederea magurilor ce se intindu in lungulu sioselei romane si a caror'a adverata intrebuintiare prin nici ua traditiiua nu s'a descoperit pene acumu locuitorilor, d-lu Marele Vornicu, socotindu-le de morminte vechi, a gendit sa puna candu-va sa sape cate-va in folosulu Museului Nationalu. Pentru acésta se si gasi cu calle sa se faca indata cercare.

Dupo cate-va césuri, 25 de locuitori adunati pe data, deschisera doue movili d'in cele mai ridicate.

Istbend'a cea mai deseversita si cea mai neasteptata incoronà acésta intreprindere indraznétia.

Descriptia frumosului sarcofagu de pétra, aflatu in cea mai mare movila, si a gropistei de caramidi gasita in a dou'a movila, se va da prin *Museulu nationalu la No. viitoru.*

MORMENTU VECIU GASITU IN ROMANIA CEA MICA

D'IN «MUZEULU NATIONALU, GAZETTA LITTERARIA SI INDUSTRIALE», No. 24. Mercuri, 5 Augustu, 1836, Annulu I, facia 93 si 94).

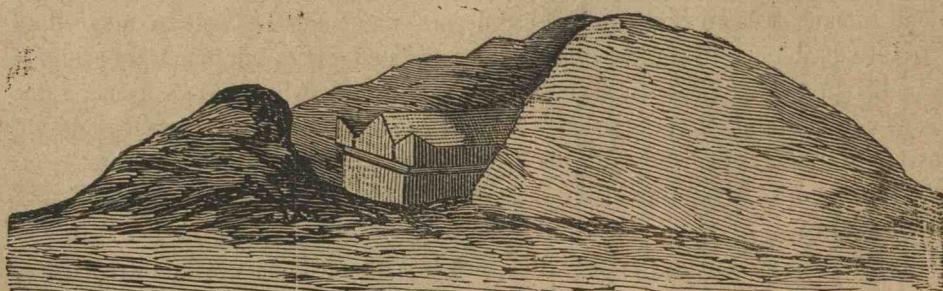
In numerulu 48 alu *Curierului Rumanescu* s'a vediutu relatiia a calletoriei ce a facutu intr'aceste dile domnulu Marele-Vornicu d'in la-intru si interesantele descoperiri archeologice ce s'au facutu la trecerea domniei-lui prin Caracalul, unde ua norocire d'in cele mai nenadejduite a incoronatu cu isbutire, lucrarea la deschiderea a doue movili d'in cele ce se afla pe locurile unde erau ua data asiediate coloniile nostre Romane.

S'a disu co ua descriptia cu deameruntulu se va publica despre lucrarea ce s'a facutu si resultatulu ce s'a dobendit la saparea acelor movile. Ne grabim a publica aceasta descriptia, cu atat'a mai multu co vedem a curiositatea obsteasca o cere cu multa dorire.

Lucratorii ce s'au chiamatu ca sa sape si sa deschida aceste movile, cari se afla pe lunga sioséoa romana ce duce la ruinele Antinei (vedi articolulu ce vorbesce despre acesta, No. 7 alu acestui jurnal) s'au impartit in doue cete si au inceputu sa deschida doue movili, ce au fostu adesea de deosebite marimi; cea d'anteiu era de noue picioare, cea-l-alta de siése picioare de nalta la centru.

Sa vorbim mai antie de cea mai mare d'intre aceste movili, care este si cea mai interesante.

Facendum-se unu siantiu largu in curmedisiulu movilei, lucratorii detera, mai anteiu peste unu zidu in patru coltiuri, facutu in chipu de mormentu boltitul, si acoperitul cu pamentu; acesta zidire era alcatauita de caramidi mari asiediate un'a peste alt'a fora varu seu altu felu de mocirla. Scottiendu dupo acia vre ua suta de acele caramidi, detera peste unulu din coltiurile unei petre mari, care desvelindu-se indata d'in pamentu, se vediun unu frumosu sarcofagu (cusciugu) facutu d'intregu dintr'ua lespede de pétra calcaria (de varu). Forma acestui sarcofagu se infacisedia aici prin figura No. 1.

Figur'a No. 1.

Lungimea lui este de optu picioare de Vienna; largimea de trei picioare si patru de gete, si inaltimea de patru picioare si optu degete. Patru scobete de feru batute si intiepenite in petra cu plumbu tineau capaculu lipit cu partea cea de josu a sarcofagului. Scotiendu-se aceste scobete si deslipindu-se masticulu care astupă crapaturile intre capacu si marginele de susu ale sarcofagului, se ridică capaculu si se descoperă in sarcofagu unu scheletu de omu pré bine pastratu.

Figur'a 2ª infacisiédia scheletulu precum erá atunci asiediatu. Eco cercetarea ce s'a facutu dupe acei'a cu deameruntulu.

Trupulu era
asiediatu in fundulu mormentu-
lui pe scanduri.
Asternutuluseu
era compusu de
frundie de da-
finu, decarierau

Figur'a 2.

rena, déro se vedeá co totu trupulu si mai allesu capulu a fostu balsamitu cu multa ingrijire. Erburi de deosebite feluri erau rasipite pe unde fusese trebuintia; radecina de iris (vioreala) era in mare catatime. In locu de vestimente se vedeá pe unele parti ale trupului semne de ua materie fórte subtire care alunecá pe degete, candu vrea cinevasi sa o apuce, si se pareá co a fostu coperitul cadavrulu de la capu pene la picioare. Capulu, invelitul intr'unu chipu de saculetiu, era incinsu cu cate-va cerculetie de lemn fórte subtiri, pe cari erau insirate gogolósie mici alcotuite de frundie de isma séu de lotus, asternute un'a peste alt'a si invelite ca ua gogolósia. In curme-disiulu acestorui cerculetie, cari se aflau asiediate cu mestesiugu si in symetria, era ua legatura de pelle, pe care erau lipite frundie de auru in form'a frundielor de dafinu. Frundie de acelasi metallu, in form'a frundiei de stejaru, erau rasipite alatură, si se pareá co sunt dintr'ua a dou'a cununa, pusa nu pe capu, ci alaturea cu repositulu.

Totu scheletulu era pré bine pastratu; chiaru d'in peru s'a gasitu nestricate canteva siuvitie facute bucle, de facie castania inchisa. Dintii erau albi si curati. In coltiurile de josu ale mormentului se vedea remasitiele de incaltiaminte de pelle, de ua forma care nu se put·á allege, captusite cu cuie séu cu nasturide feru, ale caror'a capatini faceau feluri de fecie si se pareau a fi lucrate in sticlaria cu multu mestesiugu.

Ua medallia de aráma fórte oxidata (ruginaita) si de totu stérsa, era pusa la gutulu mortului. Nici ua inscriptiia nu s'a gasitu la locul acel'a. Se vede co sacrofagulu de care s'a vorbitu a fostu cas'a de veci a vre unei persoñne insemmate in versta de 20 séu 30 de anni. Se da cu socotela co trupulu acestei persoñne, care pentru deosebita cinste s'a fostu balsamitu, a fostu pusu d'ua camu-data intr'unu cusciugu de lemn, si asiediatu pentru cata-va vreme in mormentulu de caramida ce s'a gasitu acolo alatură, si de care s'a vorbitu mai susu; éro mai tardiuu, asiediendu-se in sarcofagulu de petra, s'a inchisul intr'insulu impreuna cu fundulu cusciugului de lemn, fora de

craci multe in-
tregi, si cele ce
se aflau sub capu-
lul reposátului,
erau fórte
bine pastrate.
Partile carnóse
se facuse tier-

care cadavrulu putea se se dessire; paretii cusiugului de lemn se vede co au fostu pre multu putrediti si nu s'au pututu asiedia in sacrofagu. Cuiele ce s'au gasit in coltiurile sarcosagului se vede co au fostu d'in cusiugulu celu de lemn care a putreditu.

Figur'a 3^{ea} infaciédia deschiderea de a-curmedisiulu a mormentului, care s'a descoperit in a dou'a movila mai mica. Acestu mormentu este zidit u caramidi forte mari, a-siedate fora mocir-

de totu. Chiaru ósele erau facute tierrena. Doui cercei de auru, ua stea simbolica de foi de acelasi metallu, bucati de incaltiaminte de plutu, ua medallia stérsa, obolulu obicinuitu ce era hotarit u pentru podarulu iadului la trecerea peste riulu Acheronu, doue vase de pamantu pre bine pastrate si puse la picioarele reposatei,—se vede co au fostu acelea in care se addusese la grópa unulu de lemn si ap'a de scaldare cu care se spalá si se ungeá trupulu mortului: — acestea sunt obiectele ce s'au gasit intre remasitiele acestoru reposati.

Lips'a de semne mai invederate si de temeie positive asupr'a acestoru mormenturi si asupr'a óseloru ce s'au gasit intr'insile, ne face sa ne oprimu de a dá vre ua parere, pene ce niscári-va descoperiri noue ce asteptam cu multa dorire de la d^{lu} P. Obedénu, care se afla insarcinatu a urmá cu saparea ce s'a inceputu la acele locuri, ne voru dá temeiuri pe care sa putem sprijini parerile ce vomu pune inainte asupr'a acestei anticuitati.

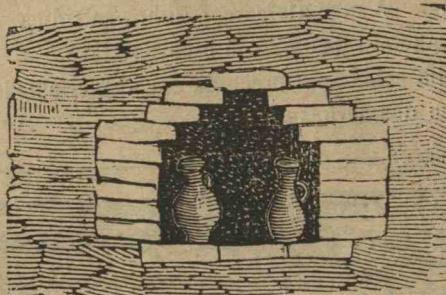
ANTICUITATI PAMENTENESCI

D'IN «MUZEULU NATIONALU...» No. 8 NOEMBRIE. 1837. ANNULU II^{-le}

Articolulu I.

Domnulu Banulu M. Ghica, marele Dvornicu alu celor din-la-intru, d'impreuna cu d^{lu} Blaremburg, inginerulu statului, au facutu in trecutele dile o calleatoria in jude-tie de lunga Oltu ca sa védia loculu cel'i nou ce s'a allesu aprópe de Turnu ce este pe marginea Dunarei, spre intemeierea unui orasiu, care improtiva de cetatea turé-sca Nicopoli, va sa fia schel'a nóstra commerciale a Dunarei; precum si ca sa fáca óre-cari cercetari archeologice asupr'a afilarii unui templu inchinat la Sóre, ale carui'a semne se descoperisera de curendu aprópe de ruinele asiediamantului romanu d'in vechi'a Dacia.

D^{lu} Marchizulu Chateaugiron, agentulu consulu generalu alu Franciei in aceste principate, s'a dusu si domnia-lui ca sa fia de facie la aceste cercetari.

Figur'a 3.

la, un'a pe alt'a cu buna ronduiala si symetria, incat u sa for-medie bolta numai prin chipulu asiedia-rii loru. Ací intr'a-cestu mormentu se vede co a fostu pusu trupulu unei muieri, care ansea a putreditu

Deosebindu d'in acésta calletoaria interesante, grijile ce a avutu administratii'a d'in la-intru, spre care mai cu deosebire se si dusese d-lu Banulu Ghica, partea céstal-alta remane unu episodu de na-data si pittorescu si sciintificu alu acestei preambulari, despre care vomu face ací interesante aratáre.

Cotra partea de amédia-di si resaritu, si cu departare mai cu doue leghie de Caracal, ce este unu orasiu nu departe de ruinele romane cu acelasiu nume (1), tiindu urmele drumului celui antic romanu ce 'si preambla anco petrosulu seu asternutu prin campi'a roditóre a judeetiului Romanati (2) in tiérr'a Rumanésca mica si sierpuia tiindu-se de costisuirile primitive ale malurilor Oltului, se afla in dio'a de astadi Slavenii, unu satu alcotuitu de curendu de cate-va case. Ua casa campenésca a proprietarului locului si cladita cu doue cáturi, se ináltia alba si zimbitóre d'asupr'a, pe crestetulu celu mai inaltiatu alu inriparilor de cari vorbiramu. Vederea se afunda departe in orizonulu acestei campii deschise, si cotra resaritu este si mai frumósa. Ací este vallea Oltului, a acestui riu rapede, intinsu si mare, siroiu ce a sapatu verfurile cremenóse ale Carpatilor si a trecutu dincóce, imprasteindu'si apele sale capriciose si sgomotóse pe unu asternutu mólle si plinu de nisce prejme gracióse. Mai departe sunt si alte inaltiari ale matcii acestui riu, si mai abrupte, cari intindendu-se in departe asupr'a celui-l-altu malu alu riului, ilu punu la mijlocu si inchipuescu d'a sting'a, intins'a brazda a domenieloru tierrei Rumanesci cei mari (3). Intr'unu cuventu, loculu acest'a este unulu d'in sitele familiare ale Daciei cei vechi, ale acelui pamentu, bogatu inzestratu de cate trele domniile naturei, ce a fostu atat'a vreme obiectulu nesatiului imperatilor romani, si pe urma biruinti'a cea dorita si triumfulu monumentalu alu lui Traianu Dacieului.

Aprópe de acésta locuintia campenésca, despre care amu vorbitu, in pôlele rapedelui povernisiu alu acestui paisagiu incantatoru, in punctul unde Oltulu vine sa attinga cós'ta satului despre care amu vorb tu, si printr'unu unghiu sinosu isi schimba de ua data directii'a, ca sa se apropiu de malulu d'improtiva, ací, dicu, isbirea acestui rapede riu a descoperit u de cata-va vreme semnele unei petre, ce locuitorii locului numai de catu o si desgradira, si care pricinu diramarea in parte, ce fu urmata de a se ivi si ua alta pétra asemene, déro ceva mai mica, avendu amendoue, sub forma de altare séu de socle cu cornicie, nisce inscriptii cu littere latinesci.

Starea cumu s'au stricatu fecile principali ale acestoru gramezi calcarii, a lasátu

(1) Vedi No 7 alu *Muzeului nationalu* d'in 1836, la articolulu intitulatu: *Suvenire istorice si archeologice ale Daciei cei vechi*.

(2) In judeetiulu acest'a a fostu cea d'anteiu descallecatóre si cele d'anteiu asiediamenturi romane, unde se a colonisat Dacia transalpina, adeco tiérr'a Rumanésca d'in diu'a de astadi. Numele insusi de Romanati aráta acésta origine italica, pentru c' sémenna co aru fi venindu de la *Romana natio*, romana natia, séu pôte dela *Roma nati*, norodu nascutu, venitu de la Roma. (Sg. Romanat. Im : Romanat.)

(3) Principatulu tierrei Rumanesci de astadi se imparte in mare si mica tiérra Rumanésca, cari se despártu prin riulu Oltului. Ací ne este vorb'a de cea d'anteiu, coci tiérr'a Rumanésca mica este cunoscuta mai cu deosebire sub numele de Banatulu Craicvei, ce mai d'in vechime se dicea Banatulu Severinului, de la numele anticei cetati Severinum (vedi No. 4 alu *Muzeului*).

numai nisce urme abié insemnate si fórté intrerupte d'in textu. Cu tóte acestea se citesc fórté lamuritu in capulu acestoru inscriptii, asupr'a unei'a, vorbele : SOLIS IN-VICTO MITHRAE (la Mithra, sóre nebiruitu) si asupr'a altei'a : ARA SOLI. (altaru consfin-titu la sóre).

Povatiuiti de asemenea semne, si chiaru la faci'a locului alu acestei descoperiri, d-lu Banulu Ghica si tovarasii sei de calatoria au statutu de facie la sapárea si cer-cetárea ce s'au facutu acestui locu curiosu. Resultatele sunt de unu interesu clasicu si cu parere de reu trebuia a spune co intórcerea cu grába a d-loru, a fostu pricin'a de a nu se urmá mai nainte acésta cercetáre cu priveghere lumináta.

In cautárea ce s'a facutu, s'a scosu multe sferamaturi d'in la-intrulu unei locuintie subterráne (de sub pamentu), ale cari'a podóbe fusesera unse cu ua tencuiala de ipsu zugravitu in deosebite fecie. Mai nainte, in loculu d'in afóra alu locuintiei, zaceáu anco caramidile patrate de ua marime strasnica, ce sémena co sunt d'in temeliele unui porche séu peristilu, ce slujísa ca unu felu de intrare la pomenit'a locuintia. Pardosé-l'a in-la-intru erá asemenea cu caramidi.

In trupulu acestei pvnitie pustiate si acoperite cu multe vécuri, mai nainte de exploatáții'a nóstra, sub diramaturile sale, s'au descoperit uisce baso-reliefuri in marmora, cele mai multe in bucati despartite, si avendu anco urmele ale acestei diramaturi de mai nainte. Tóte aceste baso-reliefe cari sunt, care mai multu, care mai pucinu stricáte, se infacisiédia intr'ua forma mai patráta si se sfersiesc in partea d'in susu printrua incadráre cu bolta in forma de pescere. Inchipuirea fia-cari'a este ua allegoria mystica, care se poftoresce pe fia-care d'intr'insel; coci este mai totu acea inchipuire, infacisandu unu teneru intr'ua caverna, in cápu cu mitra, si pe din-sulu cu tunica si chlamida; tine unu genuchiu pe unu tauru ce 'ta doboritu si 'i a in-fiptu unu cutitu in gutu. Unu sierpe si unu cane se rapedu asupr'a dobitocului, si sé-mena co ajuta ca sa restórne jertfa (1); doue figuri de marginea incadrarii sunt asie-diate un'a impotriv'a altei'a si intr'ua positiia ce insemnédia odihe'a. Doue d'in aceste baso-reliefe cuprindu, afóra de gramad'a principale, nisce adaose, precum unu omu in-tiepandu unu bou ce 'ta prinsu de córne, urne santite si paserele symbol ce, pofto-rite in capulu inchipuirei. De desubtu, unu siru de inchipuri mystice, impartite in despartiri neregulate, in forma de pesceri, d'in cari un'a cuprinde unu cápu de leu, alt'a ua jertfa omenésca, a treilea nisce ómeni siediendu cu tortie in mana. Mai de-parce se vede ua cuadriga (unu felu carrutiu cu doue róte), in care sunt doui ómeni imbracisiati; pe urma, ua figura barbatésca strinsa si incolacita de unu sierpe; in sfer-situ totu acestu sierpe se vede in tóta lungimea sa pe d'asupra tutulor despartirilor acestea. Unu carru trasu de duoi cái, doue figure intr'ua positiia de rugaciune si in faci'a unei paseri si a unui cápu de tauru; ua mica statua trunchiáta de colo pene dincolo si unu simulacru alu lui Joue, inchipuesc atatea fragmente singura'ice ce al-cotuiuesc totulu norociteloru resultate ale acestoru c-rectari.

(1) D-lu Marchizu de Chateaugiron a recunoscetu acestu simulacru a fi ua jertfa la Mithras (séu Sóre), depre cumu cati-va vechi autori si a-nume parintele Bernard de Montfaucon au reproodusu in gravurile loru tipulu acestei jertfe.

Tolmacirea originei locuintieei subterrane ce s'a aflatu, precum si a semneloru symbolice ce se vedu, alcotuiescua disertatia de celu mai inaltu interesu, ce o pas-tramu pentru alu duoilea articolu.

Articolulu II.

Alaturandu aci u foia deosbita cu inchipuirea baso-reliefelor de cari amu vorbitu in articolulu I, voim a face cunoscetu isprav'a deosebitelor nôstre cercetari asupr'a acestei materii, care cu totce co ne lipsesc cea mai multa parte din ajutorele sciintifice trebuinciose la acesta lucrare, anse potu sa deé tolmacirei nôstre rezimulu celu mai aprópe de adeveru. (1)

D'in anticitatea cea mai vechia si mai departata, magii religiei lui Zoroastru in Persia se inchinau la Sôre, seu privindu'lu ca icôna si ministru alu Creatorului, seu socotindu'lu ca unu Damnădieu care da vietia la tota natur'a si ilu slaviau sub numele de Mithras, ce insemnédia iubitoru seu facetoru de-bine. Epitetulu acest'a incetulu cu incetulu se facu ca unu nume propriu alu acestui dieu, ale carui'a ceremonii, venite din strainatate, figurára cata-va vreme in imperiulu romanu preste ruinele mythologiei grecesci. Cultulu (seu slujb'a) dieului Mithra trecu in Cappadocia si in Grecia; Pompeiu in rasboiu'lu cu Piratii, ilu facu cunoscetu in Roma, de unde se respondi in tota Italia.

De pe asiediamintele lui Zoroastru, carele elu celu d'anteiu allesese ua pescere recorita de fontani si incoronata de verdétia ca sa serbedie misterele acestui dieu, serbatorile si ceremoniile religiose intemeiate spre cinstea lui Mithras se seversiau, in dile hotarite, prin pesceri.

Eto ingeniós'a talcuire ce face episcopulu de Adria, despre unu monumentu mithriacu descoperit intr'unu asemene altaru. De pre dis'a lui: «Taurulu cerescu ce se affla in semnele zodiacului, in care sôrele (in lun'a lui aprilie) incepe a dà dovedi de puterea sa, este asemene si symbolulu lunei; Mithras sub chipulu unui teneru, in capu cu bonetulu frygianu si imbracatu orientalesce, si care dobora unu tauru, insemnédia puterea sôrelui candu se impotivesce influentieloru lunei, a se respondi asupr'a pamentului ca sa 'lu rodnicésca; de aci éro semnulu taurului este si symbolulu Vinerei. Canele este Sirius seu canele cerescu, in care planetulu principalu este in cea mai inalta trépta de putere. Elu se rapede la tauru anco ca sa 'lu fáca a versá imbiisugate influentie, ce au dreptu symbolu sangele ce curge in unde. Dieculu 'i-a deschis gutlejulu cu unu cutitu si zém'a datatore de vietia curge in imbiisugare din rána. Unu siérpe se strecóra ca sa linga sangele; elu este symbolulu

(1) D'in nenorocire mi-a fostu peste putintia pene acumu a gasi unu exemplaru din numerulu citatu alu gazetei „Muzeulu nationalu“, devenita de ua raritate extreme, carele sacontina tabell'a cu figuri despre care este vorba aci. Scimu d'in memoriu francesu alu lui Lajard, pe care ilu vomu reproduce la Annex'a I, in traducere românu, co tabell'a lui Blaremburg contineá siepte din monumentele aflate in Mithreulu de la Slavimi. Lajard a reprobusu trei din acestea, pe care le vomu decopia si noi, alaturi cu memoriu seu.

«cunoscute alu Sórelui si alu annului, dăr' mai cu deosebire emblem'a dieului Sa-
«basinus, dieitate a elementului curgetoru său umedu.»

Totăceste analogii au nisice relatări învederăte cu aceleasi tipuri symbolice a fragmentelor noastre pamentenesci, ce se vedu în alaturăt'a făia, si nu e trebuinția a mai face ua alta talciuire.

Putem dero cu indrazněla sa aratamu co remasietiele subterrane descoperite la Slaveni erau ua parte d'in templulu inchinātu la mysterele Sórelui; co inchipuirea de capetenia a baso-reliefelor noastre este infacisiarea acoperita a insusi acestii stelle, si cunoscute sub numele si form'a dieului Mithras; co incadrarea cocarijata cu care se vede ocolita inchipuirea acesta, insemnédia pescerea său templulu subterrānu ce ii era consantitu; co acele doue petre cu inscriptii ce s'a aflătu in acelasi locu an fostu altare votive; si co in sfersitu totăceste petrele deosebite ale acestui locu religiosu si mysticu, despre cari amu dătu aci deseverita descriere, sunt atatea infacisiari symbolice ce au relatări cu ceremoniele mithriace.

Cele doue figuri asemenea ce se vedu standu la marginile acestor doue monumente, fia-care tiindu cate ua tortia, d'in cari un'a este returnāta si alt'a ridicāta, sunt emblemele lui Luciferu si Esperiu, său ale *Dilei* si *Noptei*, doue geniuri d'in suit'a obicinuita a lui Mithras persanulu.

Mic'a statua deosebita, despre care amu vorbitu in descoperirele noastre si care aci se arăta in marginea alaturătei foi, sémena a adunā in sine tipulu nedespartit u unui'a d'in aceste geniuri.

In chipurile symbolice insirăte in form'a leului, symbolulu tariei sōrelui candu a-junge la acestu semnu alu zodiacului; sub form'a acelui omu imbracatu ca dieulu Mithras, ce este găta a injunghiā pe altulu ingenuchiatu, este unu preotu mithriacu care cărca pe unu teneru printru'n'a d'in cele 80 de incercari, prin care trebuiā sa tréca cine-va ca sa fia priimitu in mysterele lui Mithras, si care aci este incercarea ce se numiā a *Sabiei*, adico co celu priimitu este amerintiātu prin totăceste chipurile cu ascutisiulu unei sabii, ce ministrulu său preotulu dieului ii face asupr'a tutulor par-tiloru trupului. Cele doue figuri ce siedu cu tortie aprinse in mana infacisiédia ua gramáda d'in ómenii introdusi in misteruri, ca nisice paznici ai templului si insarcināti cu foculu santitu. Afóra d'in acestu cuprinsu religiosu intunecosu, si in aeru, de pre cumu se arăta prin lips'a incadrarii pescerii său a subterrānului, este Apollon, dieulu Sórelui la Greci si la Romani, ce sta in carrulu seu, trasu de patru cai, a caror'a indreptare a capetelor arăta asiā de bine cele patru parti ale lumei, sémena co se impartasiesce cu Mithras, ce este inchipuitu lunga dinsulu intocmai ca elu, exercitiulu roditórei sale puteri, allegoria ingeniósa a doue culte său credintie solare ale acei epoci; adico a Resaritului si a Appusului, ca sa arăte co au unu totu acelasi si singuru inceputu.

In sfersitu cea d'in urma figura este unu Laocoön, icóna a cultului lui Apollon, alu carui'a elu este preotu'n'i santitu, si care, cuprinsu prin mijloculu trupului de unu grozavu si mare sierpe, cu una mana căuta sa se mantuia si cu alt'a cere ajutorulu cerului.

Corbulu, fiindu mai cu dăosebire consantitu lui Mithras, paserea inchipuită pe fragmentul dăosebitu, cumu si ceia ce figurédia si in cele-lalte baso-reliefuri indată după arculu trasu, sémena co inchipuesce acésta pasere symbolica.

Tóte aceste scobituri (sculpture) curatù romane, de unu stilu nengrijitù ce pote sa le socotésca cine-va co sunt din véculu III, candu superstitionii'a si despotismulu bagáse in tóte sufflete ua systema de nimiciia si slugaria, ce se intinse si chiar preste imaginatiia' artistilor.

B.

NOTE DESPRE ANTICUITATILE D'IN JUDETIULU ROMANATI, CULLESE D'IN CONDICELE
MANUSCRISE ALE

Inginerului Alexandru Popovici.

EXTRACTE D'IN CONDIC'A CE S'A TYPARITU, IN PARTE, IN «TROMPETT'A CARPATILOR»

Nr. 869. d'in 1³/₂₄ Novembre, 1870.

Sandava este monastire in județiulu Romanatilor; a statu unde sta Simniti'a astadi.(?)

Caracalu, orasiu vechiu romanu; ero cumu s'a numitu pre vremea Daciloru nu se scia.

Cetatea *Antini*(1), unde se desparte ap'a Tesluiului printre délurile cele de-a-drépt'a ale Oltului; se afla pene adi ale ei ziduri. Délu d'a-sting'a Tesluiului este 138, $\frac{1}{2}$ stanjeni inaltu, si la acésta inaltime totusi a mai remasu unu isvoru de ap'a care o au addusu mesterii romani pe acestu délu.

Totu Romanii au addusu, si pre d'in drépt'a apei Tesluiului, altu canalu cu apa, care au luat'o ei de la satulu Frasinetu, fiindu-co de aici si pene la cetate s'au gasit uollane puse in pamantu.

Fiindu eu tramsu de Banulu Grigorie Brancovénu la mosii'a domniei-lui *Frasinetulu* sa ridicu planulu, si vediendu remasituri de acésta minunata si mare cetate, in'amu indemnнатu si amu ridicatu planu, pre catu amu vediutu eu ochii, fiindu-co in acestu orasiu s'au impreunatu drumurile cele asternute cu pétra, unulu ce vine de la Celei, unde erá podulu Dunarei, si altulu de la Turnu, cari drumuri se vedu pene astadi.(2).

Skitulu *Hotaránii* este aprópe de cetate, pre lunc'a Oltului ; la Balt'a-Judelui, au

(1) S'a numitu si *Antivari*, la annulu 1073, pre vremea Craiului Bodinu. Coconulu Michalache Ghica la iulie 20, (1837) a lasatu se sape si a gasit uoue mormentu.i.

(2) D'in nenorocire acestu planu n'a fostu gasit de noi, impreuna cu condicele lui Popovici (A.I.O.).

fostu caramidariile Romaniloru, fiindu-co aici amu gasit u cuptórele loru. Mai sunt duoe riuri ce dau in Oltu ; unui'a ii dice Jiietiulu, éro altui'a Marviti'a.

De cetatea *Antinei* voiu serie la loculu cu viinciosu co, la skitulu *Hotaránii*, prazniculu Archangelului Michailu, se afla ua caramida cu slove latinesci : I. S. P. si este acestu skitu inouitu de Mitrea Vorniculu la létu 7095, si a duo'a óra inouitu de Mattheiu Falcoianu, la 7216.

La satulu *Gostavetiu* de astadi si la satulu *Slavenii*, d'a drépt'a Oltului, se afla trei cetatiui de rondu.

Pe mosii'a lui Dumitache Bengescu se afla trei siantiuri adunce imprejurulu cetati; aici s'au gasit u plugu de auru, unu sierpe de auru, antice si alte lucruri multe.

EXTRACTE D'IN CONDIC'A INEDITA.

Siantiuri vechi. Sultzer aráta co numai Tergovistea are siantiu imprejurui-i, anse nu 'su romanc, ci dupo vremi facute. Dice Sultzer co cele mai multe se gasescu cota pôlele muntiloru, afóra de unu siantiu ce sta la Recic'a, lunga garl'a Tesluiului, in judeetiulu Romanatiloru Apoi Sultzer spune de *Podulu lui Traianu* co se afla lunga satulu Izlazu, séu Celei, si nu lunga Turnulu Severinului. Aice se afla pe ua charta vechia a Daciei aratátu co aru fi statu orasiulu *Romula*, de la care judeetiulu Romanatii a priimutu nume, si in dreptulu ei, de acei'a parte de Dunare, este alta cetatiua cu nume *Castra Nova*. Cáuta in chart'a lui Weigel si ale lui Cellarius. Marsigli dice séu aráta co de la gur'a Oltului in susu, 5 césuri, la Celei, sunt monumenturile podului. Inginerii rusesci d'in annii 1829, 30 si 32 me incredintiédia co petrile altoru duoe cetatiui se afla rasipite pe malulu de-a drépt'a si de-a éting'a Dunarei. Podula lui Traianu avea acésta inscriptiia scrisa pe ua tabla de marmora si era in stelpulu podului pusa : «*Providentia Augusti vera Pontis virtus romana quid non domat! ecce sub jugum rapitur Danubius.*» Riulu Aluta pe acea vreme se numea Muta (?)

Celeiulu. Zidurile acestei vestite cetati, unde Traianu imperatulu a facutu podulu(?) asu'r'a Daciloru d'in Transilvania, se cunnósce co au statu d'in susulu bisericei ; are siantiuri adunci, ca si cetatea Severinulu. Acú se afla namolitu podulu unde a statu, ca la 500 stanjeni, adico de la cetate pene in Dunare, co podulu se latiá pene la cetate. Petrile podului sunt gramadite de la Celei pe Dunare in susu, éro nu in josu.

La *Celei*, care la autorii vechi s'a numitu si Cibelenu, la 1 augustu 1850, s'a gasit u cuciugu de pétra intregu eu duoe scóbe de feru, legate cu ele capaculu d'asupr'a, care in form'a acestei figure era. S'a gasit la capeteiulu desiertu si ruptu ; rumai 1 1/2 siuhu lungulu si de fundulu, de desubtu, ua caramida mare intréga de unu siuhu latulu, cu dungi ridicate pe doue mar-

de $\frac{1}{2}$ tiolu, care slujia in locu de ollane spre invelisiu caselor. Totu orasiulu Celei avea ziduri de pétra imprejuru; asemene si casele totu de pétra alba erau, din care erau si cuscugile, addusa de peste Dunare. Români de acolo numescu podulu lui Traianu (?) *podulu de arăma*, pentru co s'a gasit in Dunare ua scoba de arăma ca de 3 siuhi de lunga, in patru muchi, grósa ca unu feru de plugu, cu capetele induoite, cari tineau petrile. Acésta scoba s'a scosu cu ori'a candu prinde (pesce).

Cetatiu'a erá in trei coltiuri cladita; zidirea ei de 1 stanjenu si 2 palme de grósa, totu de pétra alba-galbena; caramida pré pucina; a mai remasu unu picioru cotra resaritu, dintr'acésta zidire; ua parte d'in ea a cadiutu la cutremurulu d'in annulu 1802, si sta in fundulu siantiului celui aduncu d'imprejurulu acestei cetatiui; temelile podului stau lunga siantiulu cetatiuiei, din susulu cetatiuiei. (Vedi planulu). D'a drépt'a Dunarei este riulu Iscru, ca Argesiulu de mare; nu da dreptu in Dunare, ci se suia in susu; in dreptulu satului Ghigheiulu, da in Dunare; aice iernédia si corabii. Capeteiulu podului de pe drépt'a Dunarei stá pe malu, de la drépt'a riului Iscru; pe malu aice asemene este cetatiuia, anse nu asiá de mare ca acést'a de la Celei; petrele gramadite aráta co a fostu si orasielu cu zidu imprejuru; póté co aici a statu *Oesca*. D'in susulu Céleiului este balt'a Orlea, de pe chrisovele cele mai vechi. —

Asanum séu *Izlasu*, asemene cetate, a fostu despre amédia-di aparáta de Oltu, de pe matc'a cea vechia care se vede pene astadi. —

In dreptulu baltii Orlei, in dreptulu satului *Ianc'a*, érosi este cetate, care se numesc *Gradisteia*. —

Rocic'a. Protopopulu Marinu a aratátu co in cetatea de la gur'a Tesluiului, s'a gasit trasurile unei biserici idolatrice, rotunda; diametru ca de 4°; in mijlocu, prestolulu zidit, unde se *ardea jertfa*.

Totu aici s'a gasit si ua trombitia de sticla, ua laditia de lemn cu tórtale de auru. —

Aratari de la domnulu Ilie Marinovici. La *Izlasu* este drumu sios-a si cetatuia de-a drépt'a Dunarii. —

Ciupagea 'mi a spusu co la *Czelei*, din drépt'a Dunarei, este unu mormentu de pétra (unu tronu), pentru adipatórea cáiloru, care este cu flori si aráta co a fostu alu Amazonelor. —

In judetiulu Romanati (?), se afla lunga Desnatiuiu, la satulu *Ceretulu*, ua cetate romana in patru coltiuri. La satulu *Cornatielulu*, in Blasinitia (jud. M. hedinti) se cunosc unu siantiu vechiu ca la 3 palme de inaltu si largu séu latu de unu stanjenu. Români ilu numescu *Brazd'a Jidovésca*, altii dicu si *Troianulu*, si se cunnosc pe la Corlatielu, dreptu pe lunga satulu *Bulanit'a*, si esse pe d'in susulu *Craiovei*, mergendu dreptu la satulu *Grecii*, in malulu Oltului, si nu se cunnosc, bagendu de séma

la intinderea liniei drumului celui de pétra, ce vine de la Celei la Recic'a, si se suia pe Oltu in susu pe la Romnicu, Riureni si altele. Se cunnósce invederatu la satulu Grecii co sioséo'a imperatului Traianu e facuta in urm'a Troianului, pentru co drumulu este facutu peste siantiu, unde se incrucisiéda la satulu *Grecii*. —

De la Antina. — Drumulu Romanilor este de diece stanjeni de latu, cu petrisiu d'in Oltu pardositu. — *Movil'a lui Alexandru* are siantiu de 40 de stanjeni in quadratu. Drumulu trece prin mijlocu; pe de ua parte sunt maguri, pe de alt'a gauri, pene la aratát'a movila. — Lunga ua movilit'a de la drépt'a drumului este ua gaura de 12° de adunca si 20 de stanj. in quadratu. — La Skitulu Hotaránii este ua caramida cu aceste littere : I. S. P. —

C.

RELATIUNE DESPRE ANTICUITATILE D'IN JUDETIULU ROMANATI, EXTRASA D'IN ARTICOLULU „*ISTRIANA*“, PUBLICATU IN *MAGAZINULU ISTORICU PENTRU DACIA*. TOM. II. (1846) PAG. 88—100.

de Domnulu A. Treb. Laurianu.

D'in Turnu plecáramu peste Oltu la *Izlazu*, care se afla la ua distanti'a de $1\frac{1}{2}$ milliariu de la gur'a acestui riu, pe rip'a Dunarei, proprietate a Principelui Domnitorin. Ací ne aráтарa pe rip'a Istrului, unu sarcofagu de ua lungime de $3\frac{1}{2}$ picioare si de ua latime si inaltime proportiunata, si unu altulu mai micu, care nu de multu timpu cadiuse in apa si pe care abié ilu puturamu cu multa ostenéla sa'l scótemu. Amendoue sunt fórte asmené celu d'in museulu Collegiului nationalu, si trebuia in totu modulu socotite de lucruri romane. In celu d'in urma afláramu nisces bucati de cósute de copillu, parti de ua brósca de feru si ua moneta de aráma ruginita, pe care nu se puteá citi inscriptiunea. Lunga dinsulu afláramu in apa si unu urcioru micu de pamentu. Déro coperchiulu sarcofagului erá ruptu, si noi afláramu numai ua bucate in apa. — Aici la Izlazu incepe drumulu romanu celu asternutu cu pétra, care duce pe lunga Oltu la Recic'a si despre care vomu vorbí mai tardiiu. De buna séma co aici lunga Dunare existeá ua cetate romana, déro ruicele ei s'au diramá'u si s'au luátu de Dunare, care a mancátu aici fórte multu d'in rip'a cea stinga. D'in dreptulu acestui locu se vérsa riulu Vitu in Dunare, lunga care se afla vechi'a cetate romana *Utum*, si cu care stá in communicatiune atatu cetatea disparuta de la Izlazu, catu si drumulu ce duce de aici la Recic'a. Déro déco a fostu unu podu in acestu locu? nu putuiu descoperí.

Mai susu de Izlazu afláramu pe rip'a Dunarei ua cetate de pamentu, lunga de 500 si láta de 130 pasi, incunjuráta cu duoe siantiuri. Noi puseramu pe tierrani sa sape la unu locu, déro fora vre unu resultatu.

Asía déro, fora a zaboví ací mai multu, merseramu la *Celei*, unu locu care zace aprope la 4 milliare departe de la gur'a Oltului, érosi lunga Dunare, d'in dreptulu

gurii Iscrului (séu a Escului celui vechiu). Totu acést'a e si distanti'a pe rip'a drépt'a a Dunarei intre gur'a Osmolului si a Iscrului. De pe spunerea lui Procopiu, zidí Justinianu imperatoriulu aici intre gurile numitelor riuri, urmatorele castelle, pe lunga Dunare: *Lucernariaburgus, Lapidaria, Eryma numita si Utum, si Palatiolum*, (*Oescum* erá de-a-sting'a Iscrului, cevá departátu de Dunare); d'in dreptulu acestui Palatiolum se aflá, de pe spunerea lui, cetatea *Sicibida* cea reparáta de Justinianu, care consunne cu totulu cu positiuinea Celeilor nostri. Ací afláramu si noi pentru anteiasi data ruine adeverate. Totu planulu Sicibidei se pote luá, coei fundamentele zidurilor si siantiulu c^a incunjurá cetatea, se cunoscu pré bine. Totulu formédia unu patratu lungu de 500, si latu de 600 pasi. In unghiulu celu de cota sudu-ostu se vedu anco ruinele statatóre ale cetatiei ce se aflá pe ua mica inaltime. Cimentulu, marimea si tari'a caramidiloru, tóte marturisescu lucrulu romanu; biseric'a cea noua de acum'a e zidita tóta d'in atári caramidi si petre romane, d'intre cari multe pórta inscriptiuni romane, de pe spunerea locuitoriloru; déro tóte sunt asiá de incrustate in zidu, incatú nu se pote cití nimic'a. Chiaru si asternutulu bisericei e de caramidi romane; pe un'a vediuiu litterile intórse: *DARP; éro cele-l-alte* erau fora inscriptiuni.

Multime de vase si de statue, parte de bronzu, parte de marmore, s'au aflatu ací, si si acum'a se mai afla fórte multe monete vechi; noi insine cumparáramu de la tier-ráni, camu la 200 bucati, cele mai multe de aráma, fórte pucine de argintu. Déro cei'a ce merita mai multu de a se insemná, e co cele mai multe sunt *Constantini, Constanti, Juliani si Joviani*, cu tóte co se afla si alte mai vechi, déro mai raru.

Acestu faptu, unitu su acel'a co ací in Dunare se vedu pilastri de podu, candu scade ap'a, duce neaparátu la ide'a co ací a trebuitu sa fia fostu ziditul celu famosu alu lui Constantinu.— Aici, d'in mijloculu cetatii, merge alu duoilea drumu romanu asternutu cu pétra, cota média-nópte la Recic'a, unde se unesce cu celu de la Islazu si apoi duee pe lunga Oltu la Romnicu.

De la Celei in susu, camu la unu milliaru g ograficu de departe, zace lunga Dunare satulu *Gros-di-podu* (Grojdibodu), proprietatea domnului presidente Demetrie Jiiianu, unde se aflára tablile de aráma *honestae missionis*, cele publicate de mine (No. 1, tom. I, pag. 24) (1). — Mai susu pe Dunare: 1º. la gur'a Jiiului, la satulu *Bechetulu*, d'in-dreptulu Orévei séu Régovei (Rahovei, *Regianum* lui Ptolemeiu) se vedu ruine vechi; 2º. aseméré d'in-dreptulu Cibrului (*Ciabrus* la cei vechi); 3º, la gur'a Lomului se vedu pilastrii unui podu de lemn, candu scade ap'; 4º, d'in-dreptulu Vidinului (*Bononia* la cei vechi) la *Calafatu*, se vedu ruine de ziduri vechi; 5º, aseméré la *Isvórele*, la *Ciganasi*, si d'ir-susu de *Batuti*, pe insul'a sub $40^{\circ}25'$ — $44^{\circ}30'$, se vedu urme de constructiuni antice. — Déro noi nu puturamu de asta datá se urmamai de departe rip'a Dunarii, pentru-co dorianu sa vedemua data Recic'a, si prin urmare trebuiramu sa luamu alta directiune.

Noi calcáramu pre mai susu pomenitulu drumu romanu cu ua superbia de nobles-tia antica si totu de ua-data cu unu aduncu simtimentu de durere, nascutu d'in com-

(1) Acestoru tabelle le-amu consacratu Annex'a F de mai josu.

paratiiunea marimei strabunilor nostri si a miseriei in care ne aflam noi strane-potii, — merseramu pe dinsulu mai patru milliare, si ajunseramu, dupo ua abátere contra appusu, la *Caracalla*, unu orasiu sub $42^{\circ} 5'$, — $44^{\circ} 10'$, care 'si capatà numele de buna séma de la fundatorulu seu Antoninu Caracalla si 'si 'lu pastrà pene in dioa de astadi. Acum e capital'a judetului Romanati, unulu d'in cele mai bogate in monumente vechi d'in tota Dacia australă. Orasiul acest'a se infrumusetă fórt prin siringuintiele fostului administrator Ioanu Bibescu. Toti locuitcrii numescu cu unu profundu respectu numele acestui vrednicu administratoru; déro si fructele administraturi sale se vedu in adeveru pretutindene.

Ua cetate vechia trebuia sa fia fostu aici, coci se mai afia ici si colé fundamente de edificii vechi cu tóte semnale de lucru romanu, cu tóte co zidirile mai tardii au acoperit cele mai multe urme ale celor vechi. Si asiá e peste totu loculu cu ceta-tile cele vechi, unde se pusera alte noue in loculu loru; ruinele se stricára si materialul se intrebuintă pentru zidirile cele noue. Déro, afóra de acestea, aici mai este ua causa care ingrauiédia cercetarea anticitatii. Adeco aici se adduse fórt multu materialu si alte obiecte antice d'in vecinulu locu Recic'a, asiá incat u se pote lesne deosebi ce e alu orasiului si ce s'a addusu de airé. Biseric'a St. Michailu, care, de pe spusulu communu, s'a zidit de Michaiu Vitézulu, éro de pe probabilitate de Mattheiu Basarabu, e construita tota d' caramidi romane pene la ua inaltime de 3 stanjeni. C-le mai multe case séu co sunt cu totulu zidite séu incat asternute cu caramidi vechi romane. Mai nici ua casa nu e in orasiu care sa nu pótă aratá vre ua pétra romana, si nu e nici unu locitoru care sa nu aiba cate-vá monete romane. — D'intre obiectele antice mai vrednice de insempnatu numeramu acestea :

I. Ua pétra votiva in curtea domnului Stefanu Jianu, cu acésta inscriptiuni:

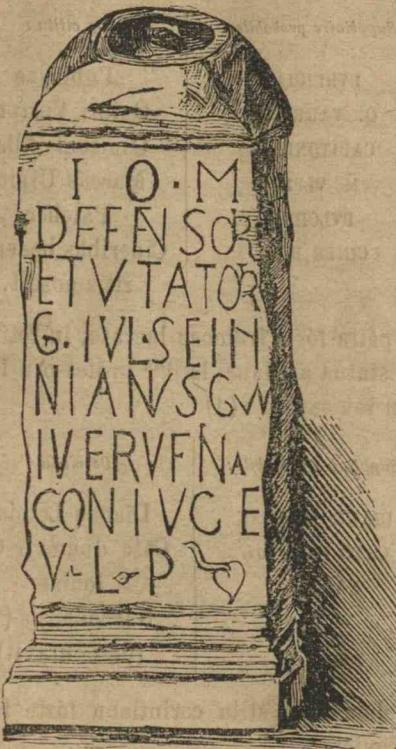
(2) Acésta inscriptiune a fostu reprodusa intocmai dupo d-lu *Laurianu*, de *Neugebauer*, in „Dacien aus den Ueberresten des klassischen Alterthums“, Kronstadt, 1851, pag. 114, unde de altumintrelea, vorbindu despre anticitatile Caracalului si Recicai, nu face alt'a decat u consemná cele aratáte de d-lu Laurianu. *Ackner und Muller*, in „Die Römischen Inschriften in Dacien.“ Wien, 1865, p. 174, propune óre cari modificatiuni spre a ajunge la lectur'a : *Iovi optimo maximo, defensori et tutatori, Caius Iulius Sempronianus Oneius Verus Antonius (?) votum libens posuit.* — *Th. Mommsen*, in „Corpus Inscript'ionum latinharum“ t. III, Berolini 1873, p. 252 n. 1590, correctédia diversele lecturi anteriori si chiaru pe aceia ce 'i o procurase d-lu Iul. Friedlaender. Monumentulu este unu altaru patrátu cu postamentu in glafuri si cu partea superióre in forma de piramida trunchiata; are $0^m 40$ naltime, $0^m 22$ largime. Elu se afla astadi la Bucuresci, in posesiunea d-lui maiori Papazoglu, carele a binevoitu a permite desemnarea lui redusa, pe care o alaturamu. Pe facia anteriora figurédia inscriptiunea, in care se citescu destulu de lamuritu, cu tóte omittibile, legaturile de littere si stersaturile, cu vintele urmatore :

I O M
DEFENSORI
ET TUTATORI
C. IVL. SEMPRO (?)
NIANVS GVM
IVL. RVFINA
CONIVGE
V. L. P.
(votum libentes posuerunt).

Lui Jone celui pré bunu si pré mare
aparatorului
si ocrotitorului,
Caiu Iuliu Sempro-
niان cu
Iulia Rufina
socii'a (lui',
pusera bucurosi (acestu altaru spre impli-
nirea) votului (séu juramentului loru).

Copia possibile :

I O M
DEI NSO
C TVTATO
CIVIS EI
NIANVS
VIRV FI
TONIVS
V L P S

Supplinire probable :

I O M
DEFENSORI
AC TUTATORI
CIVIS EPIN
NIANVS. C.
VERVS FRE
TONIVS
V. L. P. S.

De cilitu :

Jovi optimo maximo
Defensori
ac tutatori
Civis Epinnianus
Caius Verus Fre-
tonius
Voto libens suscepto posuit.

Romanesce :

Lui Joue celu mai bunu si mai mare
d'entre Diei.
Aparatorului
si mantuitorului,
ridicà acestu monumentu
Caiu Veru Fretoniu,
cetatianu d'in Epiniu,
spre imprimarea votului
facutu de buna voi'a sa.

II. Cinci capete de colamne in zidulu de cota rulita, in totu aceiasi curte.

III. Ua petra sepulcrale in curtea domnei Grecianu, cu urmatoreea inscriptiune : (3)

(3) N'avemu sciintia despre sòrtea actuale a acestei petre. Ea a fostu reprodusa, dupo d-lu Laurianu, de Neugebauer, „Dacien,” p 116, de Ackner und Müller „Römis. Inschrift.“ No. 836 si apoi de Th. Mommsen, „Corp. Inscript. lat.“ III, No. 1595, cari, acesti duoi d'in urma propunu la ultimulu rondu: GENER in locu de: CINEB; cei'a ce aru dà lectur'a: „Publiciae, Varii Capitonis (filiae), Ulpius Pulcher, gener, benemerenti.“ Publiciei (ficei) lui Variu Capitonu, Ulpiu Pulcher, ginerele (ei, a pusu acestu monumentu, pentru ale ei) bune merite.“

<i>Copia posibile :</i>	<i>Supplinire probabile :</i>	<i>De cilitu :</i>	<i>Romanesce :</i>
PLICIAE	PVLCLICAE	Publiciae	C-nusieci celei pli-
VAR	Q. VARRONIS	Quinti Varronis	ne de merite a
CAPITONIS	CAPITONIS F.	Capitonis filiae	Publicie ⁱ , fi'a lui
VLPPIVS	M. VLPPIVS	Marcus Ulpius	Cintu Varrone C-
PVLCHER	PVLCHER	Pulcher	pitone, puse acestu
CINER B M	CINER B M.	Cineribus beneme- ritis posuit.	monumentu Marcu Ulpiu Pulcru.

IV. Ua architrava de pétra fórté frumosu lucrata, in totu aceiasi curte.

V. Unu fragmentu de statua a Dianei la d^{lu} profesorul Boierescu (Zaharia), cu a-
césta inscriptiune, camu reu sapata : (4)

<i>Copia postibile :</i>	<i>Supplinire probabile :</i>	<i>De cilitu :</i>	<i>Romanesce :</i>
DIANE LETA	DIANE LETOIAE	Dianae Letoiae	Intru onórea Dianei
CAT ^O IIVR Co	CATO IIVR CoL	Cato duumvir Co- loniae	Latoide facù acé- sta statua Catone,
NARBO SNTEI	NARBO....	Narbonensis (*) (fieri curavit)	duumvиру alu colo- niei Narbone.
FVINS			

VI. Unu capitelu de columnă in stilu corintianu fórté frumosu lueratu, in curtea
domnului Dimitrie Stancovici.

VII. Unu sarcofagu de pétra si unu felu de cisterna, in curtea reposatului Brata-
sianu.

VIII. Ua caramida d'asupr'a portii domnului Petru Purcelu, cu aceste trei littere :
Q L P; si alt'a in sall'a domnului Sterie Locusténu cu aceste duoe littere : N S. Dero
de-si potu respunde pentru romanitatea caramidiloru, cu tóte acestea nu potu respunde
pentru a acestoru littere sapáte. Tóte inscriptiunile curatu romane, cari le amu ve-
dintu eu pe camaridi, pórtă littere ridicate in afóra si formate prin unu tipariu; déro
acestea sunt sapáte, éro nu tiparite.

IX. Ua cadra de marmore cu figuri in basso-relievo, cari representa adducerea
unui sacrificiu, si unu bustu de statua de marmore. Aceste duoe bucati, cari le avéa
domnulu Dimitrie Jianu, patriotu cunoscutu, le daruí museului Collegiului natiio-
nalu.

Dero tóte aceste obiecte se addusera ací de la Recic'a.

Spre a vedé acestu locu famosu in privinti'a anticuitatiloru, plecáramu a-duo'a di
dupo sosirea nóstira cota dinsulu. Recic'a se afla camu unu milliaru departe de Ca-
racalul spre nordu-ostu, lunga miculu riu Tesluiulu (Tesluiulu) ce curge in Oltu. Aici se

(4) Nici peste acestu monumentu n'amu pututu dá anco, in originalu. Epigrafistii Daciei, si
a nume Neugebauer, p. 114, Ackner und Müller, No. 835 si Th. Mommsen, No. 1588, i au
reprodusu inscriptiunea fora modificatiuni.

(*) Ce insemnédia litterile SNTEI (unde r si s sunt contrase intr'unu semnu), si FVINS, nu potu
diviná. (A.T.L.).

vedu urme de ziduri vechi nespusu de multe, anse mai tóte fundamentele caselor s'au sapátu, atatu in timpurile de mai nainte si materialulu s'a intrebuintiatu pentru zidirí in alte locuri, mai allesu in Caracala, catu si in anii trecuti prin domnul M. Ghica la cautárea pretiós̄lor antice; astu-felu s'au diramatu, s'au desgropat si s'au ingropat, incat uabié se mai cunoscu pe alocuré. Pecatu ! co prin ua lucrare reguláta, asiá s'aru fi pututu desgropá vechi'a cetate, incat udrumurile, form'a si impar-tirea caselor s'aru fi pututu presentá ca si cele d'in Pompeii, si noi amu puté sa avem inainté ochiloru nostri cea mai credinciósa imagine a locuintiei strabunilor nostri. Sianturile cetatii, cari se vedu, formédia unu poligonu cu optu láturni, alu carui diametru mai lungu face aprópe la ua miia d^a pasi. Riula Tesfluin curge prin mijlocul cetatii; in unele locuri ale lui se afla unu stratu de caramidi, cei'a ce face sa credemu co a fostu constrinsu intr'unu canalu. — Dero acum'a curge de pre buna placere'a sa, fora vre ua sila artificiale. Români nostri nu sunt ómeni cari sa mai constringa riurile. — Chiaru la podulu celu zidit peste riu se uniau cele duoe drumuri de pétra : unulu care venia de la Izlazu si celu-l-altu de la Celei, si duceau contra média-nópte la Romnicu. — Monete, innele, statue de bronzu, lampe de pamentu s'au affatu si se mai afla si acumu in fórte mare numeru, si noi cumparámu de la locuitori mai multe monete de argintu si de aráma, éro d-lu M. Ghica 'si a formatu un'a d'in cele mai frumóse collectiuni de antice d'in acestu locu. — Satenii numescu acésta cetate disparuta *Antina*, si unii archeologi au datu cu socotela co acestu nume e contrasulu *Antonina* séu scurtatulu *Constantina*. Dupo Ptolomeiu, cade in acestu tinutu *Pinum*, si inscriptiunea de mai susu (pag. 53) se pare in adeveru co va sa dica *civis Epinnianus*.

Aici indata la podu,
lunga fontana,

afláramu ua marmore
cu acésta inscriptiune :

Copia possibile

IMI SI VI

IVL. CAND

EVOCAT

V L

Supplinaire probable :

IMP. SEVERO

IVL. CANDIDVS

EVOCATVS

V. L. S.

pentru care propunem urmatorea lectura : (5)

De cimitiu :

Imperatori Severo
Iulius Candidus
Evocatus
Votum libens solvit.

Romanesc :

Imperatului Severu puse acestu
monumentu, Iuliu Candidu;
de a-duo'a óra soldatu, spre
implinirea votului.

La acesta inscriptiune putuiu mai multu sa citescu trasuri sigure, decat littere intregi, si d'in aceasta causa imi si ingaduiu ua atare suplinire. Cele duoe littere d'in urma : VL, se vedu pré pucinu, S lipsesce cu totulu. D'in aceste littere ultimare amu puté conchide co acestu monumentu s'a pusu unei dieitati dreptu votu pentru insanetosiarea séu mantuirea Imperatorului; déro pe pétra lipsesce loculu, unde s'aru fi pututu sapá numele dieitatii si obicinuit'a formula : PRO SALVTE, fiindu-co lini'a cea d'anteiu pusa aici, sta strimtu sub cornicea petrei.

De aici, dupo spusulu domnului Riosianu, s'a dusu ua alta pétra la Bucuresci cu urmatorea inscriptiune : (6)

(5) Induóielele exprimate mai josu de cota d-lu Laurianu in privintia citirei sale de pre inscriptiunea acestui monumentu, care se afla astazi in museulu naționalu d'in Bucuresci, sunt asiá de intemeiate, incatu, osebitu de *Neugebauer* «Dacien» p. 114 si de *Ackner und Müller* «Römis. Inschrif.» No. 839, cari au reprobus'o de pre copia' induoiosa a d-lui Laurianu, ua restituire cu totulu differita este propusa de *Th Mommsen*, „Corp. Inscr. lat.” III. No. 1592.—D-lu Grig. Tocilescu, examinandu monumentulu cu cea mai minutiosa attentiiune, propune descifrarea si lectur'a de mai josu, care, piecumu se va vedé, este ua confirmare completata a celei adaoase de *Mommsen*.—Monumentulu aci reprobusu in reductiune, e unu altarul patratu de marmore, forte alteratu pretutindeni; are O^m 90 naltime, O^m, 30 latime; O^m, 42 grosime. Pe facia anterioare, printre multe stersaturi, se poate distinge :

IVL EMESI VI III
IVL CANI
EVOC III
EX V P

(N)emesi vi(etrici)
Iul(ius) Cani
(nus) evoc(atus)
ex v(oto) posuit.

Nemesidei invingetóre
Iuliu Caninu
de a duo'a óra soldatu, d'in votu
(séu juramentu) puse (acestu altaru).

Astu-felu déro altarulu aru fi dedicatu dieitiei Nemesis, care impartia dreptatea si resbuná nelegiurile, éro nici decumu imperatului Severu.

(6) In privintia acestui frumosu monumeetu vomu traduce d'in fóia germana *Kronstädter Unterhaltungs-Blatt*. 1837, pag. 56, roudurile urmatore : „Se gasira (la Recic'a aprópe de Caracală, „in annulu 1836) duoe sarcophage antice si unu scheletu. Mormentulu, boltitu cu caramidi fora moçirla, si marisoru, se afla sub ua movila ca de 6 piciori inalta. In partea despre capu se gasira : ua parechia de cercei de aur si ua stea cu foitie totu de auru. Ua melallia cu totulu ruginita, fragmente de incaltiaminte de pluta si duoe ulcele de lutu se aflá asemenei la picioarele corpului, precum si alaturat'a inscriptiune sapata pe pétra grcsolana.“ — Amu reprobusu aci monumentulu cumu se afla astazi in museulu d'in Bucuresci; O^m, 90 naltime, O^m, 42 latime, O^m, 11 grosime. Inscriptiunea, in partea stinga, e mai multu rupta de pre cumu o da d-lu Laurianu si, dupo d-sa, si fóia mai susu citata, *Neugebauer* „Dacien“ p. 115; *Ackner und Müller*, „Rom. Inscr.“ no. 856, si *Th. Mommsen*, „C. I. L. III, n. 1593.“ Noe ea ne appare, — cu completari luate d'in autorii de mai susu, si cu óre-cari mici adause la ultimulu roudu remase neobservate pene acumu, — avendu continutul si sensulu urmatore :

De ceteru :

Diis Manibus
Claudia Amba, (*quæ*)
vixit Annos XX,
fecit in Dacia Annos V
Claudius Montanus
Pater eius fecit (*)

D M

CLAVDIA AM

BA VIX. ANNOS

XX FECITINDA

CI AN V CL

MNTANVS IMM

FXNSVR SAC

B M

PATEIVS FECIT

Romanesc :

Santei umbre a Claudiie
Amba, care a traitu duoe-dieci de
anni si a petrecutu in Dacia
cinci anni, puse acestu monu-
mentu Claudiu Montanu
tatalu ei.

(*) Ce insemnă media scurtaturile d'in cele trei linii penultime, nu potu divină. (A.T.L.)

D. M

CLAUDIA AM

BA VIX. AN

NOS. XX. FE

CIT. IN DACIA

AN. V. CL. MN

TANVS. IMM

EX. N. SVR. SAG.

E M

PAT. EIUS. FECIT

D(is) M(anibus)

Claudia Am-

ba vix(it) an-

nos XX. fe-

cit in Dacia

an(nos) V. Cl(audius) M(o)n-

tanus imm(unis) -

ex n(umero) Syr(orum) Sag(ittariorum)

b(ene) m(erenti)

pat(er) eius fecit.

Dieilor Mani!

Claudia Am-

ba trai an-

ni 20, petre-

ciu in Dacia

anni 5. Claudiu Mon-

tanu, seutite de sarcine militari,

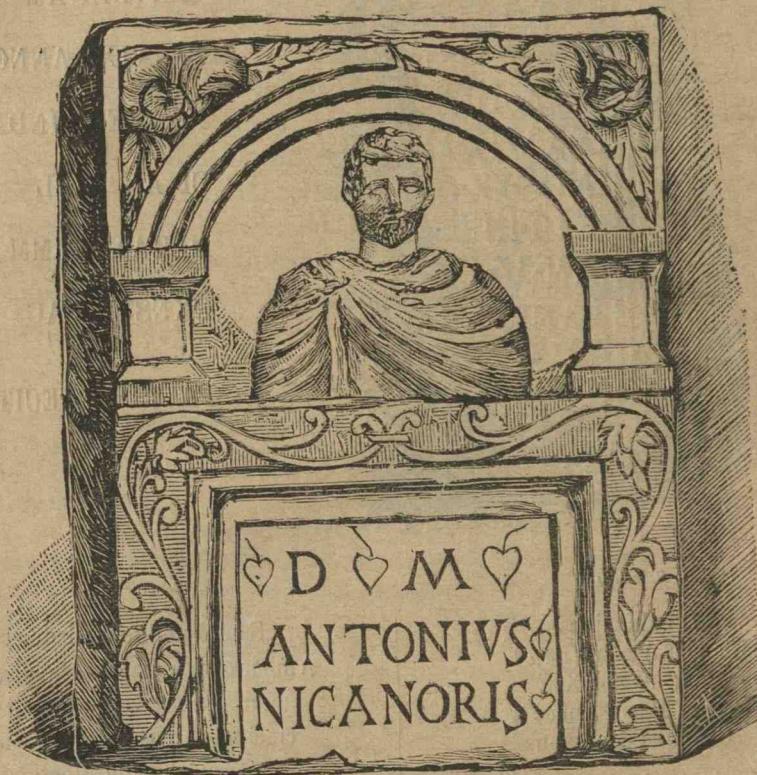
d'in numerulu Sagetasiloru Syrieni,

celei plina de merite, tatalu

ei a facutu (acestu monumentu).

Nu ne putem oprî de a semnalâ form'a particolare a litterilor acestei inscriptiuni, care se găsesc numai pe monumentele epigrafice latine mai tardii, și adeco de la alu III^{le} secolu creștinu in

Vrednice de insemnat sunt movilele artificiale d'inaintea Recicai, de amenduoé lăturile drumului romanu care vine de la Celei. Unele d'intre aceste movile s'au săpătu in anni trecuti, si s'au aflătu intr'însele óse de omu, intr'un'a si unu sarcofagu de pétra, lungu de 11, latu de $4\frac{1}{2}$, inaltu de 4 palme, care se pastrédia acumu, impreuna cu coperciulu, la museulu Collegiului. Nu departe de acestu sareofagu s'a aflătu si marmorea cea rupta, cu urmatórea inscriptiune : (7)

De ciliu :

D.	M.
ANTONIVS	
NICANORIS	

Romanesce:

Santei umbre
a lui Antoniu
fiulu lui Nicanor.

cóce; cel'acel'aru dovedí co injectatea de la Recic'a, se aflau anco pe atunci locuitorii romani, si indigeni si veniti de aiuré.— Apoi anco observamu co Claudiu Montanu, soldatulu scutitul, *immunis*, care a inaltiatu acestu monumentu junei sale fiice Claudia Amba, facuse parte d'in cohorte auxiliare a Sagetasilorii Syrieni, care erá aceiasi pôte cu *cohorte I Augusta Itureorum Saggittariorum*, ce ni se mai presenta in alte monumente epigrafice ale Daciei si Panoniei, si a-nume in differite *Tabulae honestae missionis* (Vedi Mommsen. C. I. L. III, p. 2 dipl. XI, XIX, XXV).

(7) Acestu monumentu, pe care lu reproducemu in reductiune de pre originalulu d'in museulu d'in Bucuresci, are Om. 98 naltime, Om. 73 latime, Om. 16 grosime. Inscriptiunea e trunchiata de la alu duoilé alu ei rondu in josu. Sculpturile, cari de altumintrele se vedu a fi fostu lucrate cu ingrijire,

De-asupr'a inscriptiunei se vede sapáta imaginea reposátului.

D'in acestea amu trebuí sa conchidemu co ele au fostu in adeveru morminte ale celor uieți, si scopulu care 'lu avea Egiptenii cu piramidele loru si mai tardiu la Roma Adrianu cu asiá numit'a sa *Moles* (*), se pare co 'lu aveau dinainte ochilorn si strabunii nostri in provinciele Daciei, cu aceste movile; dero fireste luerulu loru trebuí sa éssa proportionatu puteriloru loru. — Aseminé movile se afla mai multe in diverse distantie de amenduoae lăturile numitului drumu, bá in tota tiérr'a rasipite pe siesurile cele intinse. Cele mai mari au unu diametru de 25 pasi si ua inaltime de 2 stanjeni; cele mai mici dinaintea Recicai au unu diametru de 5 pasi si ua inaltime de 2 picioare; dero inainte cu siepte sute de anni trebuí fireste ca aceste rapporturi sa fia fostu altu-mintrél.

In vecinatatea Caracalei se mai vedu ruine romane si in altu locu, adico la *Slateni*, care se zfla lunga Oltu in ua distantia de $1 \frac{1}{2}$ milliaru contra sudu-ostu de la numitulu orasiu. Aici potu fórtate bine sa se védia fundamentele castellului. Acestea formédia ua figura patrata si sunt incunjurate de duce siantiuri; lăturea cea mai lunga are 240, cea mai scurta 250 pasi. Printre castellu si Oltu trece drumulu romanu, care vine de la Izlazu si merge la Recic'a. Aseminé fundamente se vedu anco si mai multe imprejurulu castellului, d'in cari putemu sa conchidemu co aici a fostu ua cetate de ua circumferentia mai mare; caramidile marturisescu tota co e lucru romanu. In annii trecuti s'au facutu si aici cercari de domnulu M. Ghica si, de pre spunerea Caracaleniloru, s'a descoperit unu templu subterrano, si intr'acest'a deosebite vase de sacrificiu, statuete, basso-relievi si unu pedestalu pe care se vedeá unu cerbu, unu cane si picioarele statuei. Domnulu Murgasianu, proprietaru alu acestui locu, a descoperit unu mormentu romanu zidit de caramidi, cari se mai pastrédia si acumu in cas'a sa, 72 la numeru. Aici se aflára si fórtate multe monete uieți; eu insumi cumparáiu de le tierráni mai multe bucati. Domnulu Murgasianu imi daruí unu micu pedestalu de marmore, pe care se vedu picioarele inaltiate ale statuei si brancile unui cane.

Dupo cercetárea acestui tinutu famosu in privintia anticuitatiloru, plecáramu la Craiova.....

D.

EXTRACTU D'IN RELATIUNEA DESPRE UA EXCURSIUNE ARCHEOLOGICA FACUTA
LA ANNULU 1864, IN DISTRICTELE ROMANATI SI DOLJIU, SI PUBLICATA IN
MUZEULU PAPPAZOGLU, 1864. pag. 1^o8 si urmatoarele.
de Domnulu Maioru Dimitrie Papazoglu.

La 15 ale lunei aprilie m'amu pornit d'in capitala, trecendu pe la satulu *Talp'a*, seu in anticuitate numitu *Tapes*, loculu unde s'a repurtatu vestit'a batalia daca cu au incercat desfigurari posteriori, ce se invoderedia mai cu sém'a pe facia chipului reprodustu. — Acésta inscriptiunea figurédia la *Neugebauer „Dacien“* p. 115, la *Ackner und Müller. „Röm. Insch.“* no. 837; la *T. Mommsen. C. I. L. III*, n°. 1594.

(*) Zidire de ua marime extraordinaria, care sa'i servésca de mormentu, A. T. L.

trupele lui Traianu ; amu facut recunnosceri si amu gasit intr'adeveru semne de fortificatii si mai cu osebire de morminte, fiindu-co chiaru plouile scotu osemintele mortilor de prin maluri la vedere, incatu locuitorii gasescu totu-d'a-un'a mai multe obiecte, precum : innele, feraria si altele.

La 18 amu sositu in districtulu Romanati si, dupo ispravirea formalitatilor d'in Caracalu, amu mersu la satulu *Recic'a* seu *Atina*, vechi'a cetatea numita *Pinum*, unde observandu mai multe dile cu cea mai mare esactitate tot'e ruinele si terramulu, amu inceputu operatiunile si, pe lunga mai multe frumose descoperirri ce amu facut si pe care le veti vedé aici, putuiu descoperi in acel'a cele urmatore :

I. Ven'a apeduca ce traversa tota cetatea pene la *Cismelle*, de unde se potu scote cu abundantia multime de ollane gróse bine conservate ca acele ce amu depusu la Museu, ori cate cumu-va voru trebuí Statului.

II. Unu mare cuptoru subterraneu facutu de unu lulu grosu ; anse este ca unu vasu aduncu, largu la gura de trei stanjeni in circumferentia, unu stanjenu si jumetate aduncu, grosu in buzele lui, si tocmai in fundulu a'estui mare vasu, jumetate fundulu anco-de cinci (palme) aduncu. In acestu vasu se vede co ardeá focu si acestu cuptoru suposediu co aru fi fostu pentru arderea cadavrelor, in vremea candu a existat religia lui Mithras la Romani, coci este facutu acelu cuptoru aprópe de loculu unde aveau ei cimitiriul. Pentru acestu cuptoru descoperit u de mine, amu invitatu pe domnulu prefectu alu districtului ca sa ordone a'lu pastrá satenii feritu de stricaciune, si a'lu avé ca ua raritate ce merita a se arata la toti visitatorii. Amu mai descoperit u acolo, in mijlocul cetatii, loculu unde isi aveau magasi'a de producte, precum si loculu templului loru, si strade pavate ; de aci amu luatu relatiunele si proiectele ce veti vedé, coci acestu Pompeii alu Romaniei, pe care éto astadi saténu ilu exploatédia, desfigurandu-se de fia-care stepanu, prin bordeie si siantiuri la gradini, pórtă in sinulu seu cele mai pretiose anticuitati, care ni se repunu pe fia-care di, vendiendo-le afliatorii pe la straini.

De a'i amu mersu la satulu *Slavenii* pe marginea Oltului, acolo unde s'a gasit de fostulu Vornicu Michailu Ghica la annulu 1837, acea pescere in care s'aflau unu jertfenicu si mai multe placi de pétra sculptate ; amu voit u sa facu recunnoscerile mele ; déro ce folosu ! coci chiaru loculu acel'a este imprejmuitu in gradin'a domnei veduve Cazanu, proprietara d'in Caracalu, si pe care s'a sadit u viia pe care nu o putem a o stricá intru a face cautari. Facu appelu la governu si ceru in numele natiiunei ca acea ograda sa se cumpere pe séma Museului natiiunei, coci este ua crima de a lasá tesaurile tierrei in vointia speculatorilor si in capriu'a viierilor si gradinárilor. Acolo amu facutu cautari in spatijos'a cetate, care este incunjurata de duoe siantiuri adunci, cu duoe intrari, fia-care cu cate ua fortificatia impotriva ; s'a gasit mai multe monete romane ; acea cetate cade pe proprietatea onorab. d^{lu} Murgasianu, care trebuia poftit u ingadui ca ca exploatare sistematica sa se faca si la dins'a ; acesta cetate sémena forte multu cu vechi'a cetate *Jidava* ce este lunga Campulungu.

De aci amu mersu in marginea Dunarei, la marea si vestit'a cetate. *Sicibida* disa

de Ptolomeu, éro acumu *Celei*, care se léga cu tóte cetatile de pe lunga Oltu, prin drumulu de petrisiu, ce trecendu prin campíi, urea la munte si intra in Transilvania. In acestu satu se pastrédia de locuitori traditii'a *Domnului de Roua*, care, dice co, «pornindu de cu séra la amant'a sa, ce erá in munti, si trebuinti'a cerendu a se intórce «pene la dioa inderetu, asiá cumu urmá totu d'a-un'a, in un'a d'in nopti a intardiiat «si la intorcerea sa, 'la apucatu resaritulu sôrelui la satulu Potopenii, unde dice co «s'a topitu; de acei'a pastrédia si satulu numele de Potopeni».

Eto anse, domniloru, cumu românulu pastrédia traditiile sale, fia si glumetie séu fabulóse; le place anse a le povestí, ómenii cei seriosi; si éto ce trebuia sa fi fostu, de pre opiniunea mea. De-si istori'a nu ne povestesce co in pamenturile nóstre aru fi venit uro unu imperatu, anse d'in acésta gluma, d'in acésta traditiia s'aru puté crede co Marcu Aureliu, la jumetatea secolului alu IIIe, aru fi venit uro trecendu prin Sibida si transversandu sioseo'a, merse in Dacia Transalpina, atunci statu romanu, séu co coborindu se d'in Dacia Transalpina, aru fi tinutu uro unu mare resbelu cu barbarii la loculu numitu Potopeni, unde 'i aru fi impinsu in Oltu, si spre memori'a acestei glorióse batalii, a remasu la natiiunea nóstra pene in dio'a Nascerei, voiu sa dicu a Dumnedieului nostru Iisusu Christosu, in mijloculu urarilor de veselia, numele acestui filosofu imperatu, la vremea *Colindului*, de cota guri nevinovate, in reversatulu dioriloru, exprimandu-se la fia-care strofa a urariloru loru : «Co sunt d'a-«stea siése albe, albe, mari si d'aurite, *Reloi Dómne!*»

In acésta mare cetate, dupo ua matura si indelunga observare, si prin experienti'a priimita de atati'a anni, cociamu avutu norocirea a siedé cu command'a mea duoi anni, putui descoperí cele urmatóre :

- 1º trei locuri de cimitirii ale Romaniloru;
- 2º loculu templului;
- 3º locula unde a locuitu nobilimea;
- 4º loculu prin care se léga podulu lui Constantinu facutu pe Dunare;
- 5º fortaret'i strejuitóre, s.c.l.

Pentru descoperirile facute si in acésta cetate, ve veti orientá d'in acele descrise mai nainte.

De ací amu mersu la satulu *Grojdibodu*, satu mare, care pastrédia numele *grossului podu*, facutu de Constantinu, si care s'a illustratu in paginile istoriei Romaniei cu acele duoe table de aráma, prinse un'a de alt'a prin belciuge si graváte pe amenduoae feciele cu littere latine, in coprindere «co imperatulu Traianu da documentu acest'a coloniiloru romane ce le a statornicitu in Dacia; numesce acele familii «fia-care pe numele loru, si c'au fostu d'in veteranii liberati d'in serviciulu óstei in «urm'a resbelului dacu, legión'a gréca, italică, bessica, ispaniola si alt. si le da dreptu «de insurare cu muierile ce voru fi avendu, numai cate un'a de fia-care;» ba totu ce este mai importantu pentru Români, co in acele table se coprinde co s'a popritu in Roma copia dupo acestu documentu, care s'a zidit in dosulu templului Minervei. Ce folosu! co si acestu pretiosu documentu, in care s'arátta originea nóstra cea nobile si care rupe ori-ce condeiu alu scriitoriloru, ce au indraznitu a serie pentru natiiunea

nóstra co nu suntem Romani, nu se afla astăzi în Museul național, ci este popritu
fora nici unu motivu de contra onor. d-lu G. M. Ghica, fiu si mostenitoru reposa-
tului fostu Vornicu Ghica, in alu carui cabinetu de anticuitati se gasea, dupo mar-
turi'a ce face chiaru eruditulu reposatu colonelu Blaremburg. in *Annuario* seu
d'in annulu 1842. Si éto cumu : (1)

Virtuosulu preotulu Stanu, de-si tierranu d'in satulu Grojdibodu, distr. Romanat, proprietatea familiei d-lorii Jieni, gasindu aceste table intr'unu siantiu alu gradine sale, in marginea baltii, vine ca unu credinciosu român si le da proprietarului mo-
siiiei reposatulu cluceru Dimitrie Jianu, cu angajamentu ca sa le tramita Stepanirei spre depunerea loru la Scóla, fiindu-co a simtitu, cu tota simplitatea sa, co va fi unu
tesauru pentru națiune; mentionatulu reposatu carui'a i se cuvinte ca națiune sa 'i
pastredie eternu a sa recunoscintia, nu intardijă, ci pe data le dete, la annulu 1842,
mentionatului reposatu Vornicu M. Ghica, érosi cu angajamentu a le depune la cabi-
netulu de raritati in Museul național. Sub-semnatulu, cunoscendu co pene astăzi
nu se afla depusu unu asemene documentu la Museul național, profitandu de occa-
siunea aflarei mele in acelu satu, nu refuzau a priimí cu dragoste si zelu, atatu re-
clamatiiunea locuitorului d'in acelu satu Florea Peslarulu, fiu si mostenitoru alu
mentionatului reposatu preotu Stanu, care petitionédia Ministeriului, cerendu cu sta-
ruintia indeplinirea dorintiei reposatului seu parinte, adico a se luă tablele de la
d-lu G. M. Ghica si a se depune la loculu destinatiei loru, precum érosi aflandu-me
in orasulu Caracal, amu priimitu si ua dovada mai multoru onorate persoane d'in
acelu orasiu, prin care vinu si ele a marturisí co cunoscu si sciu co acele tabele au
fostu date de reposatulu cluceru Dimitrie Jianu, cu angajamentu a se depune de con-
tra mentionatului Vornicu la Museul Național.

Aeste duoe acte, domnilor, s'au addusu de mine legalisate de autoritatea locale
si s'au inaintat d-lui Ministrul de culte prin rapportulu meu No. 2, rugandu'l ca
sa faca cele de cunoscere pentru cererea acelora table de la d-lu G. M. Ghica, care
posede pene in dioa de astăzi acestu pretiosu monumentu.

Cu prilejul déro aflarei mele in acestu satu, a trebuitu a face cautarile mele in a-
celu locu, unde s'au gasit tablele; dupo ua cautare destulu de exacta ce amu facutu
in valle, in marginea baltii, la loculu unde reposatulu gasi tablele, n'amu pututu gasi
altu nimicu de catu remasitie de caramidi mari si cioburi de vase romane. De acolo,
suindu-me in linia drépta susu la campu, amu datu peste duoe maguri, de ua potriva
mari; taindu pe un'a in doue, gasiun in adunculu ei unu putiu, plinu cu unu felu de
pamentu galbenu, anse forte subtire, ca candu aru fi pulbere; patru stanjeni in adun-

(1) Tote interpretatiunile fantastice ce autorul da textului d'in Tabellele dise *honestae mis-
sionis* ce s'au gasit la Grojdibodu (derivat mai probabil d'in slaviculu: grozdi=strugure si pôte
d'in: voda=apa, decatud'in grosu podu), se afla rectificate, la Annex'a F, prin sciintia serioasa si posi-
tiva a Reverentiei sale parintele Cipariu. Cei'a ce este anse ore-cum intereseant in rapportulu ma-
iorului, e istoriculu sörtei acestor tabele pene la intrarea loru in cabinetulu lui M. Ghica.—Sciun
apoi co, pe la annulu 1874, Domnitorul Alexandru Iónu Cuza le-a cerutu de la d-lu George M. Ghica
si le-a tramis in daru imperatului Napoleonu III. Nu avem sciintia unde se mai afla ele astăzi.

culu putiului m'amu opritu, pentru lips'a instrumentelor necesarii si amu cerutu de la prefect ca sa stee putiulu astupatu si in strejuire pene la luarea dispositiunilor de cota guvernui; mai multe supositiile archeologice sunt pentru acestu putiu, si cari se voru vedé in relatiunea ce amu sa dau d-lui Ministru prin rapportulu meu No. 3.

De aci amu intratu in judetiu Doljiu.

De aci (de la monastirea Sadov'a) amu trecutu prin toté satele din Romanati, cele de pe marginea Baltii, *Ianc'a*, *Potelulu*, *Grojdibodulu*, *Orlea*, *Celei*, *Corabi'a*, s. alt. cari tragu attentiunea archeologilor pentru cautari sistematice, exploatari pe la locurile ce cunoscu locuitorii co au produs in tota vremea anticuitati. Amu sositu la schel'a *Izlazu* din marginea Oltului, proprietatea principului Gg. Bibescu; aci este érosi punctu de exportu alu Romaniei mici si alu districtului Romanati; acestu satu in timpulu coloniilor romane, se legá cu ua cetate de d'incolo, numita in *chart'a* (?) lui Ptolomeu *Utus*, coci se gasesce in satu la malulu Dunarei, ruine de citadelle, printre cari s'au gasit adesé sarcophage mari, bani de aráma, cele mai multe de la imperatulu Septimu Severu; totu anse ce a trasu admirarea mea, a fostu ua magura mare ardicata in satu; sub ea se afla bolováni de pétra mari, de unde locuitorii obincinuesc de le scotu, la trebuintiele loru; care magur'a, neavendu timpu d'a o sparge si lasandu pentru ua a dou'a occasiune, amu poftit u adresa pe autoritatea administrativa ca sa nu mai ingaduia pe locuitori d'a mai scóte acele petre de acolo pene ce guvernulu nu va luá mesuri a se cautá si acea magur'a sistematicu. De ací amu facutu cerere cota amendoue prefeturile de Doljiu si de Romanati ca sa ordone a se inscrie toté magurile ce continu districtele d-loru, numirea loru, marimea, catatimea impotriv'a fia-carui satu, precum si ori ce traditii séu povesti va fi avendu fia-care d'in ele, poftindu pe d-nii prefecți ca sa'mi tramitta catu mai curendu nisce asemene inventori ce sunt negresitul fórte folositore pentru desvoltarea istoriei tierrei, candu se voru publicá si pe acelea, si aru trebuí ca guvernulu nostru sa ordone prin toté districtele a ni se tramitte relatiuni pentru toté monumentele de prin respantele drumurilor, cruci mari domnesci, poduri si fontani, cu numirea si traditiunea loru. . . . (2)

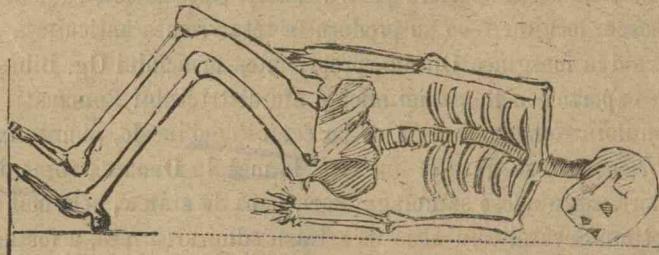
(2) Rapportulu d-lui maioru Pappazoglu continua intr'astfelu, producendu, intr'unu stylu a carui sintaxe este cu totulu propria a sa, totu felul de fapte adeverate si de apretiuri imaginare. Amu reprobusu partea relativa la judetiu Romanati cu speranti'a co cititorulu, — venturandu pléva d'in grau, precum amu facutu si noi, — se va allege d'in acést'a citire celu pucinu cu atatea notiuni despre monumente antice ce se afla in realitate in citatul judetiu, cate pote dobendí si d'in responsurile ce unii inventatori satesci au datu la *Cestionarulu archeologicu*. — Catu despre apreciatiiunile si disertatiunile scientifice continute in rapportulu de mai susu, apoi trebuie sa marturisim co ele nu potu fi intrecute in *vis comica*, de catu prin polemic'a ce s'a tinutu, pe socotéla archeologiei nationale, intre D-nii maioru Papazoglu si Bolliacu, in diiarele *Buciumulu* si *Reforma* d'in 1864, precum si prin poemele archeologice, ce au essitut totu pe atunci d'in creerii betraului maioru Papazoglu, incinsi de dorulu anticuitatii, si cu care elu socotí de cuvintia a'si terminá minunat'a sa carticica *Muzeul Pappazoglu*, adeverata curiositate bibliografica.

E.

NOTE MANUSCRISE ASUPRA UNORU ANTICUITATI D'IN JUDETIULU ROMANATI,
CULLESE LA 1872,

de d-lu Dimitrie Sturdza.

Tumulus (movil'a) d'in Rusanesci (^{1₁₃} aprilie, 1871). — Se inaltia ca la 4 pene la 5 metri d'asupra suprafeciei pamentului; pe scorti'a lui d'a dreptulu (adico foră grópa), eră scheletulu, cu capulu intorsu spre appusu.

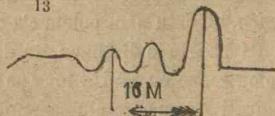
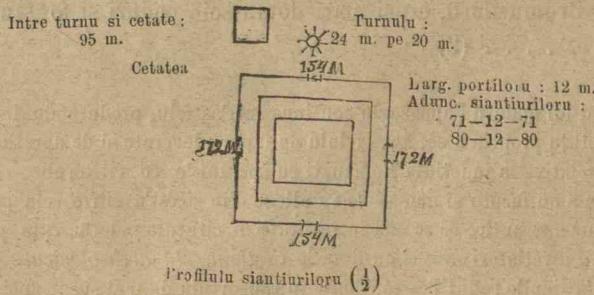

Sub scheletu, se cunoscă de pre colórea pamentului, co tierran'a nu fusese scor-monita; ea contineă mai multu urme albe de calcariu. Alaturi cu scheletulu, carele eră alu unui barbatu corpulentu, nu s'a mai afătu nimicu.

Scarisiór'a. — Drumu romanu la Oltu.

Gostavetiu. — Duoe movile : 1°. La un'a d'in movile paretii laterali ai locului unde s'a pusu mortulu [two small stars] erau arsi. In la-intru, ua lampa grosolana, hirburi, carbuni de lemn, churmale si nuci carbonisate, obiecte stricate de feru si bronzu, óse arse; la extremitati, remasitie de lemn putredu.—2°. La patru puncturi, locu arsu de pamentu, carbuni, hirburi, lemn gróse ne-[two small stars] arse, putredre, remasitie arse de haine de lana.

Slaveni. — Curtea Murgasian ului :

In gradina Murgasianului, remasitie de drumuri cu caramida si unu sarcofagu. (Aci s'a gasit caramida No. 16).

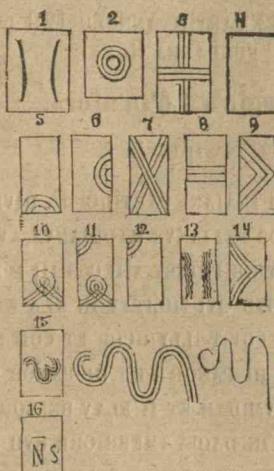
De la Slaveni spre Caracalu mergi pe *Troianu*.^{2 m.}

6 metri

2 m. (grosimea petrisinului
30 cm.)

10 metri

Tipurile de pre caramidi dintre Caracalu si Gostavetiu.(1)

Stoinesci. — Afóra d'in satu, de ambele parti ale *Troianului*, sunt multe maguri.

Hotarâni. — Biserica d'in timpulu Brancovanului. Movile rascolite.

Recic'a. — Fundamente de podu. — Apeductu de la Frasinatu la Recic'a..

Monete : *Titu*, *Hadrianu*, *Commodu*, *Septimiu Severu* (Nicea), *Alexandru Severu*, *M. Iul. Filippu I, II*, *Gordianu* (Nicea), *Iulia Mocsa*, *Mammea*, *Ottacilia*.

In biserica, pomelnicu de la Michaiu Vitézulu.

(1) Semne asemuite si chiar identice cu acestea se vedu si pe siese bucati de caramida reproduse de Comitele L. F. de Marsigli in marea sa opera : *Danubius pannonicomysicus, observatio-nibus geograph., astronom., hydrograph., historicis, physicis, perlustratus*, Haga 1726. 6 vol. in fol. max.; in tom. II, tab. 62, sub titlulu : „*Lateres cocti e ruinis civitatis quondam Antina in Valachia erupti, ubi solum templi greci iis stratum erat.*“

F.

EXPLICAREA TABELLEI *HONESTÆ MISSIONIS*,⁽¹⁾ AFLATA LA GROJDIBODU,
EXTRACTU D'IN „ARCHIVULU PENTRU FILOLOGIA SI ISTORIA“
No. XVIII, D'IN 15 SEPT. 1868

de R. S. Parint. Timotheu Cipariu.

DIPLOM'A LUI ADRIANU D'IN 22 MARTIE, ANNULU 129 DUPO CHRIST., 822 DE LA
FUNDAREA ROMEI.

Pagin'a I d'in afóra.

Scriptur'a I.

IMP CAESAR DIVI TRAIANI PARTHICI F. DIVI
NERVAE NEPOS TRAIANVS HADRIANVS AVG.
PONTIF MAX TRIB POTEST XIII COS III P P
EQVITIB ET PEDITIB QVI MILITAV IN ALA ET
5 VEXILLATION EQVIT ILLYRICOR ET COH IIII QVAE
APPELLANT I HISPA NOR ET I HISPA NOR VETERAN
ET II FLAV NVMIDAR ET II FLAV BESSOR ET III GAL
LOR ET SVNT IN DACIA IMFERIORE SVB PLAVTIO
CAESIANO QVIN ET VICEN PLVRIBVSVE STIPEN
10 DIS EMERITIS DMISSIS HONESTA MISSIO
NR QVORVM NOMINA SVBSCRIPTA SVNT
IPSIIS LIBERIS POSTERISQVE EORVM CIVITA
TEM DEDIT ET CONVBIVM CVM VXORIBVS
QVAS TVNC HABVISSENT CVM EST CIVITAS iis
15 DATA AVT SIQVI CAELIBES ESSENT CVM iis QVAS
POSTEA DVXISSENT DVM TAXAT SINGVL
SINGVLAS A D XI K. APRIL
P IVVENTO CELSO || Q IVLIO BALBO COS

(1) Tabellele antice, dise *honestae missionis*, sunt diplome militare romane de unu mare pretiu, fiindu-co ele cuprindu in sine multe date istorice pentru illustrarea epocelor si provinciilor in cari s'au aflatu. Aceste monumente militare sunt in forma de *diptice*, adico compuse d'in duoe tablitie patrate de bronzu, impreunate prin duoe verige, si scrise seu mai bine gravate pe cate si patru paginile, cu acelasi textu de duoe ori repetitu; d'in aceste documente pene acumu sunt aflate si publicate peste 58 bucati; in adeveru unu numeru forte micu, deo cugetam la multimea unoru aseminé documente, ce au cautatu a se scrie, fiindu-co fia-care veteranu romanu, fiind liberat de a mai servit in ostire, priimia unu atare documentu, ce i recunoscéa meritele castigate in militia si i asigurá drepturile si onorurile ce i le decretá multiamirea imperatorului. De aceia se si numian *honestae missionis*, adico pentru liberare d'in serviciu cu onore. In differite parti ale Daciei, mai altesu in Transilvania s'au gasit asemene tabelle; d'in Tierra Romanesa sunt cele de la Grojdibodu si altele gasite pe la Oltenitia si ajunse in posesiunea principelui Dimitrie Ghica in Bucuresci.

VEXILLATIO EQVITVM ILLYRICOR

20

EX GREGALE

EVATORI EUMENI f SEBASTOPOL

ET EVATORI F EIUS ET EVATORI F EIUS

ET EUMENO FIL EIUS ET THRASONI FIL EIUS

ET PHILOPATRAE FIL IVS

25

DESCRIPTVM ET RECOGNITVM EX TABVLA

AENEA QVAE FIXA EST ROMAE IN MVRO POST

TEMPLVM DIVI AVG AD MINERVAM

Pagin'a II, d'in la-intru.

Scriptur'a II.

(Repetindu aceleasi, cu mai multe prescurtari si lacune, d'in causa alterarii bron-zului).

*Imp. Caes divi Traiani Parthici f divi Ner... i
nepos Traianus Hadrianus Aug pont
max trib pot o XIII cos III p v
eq et pet qui mil in a... et vexill eq Illyr et coh
IIII quae app I Hisp et I Hisp... tse et II I
Num et II Fl Bess et III Gallor et sunt
in Dacia imferiore sub P.... ut Caesian
quin et vicen fi ve s... im. f., hon
miss quor nomina s. rip sun f. s..
post eor civitat. s. ai uxor
quas tunc hab iun e. ivit iis dat avi si.
caetise... siv..... dux dum tax*

Pagin'a III-a, d'in la-intru.

*li singulas.. d XI k apr
P. Iuventio Celso Q Julio Balbo cos
vex. le equit Illyricor
ex gregal
Eupatori Eumeni f... elasp...
et Eupateri f. eius et Eupatori f eius
et Eumeno fil eius et Thrasoni fil eius
et Philopatrace fil eius*

Pagin'a IV, d'in afora.

L VIBI		VIBIANI
Q LOLLI	●	FESTI
L PVLLI		DAPHNI
L EQVITI		GEMELLI
L PVLLI		ANTI
TI CLAVDI	●	MENANDR
C VETTIENI		HERMETIS

care nu are lipsa de transcriptiiune, fiindu formata dupo formulariulu cunoscute.(1)

Diplom'a se află in Romania si pre candu o publică I. Arnest eră in posesiunea fratelui principelui Al. Ghica in Bucuresci, de la carele o capătăse într'ua litografie, impreuna cu litografi'a altor anticuitati, si in specie vase aflate totu in Tiérr'a Romană. Astazi unde si la cinc se afla nu scim. (2)

Insemnatatea ei este co s'a aflatu in provinci'a unde eră statiuunata *vexillatiunea callaretiloru Illyrici*, d'in cari eră si donatariulu Eupatore Eumene, cu tōte co patri'a acestui'a nu eră Illyriculu, ci Crimea si anume Sebastopole; de unde se cun-nosce co denumirile legiuniloru, cohortiloru, aleloru séu aripeloru etc., nu eră rigurosa dupo naționalitate, ci dupo partea mai mare; de altu-mintrelé anco numele lui si ale filoru sei arăta invederătu co eră grecu séu grecitu.

(1) Noi totusi pentru inlesnirea celor ce nu sunt deprinsi cu acestu formulariu, vomu reproduce aci textul'latinu d'in paginile I si IV, cu tōte imprimirile necesarii, si apoi vomu dā si traductiunea româna a acestui textu, publicata de d-lu A. Treb. Laurianu, in *Mag. p. Dacia*, t. I, p. 26 si 27 :

„Imperator Caesar divi-Traiani Parthici filius, divi Nervae nepos, Traianus Hadrianus Augustus „Pontifex maximus, tribunitia potestate XIII, consul III, pater patriae—equitibus et peditibus qui „militaverunt in ala et vexillatione equitum Illyricorum, et cohortibus IV, quae appellantur : I Hispanorum, et II Hispanorum veteranorum, et III Flavia Numidarum et IV Flavia Bessorum, et III Gallorum, et sunt in Dacia inferiore sub Plautio Caesiano, quinis et vicenis pluribusve stiendiis emeritis dimissis honesta missione,—quorum nomina subscripta sunt ipsis, liberis posterisque eorum civitatem dedit et conubium cum uxoribus, quas tunc habuissent, cum est civitas iis data, aut, si qui celibes essent, cum iis quas postea duxissent dum taxat singuli singulas.—Ante diem XI Kalendas Aprilis; Publio Iuventio Celso II, et Quinto Iulio Balbo consulibus. — Vexillatio equitum Illyricorum ex gregale Eupatori Eumeni filio Sebastopolitano et Eupateri filio eius, et Eupatori filio eius, et Eumeno filio eius, et Thrasoni filio eius et Philopatracae filiae eius.—Descriptum et recognitum ex tabula aenea quae fixa est Romae in muro post templum divi Augusti ad Minervam.—Lucii Vibii Vibiani, Quinti Lollii Festi, Lucii Pulli Daphni, Lucii Equitis Gemeni, Lucii Pulli Antri, Tiberii Claudii Menandri, Caii Vettieni Hermetis.“ — Ero traductiunea d-lui Laurianu, cu pucine indreptari, conforme lecturei lui Mommsen, este : „Imperatoriulu Cesare, fiului divului Traianu Parthiculu, nepotulu divului Nerva, Traianu Adrianu Augustuliu, marele pontifice, decoratru cu puterea de tribunu a 13-a óra; consulu de a 3-a óra; parintele patriei : calláriloru si pedestrilor cari au servit la militia in arip'a I-iu sub stégulu calláriloru Illyrici si in cele patru cohorti care se chiama : I-a Ispaniloru si 1-a a Ispaniloru veterani, si a 2-a Flaviana a Numidiloru, a 2-a Flaviana a Bessiloru, si a 3-a a Galliloru, si sunt in Dacia inferiore sub command'a lui Plautu Cesianu, dupo ce au facutu duocedeci si cinci si mai multe campanii, le da voia sa éssa d'in militia cu onore, acelor'a ale caroru nume sunt scrise, si le concede dreptulu de cetatiemi romani, loru, copilloru si urmasiloru loru, precum si dreptulu de casatoria legitima cu muierile cari le au avutu atunci candu li s'a datu dreptulu de cetatieni; séu déco vre unii voru fi fostu necasatoriti, cu acelea pe care le voru fi luatu, dupo acei'a, adeco fia-care cate un'a. In 11 kalende ale lui Aprilie, sub consulatulu lui Publius Iuventius Celsu, alu 2-le, si alu lui Cuintu Iuliu Balbu. De pre intercesiunea fostului militar communu sub stégulu calláriloru Illyrici, Eupatore Eumene fiul Sebastianului si a fiului seu Eupatore, si a fiului seu Eupatore, si a fiului seu Eumene, si a fiului seu Thrasone si a fiicei sale Filopatra.— Descrisa si recunoscuta (decopiată si collationată) de pre tabell'a de arăma care e inscripta la Roma in murulu d'in dosulu templului divului Augustu la Minerva. (Urmedia numele milităriloru decorati cu drepturile spuse :)“ Luciu Vibius Vibianu, Cuintu Lolliu Festu, Luciu Puiu Dafnu, Luciu Calláriulu Gemenu, Luciu Puiu Antu, Tiberiu Claudiu Menandru, Caiu Vittieni Ermete.“

(2) Amu aratátu in not'a(1) de la pag. 62, sortea ulterioare a acestui monumentu.

D'intr'insa se scia anco co in Dacia de josu, séu Romania de acumù, sub Adrianu erau statiunate in garnisona :

1º, Un'a aripa de *Callareti Illyrici*, si

2º, Cinci cohorti pedestre, adeco :

a) I *Hispanoruū*,

b) I *Hispanorum veteranorum*,

c) II *Flavia Numidarum*,

d) II *Flavia Bessorum*, si

e) III *Gallorum* ;

d'in cari, a-numitu pe cele de sub a), d) si e) le aflamu si sub Traianu statiunate in Dacia (vedi diplom'a militaria de la Traianu d'in 17 febr. 110 p. Ch., totu relative la soldati romani asiediati in Daci'a). Noue sunt : arip'a *Illyricorum* si cohortile de de sub b) si c).

Consulii sunt cunoscuti d'in *Fastii consulari* si alte documente.

Incatu pentru prefectulu *Plautiu Caesianu*, famili'a lui erá adeveratu numai plebeia, anse gloriósa, d'in care au essit mai multi barbati mari, precum se cuunósc d'in numii (monetele) acestei familii pre timpulu republicei. De acesti'a s'au aflatu trei de auru in Transilvania, astadi in cabinetulu imperatescu d'in Vienna, éro aiuré nu. Mai nainte, sub Vespasianu, unu *Ti. Plautius Silvanus* fusese Legatu si Propretore in Moesia, si altu *M. Plautius Silvanus* in Illyricu, precum aráta inscriptiunea de la Gruter si Orelli (nr. 622 si 750). Incusrita cu famili'a Cesaria, in urma fu allésa intre patrici, precum se vede d'in inscriptiunea No. 733 la Orelli. Conumele *Caesianu*, fost'a in asta familia, nou séu vechiu ? nu ne este cunoscutu ; cei-l-alti Plauti, amintiti in inscriptiuni, au alte conume, precum : Silvanu, Pulcher, etc.

Inscriptiunea No. 750 la Orelli, «Inscript. latin. select. Collecti.» (Gruter. p. 453.), cea mai notabile intre töte, suna asiá :

«TI. PLAVTIO M. F... || SILVANO AELIANO || «PONTIF. SODAL. AVG || III VIR. A. A. A. F. F
 «Q. TI. CAESARIS || LEGAT. LEG. V. IN GERMANIA || PR. VRB. LEG. T. ET COMITI CLAVD. CAE
 «SARIS. IN BRITANNIA || CONSVLI. PROCO. ASIAE. LEGAT. PROPRAET. MOESIAE || IN QVA PLVRA
 «QVAM CENTVM MILL. EX NVMERO || TRANSDANVIANOR. AD PRAESTANDA TRIBVTA CVM CO
 «NIVGIB || AC LIBERIS. ET PRINCIPIB. AVT REGIGIBVS SVIS. TRANSDVXIT. || MOTVM ORIEN
 «TEM SARMATAR. COMPRESSIT. QVAMVIS PARTE. || MAGNA. EXERCITVS AD EXPEDITIONEM IN
 «ARMENIAM MISISSET || IGNOTOS ANTE AVT INFENSOS P. R. REGES SIGNA ROMANA || ADORA
 «TVROS IN RIPAM. QVAM TVEBATVR. PERDVXIT. REGIBVS || BASTARNARVM ET RHOXOLANORVM
 «FILIOS. DACORVM FRATRV (error pro fratres) || CAPTOS. AVT HOSTIBVS EREPTOS REMISIT.
 «AB ALIQVIS || EORVM OPSIDES ACCEPIT. PER QVEM (?) PACEM PROVINCLAE || ET CONFIRMA
 «VIT ET PROTVLIT. SCYTHARVM QVOQVE REGEM || A CHERRONENSI. QVAE EST VLTRA BORV
 «STHENEM OPSIDIONE || SVMMOTO. PRIMVS EX EA PROVINCLAE MAGNO TRITICI MODO || ANNONAM
 «P. R. AOLEVAVIT. HVNC LEGATUM IN HISPANIAM || AO PRAEFECTVR, VRBIS. REMISSVM. SE
 «NATUS IN PRAEFECTURA || TRIVMPHALIBVS ORNAMENTIS HONORAVIT. AVCTORE IMP. || CAESA
 «RE AVGUSTO. VESPASIANO VERBIS EX ORATIONE EIVS Q. I. S. S. (QUAE INFRA SCRIPTA SUNT) ||
 «MOESIA ITA PRAEFVIT. VT NON DEVERIT. IN ME DIFFERI || HONOR TRVMPHALIVM EIVS
 «ORNAMENTORVM. NISI QVOD || LATIOR EI. CONTIGIT MORA TITVLVS PRAEFECTO VRBIS ||

«HVNC IN EADEM PRAEFECTVRA VRBIS. IMP. CAESAR. AVG. || VESPASIANVS ITERVM COS.

•FECIT.»

Adrianu, urmatoriulu lui Traianu, in administratiune nu a fostu asiá de mare ca Traianu; meritédia anse a se inseminá intre cei mai insemnati imperatori. La inceputulu domniiei sale parasi Armenia, si 'si retrase ostile d'in-cóce de Eufrate, pentru-ca sa impede invasiiunea barbarilor preste riurile ce 'i incunjurau imperiului. Nimic'a distinse pre Adrianu in asiá mesura ca dorire'a de a vedé tóte in persónna, d'in care causa calletorí prin totu imperiulu seu, adese ori pe josu si cu capulu descoperit. Calletoriile lui prin Grecia, Egyptu, Africa, Arabia, Asia, Bithynia, Cappadocia, Cilicia, *Daci'a*, Gallia, Germania, Spania, Nicomedia, Noricu, Parthia, Frygia, Rethia, Sicilia, Siria, Thracia, sunt documentáte prin monetele pene adi aflate. Ca mare amieu alu naturei, elu se suí pre muntii cei mai inalți, precumu pre muntele Aetna din Sicilia, pentru a vedé resarirea sórelui. Elu avú cele mai mari merite pentru arti si sciintie, de-si 'i placeá mai multu ce e colosal si curiosu, decatu ce e genuinu, despre care pene astadi marturescu pentru dinsulu, monumente ca *Moles Hadriani* in Rom'a, *Villa Hadriana* d'in Tivoli si numii cei minunati de frumosi.

G.

DESCRIEREA ANTICUITATILORU DE LA IZLAZU, EXTRASA D'IN PUBLICATIILE ARCHEOLOGICE ALE

d-lui Cesaru Bolliacu.

D'in CALLETORIA ARCHEOLOGICA IN ROMANIA DE LA 20 MARTIE PENE LA 22 APRILIE 1858
Bucuresci, 1858. pag. 79 si 80.

Izlazu este in dreptulu *Utului*. Ací se vede co a fostu ua cetate rómana pe rip'a Dunarei, déro a disparutu si ea ca cea de la Flamend'a (in Teleormanu). Rip'a drépta a Dunarei este tare de partile astea, si tóta versárea fluviului a mancátu numai d'in rip'a stinga.

Cumu s'a numitu asta cetate? nu ne spune nimeni. Póte sa fia cuprinsa in nomenclatur'a lui Procopiu; cu tóte co elu nu numesce si cetatile nereparáte de Justinianu si nu ne da nici distantiele celor reparáte; nu avemu nici unu punctu siguru de pe care sa ne luamu si sa putem fixá cu asigurare cetatile mentiionate de dinsulu. Drumulu celu mare de pétra care pléca d'ací pe lunga Oltu, ruinele de peste Dunare, santiurile ce se vedu prin satulu Izlazu, duoe sacrofage ce amu scosu in 1845 d'in Dunare cu mari osteneli si cari le-a luatunu siu cine de pe malu, coci la Museu nu s'au addusu, — tóte acestea vedescu co ací a fostu ua cetate importante, care póte co va fi si communicatu cu partea de dincolo prin vre unu podu, despre care nici traditii'a nu ne spune nimicu. Ce potu combiná d'in drumulu de pétra care sémena ua lucrare d'in Imperiulu-de-susu, d'in ua medallia ce amu gasit la 1845, in unulu d'in sarcofagile de cari vorbiu, care aveá grosimea tiparului Imperiului-de-susu,

11

d'in ua moneta a Faustinei celei mari, socii'a lui Antoninu Piosulu in bronzu mare, pe care 'mi o adduse ací unu saténu, si d'in vre ua diece monete de argintu ce 'mi detera d^{lu} arendasiu si d^{lu} subcormuitoru, tóte de la Adrianu si pene la Caracala, ce potu combiná, dicu, d'in tóte aste semne, este co ací a fostu ua cetate a primei lor colonii romane. (aci se intrerupse volumulu, remasu neterminatu).

D'in TROMPETTA CARPATILORU No: 1095 d'in ^{1/13} aprilie 1873 :

De cate ori amu trecutu pe la Izlazu, amu gasit uote ceva pre la tierrani, anse totu romanu, si nimicu care sa 'mi attraga ua seriósa attentiune, fia chiaru romanu; cate ceva movile mai mari séu mai mici, commune in tierra, me faceau sa trecu si acésta localitate intre cele de cercetatu mai la urma. Acumu anse, trei obiecte gasite aci, pronunciatau *dace*, si dintr'ua epocha de civilisatiune *daca* inaintáta, nu 'mi au mai permisu indiferentia. Eto aceste trei obiecte : duoe parti ale unei *trombitie* dace de argintu, ua *olla* bine facuta de lutu negru si marginea intréga a unui *vasu de bronzu*.

Indicu acést'a, pentru ca, déco nu voiu puté eu sa facu sapaturi la Izlazu, sa fia acestu punctu cunoscetu archeologilor nostri.

H.

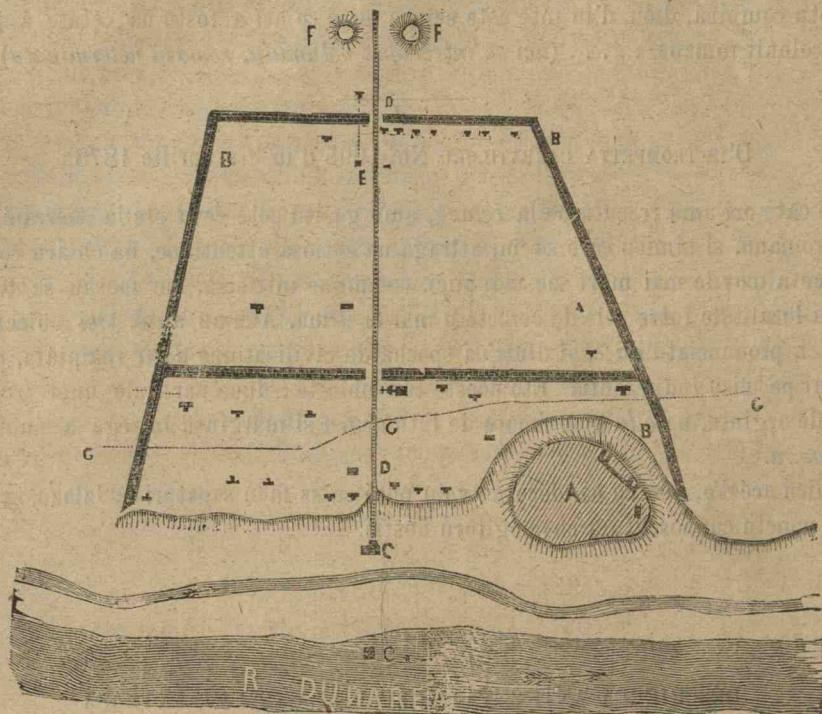
DESCRIEREA ANTICUITATILORU DE LA CELEI, EXTRASA D'IN PUBLICATIILE ARCHEOLOGICE ALE

d-lui Cesaru Bolliacu.

D'in «RAPPORTULU D^{lni} C. BOLLIACU COTRA D^{lu} MINISTRU ALU INSTRUCTIUNEI PUBLICE REGISTRATU SUB No. 7819 SI PUBLICATU IN MONITORUL OFFICIALU» d'in 1869.
No. 222, 223, 224.

Duminica la 13 iuliu, amu trecutu Oltulu spre Celei si oprindu-me la subprefectur'a de la Izlazu, amu intiellesu co ací amu sa tragu nevoia, pentru co in adeveru nici nu umbra de autoritate nu se vedea; n'aveá cine citi ordinele, n'aveá cine cautá cai, de-si fagaduiámu pretiuri fórte mari, pentru ca sa ne duca pene la Celei. Nici subprefectulu, nici ajutorulu. In fine amu parvenit uoste cinci siése ore sa plecu, si amu ajunsu tardiu la Celei; amu trasu la cuviosulu preotu Nicolae, gazd'a mea cea vechia acolo. Aici erá si ajutorulu subprefectului, venitu in affacere de arendasia, de re-cruti etc, carui'a amu pututu sa'i citescu ordinele ce aveamu. Prin ce combinari nu sciu, co ajutorulu subprefectului a plecatu si m'a lasátu sub ingrijirea primarului. Atat'a slabiciune si nepasare d'in partea administratiunei, tocmai acolo unde trebuia sa asiediu unu centru de lucrari mai serióre, m'a ingrijatu. Cu tóte intrigile si réo'a vointia, a trebuitu sa stau cinci dile in Celei, pentru co acolo este nevoia de

mari lucrari. Amu luatu planulu cetatii, alu cetatiuie si alu situatiiunei Celeiului, pe care amu onore a vi 'lu alatura:

A. Cetatinia de la Celei.

Lungimea zidului din cetatinia : 28 m.

Largimea " " " " 2 m.

B.B.B. Zidurile ce incunjura cetatea Celei.

C.C. Picioara de podu.

D.D. Siosea romana ce duce la Recica.

E. Bordeiu unde s'a gasit sarcofagulu.

F.F. Movile.

G.G. Drumul actualu prin comună.

Zidulu cetatiuiei ce amu descoperitu de totte partile asta data, este de 28 metri lungimea, si 4 metri inaltimea, de pétra cioplita si cu unu breu admirabilu. Amu datu de ua temnitia subterrana, in care amu gasit multe șose de omu si pirone în tiesta.

Ací se vede co a fostu alu treilea gradu de osunda ; Romanii aveau trei etagie in inchisorile loru, cari inchisori erau fórte dese prin turnurile de prin cetati ; in celu d'anteiu etagiu se inchideau prevenitii; in celu d'alu duoilea cei osunditi pe termenu, si in celu de alu treilea, la intunericu, cei osunditi peirei. Ací urmédia sa fi fostu unu turnu, precum a fostu la Severinu si la Romula (Turnu-Magurelle); ací urmédia prin urmare sa fi fostu si temniti'a ce amu gasit'o, alu treilea gradu de inchisóre fora luma, la temeli'a turnului, unde d'in ordinulu superiorului séu d'in erudimea paoici-

loru se bateau osunditiloru pirone in capu. Asemenea tieste cu pirone s'au mai gasitu, si 'n alte parti.

Prin differitele sapaturi ce amu facutu, atatu in cetatuia catu si prin alte parti ale cetatii, amu gasit multe monete de bronzu si cateva de argintu, tot mai cu séma din doue epoce: de la *Septimiu Severu* pene la *Alexandru Severu*, si de la *Constantinu* pene la *Gratianu*; pre pucine din epocha anterioare, si acestea tot mai fruste, cei'a ce indica co ele au cadiutu in pamentu dupo ce au fostu vechi in circulatiune. Monetele de la *Constantinu* pene la *Gratianu* abunda aci, si totu pe aci s'au gasit, acumu trei anni, acele 6000 bucati argintu din acesta epoca. Aci a pusu piciorulu si s'a intarit *Constantinu*, candu a reluat *Daci'a* parasita de *Aurelianu*. Cuartierulu seu generalu a fostu la *Oescu*, Ghighiulu de astadi, unde n'amu pututu trece, din cau'a intrigiloru ce amu aratatu mai susu, dero unde amu trecutu alte dati si unde in adevern co sunt lucruri de studiu, mai cu séma unu sistem de ape admirabile, pe care nu'l amu vediutu nicairi. Aci a intinsu podu *Constantinu* pe stelpii de pétra, cari stau anco in apa, si d'intre cari se vede mai cu séma unulu, de care s'au isbitu mai multe vase, si unu vasu sta si astadi afundat lunga stelpu. De la capulu acestui podu pléca sioséo'a romana, care merge printre movile si morminte si se impreuna cu cel-l-alte la *Antonina* seu *Caracalu*, *Recic'a* de astadi, care a fostu si orasiulu celu mai importantu in Dacia-de-josu.

Ací in *Celei* amu gasit unu feru de inferatu cáii legionariloru, cu litterile; A.E.M.: Amu gasit multe vase de pamentu, ua pioa de pétra, mai multe obiecte de feru, caramidi cu differite imprinte si un'a: „Coh. III Brit(tanica)“. Nume de legiuni s'au gasit de mai multe ori la noi; mai cu séma alu legiunei a V. (Macedonica) cu numerulu si cu numele cohortiloru; din acesta legiune negresit, pene acumu n'amu gasit de catu doue: acésta, si un'a la *Turnu-Severinu*: „Coh. I Aug(usta).“

Amu mai gasit ací ua masca mica de plumbu, unu calu micu de bronzu pe pedestalu si alte mici obiecte de bronzu. La essirea din cetate, d'a sting'a drumului romanu, amu gasit doue sarcofage, unulu sub tind'a unui saténu, si altulu sub patululu altui saténu. Celu de sub patulu erá amblátu; nu mai are nici unu interesu; celu de sub tinda si mai aprópe de drumu este fórtate importantu si sa 'mi fia permisu a me oprí la dinsulu.

Punendu sa săpe sub tinda, prin buna invoiala, ca si pentru celu de sub patulu, in mai pucinu de doue ore sarcogulu acest'a de pétra, de pétra calcaria tare, in dimensiunea si form'a sarcogagului celui mare de la Museulu natiionalu, avendu 2^m, 45 lungulu, 1^m. 04 latulu, 1^m, 66 aduncimea, erá intregu in facia sorelui, cu totu lungulu seu spre siosea, curatit u de totte partile si neatinsu nicairi de sápa. Se intiellege co sáculu totu erá in jurulu lui, cu totte babele si copii.

Dupo differite observari, vediuu co capáculu erá lipit cu cimentu, si peste acest'a, la amendoue capeteiele, cu scóbe de feru, acoperite cu plumbu fórtate grosu.

Amu pututu parveni la deslipirea capácului si la desclestárea lui din scóbele de feru. Atunci, insiruindu trei-dieci ómeni la funiile cu cari amu legátu capáculu, s'a pututu tragă capáculu pe jumetáte, pe pátulu ce'i pregatísemu, in urletele de bu-

curia a satului intregu. Unu profumu agreabilu s'a exalatu d'in sarcofagu, cei'a ce facu pe mai multi sa dica: „Ce frumosu mirosu!“ Acesta operatiiune nu se mai veduse aci de candu este Celeiulu.

Paretii sarcofagului au grosimea 0^m, 18; aduncimea paretelui pe d'in-la-intru este de 0^m, 62; lungimea 2 metri; latimea 0^m, 60.

Duoé d'in trei parti ale paretilor sarcofagulu erau góle; ua tierrena cafenii a-coperia ca ua bruma unu scheletu mai topitu, care nu ajungéa, nici cu capulu nici cu picioarele, la extremitatile sarcofagului. Scheletulu erá cu capulu spre média-nópte si cu picioarele spre média-di; capulu cadiuse d'in junghiatura spre umerulu stingu; manele ii erau incruisiate pe stomachu. La talpile piciorelor, duoé talpi de pluta de duoé-spre-diece centimetri grosime, care au fostu legate de talpile piciorelor; nici unu felu de impunsatura nu aratá urme de cusatura; scanduri putrede de stejaru, camu in form'a unui cusciugu neacoperit, cu care se coborise cadavrulu in sarcofagu. Acesta a fostu anteiu aspectu alu descoperirei.

Cusciugulu cadavrului, imbracamintea si podobele, cumu si differite semintie si frundia aruncata d'asupr'a corpului, formau ua tierrena, care variá intre ua aduncime de 10, 15 si pene la 20 centimetri. Amu inceputu cautarea de la picioare: trei urcioare in rondu, asiediate la extremitatea sarcofagului. Ósele piciorelor gasite, toté pene la cele mai mici, 'mi au datu ide'a sa formediu scheletulu a-fóra; tierren'a se ciuruiá prin doue ciururi. Totu corpulu fusese pe asternutu si sub acoperementu de frundia si ramuri de dafinu.

Putui alcotui corpulu intregu; a fostu ua femeia, ua femeia nalta si juna. Amen-duoe cércanele gurei intácte; dinti forte potriviti, nici ua masea stricata; cati-va dinti cadiuti i amu pusu la locu.

Ce dialectu s'a rostitu prin aceste frumose cércane? O sciu numai acei'a cari au ascultatú suspinele inimei ei si cari au auditu jalea de la mortea ei. Ve potu spune numai atatu co a fostu ua femeia, ua femeia inalta, ua femeia juna, cu dinti admirabili, déro alu carui nume n'a voit u sa 'lu spuna posteritatii gelosulu sociu, care a incuiatu si a ferecatu in pétra, feru si plumbu, obiectulu amorului seu.

Ce mai potu spune este co acesta femeia traiá in timpulu imperiului, inainte de Commodo, adico mai nainte de 180 dupo Christosu, considerandu numai dupo ua moneta, bronzu de mijlocu, ce amu gasit in sarcofagu si pe care amu putut'o descifrá, ridicandu cu mace greutate rugin'a de pe dins'a. Acesta moneta indica puterea tribunitiiale a lui Commodo pentru a siesea óra, titlulu de imperatu pentru a pati'a óra, consulatulu alu treilea, cari correspundu annului Romei 934, éro alu lui Christ. 181.

Ce mai potu spune anco este co ua parechia cercelusi de auru nu s'a gasit in dreptulu urechilor, ci pe la mijloculu corpului; co form'a loru nu aráta pe unde s'a deschis ca sa se puna in urechia si co lásá a se presupune co asemene podobé femeesci se aruncau in cusciugu. Ce a fostu de tiesatura abié se mai cunnósce. Unu peptene sdrobitu cu totulu, unu acu de peru de ivoriu. Dafnii sunt neattinsi si in colórea tutunului de Havana. Ua foia de coca de faina alb'a indica co, pe lunga se-

mintile, beuturile si aromele ce se puneau la morti, se mai puneau si ua mica turta de faina.

Nici ua sticla nu s'a gasit in sarcofagu, nici ua candela in jurul lui. Cele trei urciore deci au servit, unul pentru vinu, altul pentru untu-de-lemn si celu-l-altu dreptu lacrimaru.

Sarcofagulu, la ierna, se va transporta la Museu cu alte obiecte grele, precumua piina de petra, etc.; ero cele aflate intr'insulu le voiu depune chiaru eu la Museu. Osele s'a pusu d'in nou in sarcofagu.

Anco ua observare, pe care o credu interesante, la noi celu pucinu : toti cati voru fi gasit feru romanu la noi, voru fi vediutu acelu feru petrunsu de rugina. Scobele de feru ce amu gasit la acestu sarcofagu, acoperite de tota partile cu plumbu, au fostu atatu de ferite si conservate incatul aru crede cine-va co sunt essite astadi chiaru de sub ciocanu. D'in contr'a, plumbulu ce le acoperia, care a priimitu injuriile exteriore a 17 secole, s'a ingrosiatu cu ua patina albuia de tota frumuseti.

D'IN RELATUIINEA COTRA MEMBRII COMITETULUI ARCHEOLOGICU D'IN BUCURESCI, PUBLICATA IN «TROMPETTA CARPATILORU» No. 1010 D'IN 20 AUGUSTU (1 SEPT.) 1872 :

Ajunsu la *Celei*, de unde mai sunt vre ua diece kilometri pene la *Vadastr'a*, unde mi propuneam sapaturi, n'amu opritu ca sa vedu deco nu s'a mai stricatu d'in acele ziduri frumose romane, scose de mine d'in pamentu, in lucrari de mai multe veri. Amu trecutu la *Oescu*, numita astadi *Ghigiu*, punctu intre unghiul ce face riulu *Oescu* (*Iscrulu*) dandu in Dunare, care si desparte *Oesculu* de acumu, de cea-l-alta parte a lui, numita astadi *Beslii*, cu care era unitu ua data orasiulu cu unu podu preste riulu *Oescu*, care s'aru pute comparat cu *Jiiulu nostru*, deco nu aru fi numai atatu de pucinu si linistitutu totu-d'a-un'a.

Orasiulu *Oescu* a fostu capitala *Tribaliloru*, in prejma cari a au priimitu ei batai'a decisiva a falangeloru lui *Alexandru III* alu *Macedoniei*, dupo care bitaia cati au pututu scapat, s'a confundat cu *Peucinii*, in insulele *Peuce* (*Dobrugea*).

Romanii au marit u colonii acestu orasiu, pre care l'au dotat cu ape abundante printr'u sistema minucata : unu apeductu prin care venia apa intr'unu basinu immensu, d'in care se impartiapoi ape in totu orasiulu. Acestu basinu este atatu de largu incatul, plecandu-mi abie capulu, amu pututu sa intru pre elu in picioare. Romanii au facutu aice cea mai mare cetate ce se vede astadi pre drepta Dunarei si, de pre obiceiulu romanu, impotriv'a acestei cetati, pre rip'a stinga a Dunarei, au zidit *Celeiulu*, a duo'a lucrare potrivita romana pre rip'a stinga a Dunarei dupo *Severinu*, facendu si siosea pene in orasiulu celu mare, *Colonia Romana*, numita *Antonina* sau *Caracala*, alu carui nume a remas pre partea aceia a coloniei, unde se ridicau palatul proconsulului. In *Colonia Romana*, d'in care s'a despartit *Colonia Romula*, se impreunau drumurile cate trele : celu de la podulu lui *Traianu*, care se despartia in due, tinendu unulu spre *Vulcanu*; celu de la *Celei*, si celu de la *Romula* (*Fla-*

mend'a-Magurelle), care urcă pre d'in dosulu Rosiiloru-de-Vede, urmandu pre unde sunt viile acumu, si dă in drumulu celu mare, trecendu Oltulu pre podu de pétra (?) la Slaveni; apoi urmă unu singuru drumu pe drépt'a Oltului pene la Romnicu, unde treceá érosi Oltulu pe podulu de pétra. cunoscutu sub numele *Podulu vechiu* (Pons Vetus), de unde satulu *Podarii*, si a urmatu pre sting'a Oltului pene la strimtoea (Stena) *Turnu-Rosiu*, alu carui nume póté co vine de la Turnulu Pretorius, care erá la Cozia (?) si care póté sa fi fostu vojsitu acelu turnu, care a trebuitu se se spárga prin explosii de pulbere, candu s'a diramatu sub Voda Bibescu, ca sa se faca ceia ce s'a facutu acolo.

De la Oescu la Celei a fostu podu de pétra pe Dunare. Acestu podu s'a facutu la annulu 318 de cotra Constantinu I, care voiá sa fia alu duoilea Traianu, si cate'si asiediase cuartierulu generalu la Oescu, in timpulu rasboiului alu duoilea dacicu. (?)

Podulu d'a sting'a Dunarei a fostu apáratu cu intariri de amendoue láturile si de la capulu lui pornesce sioseao'a de care amu vorbitu.

Amu voitu sa facu sapaturi si la acésta parte a Celeialui, unde nu facusemu nici ua data; amu combinátu catu amu pututu sapaturile de partea stinga a podului, urcandu la siosea. N'a trecutu multu ca sa incépa a se iví printre caramidi, de accoperisiu de case, bucati, fragmente de statue, de marmore, in dimensiuni naturali.

Ua mana tinendu unu *parazonium*; ua alta mana tinendu ua patera fórté bine facuta; ua alta mana tinendu unu ciocanu : (trei mani, ua statua nu póté sa aiba !) Si apoi attributiuni differite; si apoi si marmorile de differite equalitati, si lucrului chiaru differitu in privinti'a artei. Déro mai éto si alta mana rezimata pre ua jumetate de paveza; apoi unu capu sferamátu; apoi ua parte a unei statue a lui Jupiter cu acuila a picióre; apoi mijloculu corpului altei statue, a Minervei negresitu.

D'in málu cadeau mai multe bucati de tenuiala zugravita in colóre rosia, patlaginia, liliachia, si fragmente de frescuri, si multime de caramidi cu imbucaturi, de cele ce serviau la accoperisiu de case.

Amu constatátu co aci au fostu case, si in faci'a caseloru, d'in josu, grupa de stătue, déco nu si templu.

D'in combinariile fragmentelor, amu constatátu ua statua a lui Jupiter, ua alta statua a unei Vestale, un'a a Minervei, si un'a a unui Imperatu, aceia la care a apartinutu man'a cea cu *parazonium*. Amu ajunsu la temelia, la piedestalele acestoru statue. Nici ua inscriptiune; așe pedestalele nu sémena a fi servitul acestoru statue; sémana mai multu ua temelia ce a servitul la altu-ceva, pentru co erá lunga de 3 metri 20 centimetri, adunca de unu metru si lata de unu metru si mai bine, si sub petrile taiáte, se vedea cimentu si caramidi mari. M'amu decisu sa desfacu acésta temelia, si tragendu petrile cele mari afóra, amu vediutu pe partea de josu a unei petre, littere latine; amu spalátu atunci acea pétra si amu constatátu co d'in josulu litteriloru au fostu reliefuri, cari s'a sferamatu cu ciocanulu spre a se netedí pétr'a ce trebuia se 'si ascunda inscriptiunea in cimentu.

Inscriptiunea de pre pétra, pe care amu pus'o in pastrare la Celei, aráta co mo-

numentulu (statu'a lui Comodu) a fostu aridicátu de proconsululu seu in Daci'a, Man'a déro cu *parazonium* a fostu a statuei lui Comodu. (1)

Asiá se pôte constatá co a-césta grupa de statue, in tem- pluséufora tem- plu, s'a cladit u in timpulu lui Comodu ; co fanatismul cre- stiniloru contr'a paganismului, sub primulu Imperatu crestinu, a sferamatu a- cesta grupa, si petrile ce au ser- vitu ca pedesta- luri statuei lui Comodu, aridicáta de unu proconsulu alu seu in Dacia ,

alu dieiloru , patruccidu, gladiotoru, carnefice alu Senatului , omoritoru alu cetatie- niloru, care Senatu a si ordonatu terrirea cadavrului seu cu carligulu la spectaculu.

Totu la Celei, unde amu gasit u in multe ronduri sarcofage neamblate, pre cari le amu descrisu in differite ronduri , amu gasit u si acumu unu mormentu de zidu forte bine facutu : fundulu d'in tri caramidi de cele mai mari patrate, ziditi apoi pareti cu cimentu si cu caramida mica la perfectiune de justetia si accuratetia, si accoperi-

(1) Pétr'a de care vorbesee ací d-lu Bolliacu a fostu addusa in urma in Museulu d'in Bucuresci unde se afla acumu. Datorescu d-lui Grig. Tocilescu urmatórea ei descriptiune si desciffrare.— Este ua pétra ordinaria : Om, 72 naltimea, Om, 50 latimea, Om, 25 grosimea. Inscriptiunea cu caractere d'in secolulu alu II-lé, scrisa cu pucina ingrijire, este intréga, osebitu de cete-va littere la fine, sterse si stirbite Dupo tóte probabilitatile, pétr'a a servit u de pedestalu statuei lui Comodu, inaltata de duoi servi, anume Zoticus si Sabianus, fiindu procuratore alu Augustului, C. Heraclitus, fiulu lui Xe- nofonte.— Ea se citeșce : „*Commodo Ant(o)nino Aug(usto) sub C(laudio) (He)raclit(o) Xenophontis proc(uratore) Aug(usti), Zoticus et Sa(bi)anus servi posue(ru)n(t).*“ — Pe romanesce : „Lui Com- modu Antoniu Augustulu, sub Claudiu Heraclitu, fiulu lui Xenofonte, procuratorele Augustului, „Zoticus si Sabianus servi pusera.“ — D-lu Tocilescu presupune co Claudiu Heraclitu alu lui Xeno- fonte a fostu procuratore alu Augustului Comodu in portiunea Daciei care purta numirea de *Pro- vicia Malvensis*, si care trebuia sa fi fostu situata pe malulu stingu alu Dunarei, avendu capital'a sa in *Recic'a*, séu si mai bine pôte in *Celei*, unde se aflau statu'a si inscriptiunea, asiediate de mai susu numitii servi. — Acestu monumentu a fostu pene adi ineditu.

s'au intrebuintiatu la temeli'a unei fortificari de apa- ráre, la capulu po- dului , punendu-se cu inscriptiunea de- susptu.

Se pôte forte bi- ne ca statuele lui Comodu sa se fi sferamatu in Dacia, in revolutiunea ce au facutu Dacii sub acestu Imperatu , séu se pôte érosi ca insesi legiunile sa fi sferamatu sta- tuele si tóte mon- numentele celui de- clarátu de contra Se- natu inamicu alu

Patriei , inamicu

siulu din siése caramidi de cele mari patrátæ, cioplite de ua parte si puse in clinu ca unu capácu de cusciugu. Doue din aceste caramidi, cele de la capu, erau sparte : ua mana profána de multu se verise in mormentu si amestecase ósele, cautandu lucrulietele ce se gasescu totu-d'a-un'a in morminte. La capulu mormentalui amu gasítu ua caramida de cele mari, cioplita in forma de cruce patrátă byzantina si mai afundáta in pamantu decatu capulu cusciugului, care si elu erá la ua aduncime de unu metru si mai bine.

Combinandu ósele, amu constatátu co sunt de femeia. Amu gasítu si ua braciara sparta de sticle, petre si margelusie, pre care o posedu. Amu gasítu si unu sfesnicu de plumbu sferamatu, care a servit negresitu de lampa. Amu gasítu si banulu care mi a datu exact'a epoca a inmormentarii : unu bronzu mare alu lui *Caracala*, care n'a fostu in circulatiune si pre care 'lu amu curatit fórtate bine. Legend'a aversului : M. AVR. ANTONIVS. PIVS. FELIX. AVG.—Bustulu Imperatului, cu capulu lauratu, intorsu spre drépt'a si portandu paludamentulu. Pre reversu legend'a : P. M. T. R. P. XVII. IMP. III. COS. III P. P. cari facu annulu romanu 697, éro crestinu 214. In exerga : S. C. Ua estrada asiediata d'a sting'a, de pre care harangá Imperatulu, cu man'a drépta ridicáta, duoi soldati tinendu duoe insemnæ militari si armati cu paveze. In faci'a acestorii soldati, unu siefu intorsu spre soldati tinendu spad'a. In alu duoilea planu, unu standardu in dreptulu soldatilor si duoe haste in dosulu siefulni. Pre estrada, la spatele Imperatului, unu lictoru tinendu fascele. In faci'a Imperatului, capulu Pretoriului intorsu spre lictoru, dicendu 'i ceva.

Acésta medallia interesante si fórtate bine conservata, este ua variatiune inedita a numerului 455 alu lui Cohen.

Ciudata combinare! Tocmai in acestu anu, Caracala a venit in Dacia, si a trasu negresitu la palatulu proconsulului, care urmédia sa fi fcostu in orasiulu d'alaturea marei colonii *Romana*. In annulu acest'a se pote ca orasiulu Caracalulu sa'si fi luat numele ce 'si lu pastrédia pene astadi. Acésta medallia, venita in Dacia d'in Roma in annulu candu erá Caracala in Dacia, facendu negresitu crudimi, ca in tóte partile pre unde se aratá,—coci si reversulu medalliei unu asemenea lucru explica, — nuoa fiindu acésta medallia frumósa, s'a aruncátu in mormentalu femeiei crestine de contra cine-va care o iubiá.

Semnulu cruciei la capeteiu vedesce co femei'a a fostu crestina, si ascunderea acestei cruci vedesce co crestinismulu erá prigónitu; erá periodulu prigónirii a siésea, care a fostu sub Septimiu-Severu; mormentalu si cele-l-alte vedescu co femei'a a fostu dintr'ua clase superioare a societatii, d'in care se pote trage co crestinismulu erá prin Dacia, pre la inceputulu secolului alu treilea, adeco cu unu secolu pene sa nu 'lu impuna Constantina Daciei.

Amu curatit si amu spalátu bine acestu mormentu perfectu si 'lu amu lasatu in ingrijirea proprietarului, in a carui gradina 'lu amu gasitu, cu marea lui satisfactiuni, platindu'i bine unu locu pre care nu aveá nimicu semenátu; 'i amu spusu ce usu pote face cu acésta frumusetie, care 'i remane lui, si cumu o sa 'i fia cas'a visitáta de contra toti trecetorii.

A-duo'a di, mergendu sa mai vedu mormentulu, nu mai erá nici ua caramida la loculu ei. Astu-felu ignorant'i si nerespectulu anticuitatiloru, pre care n'a sciutu sa lu inspire guvernele nici la Celei, nici la Recic'a, nici la Turnu-Severinului, la aceste trei importante localitati, diráma si strica totu, fora consciinti'a.

D'IN «TROMPETT'A CARPATILORU», ANNULU XI, NO. 1059 D'IN ^{1/13} APRILIE 1873 :

Me intorec la Celei, despre care amu avutu occasiune sa vorbescu de multe ori, si unde amu facutu lucrari alte dati fórté importante, gratia mai allesu ordinelor date de generalulu Florescu.

Trecendu pre la Celei, unde sunt importante lucrari romane, m'amu opritu sa visitediu lucrarile mele de mai nainte si sa mai si facu ce voiu puté. Amu lucrátu déro duoe dile si ací. La departáre de trei stanjeni de la mormentulu de caramida pre care 'lu amu gasit uannu—si despre care amu relatátu,—pre cóst'a de d'in susulu orasiului, in faci'a Dunarei, amu gasit uunu altu mormentu totu de caramida, mai importantu decatu celu-l-altu pentru marimea si constructiunea lui, la ua aduncime de ua jumetáte metru. Acestu mormentu aveá fundulu d'in patru caramidi late; parietii lui se compunau d'in 75 caramidi, asemenea asiediate un'a preste alt'a fora sa incalce fundulu, de marginea parietiloru; d'asupr'a, cate ua caramida mica in form'a celoru obicinuite astadi, in care se rezimau caramidile mai mari decatu ale fundului, cioplite la ua lature spre imbucare, si formau accoperisiulu (capáculu) mormentului. Accoperisiulu se inchideá la capu si la picioare cu cate ua caramida si mai mare cu ornamente pre dins'a, cu marginile resfrante. Caramid'a de la picioare erá sdrobita; pe cea de la capu amu addus'o ací intacta. Lectiiunea de uannu cu furárea d'in mormentulu ce amu descoperit uatunci, si dorint'a de a vedé in Museulu nostru asiediatu unu asemenea mormentu, m'au facutu a luá urmatórele precautiiuni: amu trasu ore-cumu desemnulu mormentului descoperit uatregu de tóte partile, bine maturátu si bine stersu; amu numerotátu caramidile, spre a se puté asiediá fia-care la loculu ei, si le amu transportátu la St. Sa Parintele Nicolae Exarchulu, spre a se aduce la Museu candu se voru cere. In mormentu, a fostu cadavrulu unui omu fórté corpulentu, dero, — lucru ce nu mi s'a mai intemplatu sa vediu la nici ua deschidere de mormentu, — nici sarcofagu de pétra, nici pátu de caramidi (*locus*), nici asemenea ca acestea (*sepulcrum*); corpulu, fórté invederátu co a fostu taiátu bucati, candu s'a depusu in mormentu, coci ósele erau amestecáte, astufelu cumu sa nu lasé banuiala despre acést'a; capulu s'a gasit u pre la mijloculu corpului, cu faci'a in josu, lipit u de paretele mormentului. Unu singuru instrumentu de feru s'a gasit u la picioare, d'in nenorocire tocmai acolo unde caramid'a acoperisiului fusese sparta, si unde s'a pututu introduce umediél'a, incat u rugin'a 'lu-a discompusu cu desversire, si 'lu amu adunatu in fractiuni mici. Moneta amu gasit u, cernendu pamentulu cu ciurulu, si, de-si de ua camu data numai unu blocu verde, déro totu amu tresaritu de bucusi,

ria, sciindu co acest'a este documentulu care nu minte, care dovedesce annii, deco nu si annulu inmormentarii.

Nici unu ulcioru séu altu vasu in mormentu.

Curatindu acésta moneta cu tóte precautiiunile, amu descoperit ufigia' *Iuliei Domna* pre ua medallia de bronzu *grecu-imperialu*, batuta intr'unu orasii alu Thraciei, pre care nu'lui potu spune astadi, pentru-co reversulu este fórte complicátu si trebuia anco curatitu; legend'a n'amu putut'o descifrá anco, fiindu accoperita de ua cocléla tenace; in campulu reversului anse, este unu templu cu patru columne, cu statua' Dianei in centru.

Medallia ne spune pene acumu co acésta inmormentáre s'a facutu in timpulu lui Septimiu-Severu, cu cati-va anni insainte de inmormentarea descoperita annu, totu intr'unu asemenea mormentu d'in timpulu lui Caracala, si in annulu chiaru candu Caracala se aflá in Daci'a, precum amu demonstrat'o la descrierea acelui mormentu. Candu voiu puté sa citescu numele consulului, in legend'a reversului acestei medallii, voiu puté sa spunu annulu precisu candu s'a batutu medallia.

Craniulu d'in acestu mormentu, fórte mare, 'lu amu addusu intregu.

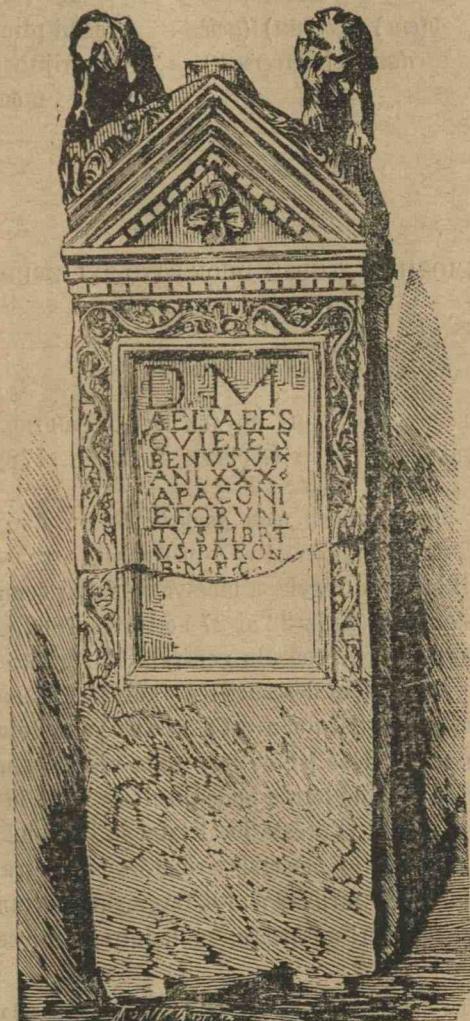
In Celei, amu mai gasitú acumu unu sarcofagu de pétra, care a continutu corpulu unui copillu; d'in nenorocire anse, acestu sarcofagu s'a descoperit de unu idiotu intr'unu siantiu ce'si faceá, si aviditatea 'lu a impinsu sa sparga capáculu, care nu fu sese legátu in scóbe de feru, si sa căute vre ua comóra. Amu scosu acestu sarcofagu d'in siantiu, descoperit, déro n'amu mai gasitú intr'insulu decatu cate-va oscióre. Nenorocitulu individu care a comis acésta vina, mi's'a parutu necapabile a fi datu judecatii.

Cei'a ce amu mai facutu acumu in Celei este descoperirea piciorului d'in drépt'a de la capulu podului lui Constantinu, lucru ce 'mi stá pre inima de candu descooperisemu pre celu d'in sting'a cu casele si statuele despre cari amu relatatu acumu unu annu. Acestu picioru 'lu amu descoperit destulu de bine, déro n'amu gasitú pre lunga dinsulu nici fragmentu de statua, nici nimicu altu care sa aiba vre-unu interesu.

I

DESCRIEREA STELEI ROMANE, AFLATA LA RUSANESCI IN JUDETIULU ROMANATI

Acestu monu-
mentu epigraficu ,
celu mai mare d'in
Musevlu de anti-
cuitati d'in Bucu-
resci, este ua stele
colosală de pētra
calcaria, mesurand
4^m înaltime , 1^m 6
latime. A fostu a-
flata, in pamentu
la Rusanesci, in an-
nulu 1865 , si ad-
ducendu-se in capi-
tala la 1867, por-
tiiunea inferioare ,
mai jos de inscrip-
tiune, s'a surpatu.
Capeteiulu superi-
or este in forma de
fronton triunghiul-
laru, cu cate unu
leu culcătu d'asu-
pr'a fia-carui un-

ghiu. Ornamentul
de la crestetul lip-
sesce. Inscriptiunea sta incadrata
in impletituri de
frundie. De-si al-
terata in maimulte
locuri, ea se poate
restitu si mai bine
de cumu a facutu
d^{lu} Ernest Desjar-
dins, carele mai an-
taiu a publicatu a-
cesta inscriptiune
in *Annali dell'In-
stituto di Corres-
pondenza Archeo-
logica* d'in Roma
tom. XL, 1868, p.
27, dupo care a
transcris'o si d^{lu}
Th. Mommsen in
*Corpus Inscriptio-
n. latin. t. III,*

No. 6281. D^{lu} *Otto Hirschfeld*, in *Epigraphisch Nachlese*, Wien, 1874, p. 62, 'i a
addusu indreptari notabili. Lectur'a cea mai probabile este :

Copia posibile :

D M
AEL VALES
QVI ET ES
BENVS VIX
AN LXXX
Syra CONIUX
ET FORTVNA
TVS LIBRT
VS. PATRON
B. M. F. C.

De cithiu :
D(is) M(anibus)
Ael(ius) Vales
qui et Es-
benus, vix(it)
an(nos) LXXX
[Syr]a coniux
et Fortuna-
tus lib(e)rt-
us patron(o)
b(ene) m(erentii) f(acien-
dum) c(uraverunt)

Romanesce :
Dieiloru Mani.
Aelius Vales
care (se numiá) si Er-
benus, a traitu
anni 80.
(Syr)a socii'a (lui)
si Fortuna-
tu libert-
ulu (lui), patronului
celui plinu de merite au
ingrijitu a face (acestu
monumentu).

J.

ADAOSE LA MEMORIULU ASUPR'A DUOE BASO-RELIEVURI MITHRIACE
AFLATE IN TRANSILVANIA

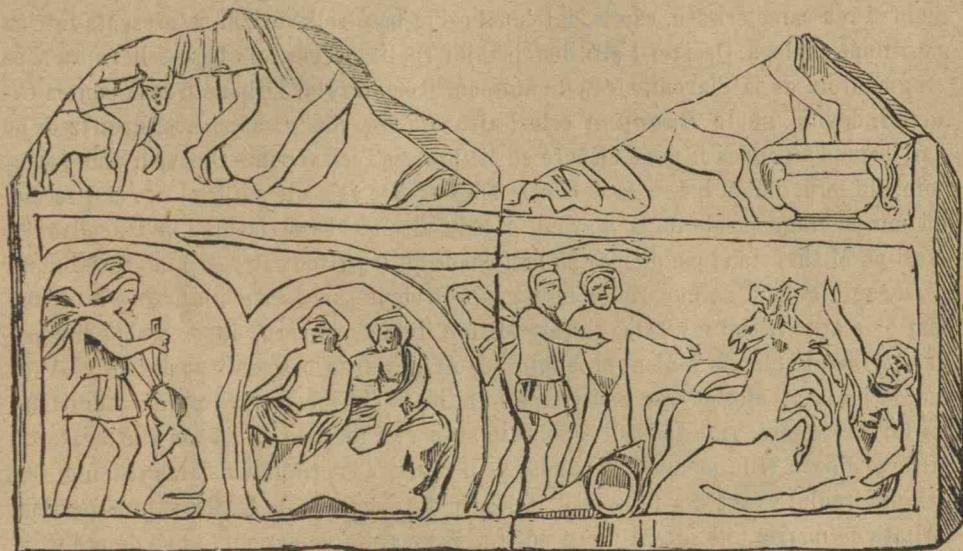
de Felix Lajard.

TRADUSU D'IN «MÉMOIRES DE L'ACADEMIE ROYALE DES INSCRIPTIONS ET BELLES-LETTRES
DE FRANCE.» TOM. XIV. (Paris, 1845) p. 178).

De la redactiunea Memoriulului meu asupr'a celoru duoe baso-reliefuri mithriace descoperite in Transilvania in cōce, d-lu Duchesne, conservatoru alu cabinetului de stampe de la Bibliotec'a regale, a bine-voit u sa'mi comunicice numerile 46 si 47 d'in *Curierulu rumanesk*, de la 22 si 27 noemvrie 1837, ce i fusese tramise de d-lu marchizu de Châteaugiron, consulu generalu alu Franciei la Bucuresci si in cari se afla ua dare de séma despre descoperirea unui *Mithræum* subterrane, lunga Slaveni, in Térr'a Româlesca. Sátulu acest'a se afla pe malulu dreptu alu Oltului, *Aluta* d'in vechime, cu vre ua duoe leghie spre sudu-vestu de orasulu Caracalu, si prin urmare nu tocmai departe de loculu unde Oltulu se vérsa in Dunare. (1) La cele d'anteiu cercetari ce se facura la acésta localitate, in lun'a lui noemvrie 1837, se scósera d'in la-intrulu *Mithræului*, obiectele urmatore: ua pétra spárta pe care stau sapáte cuvintele: SOLI INVICTO MITHRAE; altu fragmentu purtandu alta inchinare: ARA. SOLIS. S.; duoe baso reliefuri mithriace, unulu intregu, éro celu l-altu camu stir-

(1) Chartele geografice nu aráta nici ua cetate antica chiaru pe loculu Slavenilor; déro se pote crede co *Mithræulu* de care e vorb'a a fostu construitu lunga loculu numitu *Castra Nova* de unde nu pré departe, pe malulu oppusu alu Dunarei, se afla cetatea numita *Nicopolis ad Istrum*.

bitu; duoe fragmente de sculpturi cari si ele provinu de la duoe baso-relievuri si a-
celea consacrâte lui Mithra; si in fine cate-va alte feramaturi de anticuitati romane.
Pe lunga unulu d'in cele duoe numere (2) ale *Curierului rumanesc* ce 'mi inlesnise
aceste cunoscintie, se află alaturâta ua tabella litografiata, in care sunt infacisiate
siépte monumente allese printre cele pe cari le insumaiu rapede. (3) Ací me voiu oc-
cupá numai de fragmentulu de sculptura care este alu treilea la rondu pe acea ta-
bella, si pe care socotescu co trebuiá sa 'lu reproducu ací prin ua decalcâre fidele.

Acestu fragmentu faceá parte d'intr'unu baso-relieu mithriacu, impartit u in trei
tabelle seu compartimente; acumu elu nu ne mai presenta decatu ua particica d'in
tabell'a mijlocia, si pe cea de josu intréga. Totusi in starea in care se află, putem
recunoscce co, atatu in privinti'a conceptiunei si a intocmirei subiectului, catu si in
privinti'a stylului si a executiunei, baso-relievulu d'in care faceá parte erá forte a-
semuitu cu cele duoe baso-relievuri mithriace d'in Transilvania, despre cari amu
tractatu in Memoriulu de mai nainte. Cu atat'a numai acest'a ne este mai de folosu
decatu cele-l-alte, co elu ne aráta, in intregulu ei, scen'a alu carui cápetu desigur
sting'a lipsesce in ambele cele-l-alte, d'in caus'a sparturei loru la acelasi punctu. A-
cea scena se află chiaru mai desvoltáta si mai curatuita pe fragmentulu de la
Slaveni, decatu insusi pe unu alu treilea baso-relieu, ce 'mi a servit u o expli-

(2) Numerulu 47. — [Numerulu l'amu gasit u si amu reproodusu continutulu lui, scrisu româ-
nesce, in Annex'a A; déro tabell'a litografiata lipsesce si nicairi pene acumu n'amu putut'o află:
▲. I. o.]

(3) Tóte aceste monumente sunt de marmore alba.

că.(4) Aci, ca și în acelu ultimu monumentu, vedemu unu primu porticu boltită sub care mystulu (initiatulu seu inventiacelulu) plinu de caintia da în genuchi d'ainantea unui altu personagiu, carele sta în picioare; déro, în rondulu acest'a, personagiul standu în picioare are în capu ua caciula frigiana, pe dinsulu hain'a numita *candys* și tine în mana unu pumnalu, cu care amenintia capulu mystului.

Aceste nove particularități me facu să cred că, de pre aceste semne, acelu personagiu trebuia să fia insusi Mithra, indeplinindu sarcinile de jude infernalu, și nu *Izedulu* (5) *Serosiu*, cu alu carui nume credusemu că potu daruī pe acelu personagiu golu și reu caracterisatu, carele, intr'unulu d'in baso-relievuri, ni se prezenta intr'ua positiuane analoga. Deci cei-l-alti duoi judi infernali cari, pe acelu baso-relievu, ca și pe fragmentulu de la Slaveni, siedu dinainte infricosiatorului Tribunalu de la puntea *Cinevad*, devinu, unulu *Serosiu* și celu-l-altu *Râsine-Rastu*, adico acei duoi Izedi pe cari legend'a persica ii pune alaturé cu Mithra, pe aceiasi punte Cinevad, unde, cu ajutorulu lor, dieulu judeca faptele cele bune și cele rele ale suffletelor. Mai incolo, aflam, în fragmentulu de la Slaveni, că și în alte trei baso-rievuri d'in Transilvania, érosi pe Mithra standu în picioare pe unu cuadrigu (carru cu patru cai), alaturi cu unu personagiu golu și asemeni în picioare, carele trebuia să fia său geniulu *Fosforos*, său mai bine anco insusi mystulu, pe care Mithra îl duce în ceru, după ce elu a invinsu pe *Ahrimanu* (dieulu reuelu) și iadulu. (6) Ací, că și în baso-relievurile de la Apulum și de la Sarmizegetusa, unu siérpe fórtă mare sta în colacitu imprejurulu trupulu lui Ahrimanu, ridicandu-si capulu în susu și cautandu sa respingă attaculu lui Mithra, chiar și în momentulu candu, prin postură și prin infacisiarea chipului său, geniulu reului se aráta să fi invinsu. Déro, în fragmentulu de la Slaveni, va particularitate ce merita tota attentuanea nostra, ne prezenta unu exemplu nou despre neincretit'a oppositiuane ce se credeă, de pre theologia orientale, că existe între fintele unei lumi create de principiulu bunului, și acelea ale lumii esseite d'in procreatiuanea geniului reu. Aceasta oppositiuane, asupr'a cari'ă și cu alta occasiune (7) amu chiamat luarea aminte a archeologilor, se dovedesc în casulu de facie prin presenti'a și actiunea unui siérpe, carele fiindu pușu pe d'asupr'a cuadrigului lui Mithra, se rapede d'a dreptulu că să attace, d'impreuna cu Mithra, pe Ahrim nu și pe siérpele lui; pe

(4) [Aci autorul se referă la Memoriul său asupr'a baso-reliefurilor mithriaice d'in Transilvania, a carui lectura este indispensabilă pentru cine voiesc să iească să cunoscă mai deplină despre naționalitatea antică a lui Mithra la Romani, și în parte la Romanii d'in Dacia. N-am putea să te ceteză anume să introduce aici traducerea acelui intinsu memorie, care nu ocupă mai puțin de 124 de pagini în volumul XIV al Memoriilor Academiei de Inscriptiuni și Belle-Littere. A.I.O.].

(5) [În vechi'a religiune a Persilor, *Izedii* erau genii buni, de a două clase.]

(6) Unul d'in fragmentele aflate în ruinele vechiului *Virunum* (despre care se vorbește în memoria precedente, p. 144—146), precum și faci'a anterioară a baso-reliefului d'in Hedernheim (*Annal. des Vereins für Nassauische Alterthumskunde*, t. I. tab. I) ne arată într'adeveru pe mystu ajungendu în ceru pe carrulu lui insusi Mithra.

(7) In *Nouvelles Annales de l'Institut. archéolog.* t. I, p. 175 și 176. — *Recherches sur le culte de Vénus en Orient et en Occident*, p. 46 și 47.

Ahrimanu, carele, o mai spuseiu, este numit in cartile sante ale Persiloru : *vechiulu sierpe cu duoe picioare alu iadului, naperc'a veninosa, naperc'a inamica lui Mithra.*(8) Presenti'a si actiunea sierpelui lui Mithra seu a bunului sierpe vinu deci a confirmá explicatiunea ce amu datu, in a duo'a sectiune a memorilui meu asupr'a baso-relievurilor Transilvane, despre portiiunea inferioare a celor trei sculpturi citate acolo.

Printre numerosele baso-relievuri mithriace ce noi amu mostenit de la anticitatea romana, fragmentul de la Slaveni este pene acumu uniculu monumentu care sa ne infacisiedie sierpele celu bunu si pre cel'i reu, pus in oppositiune intr'ua scena ca acei'a pe care amu descris'o. De altu-mintrelea representarea la acelasi locu a acestoru duoi sierpi nu s'a gasit pene acumu decat pre duoe alte monumente, citate mai susu, adico : pe ua bucată de lulu ce se pastră odinióra la Roma in palatul Zeno, (9) si pe baso-relievulu cu duoe facie carele provine d'in *Mithraeulu* de la Hedernheim. Trebuia sa adaugu co in fia-care d'in aceste monumente, dispositiunea celoru duoi sierpi, bunulu si reulu, differe cu totulu. Pe bucat'a de lulu d'in palatul Zeno, sierpele celu bunu sta incolacitu imprejurulu trupului unui personagiu, ce pórta unu toiagu lungu, si sta in picioare, in mijloculu celoru siepte *pyree* (seu altare inflacarăte), embleme ale celoru siepte planete, si carele, dupo pararea mea, este insasi manifestatiunea lui Ormuzdu (dielulu binelui) seu a lui Mithra, priviti ca domni ai cerului. Pe acelasi planu, déro afóra d'in ceru, adico de cerculu cuprinsu de cota cele siepte pyree, sta unu altu personagiu, carele, dupo cumu crediu, este Ahrimanu, infasuriat fiindu in incolacirele sierpelui celui reu, si dovedindu atatu prin postur'a sa catu si prin loculu unde se afla, co a fostu alungatu cu rusine d'in ceruri. In adeveru Bun-dehesiulu (10) ne spune co Ahrimanu se furisiase in ceruri sub form'a unei ne-parce si co Ormuzdu l'a gonit de acolo.

Nu aceiasi scena se reproduce pe monumentulu cu duoe facie de la Hedernheim; ci, pe faci'a anteriore a acestui monumentu, la drept'a grupei obicinuite, formata d'in Mithra si d'in Tauru, vedem pe geniulu ecuinoctiului primaverei rezimatu de unu copaciu inflorit, pre tulpin'a carui'a sta incolacitu unu sierpe ce'si ridică capulu d'asupr'a crestetului copaciului si 'si atintesce privirea si asupr'a lui Mithra si asupr'a sierpelui, symbolu alu vietiei si alu generatiunei.(11) Intr'ua compositiune de acestu felu, se invederédia indestulu de bine rapportulu directu care léga intre sine ambele grupe, dintre cari celu d'anteiu este emblem'a prenouirei vietii la ecuinoctiului de véra,(12) pe candu celu d'alu duoulea, prin acei'a co contine ua faclia aprinsa si unu copaciu

(8) *Zend-Avesta*, t. I, 2ª part. p. 112, 305, 377; t. II, p. 208 si aiure.

(9) S'aru cuvení pote sa adaugemu aci baso-relievulu mithriacu, turnat de sticla, ce Passeri dásé lui Olivier; déro nu cunoscu acestu monumentu altu-felu decat dupo gravur'a ce'lui infacisedia in *Antichità cristiane* (tab. VI, la pagin'a 23), si executiunea i este asiá de prósta incatú nu me potu pronunciá in modu affirmativu despre dinsula.

(10) *Zend-Avesta*, t. II, p. 351. — Bunu-dehesiulu este un'a din cartile sante ale Persiloru, cuprinse in collectiunea numita *Zend-Avesta*.

(11) Vedi *Memoriulu despre baso-relievurile d'in Transilvania*, in *Memor. Instit.* p. 69—780—83.

(12) *Ibid.* p. 70 si 71.

inflorit si incinsu de unu siérpe, altu symbolu de viétia, (13) aráta cu energia actiunea focului cerescu, si fenomenulu reproductiunei la aceiasi epoca. Déco anse nu ne putemu induoí despre activitatea *priinciosa* a siérpelui d'in anteia grupa, apoi érosi nu se pote contestá co unu altu sierpe are ua activitate *vamatore*, in scen'a injunghierii taurului de man'a lui Mithra. Ací, dedesubtulu taurului doboritu, vedem a celu siérp' incolacitu pe unu crateru (séu vasu cu manere) si verindu'si capulu in gáur'a vasului. (14) Precum amu spus'o mai nainte, (15) craterulu, in doctrin'a mysterelor lui Mithra, erá symbolulu principiului umediu, alu acelui principiu fora de carele nu pote fi generatiune séu reproductiune; si d'in acésta causa afiamu, in fragmentulu de la Slaveni, pe geniulu ecuinoctiului primaverei asiediatu chiaru la buzele craterului, cei'a ce ne presenta ua noua particularitate, care d'in tóte punctele de vedere merita sa fia semnaláta attentiiunei archeologilor, si care a dobeneditu anco si mai multu interesu, de candu s'a mai descoperit u unu altu baso-relieu mithriacu, despre care vomu face ací ua scurta mentiu. Acestu baso-relieu, despre carele a tractatu intr'ua frumósa disertatiune d'^{la} profesor Fredericu Creuzer, (16) decorá *Mithraeulu* ce s'a descoperit la 1848 in Neuenheim aprope de Heidelberg. Pe dinsulu vedem unu sierpe fórtare mare gat'a a'si verí capulu intr'un crateru, d'asupr'a carui'a este sculptat unu capu de leu. Acésta grupa symbolica e asiediatu chiaru dedesubtulu geniului ecuinoctiului de véra, carele, in fragmentulu baso-relievelui d^a la Slaveni, isi are picioarele chiaru pe buzele craterului. Asiá déro candu citimu in Zend-Avesta (17) co *Ahrimanu opresce ap'a de a curge si copaci*

(13) *Nouvelles Annales de l'Instit. archéolog.* t. I, p. 165 si 166. — *Recherches sur le culte de Vénus*, p. 25 si 36.

(14) Aceiasi emblema se mai gasesce pra alte trei baso-relievuri mithriace, ca s'au descoperit, unulu la Fehlbach (Sattler : *Gesch. des Herzogth. Württemberg*, I, Bd., s 192, Taf. XI), altulu la Ladenburg (*Act. Academ. Theodoro-Palat.* t. I, p. 201, tab. II. fig. 3), si alu treilea la Dormagen, ultimulu imi este cunoscutu print'r'unu desemn'u ce a bine-voit u a'mi tramite d'^{lu} doctoru Dorow, si care nu este anco publicatu.

(15) Vedi in *Memoriulu despre bas. rel. d'in Tr.* p. 72—75. — precum si : *Nouvel. Anal. de l'Inst. arch.* t. I, p. 167 si 168; si *Rech. sur le culte de Vénus*, p. 36—39.

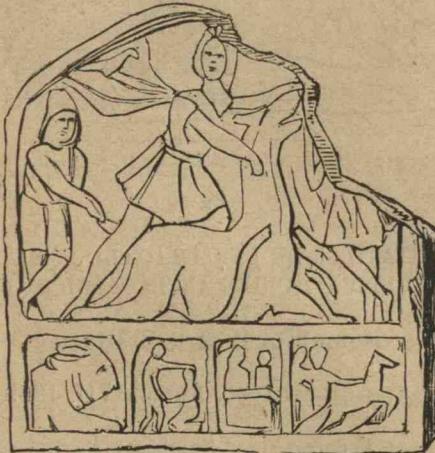
(16) Acésta disertatiune pôrta titlulu : *Das Mithraeum von Neuenheim bei Heidelberg* (Heidelberg, 1838; fn-8 tab.) Impreuna cu tóte ameruntele asupr'a acestei inseminate descoperiri, se gasescu in acelu volumu, planulu ruinelor *Mithraeului*, desemnulu dupo baso-relievelu principalu cu care erá decoratú interiorulu edificiului, precum si ua serie de erudite observatiuni, asupr'a caror'a voiu reveni in scrierea mea despre cultulu si mysteriile lui Mithra. Totu acolo voiu aratá si particularitatile noui ce presenta compunerea curiosului baso-relieu de la Neuenheim. Déro chiaru de acumu nu me potu oprí de a dice co cele patru compartimente ale acestui monumentu, unde se vedu: unu tauru pascendu si trei personagie formandu grupe, in differite posturi cu unu tauru, imi paru co sunt allusioni la cele patru fase ale vietiei omenesci, si co ele, prin urmare, dau unu gradu mai multu de probabilitate presupunerilor ce amu propus, candu amu tractat (p. 76—86) despre cele duoe grupe symbolice cari figurédia in baso-relievirile de la Apulum si de la Sarmizegethusa, unde vedem unu personagiu calláre pe unu tauru in picioare, — cei'a ce se vede si in fragmentulu de la Slaveni, — ero pe unu altulu, ducendu pe spinare unu tauru resturnátu, pe care ilu tine de picioare de d'inderetu.

(17) Tom. II, p. 261. — *Ibid.* p. 204.

de a cresce, co naperc'a inamic'a lui Mithra produce secer'a in tinuturi, forte usioru putemu pricpe co, verindu'si capulu in crateru, siérpele d'in baso-relievorile de la Hedernheim, (18) de la Neuenheim si d'in fragmentulu de la Slaveni, dovedescu intentiunea criminale de a secá sorgintiele de reproducere si de rodire : elu nu este altulu decatu Ahrimanu, urditorulu mortii, attacandu in alu loru principiu vitale, tóte creatiunile lui Ormuzdu si lui Mithra. (19)

Deci baso-reliefulu de la Hedernheim, bucat'a de lantu d'in palatulu Z no si fragmentulu de la Slaveni, presentandu cate-si trele, in compositiuni forte differite dupo aparentia, pe ambii sierpi la unu locu, dovedescu aceiasi intentiune, adeco de a infacisia, sub symbolele sierpelui celui bunu si celui rau, lupt'a neincretata ce existe intre bine si reu, intre principiulu binelui si alu reului.

Me margineseu de ua-camu-data in aceste observatiuni. Ele voru fi de ajunsu, speru, spre a indreptati attentiunea speciale ce amu socotit de cuviintia a dä fragmentului de sculptura si baso-reliefului, cari mi l.-au provocatu. Sa 'mi fia asemel interesa pentru inaintarea cunoscintiilor archeologice, aru trebuí sa 'si unésca urarile cu ale mele, spre a se face cu grijă si cu staruintia noui cercetari in acele doue localitati.

N.B. Reproducemu aci alte doue d'in cele siepte monumente ce se aflau representate manescu de la 1837. Le amu afisatu pe tabell'a XCIX, n° 2 si 3, in atlantele in folio, pe care Felix Lajard ilu pregetise de mai nainte prin typaru (Paris, 1846) pentru marea sa opera, remasa necompleta, asupr'a *Cultului publicu si mysterelor lui Mithra, in Oriente si Occidente.*

(18) Vedi *Memor, despre bas.-rel. d'in Tr.* p. 116, 117 si 182.

(19) Pre cele mai multe d'intre obicinuitele baso-relievuri mithriace, sierpele, avendu cu totulu alta postura, privesc cu luare a-minte cumu sangele curge d'in ran'a taurului injunghiatu. Si acolo, totu pe Ahrimanu representa, déro pe Ahrimanu cautandu a amagi priveghierea canelui, paznicu alu suffletelor, si pandindu momentulu candu va puté sa apuce suffletulu ce esse d'in trupulu animalului symbolicu, impreuna cu sangele, unde locuiesce mai cu séma suffletulu in timpulu vietuirei de pre-pamentu. Voiu expune altu unde-va parerea mea despre unu micu sierpe care, intr'unul d'in compartimentele feciei anterioare a pretiosului baso-relieu de la Hedernheim, sta sub pôlele unui copaciu.

K

DESCRIEREA ANTICUITATILOR DE LA CARACALU SI RECICA, EXTRASE DIN
PUBLICATIILE ARCHEOLOGICE ALE.

Domnului Cesaru Bolliacu

D'in TROMPETT'A CARPATILORU, Annulu VII, 1869. No. 696.

Archeologia si Numismatic'a.

In noue ronduri s'au gasit monete antice in cantitati mari, cum sa pota sciintia sa traga profitu, numai in Romani'a de dincoci de Milcovu si de d'incolo de Oltu, intr'unu cursu de 12 anni.

Se voru si mai gasit pote si altele, deo nu potu vorbi despre acelea, pentru conamu fostu eu norocitulu care sa le vedu si nici n'amur auditu vorbindu-se despre dinsele intr'unu-modu precisu; pentru conindata ce unu tierranu da preste ua *comora* — termenul genericu in limbagiulu popularu pentru totu ce se gasesce de pretiu in pamentu, — jidovulu este aci sa luu insiele a-i o luu pre nimic'a, spre a o face nevediuta, prin acesta mreja impletita de jidovi, care se intinde in tote partile, preste tota tierra. La ascunderea comorilor au ajutatu pene acumu si guvernele, spre marea paguba a studiului anticuitatii, a studiului evenimentelor petrecute in acesta tierra si a museurilor nationale, prin persecutarea acelora ce se banuiau conaru fi gasit comora

A cincea afără considerabile, a fostu in Romania mica, in jurulu ruinelor coloniei *Antonina, Castra-Nova*, lunga Caracalulu de astăzi.

In acăsta afără s'a numerat la vre ua 8000 bucati denari ai epocii de la *Commodu* pene la *Elagabalu*. Vre ua 7000 d'in acestea au putut sa'mi intre, ronduri, ronduri, in mana, pentru co amu mersu la timpă in Craiova, candu tôle acestea se aflu in posesiunea unoru banchieri israeliti de acolo.

Voi vorbi intr'unu articulu in parte despre acăsta importante afără. Acum nu mai, spunu co in aceste 7000 cari 'mi au trecute tôle, ronduri, ronduri, prin mana, n'amu gasită nici unu qu'naru; toti au fostu denari modullu ordinaru si pré pucini modullulu celu mare. Capete rari, in aceste 7000 bucati, amu gasită : 6 *Pertinax*, 1 *Didius Julianus*, 1 *Niger*, 20 *Albinus*, vre-ua 60 *Plautilla*, vre-ua 30 *Macrinus*, 2 *Diadumenianus*, 8 *Paula*, 7 *Aquilia Severa*, 10 *Soaemia*. Cele-lalte tôle au fostu *Commodu*, *Septimiu Severu*, *Iulia Domna*, *Caracala*, *Geta* si *Mesa*; in genere pré bine conservăte si cele mai multe cu tóta floră tiparului.

Aceste monete negresitu co au fostu ingropăte in timpulu lui Elagabalu, pentru co mai josu de *Moesa* nu s'a mai gasită nici un'a, si tocmai cele d'in acestu timp sunt cele ce 'si au mai multu florile tiparului.

Despre reversurile rari si, cate-va inedite d'in acăsta afără, voi vorbi in articululu despre acăst'a.

Viou reveni la a nou'a afără, cea mai noua si cea mai importante pôte, si chiaru decutu a cincea.

De-si camu tardiu amu aflatu despre acăst'a, déro totu trebuia sa marturescă recunoscintă mea banchierului bucureșteanu d. Mironu Vlasto, in manele carui a pututu intră acăsta afără, si care, o mai repetu, de-si camu tardiu, déro a binevoituit sa o suppuna, mai intréga, cercetarilor mele, dupo ce o veduse duoi alti numismati, cari nu pusese nici unu interesu asupra'i.

Monetele vediute de mine d'in acăsta afără trecu de 5000. Ele au fostu mai multe, déro nu le amu vediutu pre tóte. Cinci-dieci d'in acestea, luate la intemplare, si dupo acăst'a alte 500, se tramisese de cotre d. Vlasto spre studiul la Paris.

Tóte aceste bucati vediute de mine sunt d'in epoca de la *Constantinu I* pene la *Gratianu*—epoca de 53 de anni, de pre la 330 pene pre la 383; dicu pene pre la 383, annulu d'in urma alu lui Gratianu cu numerulu votarii publice : vot.XV.MVLT.XX, de-si voturile urmă a se dá de multu timpu, prin anticipare, si acăsta anticipare creșteă cu corruptiunea, progresandu in decadentă imperiului, déro totu nu se cunoscă alte voturi 'ăte lui Gratianu preste numerulu acestor'a. Unu singuru bronzu micu alu lui Gratianu se gasescă, pre care ilu posedu si eu, in modullu de quinaru cu vot.XX MVLT.XXX. care credu co provine d'in excesulu de lingusire alu vre-unui siefu de atelieru monetaru. Si apoi si florile tiparului, brilante pre aceste d'in urma bucati ale lui Gratianu, atesta co ele n'au apucătu sa fia de locu intrăte in circulație.

Tóte bucatile d'in acăsta afără sunt modullulu micu său quinaru si modullulu mare,

dupo cumu le impartiá Mionnet si cei inainte de dinsulu; séu modullulu I si modullulu II, dupo cumu le imparte d. Cohen; si cu multa justetia acésta impartire, pentru co in adeveru de la Constantiu I in josu, in tota acésta epoca, *quinaru* propriu disu, jumetáte de denaru, nu existá; afóra numai déco nu vomu numí *quinaru* tóte monete de argintu ale lui *Procopiu*, *Gratianu* si altii, sub cari nu s'a batutu de locu modullulu celu mare, care si acest'a pre monetele altoru imperati totu nu este nici de doue ori mai mare, nici de doue ori mai greu de catu modullulu celu micu. Prin urmare numirea de *quinaru* in acésta epoca aru fi impropria. Numai unu *quinaru* exista in acésta epoca, sub Constantiu II, acel'a cu legend'a pre aversu: DN. CONSTANTIVS, P.F.AVG.; éro pre reversu: VOTIS.XXX.MVLTIS.XXXX. in patru linii, intr'ua cununa de dafinu, si in exerga: P.CON. Acésta piesa numai, are si modullulu si greutatea propria unui *quinaru*, jumetáte de denaru alu epocei.

La cea d'anteiu privire a acestoru monete amu zaritv, in sboru de pasere, unu *Constantiu II*, unu *Constante* mai multi *Procopiu*, dírtre cari amu allesu cinci, duoi *Constantiu Gallu* si unu admirabile *Valente*, modullulu celu mare, déco nu micu medallionu. Aceste diece bucati d. Mironu Vlasto a avutu extrem'a amabilitate a mi le offerí in daru.

Spunendu-i catu este de importante acésta *aflare* si ce mare indatorire mi aru face si mie déco mi aru permite sa le ieau in observare mai de aprope, mi-a hotaritv ua di pentru acésta, permitiendu'mi sa'mi allegu pre séma mea vre ua 200, pre cari sa mi le cededia pre pretiulu ce'lui tine pre domnialui. Se intiellege co la diu'a fixata amu fostu cu ua ora mai nainte la postulu meu. Mi s'a versatu dinainte tót: aceste mai bine de 5000 bucati. Pre catu se pote examiná 5000 bucati in trei patru ore, standu in picioare lunga ua mésa, fora lupa, amu gasitv unu *Constantiu I*, duoi *Constantiu II*, cati-va *Constanti*, cati-va *Constantiu Gallu* si *Procopiu*; éro cea mai mare parte d'in totulu, *Constantiu II*, si restulu *Julianu II*, *Jovianu*, *Valentinianu I*, *Valente* si *Gratianu*.

Aru dice cinev'a co aceste monete mai co nu au fostu de locu in circulatiune, mai cu séma de la *Constantiu Gallu* in josu. Remane constatátu co tóte aceste monete s'a ingropatu sub *Gratianu*, si chiaru in annulu 383, in annulu seu d'in urma.

Amu profitatv de acésta occasiune si de amabilitatea d-lui Mironu Vlasto si amu allesu, d'in vre-ua 5000 bucati, 250 bucati pentru collectiunea mea.

Intre acestea: 2 *Constantiu II*, 4 *Constante II*, multi *Constantiu II*, amendoue modullurile, mai multi *Constantiu Gallu*, *Julianu II*, *Valentinianu I*, intre cari unu micu medallionu ineditu, *Valente*, 12 *Procopiu* si cati-va *Gratianu*.

Ma oprescu la *Procopiu* in acestu articulu, ca celu mai interesante d'in acésta aflare in privintia raritatii, pentru co nici unu *Vetranion*, nici unu *Delmatiu*, nu s'a gasitv; si pentru co, unindu pre acesti d'roi-spre-diece *Procopiu* cu alti 30 ce pose-deamv de mai nainte,—pre cari i amu gasitv érosi intre alte multe bucati ale epocei, la ua dama in Caracalu, care dama d'in nenorocire, cu tóte co 'i aratásemu importantia monetelor ce posedéa, le a topitv pre tóte, in numeru ca la 3000, ca sa

făca argintaria de zestre unei'a d'in fizicele sale, — amu inainte'mi déro unu numru de 42 Procopiu, perfecta conservare, cei'a ce nu credu co mai existe in vre-ua alta collectiune.

Asiá, in acestu articulu nu facu altu-ceva decat sa descriu acésta medallia.

Procopiu a fostu unu usurpatoru in Oriente, sub Valente. S'a nascutu intr'ua familia illustra in Cilicia, la anului 334 de la Christosu. Erá ruda eu Julianu II Apostalulu si priu urmare cu Flavianii. A fostu tribunu si secretarul alu imperiului sub Constantiu II. — Julianu II, facendu-se Imperatu, i a datu titlulu de Comite.

Candu Julianu mergea sa se báta cu Persii, la anului 363, l'a lasátu pre dinsulu in Mesopotamia. Julianu murí in acelasi anu in batai'a de la Ctesifonu.

Jovianu, care a urmátu lui Julianu, insarcinà pre Procopiu, ca ruda si ca amicu alu lui Julianu, sa adduca corpulu lui Julianu la Tarsu. Implinindu'si acésta misiune Procopiu s'a retrasu in Chersonesea Taurica si a státu in Calcedonia. Candu Valente s'a urcatu pre tronulu imperiului Orientelui, concedatu lui de cota frate-scu Valentinianu I, Procopiu a conceputu ide'a de usurpare.

Plecandu Valente in Syri'a la 365, Procopiu, prin ajutorulu mai multor amici ce avea in Constantinopole si in unele legioni cari 'si adduceau aminte de guverna-re si isbendiele lui Julianu si de meritele lui Procopiu, recunoscute sub Julianu, isbutí a fi numit si recunoscetu Imperatu in Constantinopole si se si putú pune in capulu unei armii, destulu de considerabile ca sa invinga pre Valente. Plecà déro dupo dinsulu in Capadoccia, unde se aflá atunci acest'a. Valente, avendu ostire pucina cu dinsulu, fu silitu sa fuga de Procopiu. Dero, aflandu despre acésta cate-va le-giuni d'in Oriente ce erau devotate lui Valente, alergára in ajutorulu lui; si acumu Valente, imputernicitu, porní dupo Procopiu, ilu ajunse in Frygia lunga Nicolea si incepú batai'a. Procopiu fu invinsu, si Valente, prindiendu'l, puse sa'i táia capulu pre care ilu tramise lui Valentinianu I, frate-seu, in Occidente, in anului 366.

Astu-felu finí Procopiu, dupo ce a purtátu purpur'a usurpata optu luni de dile.

Despre typulu si legend'a aversului pre medallia lui Procopiu de argintu, amu pu-cine de disu, pentru co tóte effigiele sunt: bustulu spre drépta, diadematu, cu barba si cu legend'a :

D. N. PROCOPIVS. P.F. AVG.

Reversulu este: vot v. pe duoe linie, intr'ua cununa de lauri differindu, in imple-tire de cate ori differe litter'a numerale, semnulu monetarii alu atelierului in care s'a batutu, cu care differen-tia de semnulu monetarii dif-fere si fisionomi'a effigiei, si dispositiunea barbei, si or-namentele diademei. Bustulu Imperatului este totu-

d'a-un'a accoperitu de palu-damentu. Trasurile portretulu lui differe mai multu pre bu-catile batute sfóra d'in Con-stantinopole, si differe pene la neasemenáre completa.

Exerg'a déro, numai, este cei'a ce mai póte fi interesante la monetele lui Pro-copiu, adico litterile indicandu orasulu unde s'a batutu si litter'a numerale indicandu numerulu atelierului in care s'a batutu bucát'a, seu numerulu emiterii.

D. Cohen, celu mai însemnatu numismatu pentru monetele romane pene la înce-

tarea imperiului de Occidente, în intinsulu seu uvragliu si celu mai completu pene

astadi «*Descriptions historique des Monnaies etc.*» tiparită la 1862, da în exerg'a

acestui unicu reversu alu lui Procopiu pre argintu, numai litterile : C.G.C.Δ.C.E.

CS, CT, KVA séu SMN. Nu va fi citită óre reu d. Cohen pre T, de la exerg'a CT, în

locu sa 'lu cítésca Γ? gresiala care védemu co a facut'o si Mionnet, si altii înainte

de Mionnet; pentru co aru fi pré mare numerulu atelierelor monetare, déco s'aru

socotí T ($\tau\alpha\omega$), în valórea sa numerică, si altu-felu nu aru aveá nici unu sensu, pen-

tru co C latinu indica *Constantinopole* si litterile gréce numerulu atelierului séu alu

emiterii.

Intre 42 dinari ai lui Procopiu ce amu înainte'mi, siése au exerg'a C. A. — C i-

nitial'a *Constantinopolis*, si A ($\alpha\lambda\phi\alpha$) littera numerale a atelierului, indicandu ateli-

rulu No. 1, in dispositiunnea urmatore :

Patru C. A si duoe CA

Patru au in exerg'a C. B ($\beta\gamma\tau\alpha$); dintre cari trei C. B si unulu CB

Trei spre-dicee au C. Г. ($\gamma\alpha\mu\mu\alpha$); dintre cari diece C. Г. si trei CG;

Cinci au C. Δ. ($\delta\varepsilon\lambda\tau\alpha$), dintre cari trei C. Δ si unulu Δ. Ω, adico litterele à rebours.

Trei au C. E ($\epsilon\pi\sigma\eta\lambda\omega\nu$), CE.

Doue au C. S. ($\sigma\gamma\mu\alpha$) CS.

Doue au C. Z ($\zeta\eta\tau\alpha$) dintre cari unulu C. Z si altulu CZ

Doue piese au in exerga KVA (nedespartite prin puncturi) adico KV, *Kysica* si A

atelierulu séu emiterea.

Doue au KVB (asemene) adico : KV *Kysica* si B atelierulu séu emiterea.

Trei asemene nedespartite SMN. (*Sirminium*).

Cantariti impreuna acesti 42 dinari ai lui Procopiu 'mi au ditu :

85 grame, 99 centigrame si $^{879}_{1588}$.

Medii'a déro a denarului lui Procopiu este de 2 gr. 4.; differe cu 12 centigrame

de medii'a ce da d. Cohen in not'a sa de la pag. 285, vol. VI modullului n'icu alu ace-

stei epoce, cu 1 gramu si 92 centigrame de la Julianu II in josu, in care categoria

intra si denarulu lui Procopiu , pene la Theodosiu, candu se urca érosi la medii'a

de 2 gr. 2 c.

Voiu aveá occasiunea a observá acest'a in articululu urmatoru acestui'a. (*)

Pre unu reversu alu denariului *Constantinu II* se urca numerulu emiterii pene la

C. II adico No. 80, si acelu reversu alu lui Constantiu II s'a batutu in alu 25-lea

anu si celu penultimu alu stepanirii lui atatu de bine intemeiata, in vreme ce uni-

culu denarul alu usurpatorului Procopiu, care n'a domnit de catu 8 luni de dile si cu

mari greutati, n'a pututu ajunge pene la 300^a edititia numai in Constantinopole.

Deci urmédia co atatu Mionnet catu si d. Cohen au luatu pre Γ ($\gamma\alpha\mu\mu\alpha$) dreptu

T ($\tau\alpha\omega$).

Credu déro, co atatu pre denarulu de argintu alu lui Procopiu, citatul de Mionnet

(*) Acelu articolu n'a apparutu.

si de d. Cohen, cumu si pre bronzulu micu cu: FEL. TEM. REPARATIO, publicatu de Mionnet, nu este altu decatu litter'a numerale d'in alfabetulu grecu Γ, afóra numai déco pre bronzulu micu alu lui Mionnet, T despartitu prin punctu de CONS. nu aru face parte d'in vorba si aru alcotuí: CONST. adico *Constantinopole*, fora indicare de atelieru séu de emitere.

Anco unu alu 43-lea Procopiu mai posedu in collectiunea mea, care este in tóta florea tiparului, déro nu pote avé altu interesu decatu unu interesu monetarv, pentru co tóte litterile legendei pre aversu si chiaru semnele d'in exerg'a reversulu, sunt intórse si anco, ce este si mai curiosu, co sunt si derangiate; lucru care pote dá occasiune la mai multe cestiiuni asupr'a turnarii séu baterii monetei in acea epoca.

D'IN RAPPORTULU D^{lui} C. BOLLIACU COTRA D^{lu} MINISTRU ALU INSTRUCTIUNEI PUBLICE, RELATIVU LA EXCURSIUNEA SA ARCHEOLOGICA IN ROMANIA, PUBLICATU IN «MONITORULU OFICIALU» D'IN 1869 Nr. 222, 223, 224.

Caracalulu, care 'si are numele din poreclirea ce s'a datu in Roma lui Marcu Aureliu Antoninu, numitu Basianu pene la versta de optu anni, candu l'a creatu *Cesare tatalu acestui'a*, Septimiu Severu, orasiulu Caracalu s'a pusu lunga coloni'a *Antonina*, precum se pusese poreclirea de *Caracala* lunga numele lui Antoninu. Acésta poreclire a crudului Antoniu ii venia de la ua haina lunga, numita *Caracala*, cu care s'a aratátu tiranulu intr'ua di in Roma, si pe care a urmátu sa o pórte. Totu astu-felu si orasinlu actualu pórta numele seu d'in poreclele lui Antoninu, pentru co si dinsulu s'a imbracátu cu vestigiele celebr.i colonii *Antonina*, si 'si a zidit uisericile, casele si curtile cu caramida si pétra d'in Antonina.

La 20 iuliu, insocitu de d^{lu} prefectu, amu mersu la ruinele coloniei Antonina a lui Caracala, pe cari ruine se intinde astadi unu satu mare, numitu in limbele slave *Recic'a*, de la apele cele multe si frumóse cari au strabatutu si au ocolitul alte dati ceteatea. Erá dumineca si prin urmare toti locuitori Recicai si ai satelor d'imprejur, locuitori toti pe acste intinse ruine ale celei mai intinse colonii din *Dacia Trajana*, s'a intrecutu sa vina care cu ua sápa, care cu ua lopáta in mana, la invitarea ce s'a facutu din partea administratiunii. Amu profitátu de acésta occasiune; amu ronduitu ca vr'ua 150 ómeni pe la cate-va movile dintre cele ce au mai remásu nesapáte de cautorii de comori pe acestu intinsu campu alu mortiloru, strabuni ai nostri; si cu vr'ua alti 100, amu intrátu in cetate, in cetatea pe care trebuia se o ghicesci, pentru co au mai remasú pré pucine lucruri cari sa pote indicá ocolul ei, drumulu celu mare, ulitiele si pietile ei. Caracalulu intragu si mai tóte uisericile si casele zidite dupo vremi in préjm'a locului, s'a facutu d'in materialulu scosu de cine a voit uisini d'in Antonina lui Caracala.

Afóra de 12 secoli intragi, printre cari acestu orasius romanu a trebuitu sa săture aviditatea si cupiditatea ignorante a generatiunilor co au scosu neconenitul d'in-

tr'ins'a pétra cioplita, caramida prodigiósa si differite obiecte si vase in tóte metalurile, cati-va anai d'in urma, in care in judetiu Romanatiloru intregu s'a pusu cu tóta furi'a, d'in porunca strasnice sa săpe cetatea fora nici ua consideratiune in tóte sensurile, pene la temeliile ei, ca se gasésca *banuti si anticutie* pentru unu mare a-matoru de asiá lucruri si fórte potentu, cati-va anni din generatiunea nostra, au des-figuratu cu deseversire aceste ruine.

Cu tóte acestea Antonina, jafuita, sfasiiáta, sdruncináta, mai pastrédia anco in si-nulu ei cu ce sa fáca admiratiunea multorú secoli de ací 'nainte, pentru acele lucrari imense si solide, cu cari nemuritorii legionari, alu caroru sange si inima au degenerat in noi, sfidau periciunea si legile timpului, stabilindu eternitatea faptelor omenesci in faci'a faptelor creatorului.

Fia bine-cuventati, pe catu va mai tráfi remasiti'a acestoru ruine, acei Români, cari au avutu ide'a, in timpulu delimitarii locurilor celoru essiti din servagiu prin actulu d'in 2 maiu, fia bine-cuventati acei Români ce au pusu urechi'a ascultatóre la tipetele mele desperate in acea epoca pentru ruinele d'in Rœcic'a, ruinele d'in Celei si ruinele de la Turnu-Severinu. Aceste centruri mari ale gloriei strabunilor nostri, aceste tarii in cari se continu acte si documente de nobilitatea, drepturile si meritele patriei nostre, s'au substrasu ravagiului si nici man'a profana a destructorului nu le va mai atacá, nici plugulu nu vá mai trece pesta dinsela, pene candu mijlóce materiale voru permite unui guvern ca acest'a sa fáca sapaturi serióse, spre descoperire si conservare, éro nu spre amestecu si spre distrugere, sapaturi ca acestea, urmate dupo exigentiele sciintiei, si pe cari, permiteti, domnule ministru, sa o dicu, nu le amu pututu effectuá decatu numai átunci candu in capulu ministeriului instructiunii publice s'a aflatu ministri a caroru capacitate i a facutu sa fia convinsi co numai sciinti'a pôte face istori'a unei tierri, si ua tiérra fora istoria, aiba ea ori cate merite, nu pôte serví decatu traficului, ca materi'a d'in care se scotu banii.

Ruinele Greciei au datu viéitia Greciei; istori'a nostra ne pôte conservá numai, ne pôte inimá contr'a elementelor ce se scolu d'in tóte partile asupr'a nationalitatii nostre.

Amu gasítu multe obiecte in mormintele ce amu sapátu, si la cate-va cercari ce amu facutu in cetate, si mai cu séma pe la móra, vr'ua siepte, optu *lampioane* intregi, in differiti forme si de differite marimi, cate-va *urcioare* intregi, duoe fragmente de marmore, unulu representandu unu *cuadrigu* si altulu ua alta *grupa* : ua oglinda de argintu cu *Psyche* si *Zefyru* si unu *Amoru* in dosu, lucrare artistica; si multe alte obiecte, stricate d'in nesciinti'a si neindemanarea sapatoriloru.

Ací se gasescu monete d'in mai multe epoce; mai cu séma anse de la *Septimiu Severu* pene la *Aurelianu*, si de la *Constantinu* pene la *Onoriu*. Ací amu adunatu multe monete de pe la tierrani. Vediendu co in la-iotru cetatii a sapá neregulatul, fora planu fixatu, este perdere de timpu, m'amu pusu sa cătu sarcofage si amu si gasistu duoe, unulu érosi totu amblatu, si altulu in totu intregulu seu.

Pene a nu descri pe acestu alu douilea sarcofagu importantu, trebuie sa observu co Romanii aveau obiceiu, de cele mai multe ori, sa 'si ingrópe mortii afora d'in ce-

tate; si cei mai avuti se intreceau in luxulu morminteloru, sarcofagelor, monumentelor si mausoleelor, cari serviau si dreptu infrumusetiare la intrarile in cetati.

Alu douilea sa observu co numele genericu de *sarcofage* ce damu astadi tronuri-lor si morminteloru de pétra, este neexactu, pentru co *sarcofagu* s'a disu de cota Greici unoru tronuri numai, facute dintr'ua pétra ce se dice co se gasi'a la Corinthu, si care aru fi avutu proprietatea a consume si a absórbe, numai in patru-dieci de dile, corpulu ce se depunea intr'iselle. Déco déro sarcofagulu, precumu indíca si definitiunea vorbei, aveá proprietatea a consume in patru-dieci de dile corpulu ce i se depuneá, unu tronu de pétra care conserva duoe mii de anni corpulu ce i s'a incre-dintiatu, s'aru puteá numí mai exactu *sarcofilactu* decatu *sarcofagu*.

Sa nu me intindu anse in definitiuni de vorbe, si sa dicu si eu ca tota lumea, precumu nu diceau Romanii anse, la tronurile si mormintele de pétra : *sarcofagu*.

D'a sting'a drumului romanu, la intrarea in cetatea *Antina*, in aceeasi dispositiune ca si celu de sub tind'a de la Celei, cu totu latulu spre drumu, in gradin'a unui sarácu sateanu, pe care l'amu despagubitu prin buna invoiéla ca sa me lase sa sápu, la aduncime numai de ua jumetáte metru, amu datu de sarcofagu : amu facutu siantiu largu in jurulu lui ca sa se póta amblá cu inlesnire pene mai josu de base; amu ridicátu totu pamentulu de pe capácu cu ascutisiuri de lemn si cu manele, pentru ca sa nu se sgarie de vr'unu instrumentu de feru; l'amu maturátu si l'amu spalátu de töte partile si amu vediutu aceiasi forma identica cu celu de la Celei, ceva mai scurtu numai. Doui mesteri cigani, cu daltele si cu ciocanele loru, erau ací. S'a pusu unulu la unu capetei alu sercofagului, altulu la celu-altu si, prin sistem'a ce amu adoptatu, s'a scosu anteiu plumburile, apoi scóbole de feru. La curatirea cimentului d'in jurulu capácului, mi s'a anunçiatu nenorocirea cea mare; furnicele, aceste destructore implacabile ale interiorului sarcofagelor, ele 'si facuse locu printre cimentu si essiau dróie pe duoe puneturi, spariáte, cu ouele in gara. Amu ridicátu capácul celu greu cu funi'a, cu lemn si cu manele, si l'amu datu pe jumetáte alaturi, ca sa potu catá in la-intru. Acest'a fìndu resufl'tu, profumulu deliciosu, care s'a exalátu d'in celu d'anteiu de la Celei, nu mai erá : déro unu fenomenu extraordinarum'a surprinsu; accoperit uisoru si pe alocurea de pamentulu celu cafeniu alu cada-vreloru scosu de furnice negresitu, d'asupra se vedea mai intregu capáculu cusciugului de lemn, fórtă frumosu lucrátu intr'ua templaria stránia.

Amu datu afóra cu multa ingrijire, pamentulu de d'asupr'a, si amu ridicátu acestu capácu dreptu, despicatu in duoe. Aceiasi dispositiune a corpului, capulu la médianópte, picioarele la mélia-di, ca si la celu-l-altu. Nici ua frundia de dafinu, differite tiesaturi topite; abié desemnulu loru se distingea.

Amu inceputu cautárea érosi de la picioare; nici unu urcioru; ua sticla, care a servit de lacrimáru, sdrobbita : talpile de plutu de la picioare, mutáte de la loculu loru, de cota furnici negresitu, si trase d'asupr'a. Amu observatú ósele pene la mijlocu si mi s'a parutu de femeia; unu innelu micu negru m'a incredintiatu si mai multu co este asia, unu lantisioru si unu cercelu de auru 'mi a confirmátu co a fostu femeia si cér-

canulu gurei, cati va dinti stricati au constatatu co a fostu ua femeia in versta, nu anse betrana.

Nici la acest'a nu s'a conservatu nimicu din perulu ei, nici din vestimentele ei; deo amu gasit uacum differite obiecte ce n'amu gasit uici in celu d'anteiu, nici in alttele mai nainte. Eto ce amu gasit : anteu, capacu cuseingului, de ua frumusetie rara si conservare miraculosa cu totte bronzurile pe la inchisaturi in numeru de 12, si cu brosea cu chiaia intr'ins'a; differite belciuge de bronzu in jurulu capacului, si de ua miraculosa conservare, pentru co, de pre cinci monete de bronzu, pe cari le amu gasit uin mormentu, — si dintre cari cea mai noua era a lui Caracala, aratandu puterea tribunitiale pentru a 16-a ora. Imperatu pentru a dou'a ora. Consulu pentru a patra ora, cari acestea combinate ne dau annulu Romei 966, ero alu mantuirei 213, adico vechime de una mii sute cinci-dieci si siese anni, — este miraculos lucru sa se pastredie unu lumen subtile in asiata stare. Alu duoilea, amu gasit duou zariuri de chihlibaru. Alu treilea, amu gasit unu briceagu inchis uin plaselele in form'a unui picioru micu de capra. Alu patrulea, amu gasit caramida care a servit de sapunu la spalarea corpului. Alu cincelea, amu gasit unu acu lungu de fildesiu cu na forma elegante, care i a tinutu perulu. Alu sieselea, amu gasit unu fusu de fildesiu cu parselulu de chihlibaru. Alu sieptelea, amu gasit ua basicutia subtile, care a pututu servi, credu, dreptu medallionu de auru. Alu optulea, unu cercel de auru fora nici ua petra; parechia lui, deco va fi avutu parechia, n'amu putut'o gasi. Alu noulea, amu gastiu unu lantisoru de auru, care se vede co aru fi avutu si margaritare, deo acestea n'au pututu resiste. Alu diecilea, amu gasit unu colanu seu ua braciara, cocci este forte descompusa; a fostu forte finu lucrata, — este drumicata cu totulu; nu este de auru, deo incarcata de margaritare totte stricata. Alu unu-spre-diecelea, cinci monete de bronzu : unu bronzu mare, *Septimiu Severu*, reversulu. „Adventi Aug. Felicissimo S. C.“ — Severu in haine militare, calare spre drepta, ridicandu man'a drepta; variatiunea No. 477 din Cohen, batuta la annulu mantuirei 196; — alte trei bronzuri de medallionu, forte fruste : *Faustina juna si Julia Domna*, si unu bronzu micu forte, cu reversulu ce amu indicatu. Alu duoi spre-diecelea, ua mica turta de faina alba, redusa pene la transparentu. Alu trei spre-diecelea, amu gasit unu peptene, care se vede co a fostu forte delicatu lucratu, de o l'amu gasit s'drumicatu cu deseversire. Alu patru-spre-diecelea, amu gasit unu obiectu ciudatu : unu sulu ca de 12 centimetri, pe care sunt petrecute rotitie de chihlibaru, strinse un'a de alt'a, avendu la amendou capetele cate ua rota mai mare totu de chihlibaru. Fost'a unu mosoru? Totte aceste chihlibare sunt, dupo cei' ce cunoscem a stadi, chihlibare de Buzeu. Alu cinci-spre-diecelea, amu gasit uai multe obiecte differite, sferamante seu topite, despre cari nu'mi potu da sem'a. Si, in fine, alu siese spre di clea, amu gasit si unu innelu negru, frumosu, de ua compositiune despre care erosu nu'mi potu da sem'a.

Nici in acestu monumentu nimicu care sa indice numele mortei. Potu affirmá numai co a fostu ua femeia in versta de mijlocu, apartinendu unei case avute, si care urmedia sa se fi ingropatu in annulu de la Christosu 213.

Tóte sapaturile la Recic'a s'au facutu in siése ore de duminica, incependu de la 10 si lucrando pene la 4; s'a dátu ómeniloru de beutu in abundantia, bacsisiuri de fia-care ce a gasit celu mai micu obiectu.

K.

RELATIIUNE DESPRE UA EXCURSIUNE LA RECIC'A, PUBLICATA IN DIJARULU „INFORMATIUNILE“ DIN BUCURESCI, No. 188, ANNULU II, 1870. DECEMBRE 31,

de Domnulu V. A. Urechia (1)

In primavér'a acestui annu, lun'a martie, locitorii d'in commun'a *Recic'a*, acelu satu situatu pe loculu celebrei cetati a lui Caracalla, d'in feramaturile cari'a se dură mai totu orasiulu ce astadi e resiedint'a judetului Rozanati, — locitorii acestei commune incepura a trage unu siantiu de incunjurare a vetrei satului. Lucrandu la acelu siantiu, ei dadura de unu sarcofagu de pétra. Svonulu ajunse indata la prefectura, si intelligentele prefectu d-lu Quintescu se grabí a annunciar ministrului de culte de atunci, d-lu G. Marzescu.

Insarcinátu de d-lu Marzescu, eu merseiu insocitu, de pre a mea cerere, de d-lu ingineru Robescu, ca nu numai sa asistemu la desfacerea sarcofagului si sa inventoriamu obiectele ce s'aru aflá (asiá ne diceau adresele d-lui ministru), déro cu gendu sa facu, ajutátu de collegulu meu, unele preparative de cercetari pentru viitoru, de mai mare valóre.

Ajunsi la Caracalu, fixáramu cu d-lu prefectu diua urma' óre pentru desfacerea sarcofagului, carele fusese lasátu in pamentu, neatinsu, pusu totu timpulu pene la sosirea nóstira, sub paza de gendarmi.

La 11 ore, d-lu prefectu Quintescu, d lu subprefectu respectivu, mediculu orasiului si mai multe persónne notábili d'in orasiu, merseram la *Antin'a*, prin callea opusa *sioselei lui Traianu*, spre delutiulu pe care este cladita biseric'a satului.

Acolo ne adastáu vre ua 40 de sateni, angagiati cu plata pentru sapaturi.

Daduiu tóte povatiuirile necesarrii pentru ca sapaturile in jurulu siceriului de pétra sa se fáca cu ingrijire, in vedere cu nedauárea figureloru, déco s'aru aflá pe exteriorulu lui; éro collegulu meu si amicu d-lu Robescu indicà pe planu situatiunea in care afláramu sarcofagulu.

Pe candu cu harnicia satenii sapáu in jurulu acelui sarcogagu, eu bagáiu de séma co intr'ua parte a siantiului ce se luciá erau ici co'é urmele unui zidu, de óra-ce satorii aflára caramidi mari in forma de lespede. Acésta descoperire ne interesá potu dice mai multu decatul sarcogagnu, cocci sarcogagile nu sunt rare a se aflá la noi.

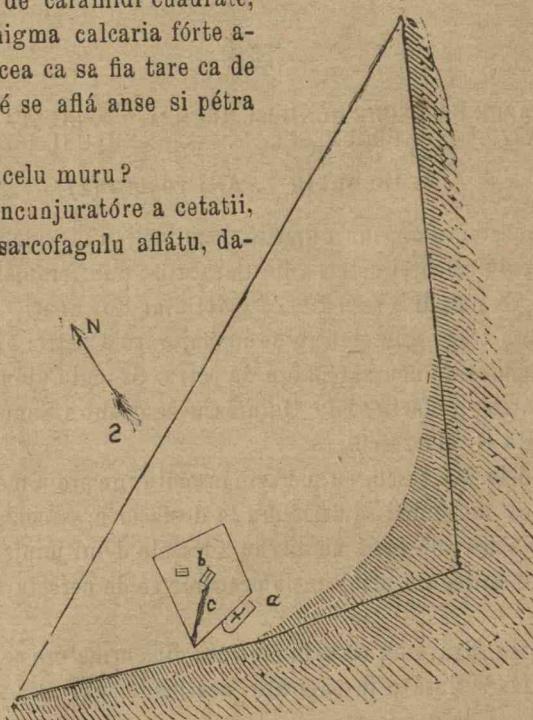
(1) Seri'a nóstira de annexe se aflá sub tiparu, candu ni se imopsis tà memo'i'a despre excursiunea archeologica, pe care o publicamu ací, si care, de-si restrinsa sub punctulu de vedere alu exploratiuniloru, presenta anse multu interesu ca descriptiune a localitatiloru si ca explicare a unoru fapte attingetóre de monumentele antice de la Recic'a.

Pucine lucrari ce intreprinseiu me pusera in situatiunea placuta a dă de fundamentele unui muru (zidu), intinsu la pucina departare de loculu unde se gasise sarcofagulu. Amiculu meu d-lu Robescu delinià pe planulu situatiunea acelui muru in lungimea lui pe catu fu descoperita.

Acestu muru fu de caramidi cuadrâte, intrelgâte cu ua migma calcaria fôrte aderenta; cei'a ce facea ca sa fia tare ca de pétra. Pe ici pe colé se aflâ anse si pétra necioplita.

Acumu, ce este acelu muru?

Erâ, pare-s, ua incunjuratore a cetatii, cocci nu departe de sarcofagulu aflatu, daduramu de urmele unei cai pavate si de ua solutiune de continuitate in murulu descoperitu, care indică co acolo fusese ua pôrta, ua incetare spre care soseâ strad'a pavâta. Sarcofagulu fusese de-

a). Biserica din Recica. - b). Sarcofagele. - c). Muru romanu.

pusu, de pre obiceiu, aproape de drumu. Murulu aparâ culminentia pe care se afla adi biserică, din partea sudica. De ambele laturi este valle; la dreptă priindu spre nordu, e ua specie de precipitiu; la stîngă se intindea in vale orasiliu, precum probatia oceana nulu decaramidi sfera-

mâte si resturile de pavagiу de siosele ce cercetâramu. Daduiu cu gendulu, vediindu configuratiiunea topografica si incircirea cailor, co pe loculu unde se aflase sarcofagulu, era necropolea cetatii. Lesne ne puturamu convinge, cocci indicandu sapaturi la abie unulu seu dnoi metri de la sarcofagu, in directiunea caii ce essiâ din murulu descoperit, indata satenii mai dadura de unu alu duoilea sarcofagu, la mirarea si curiositat a lumiei care se adunase in jurulu nostru.

Dero pene candu facuramu aceste studii sôrele inaintase multu; fuseiu deci silitu a renunciâ la cercetari, mai cu séma co nici nu dispuneam de fonduri cu cari sa le urmarescu; guvernulu ne procurâ se numai drumulu; spesele de cercetare le facuramu pe comptulu propriu. Ne concentrâramu deci asupr'a de-groparei sarcofagelor. Ele fura aflate la aduncime de 55 centimetri, si anume, unulu in directiunea nordu-vestica si celu-l-altu in directiunea sudu-vestica.

Primulu sarcofagu are ua lungime exteriore de 2^m,80, lungimea interiore : 1^m,88; latimea exteriore : 1^m,02; latimea interiore : 0^m,72; aduncimea : 0^m,69.

Alu duoilea sarcofagu are ua lungime exteriore de 2^m,10; lungimea interioare : 1^m,80; latimea exteriore : 0^m,80; latimea interioare : 0^m,59; aduncimea : 0^m,87.

Pétr'a sarcofagelor e cea ordinaria, gressia tare. Nici ua urma de figure, de sculpture. Taierea petrei neluciata.

Ambele sarcophage erau in stratulu *lessului*; capácele loru erau acoperite de pamantu depusu, negru, vegetalu, cuprindindu feramaturi pucine de pétra, caramida, cioburi, scoici, melci, etc. Acestu pamantu erá anse fórte intielenitu.

Inainte de a procede la ridicarea capácului la sarcofagulu primu-aflátu, ilu inspecțáiu in tóte directiunele si ilu gasíu spártu la capetulu despre appusu. Spartur'a erá ause astupáta cu tierrena d'in stratulu lessului si se intindeá parte in capácu, parte in cutei'a principale a sarcofagului. Spartur'a anse nu puteá dá trecere unui omu, fiindu de dimensiuni mici, totusi destulu de mare ca sa se fi pututu seóte d'in sarcofagu obiectele de pretiu.

Resturnáramu cu mari difficultati ingentele capácu si ne afláramu dinaintea unui sarcofagu plinu, indesatu cu tierrena. Direseiu cu mare ingrijire scóterea tierrenei, ca sa nu se strice obiectele de luto ce s'aru fi pututu aflá si ca sa nu deranjamu positiunea scheletului.

Déro ne erá rezervata ua deceptiune : ósele scheletului erau imprasteiate in desordine, asiá co fluire de la picioare afláramu alaturea cu resturile craniului . . . Ba ce e mai multu, gasíramu oseminte mai multe de catu la unu scheletu. Adunáramu cu incetulu osemintele si in tierrena afláramu fundulu unui lacrimatoriu de forma ordinaria, cuiele scrierii de lemn in care fusese asiediatu cadavrulu, si duoe medallii cari, dupo curatire, essira fórte frumóse, ambele de la *Antoninus Pius*, un'a cu reversulu : *Marti propugnator.*, si alt'a cu : *Protectio Aug.*

De pre observatiunea facuta osemintelor adunate, de d-lu doctoru alu orasiului, scheletulu erá alu unei femei. Amu regretátu co n'amu aflátu intregu craniulu. E ua mare paguba co toti cei cari au despuiatu sarcofage si morminte, nu pusera grija a conservá cranele. Ele sunt indispensabili la studiul ethnografiei dacice. Tierren'a cernuta ne a mai datu cate-va óse de la unu animalu micu ce remane sa se determine de barbati speciali, cei'a ce nici noi nici doctorulu n'amu sciutu fáce.

Procedendu apoi la desfacerea celui de alu duoilea sarcofagu, amu constatátu co acest'a erá spaítu la ambe capete. Ua spartura se facuse d'in-la-intru. Deci si acestu sarcofagu fusese amblátu, nu mai erá dub'u : ósele d'in elu nu le amu aflátu tóte, si atunci ne explicáramu cumu de gasísemu in primulu mormentu fluierile de la trei picioare.

La-intrulu erá plinu de tierrena infojata si de semintie diverse, adduse de siguru de insecte, de furnici. D'in acele semintie conserváramu ua cantitate.

Tierren'a cernuta ne dedù trei medallii : 1º, *Severus Pius Aug.*; 2º, *Lucilla Augusta*, si 3º, *Antoninus Pius*. Si aci afláramu cuie de la scrierii si fragmente de ollaria-

Sarcofagele le lasáramu la loculu loru, recommandandu sa se ingrijésca, éro osemintele se ingropára lunga gardulu bisericiei.

II

Acum uenele intrebări : *Ce sunt aceste morminte ? — La ce epoca fura devastătă?*

Este aci ua problema induoita, care nu avemu pretentiiunea a o resolve, déro care merita totă attentiunea archeologilor români.

La prim'a intrebare vomu dice : — Ore se poate cu sigurantia determină categori'a la care appartinu mormintele, sarcofagele ce se descoperu de cati-va anni in Romania ? Sunt ele tōte romane, séu sunt ale vre unei alte rase de ómeni cari pe aci se stracurára ?

In adeveru sarcofagele pene adi cercetăte sunt de duoe specii , d'in respectulu exterioru : *sculptate si nesculptate* (1). D'in respectulu interioru, nu tōte presenta aceleasi fapte, coci nu in tōte sarcofagele s'au datu preste aceleasi obiecte funerarii.

Obiectiiunea co, de óre ce se gasescu in sarcofage medalii romane, urmédia co acele sunt purure romane, acésta obiectiiune nu 'mi pare de locu seriósa.

In adeveru, déco in unele d'in vechile morminte ale strabunilor nostri, amu gasi adi paraoa, monet'a ce se pune in crucea de céra d'in man'a mortului , puté-vomu conchide co, in acel mormentu, a fostu pusu unu turcu, unu polonu, unu austriacu ect., de pre monet'a ce vomu aflá in cuseciugu ?

Medallile afláte in sarcofage nu probédia totu-d'a-un'a, de pe mine, co individule d'in ele au fostu d'in ginta de la care fura acele medallii.

Scimu positivu co si unele d'in poporele cele mai barbare , precum Hunii, anco isi ingropau ducii loru in ua specie de sarcofage. Pétra ca elementu funerariu o afiamu anco d'in verst'a preistorica.

Amintésca si lectoriulu specialmente nararea ce ne fácu scriitorii byzantini despre funerarile lui Attila, despre scririile de metallu in care fu pusu si caii scriii fura totu in pétra asiediate. (2)

„De la aceste observatiuni anse nu conchidemu, in privint'a sarcofagelor ce desfacuramu la R'cic'a , coci afláramu pré pucine élemente in ele, ca sa potu in consciintia a me extaseiá de facie cu pucine oseminte si sa hotarescu eu pathos : „Aé- „st'a fu ua frumósa si multu iubitóre dáca séu ua démna matrona romana !“

III.

Cate-va cuvinte despre intrebarea a duoa ce puseramu.

La ce epoca óre avu locu despuiesca a sarcofagelor ce afláramu in marte trecutu ?

(1) Vedi sarc fagile sculptate de la Galati si Museulu d'in Bucuresci. S'au face unu serviciu archeologiei prin publicarea de facsimile de pre aceste morminte.

(2) „Noctu secreto cadaver est terra reconditum, cuius ferula primum auro, secundo argento, tertio fe ri rigore communiunt...“. Iornandis „de Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis.“ Cap. 49.

Lectorulu isi amintesce co amu spusu cumu co aceste sarcofage le amu gasită la ua profunditate de peste jumetăte metru.

Déco d'asupr'a capácului loru erá tierrena vegetale, sarcofagile anse erau in stratulu lessului. — Ce urmédia de aci ?

Acei'a co despuierea urmă cu multi secoli in urma, pe candu adico sarcofagile nu erau decatu in stratulu lessului, si co de atunci s'aadaosu d'asupr'a loru jumetăte metru pamantu vegetal.

Despre asemenea despuieri de morminte, eu nu aflau pene acumu decatu unu singuru documentu. Acel'a se repórta la jumetătea anteia a secolului alu V-lé dupo Christosu.

Priscu rhetorele in *Liber de legationibus*, ne spune co, la 438, Hunii au atacatú pe Romani la occasiunea unui tergu d'intre ei si Romani, si au uccisu pre multi d'in acesti d'in urma. — „Deci Romanii au tramsu soli la Sciti (Huni), ca sa le impute... „Ero Scitii au respunsu co ei n'au facutu acést'a ci sa incépa răsboiu, ci ca sa 'si resbune de neajunsurile ce au sufferit de la Romanii, pentru co episcopulu cetatii „Marga a trecut in hotarele loru si, cercandu mormintele,.. le a jafuitu.“ (3)

Sa fia óre spargerea, cercarea si despuierea sarcofagelor de la Recic'a de la acea data, de la 438 ?

Eu nu afirmu nimicu, déro amintescu acestu documentu importantu, de la Priscu.

Deslege cestiunea archeologii nostri mai competenti, si *primo-loco* eruditulu nostru d-lu Bolliacu.

IV

In urm'a celoru expuse, sa ne fia permisu a exprime unu desideriu, care de'lui va ascultá consiliulu judetianu de Romanati, va asigurá judetiului ua illustratiune si chiaru unu mijloc de inflorire neasteptata !

La Recic'a este totu ce trebuia ca, cu ua cheltuiala de 2000 séu 3000 ducati, sa se puna in vedere ua noua Pompeii daco-romana. Déco s'aru *scormoli* si ridicá pamantulu de ua jumetăte, multu unu metru intre sioséoa lui Traianu si culmea pe care e situata biseric'a (dupo stramutarea prealabile a satului intr'alta parte), s'aru desemná tota cetatea antica, cu stradele, pavelele, sioselele si edificiile sale.

Cugete Caracalenii ! Aru attrage prin desmormentarea cetatii loru, nenumerati visitori, pene si d'in cele mai departate tierri europene, si deci aru puté sa compenseze curendu spesele de realisare a propunerei nóstre.

Negresitu anse co asemenea desmormentare nu va trebuí incredintiata pe manile primului venit, ci unei commissiuni de archeologi, de bărbati speciali.

Déro ce sa damu deja svaturi cumu sa se lucredie? Mi se pare co tréb'a este pe multu timpu la stadiulu unui *piu desideriu* !

De ua camu dátă, fáca Caracalenii, collectiionatori zlosi d'in mormintele Recicai, ca onor. d^{lu} Jianu, sa se conserve bine cele desmormentate, intre cari si ultimele

(3) Vedi *Sincai, Chronic'a Romaniloru* t. I, p. 79, vede catedia pre Katona in „Synopsis Chronologica“ si altii.

doue sarcofage, cari sunt de parere sa se lăse la loculu unde sunt aflăte, anse sub catu de modeste acopereminte de scanduri, spre a se crutiá de intemperii !

L.

NOTIUNI PRIVITOARE LA STATIUINEA ARCHEOLOGICA DIN VADASTRA,
EXTRASE DIN ARTICOLII ARCHEOLOGICI AI

d-lui C. Bolliacu.

D'IN «TROMPETTA CARPATILORU» ANNULU X. 1872. No. 965 D'IN 2/14 FEBRUAR.

Asta-véra amu scosu de la Vadastr'a, — unde intemplarea a facutu sa sapu, cau-tandu altu ceva, — cinci, siesse vase intregi cu differite forme dintr'unu stratu ca sa dicu asia, de cioburi, printre cari n'amu gasită nici unu obiectu catu de micu de nici unu metalu, ci numai cate-va obiecte de piétra precum : *custure de silexu, petre de silexu rotunjite pentru prasteia si duoe topore de granitu verde, si cate-va obiecte de osu.*

Trebua sa spunu co Vadastr'a, care vine negresitu de la *Vodastră*, — Apósa cumu amu dice, — este la 10 kilometri de parte de Dunare, si ocolulu in care amu sapátu, se formédia incunjurátu de ua garla mocirlósa care se face din multimeá isvórelor de prin prejuru.

Amu datu de aceste vase numai la unu metru si jumetáte aduncime, trecendu prin-tr'unu stratu de petrisiu, apoi printr'unulu de lutu galbenu—sub care si ceva cenusia si carbune sdrumicatu pre ici pre colea, — in acestu ocolu incunjuratu de ape, for-mandu ua garla d'in isvóre.

Amu publicátu mai multe locuri pre unde se gasescu vase preistorice de differite luturi, in mare variatiiune, si printre cari nu se gasesce nici unu obiectu de metalu, ci numai obiecte de cremene, de alte petre si de osu, d'in dinti si cárne mai allesu.

Vr'uia trei-dieci de vase d'in epoch'a de piétra, intregi cu differite forme, differite dimensiuni si cu differite ornamente chiaru, tóte facute cu man'a, posedu in collec-tiunea mea, gasite si scóse numai de mine. La Museu amu datu mai multe aseme-nea vase. (1)

Si sa se scia acést'a, co nicairea pene acumu sapaturí serióse nu s'au facutu la noi. Eu amu facutu numai cercari si n'amu aflátu ca altulu sa fi facutu mai multu.

(1) In differiti articoli ai d^{lu}i Bolliacu, ce reproducemus ací, cititorulu a avut adesé occasiune de a vedé facendu-se mentiune de obiecte antice aflate de d^{sa} in excursiunile sale, ce se faceau ma-totu d'aun'a cu subventiuni de la ministeriu,—si depuse (dice autorulu) *la Museulu Nationalu din Bucuresci*. Trebuia anse sa constatamu co acele depunerii au fostu numai laudabile intentiuni, cari d'in nenorocire mai nici ua-data nu au ajuns la realizare. D^{lu} Bolliacu a cadiutu in infirmitate mai nainte ca sa se fi decisu a se de-partí de scumpele'i descoperirii si tóte obiectele in cestiiune au re-masutu dero in interesantea sa collectiiune. Aru fi de urgente importantia ca Statul sa faca acuisi-tiunea acestei intregi collectiiuni, spre a inavutii Museulu nostru cu obiecte antice din tiérra de la noi, ce'i sunt cu totulu de lipsa.

D'IN «TROMPETT'A CARPATILORU.» ANNCLU X. 1872. No. 1010 D'IN 20 AUGUSTU.

De la Celei m'amu dusu la *Vadastr'a*, pre care amu descoperit'o eu acumu unu annu co contine monumente ante-historice. Amu mai descrisu acésta localitate an-nulu trecutu. Nu este de prisosu anse a spune si acumu co vine in departare de vre-ua diece kilometri de Dunare si co ua garla láta d'in isvóre formédia unu ocolu in care abié se pote trece cu piciorulu, candu este fórté mare seceta. Acestu ocolu bine rotunjitu, formédia ua insula in acésta lárga garla mocirlósa. Cercáurile ce amu fa-cutu acumu unu annu in acésta insula nu 'mi au mai lasátu banuiéla co ea nu con-tine in mare numeru monumente ante-historice. Acumu imi remaneá déro sa con-státu lucrulu pre differitele fecie ale lui. Acestu ocolu, in linia drépta prin mijlocu, este, de unde se ridica d'in apa pene d'incolo, mai bine de ua-suta duoe-dieci metri. Amu voitu mai anteiu sa vedu cumu este facuta acésta insula, si amu sapátu la ua margine a ei, pene in aduncime ceva mai multu de doui metri: anteiu, este unu pa-mentu vegetalu tielina; apoi unu stratu de 15—20 centimetri petrisiu diluviu, sub care petrisiu, este pamantu galbenu. Sapandu ací, amu taiátu ua vatra, intre pam-en-tulu addusu si intre pamantulu tielina; amu constatátu co este vatra, pentru co erá pamantu arsu rosiaticu si cu carbuni pre dins'a. Amu voitu sa vedu deco asemenea ve-tre, la aceiasi aduncime se mai repeta, si amu gasítu pene in optu vetre asemenea, mai la aceiasi aduncime, in distantia aprópe ca trei mètri un'a d'alt'a, bordeie, negre-situ a caroru lemnaria s'a topitu cu desaversire si n'a remasu nici unu vestigiu.

Credu ca pamantul addusu este d'in largirea albiei garlei spre inaltiarea locului, care locu, incunjurátu de apa láta, pene unde veneau padurile negresitu, serviá acésta insula naturale si facuta, de asilu familiilor si siefloru vre-unui tribu locu-indu in padurile d'in prejma.

Lunga ua vatra mai mare óre-cumu, amu gasítu ollaria mai multa, déro totu im-perfecta, totu facuta cu man'a, totu pré pucinu arsa, déco nu uscáta la sóre. Amu gasítu duoe cándele intregi cu gaurile lor prin cari se petreceá córd'a spre acatáire.

Amu gasítu in acésta insula mai multe petre láte de gressia rosia si veneta, intre cari duoe pentru ascutire séu frecáre de silexuri si alte petre mai allesu.

In cei'a ce sunt avute epocele antemetalice este ollari'a, si la noi, ca si in tóte par-tile pene iu centrulu Americei, pre unde se cercetédia epocele petrii si ale bronzului, abunda acésta ollaria.

Alta divisiune nu s'arn puteá face mai precisa ollariei nóstre prehistoric'e, decatu *ollaria domestica* si *ollaria cineraria* séu *mormentale*, in care trebuia sa se confunde si cea religiosa. Apoi cercetandu-se localitatile, sa se observe déco pre acolo se gase-scu numai silexuri si obiecte de pétra, séu déco se gasesc si brozuri si mai allesu aráma nativa, feru etc, precum sa se observe si ósele differitelor mamicere ce s'a gasesc cu aceste obiecte.

Pre unde nu se gasesce nici unu metalu, ollari'a este grosoláva, reu fragmentáta, facuta numai cu man'a si reu cópta, déco nu si numai uscáta la sóre; tóte ornamen-

tele pre ollari'a primitiva, — cindu ornamente se vedu, — sunt facute cu degetulu său cu unghi'a. Nu co asemenea ollaria nu se gasesc și pre unde abundă obiectele de metalu și ferulu chiaru, precum: Zimnicea, Pisculu Crasánii, Talp'a etc; dero, pre acolo, printre vasele cele mai grosoláne, se gasesc și vase perfecte, negre mai allesu și unele și rosii în forme elegante, allesu și bine fragmentat pamentulu; lustruite, său mai bine dicendu scilivisite; subtiri și mai gróse, și cu ornamente diffrite, atatu în essitu catu și în aduncu, pre care nu se vede nici degetulu nici unghi'a, care a trecut de la linile drepte la forme de animale de totu felulu și la differite flori, imprinte d'a dreptulu în aduncu, său scóse prin typaruri în essitu. Ornamentele pre aceste vase au trecut de la linile drepte la linile curbe și la spirale.

Tórtele mai allesu, fia ca buze, fia ca manusi, sunt în adeveru de admiratú atatu pentru eleganti'a loru, catu și pentru accurateti'a lucrului.

Acolo anse unde metalulu nu este, vasele tóte sunt grosoláne. La Vadastr'a, spre exemplu, unde nu amu gasită metalu decat numai ua *dalta* de 15 centimetri, láta de patru centimetri și jumetáte la taisiu, și de doi centimetri la extremitatea care se infigéa în lemn, și acesta *dalta*, fórtă interesante pentru form'a ei, și pentru co nu este de bronzu, ci de aráma rosia nativa,—cei'a ce are sa ve preoccupe negresitu fórtă multu, domnii mei, (1)—la Vadastr'a, nici unu ciobuletiu de ollaria perfecta. Acolo unde metalu nu se gasesc, ollari'a tóta este fórtă grosolána și nici unu semnu de vre-ua rotunjitura prin róta. În la-intru se vedu vasele ca invertite pre vre-unu instrument de lemn póté, său și totu de pamentu uscatu, de cari instrumente se gasesc fórtă multe,—éro pre de-a-fóra tieluie numai cu man'a. Unu singuru vasu ceva mai ingrijitu, totu cu man'a anse facutu, amu gasită la Vadastr'a, totu pre lunga loculu unde amu gasită dalt'a de aráma, unde amu gasită ua sagéta de silexu admirabilu lucrata, duoe candele mai ingrijite despre care amu spusu, ale caroru córd spre acâtiare s'au putreditu, remaindu numai gaurile prin cari treceau acele córd; unu toporu de granitu negauritu, anse bine facetu, și bulb'a fórtă pronunciata spre intíenire în lemn; că'i'a ce m'a facutu sa presupunu co ací a fostu locuinti'a vre-unui capu de tribu, vre-unui personagiu însemnatu.

Duoé lucruri inaint diu d-vóstre cu mare sfíela, pentru co va fi contrariu opiniunelor acelor'a cari cercetádia monumentele preistorice în Europa, mai de pre la inceputulu acestui secolu.

Amu gasită la Vadastr'a, precum gasísemu alta data și la Zimnicea și în alte parti — dero ieau Vadastr'a numai, ací, pentru co Vadastr'a mi se pare ocolulu locuitu în cea mai aduncita vechime;— amu gasită la Vadastr'a, la aceiasi aduncime

(1) Moneta dáca de aráma, nu avemu din timpulu Daciei autonomie, coci acei'a care se dice de aráma, este unu felu de bilionu. (?bronzu).

Cându a inceputu anse sa se rebáta in Daci'a monet'a ei propria, sub Filipu Arabulu, acésta moneta, care s'a batutu in cursu de 17 anni, este tóta batuta numai in aráma rosia; pre candu in Viminiatium (Vidinu, dupo altii Belgradu), care a inceputu a'si báte moneta propria cu 5 anni mai inainte de Dacia, sub Gordianu III, isi batea tóta monet'a in bronzu.

Cercetát'a cine-va pene acumü originele *Baiei nostre de aráma*?

cu cele-lalte vase, cioburi d'in dueo strachini smalțiuite : smalțiulu fără grosu, negru, albă și verde; culoreea negră incrustată în desemnuri cu linii drepte și linii curbe. Aceste strachini n'au putut fi fabricate negresitu în acăsta localitate ; déro de unde veneau, cindu Grecii chiaru, —déco putemu numi astu-felu pre locuitorii de pre atuncea ai Greciei, —nu puteau avea smalți? Veneau aceste strachini d'in Egyptu? — Gasesc multă afinitate între smalțiulu acestor strachini, și între smalțiulu antic egyptian.

Alu duiolea lucru ce inaintează este și mai greu de explicat.

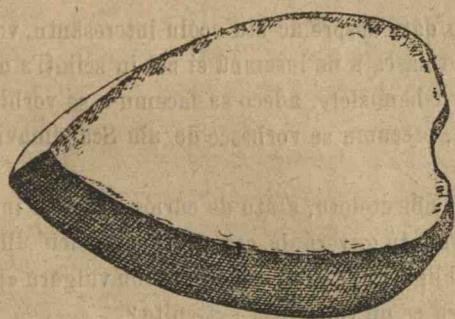
Amu gasit la Vodastr'a, la aceiasi aduncime a vetrelor, ua lulea ! Lulea de același pament negru, aceiasi fragmentare cu vasele cele mai fine ale epocii, acoperita de aceiasi căja de carbonat de varu ca tōte cele-lalte vase de pamentu ale aceleiasi epoci.

Cea de la Vadastr'a este intărcătă, are formă unui melcu, cei'a ce 'mi a rechiamatul lulelele gasite în America de Nordu, printre cele-lalte vase ante-historice, despre cari lulele vorbesc cu entuziasmantică americanii, citati de Lubbock, citații pre cari le repeta și Figuier, în opera lui : « *L'homme primitif.* »

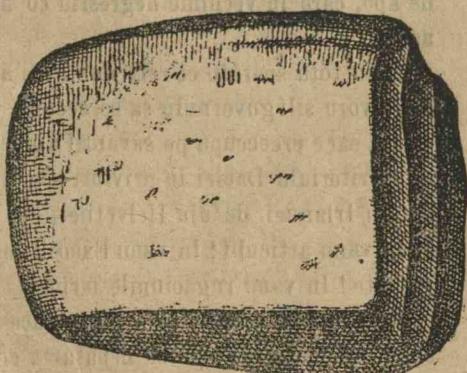
In acesta lulea d'abia intra degetulu celu micu, si gaur'a pe care a intratua tiéva séu s'a fumatu fora tiéva, este fără mica in comparatiune cu ori ce felu de lulea moderna.

Form'a ei de melcu, se acorda fără bine cu formele de differite animale ale lulelor antehistorice d'in tierra calumetului. Negresitu co cutesarea va fi cu atatu mai mare cu catu conjecturile s'arū face mai cutesatoare, in acăsta cestiu de asiā mare importantia.

Ce potu afirma, este existența lulelor de lutu negru printre ollari'a celta ante-historica in Dacia.

No. 1.

No. 2.

Amu gasit și differite cutite de silexu, între cari se distinge unul, cu maueru cu totu dintr'unu singuru silexu, gasit de mine la Vadastr'a.

In obiecte de ollaria, vase și altele, nu potu spune acă decatul co amu addusu, in

No. 1 și 2. Topore negaurite de granit verde, gasite de dñ Bolliacu la 1871, la Vadastr'a. Reduse la 2/3 din marimea originale.

dat'a acésta, 26 vase de la 30 centimetri in josu, cari se impartu in ollaria de casa si ollaria mormentaria, tóte intácte, pentru co nu numeru multe altele sparte cari 'si au si ele interesulu loru; nu numeru asemenea pre cele romane de cari avemu fórte multe si prin musee si pe la particulari. Aceste vase cari le amu addusu estimpu, sunt d'in patru localitati: de la Calomfiresci, de la Zimnicea, de la Vadastr'a si de la Maglavitu.

Cele de la Vadastr'a sunt

No. 3.

cele mai primitive, si acestea se potu numi d'in epoch'a petrei fora siovaire; cele-l-alte, tóte dace, sunt d'in differite epoce de civilisatiiune dáca, cu tóte co, afóra de Zimnicea, amu gasitú silexuri si obiecte de bronzu, cu dinsele impreuna, si mai in tóte cele-l-alte parti.

No. 3. Bulla de cremene pentru prasteia, gasita de d. Bolliacu in sapaturile ce a facutu in 1871, la Vadastr'a. — Redusa la $\frac{2}{3}$ d'in originalu.

D'in «TROMPETT'A CARPATILORU» ANNULU XI, No. 1059, D'IN $\frac{1}{12}$ APRILIE 1873.

Sa vorbimu anteiu de Vadastr'a, lasandu mai in urma Zimnicea, Izlazul etc. D'in tóte puncturile preistorice seu nehistoric, descoperite si cunoscute de mine pene astadi, in numeru de vre-ua duoe-dieci, Vadastr'a este singurulu care s'aru puté dice'si na locuintia *lacustre*, de-si nu pre lacu, déro mai incungurata de tóte partile de ape, care in vechime negresit u co au fostu cu multu mai mari de pre catu sunt astadi.

Amu totu sperátu co relatiunile ce amu dátu despre ac'stu'ocolu interesantu, voru face, voru silí guvernulu sa se occupe, sa voiasca a ne insepná si noi in sciint'a moderna, car e preoccupa pe savantii ambeloru hemisfere, adeco sa facem a se vorbí si de territoriulu Daciei in privint'a acést'a, precum se vorbesce de alu Scandinaviei, de alu Irlandei, de alu Helvetiiei, etc.

In vanu articulii! In vanu Expositiunea obiectelor, atatu de curiose catu si interesante! In vanu rugaciunile ferbinti cota totu guvernulu, cota 'oti puternicii' dile!

Déro óre, obligatiunea sciintiei, acea obligatiune pre care o'numim vulgaru «passiune», se pote invinge cu nepasárea celoru ce nu voiescu sa o asculte?

Amu facutu cumu amu pututu si amu mersu si estimp' la campulu dacicu alu mortilor de la Zimnicea si la ocolulu dacicu de la Vadastr'a, precumur urmediu de trei anni incóce.

Vadastr'a, precumu amu mai spus'o, infaciéidia unu punctu strategic si mai multu de aparáre, incunjuratu fiindu de na sprincéna de malu, semenata cu movile, «morminte de heroi», dupo cumu le numiá Omeru. In jurulu acestui ocolu, d'in malu pene iu insula, se intinde ua balta sustinuta de isvóre, de unde se vede co aru fi venindu

si numirea de *Vadastr'a*. In mijlocul acestei balti se aridica insul'a, rotunda, naturale si facuta de mana de omu, despre care amu mai vorbitu si care se vede co a fostu centrulu actiunei locuitorilor acestei parti, in epocele primitive.

Amu mai spusu in ce chipu amu gasită asiediate vatrele bordeiurilor, negresitu ale locuitorilor acestor insule.

Ide'a a exploră totu rondulu marginiei interioare alu insulei, si apoi centrulu, me preoccupă, pre candu amu dátu preste acestu ocolu, locuitu in cea mai adunca vechime.

Ide'a a fostu naturale si planulu lesne de facutu;—déro executarea? Ací, vorbindu numai de insula, trebuia duoe-trei sute de ómeni, cari sa lucredie cu inima celu mai pucinu ua septemana de dile, si eu n'amu avutu acumu decatu cati-va ómeni si a-mabilitatea intelligentului subprefectu, d. Iorgu Prijbeanu, precum si buna-voint'a a d-lui arendasiu Jilianu, de care trebuiá sa me grabescu a profitá in duoe dile numai.

Vadastr'a este unu punctu fórtă interesantu in archeologi'a Daciei, si numai atunci se va puté vedé tota important'a ei, candu insul'a intréga va fi bine explorată in tote partile ei de ua potriva, candu se voru cercetá marginiele ei pre d'in afóra, laculu celu intinsu d'in juru, malurile ce o incunjura si movile ce o impresóra.

Vení-va vre ua data si acestu timpu?

De unde scimu, déco prin sapaturi serióse in aceste mocirle nu se voru descoperi si probe de locuintie proprii lacustre?

'Mi amu urmátu déro planulu primitivu fora abatere: explorarea interioare a marginilor, si éto resultatulu.

Se mira Lubbock si archeologii pre cari ii citédia elu, co s'aru fi aflandu in mu-seele Danemarcei etc. mii de aceste obiecte prehistorice si co archeologii Europei si Americei aru fi gasită si au pututu aduná in pucine ore, de aceste obiecte, cátu unu mare numeru. Sa se observe anse co localitatile de pre, cari ei au adunátu aceste obiecte, erau descoperite de vallurile malurilor, de scaderile apelor si de alte imprejurari intemplatóre. Ce aru dice acei savanti profesori si archeologi, pre cari ii citédia Lubbock, Cuvier si altii, despre afilarile atatu de importante prehistorice si despre cuantitatea acestor obiecte gasite pre la noi, in deosebite localitati? Ce aru dice candu aru aflá co in doue dile, cu cati-va ómeni, dintr'unu ocolu, pre suprafaci'a carui'a nu erá nimicu care sa tradé depozitele ascunse, s'au scosu din aduncin'e de la unu metru pene la unu si jumetáte, preste trei mii silexuri, afóra de cele lepadáte ca nerepresentandu nimicu, d'in cari silexuri ca la trei-sute intacte: sageti, sulitie, cutite, rădiatori, (*hâches celtiques*), topóre-ciocane gaurite, petre de prasteia de silexu rotunjite, petre de afundatu plas'a, bolduri etc; mai multe petre de frecatu semintie, mai multe gressii de ascutitu pétr'a, d'in care unu lustruitoru de ua schiópa cu patru aduncimi formate prin frecatura; matci d'in cari s'au scosu aschii de sageti, cutite etc; mai bine de trei-sute obiecte de lutu fragmentatu, d'intre cari vre ua sută scóse intacte; obiecte pentru tiesatura, pentru afundare de plase, pentru podóbe etc, etc; trei omuleti, fórtle diiformi, d'intre cari unulu pre unu pedestalu. Amu mai gasită asemenea omuleti la Calomfiresci; si flu anse co d. Butculescu a gasită si d' ^{sa} la Crasani. Apoi ca la vr'ua trei-sute obiecte lucráte de osu, d'intre cari vre ua siépte-dieci scóse intregi; manere

pentru arme si unelte de silexu séu de alta pétra; bolduri, sulle, undrelle cu gáura, printre cari un'a admirabile de 15 centimetri, unu acu eu gamalia de 6 centimetri, si differite cérne ascutite, gaurite, intre cari mai allesu unu cornu de *cerbu-damu*, cu ua gáura lárga in care s'a intiepátu ua dalta mare (*hâche celtique*) de silexu, gasita intactă, corespundiendu cu ua alta gáura, prin care s'a facut legaturile spre intiepenirea armei, precum si alte deosebite obiecte de osu n'ntiellesse; si preste tóte acestea, mai bine de trei-sute vase da pamentu, d'intre cari trei-dieci-si-cinci scóse intregi,—precum se potu vedé de curiosi,— de differite dimensiuni, de differite forme, facute tóte cu, man'a si fora asemenare intre dinsele, pentru differite usuri: ólle, cáne, strachini, conservandu anco unele alimente de pe atunci, cari aru reclamá analise chimice; vasci-óre cu totulu mici, pentru copii negresitu, duoe lirguri fórte bine facute, vase de luminat, si,— sa nu displaca archeologilor nostri,— ua lulea fórte curioasa.

Amu gasită coji de scoici si melci fórte frumosi, si ce e si mai curiosu, coji de stridii. (?)

Amu facutua mica collectiune de falci si dinti de differite animale, cérne mai allesu de cerbi. Córne si óse de unu animalu cu multu mai mare decatul bivolulu acuale abunda in tóte partile insulei. Credu, precum amu mai dis'o, co este de *bos-urus*.

Amu adunátu vr'ua doue-dieci dinti, cari au servit u de podóba.

Tóte acestea sunt adduse in Bucuresci si se afla la mine, la dispositiunea amatorilor ce voru voi sa le véda.

Negresitu co cine vede multimea si variatiunea ollariei, a osariei si a petrariei d'in aceste triste epoce ale omului, se mira. Indata anse ce'si va puté bine inchipui co in aceste epoce, absolutu in lipsa de ori-ce metalu, si prin urmare, redusu omulu a'si fabricá totu ce'i trebuiá la necesitatile lui casnice, de resbelu si la immormentari, numai d'in trei elemente: lutu, pétra si osu,—lemnari'a si pellari'a negresitu co au fostu intrebuintiate, éro de acestea nu putemu vorbí, pentru co nu ne au pututu parvení nimicu d'intr'inselle;—redusu, dicu, a se marginí omulu, pentru totu felulu de necesitatate a lui, numai in lutu, pétra si osu, sa nu se mire atat'a, vediendu co pene si lingur'a, acesti ómeni 'sio faceau de lutu, neavendu unu instrumentu de metalu cu care sa'si o scobésca in lemn!

Silexulu si petrosilexulu, precum si cele-l-alte stanci, cérnele, cóstele si cele-l-alte óse ale animalelor ce'si puteau doborí cu ciomagulu, cu sagét'a si cu lancei de pétra, ii procurau totu ce'i trebuiá spre attacu, spre aparáre si totu felulu de unélta.

Candu voiu avé timpu sa facu comparatiuni, voiu aratá, pre catu voiu puté, differenti'a ce este intre aceste obiecte preistorice gasite in Dacia, si cele-l-alte analoge gasite in alte parti ale Europei.

Nimicu de metalu.

Pre partea de amédi'a insulei, la ua mica aduncime, s'a gasită unu singurú banu: *Philippu Aralulu*, *Colonia Viminatium*, cu boulu si cu leulu la drépt'a si la sting'a provinciei; *Annulu II*.

Lucrari romane, precum apeducerii si altele, au fostu in piéjma la Vadastr'a, nu anse in insula.

Astu-fela déro pene astadi, remane constatátu co in insul'a de la Vadastr'a nu s'a gasítu nimicu de metalu, decatu ua singura dálta de diece centimetri, de aráma nati-va, pre care amu gasit'o in sapaturile ce amu facutu annu.

Asteptu unu timpu mai bunu spre a puté explorá acésta localitate, precumur merita sa fia exploata, si m'asi mihi fórté déco vre ua mana profáua aru intrá sa'mi a-mestece lucrarea.

Totu ce rogu guvernulu astadi este a dá ordine strasnice sp'e conservarea acestei localitati.

Mai este unu lucru de observátu in acésta insula : obiecte de lutu pentru prasteia, de cari amu gasítu annulu trecutu vre-ua cinci-dieci aprópe intr'unu singuru punctu alu insulei, n'amú mai gasítu nici unulu, estimpu in nici ua parte a ei. Ferestreiasie de silexu cu colti b'ne pronunciati, de cari amu gasítu annu vre-ua siese-dieci la unu locu, fórté raru s'au mai gasítu cate unulu in alte parti ale insului. Topóre gaurite, fia chiaru sparte, nu s'au gasítu decatu in partea opposita de unde s'a gasítu acestu felu de silexuri.

Ollari'a cea mai bine facuta si óre-cumu arsa, unu felu de cupitoru séu ua vatra intinsa spre ardere de vase, s'au gasítu intr'ua singură parte, de-si vase isoláte, uscáte la sóre séu si óre-cumu cu unu inceputu de ardere, s'au gasítu pre lunga tóte vetrele bor-deieloru, cari bordeie s'au topit negresit u totulu.

Me hasardediu sa facu ua conjectura : nu cumu-va si in acei timpi, atatu de adun-catii in vechime, erau specialitati ? Si in acésta insula, locu de retragere si asicurare, erau asiediate manufaturile, pre localitati fixate, cu mesteri speciali ?

Silexuri differite, dálte si radiatori, precumur si vase si óse, amu gasítu in tóte par-tile, fora distinctiune pronunciata.

Sípte ascutisuri de lance, admirabile lucrate, cu dintisiore, de cari numai un'a gasísemu annu, si patru dálte mari, totu de silexu, ca acei'a care a gasit'o d. Dimitrie Sturza in Moldova si'mi a daruit'o mie, cumu si duoe cutite, sunt, potu dice, piesele principali ce amu gasítu estimpu in silexu.

Duoe intrari se vede co au fostu in acestu ocolu : cea mai pronunciata spre resaritu si alt'a spre appusu. In dreptulu acestorui intrari, cari se desémua óre-cumu pe supra-faci'a terrenului, nimicu n'amu gasítu ; mijloculu insulei, cumu si multe parti d'in ocolulu interioru, sunt anco neexoloráte ; malurile exterioare, precumur si movilimormintele aceloru heroi ante-historici, sunt anco cu totulu necercetáte.

Amu disu, de cate ori amu vorbitu de lucruri prehistorice gasite la noi, co acésta numire nu pote sa deé idea despre aceiasi epoca in tóte partile ; co obiectele de pé-tra, cari au facutu pre archeologi sa numésca ua epoca a petrei, au pututu sa se pre-lungésca pre la noi cu multu mai in urm'a acestei epoce prin alte parti ; co arme si obiecte de pétra au pututu sa se fáca pre la noi, si pre candu, prin alte parti, venise epoch'a bronzului, si epoch'a ferului, si chiaru epoch'a monetei.

Anco staruiescu in acésta parere,—déro imi facu ua intrebare, si acésta intrebare 'mi o facu allesu numai d'in Vadastr'a, déco nu si d'in alte multe parti. Ciocánele si topórele gaurite, au pututu sa se prelungésca intr'ua tierra unde nu petrundeáu gra-

durile civilisatiunei d'in alte parti; silexulu a pututu sa inlocuiasca multu timpu metalurile, pre unde metaluri nu puteau sa vina d'in alte parti; ollari'a a pututu sa fia multu timpu refugiula tutuloru trebuintelor intr'na tierra unde dogaria nu putea fi, d'in lips'a instrumentelor taiose de metalu, etc.; deo deco este bine disu epocha de pétra in vre ua parte óre-care, pre unde se gasescu numai obiecte de pétra, de osu si de lutu, nu sciu pentru ce nu s'aru puté dice si in Dacia?

Cumu este cu putintia atat'a identitate intre obiectele eposei de pétra in Scandinavia, in Britannia, in Helvetia, in Gallii, cu aceste obiecte d'in Dacia, cu multu mai recente decatu acelea? Cumu este cu putintia ca saget'a d'in Dacia, mai moderna, sa fia aceiasi cu cele d'in alte localitati, atatu de aduncite in vechime? Cumu este cu putintia ca cutitulu, si tóte cele-l-alte, sa fia mai aceleasi? Cumu este cu putintia ca petrile de frecátu semintie sa fia aceleasi, etc. etc.?

Sa nu mi se dica co sunt selbatici, cari si chiaru astadi fabricédia de aceste instrumente de pétra, pentru co acelle instrumente de pétra pre cari le fabrica astádi selbaticii, sunt numai de duoe-trei feluri, nu sunt in variatiiunea si nici in perfectiunea acestei imense cantitatati, servindu la atatea trebuinte diverse ale omului intr'un gradu de civilisatiune, si care se gasescu mai aceleasi prin tóte partile pre unde s'a constatáu ua epocha a petrei. Mirarea este cumu ómenii de pre atunci, de la ua extremitate a Europei la alt'a, isi fabricau aceste instrumente pre acelasi typu, coci communicatiile trebuia sa fi fostu forte anevoia in acei timpi primitivi.

Apoi in localitati érosi necontestátu locuite inaintea concursei romane la noi, pre unde se gasescu obiecte de metalu: bronzu, argintu si auru, cumu este cu putintia sa nu se gasesc de locu arme si instrumente de pétra? Eto cei'a ce me face sa banuiescu ua epocha a petrei si in Dacia, contemporáuna cu eposele de pétra d'in Helvetia, d'in Gallii etc. fia a petrei cioplita si lustruita!

Acésta cuestiune este forte importante si merita unu profundu studiui.

Pentru ua epocha de bronzu distincta, in Dacia, m'asi induos. Mai repetu co singur'a arma de metalu ce amu gasit pene acumu in Vadastr'a, este de aráma, care s'au exploatau de Daci, si in urma de Romani, spre a se taiá moneta de aráma pura, cu profusiiune, 17 anni, de la Philippu-Arabulu pene la Gallianu.

Trei epose distincte anteromane de civilisatiune, amu convictiunea co au fostu pre territoriulu Daciei. Cea mai desvoltata ne o aráta, mai allesu, Zimnicea si Crasani, si acumu pote si Izlazulu;—pre cea media ne o aráta Calomfirescii, Zidin'a Dakiloru, Cetatea Latiniloru etc.;—ero pre cea mai primitiva, Vadastr'a, cu hotarire pene astadi. Acést'a d'in urma, cari aru fi ratiiunile ce s'aru impotriví a se numí a eposei de pétra, deco printre mii de differite obiecte de lutu, de osu si de pétra, nu se gasesce nimicu de metalu, precum se gasescu in alte localitati obiecte de metalu amestecate cu obiecte de pétra, si pre unde érosi nu se gasescu obiecte de pétra, ci numai de metalu?

D'IN «TROMPETT'A CARPATILORU», ANNULU XII, 1874. No. 1137, D'IN 20 IUNIU. —

«CERAMIC'A DACIEI : CAMPULU MORTILORU DE LA ZIMNICEA.»

Localitati pe unde abunda ceramic'a dáca si pre-istorica, pe acolo pe unde amu facutu eu insu'mi sapaturi mai multu séu mai pucinu intinse, mai multu séu mai pucinu seriose, sunt cele urmatore :

Romanati. — *Izlažulu, Vadastr'a.*

La aceste localitati nu se gasesce nimicu Romanu séu Daco-Romanu.

D'in acestea amu allesu *Zimnicea* (Teleormanu) anteiu, *Crasanii* (Ialomiti'a) alu duoilea, *Cernica-Tanganulu* (Ilfovulu) alu treilea, pentru ceramic'a Dáctica culta séu Daco-celta; — *Vadastr'a* (Romanati), *Calomfirescii-Cigani'a* (Teleormanu), *Talp'a-Netotii* (Vlasc'a), *Maglavitulu* (Doljiu), pentru epocele pre-istorice. Punu anse inainte de tóte nocropolea *Zimnicei*, pentru caracterulu puru si gradulu de perfectiionare in periodulu dacicu cultu, precumu voiu pune si pe *Vadastr'a* in periodele pre-istorice, pentru caracterulu primitivu, pentru multimea obiectelor, pentru varietatea formelor si originalitatea ornamentelor. Asia déro immediatul dupo *Campulu Mortiloru* de la *Zimnicea*, voiu publicá ceramic'a *Vadastrei*.

La aceste duoe localitati amu lucratu mai seriosu si amu ajunsu sa punu in collectiunea mea, d'in aceste duoe localitati numai, aprópe trei sute vase intacte.

D'IN «TROMPETT'A CARPATILORU», ANNULU XIV, 1876, No. 1255, D'IN 27 IUNIE :

Ceramic'a Preistorica a Daciei.

V A D A S T R ' A

«Istori'a ceramiciei este istori'a omenirei», a disu J. Lelewel, si acést'a s'a parutu unor'a unu paradoxu, in Franci'a mai allesu, precumu s'a parutu paradoxu in Romania, pre candu amu disu eu ací : «*Lulelle preistorice.*»(1)

Cu tóte acestea, co ceramic'a este ua artera principale, ca sa dicu asiá, a istoriei generale a omenirei, si indicatorulu celu mai siguru alu istoriei desvoltarei unui poporu in parte, nu se mai néga acumu de nimeni; adi tóte societatile istorice si geografice punu ceramic'a in prim'a linia si o cercetédia, atatu in regiunile geografice, catu si in desvoltarea istoriei.

Ethnografi'a, in intinderea co 'si a luátu de la unu timpu in cóce in geografia, se basédia multu pe ceramic'a; si negresitu co ceramic'a, care pene acumu anco este numai pentru partea desvoltarei si progresului industriei intr'unu poporu óre-care, va deveni si basea unui studiu asupr'a caracterului si desvoltarei filosofiei ce 'si a luatu

unu poporu in privinti'a ideiloru abstracte, religiose, ale nemurirei, precum si in privinti'a desvoltarei trăiului socialu si intimu.

Prodiós'a afare necontenita a obiectelor ceramice desvólta pe tóta diu'a, pe unu tinutu, differitele grade de civilisatiune si aráta differitele popóre ce au locuitu p'acelu tinutu. Intr'insa se va studia etimologi'a in plastica; dupo care se va orienta suirea si derivarea raselor.

Societatea nóstra de geografia, in partea sea ethnografica, aru trebui sa se intarésca prin serióse studii in ceramic'a Daciei.

Cu profunda mihnire vedu co atati anni au trecutu de candu incárca etagerele collectiunilor mele ceramice, precum si etagerele Museului Nationalu(?) si nimeni, pen'acum la noi n'a avutu macaru curiositatea sa cercetedie, catu de superficialu, acésta sciintia, care a ajunsu sa occupe tóte societatile geografice si istorice si care, potu dice, amu isbutit u s'o punu si la noi pe unu picioru cumu studiu iu sa nu pótă remané infructuosu. Abié laboriosulu d. Hasdeu 'si a datu ostenela sa cercetedie ua-data caracterele de pe caramidari'a ce amu publicatu de la *Colib'a vechia*.

In Italia si 'n Francia s'a occupat societati fórte serióse de vasele ce amu publicatu de la Zimnicea. Nici aceste occupatiuni anse ale strainilor n'au pututu destuptá curiositatea savantilor nostri.

De-si iu mai multi articoli amu atiusu mai multe cestiiuni, mai superficialu, asupr'a 17 localitati cercetáte de mine, déro amu dátu asupr'a ceramiciei mortuare numai d'in Campulu mortiloru de la Zimnicea, ua plansia fórte variata, si destule detaliuri, cari sa pótă atrage interesulu savantiloru si istoricilo u nostri asupr'a acestei ceramicie mortuare, in care se desfasaura atatea idei d'in civilisatiunea dáca, d'in care civilisatiune mai nu ne a mai remasu altu decatu numismatica si ceramică ; numismatica saráca in documente si ceramică fórte avuta.

Autorulu celu mai insemonatu, pre care aru trebui sa'lu studiedie mai d'aprópe cei ce voru voi sa se occupe cu ceramic'a Daciei, este Henri du Cleuziou, «*de la Poterie Gauloise*».

Precum este afinitate mare intre istori'a Gallo-Romana cu istori'a Daco-Romana, totu ast-felu afinitate mare este intre ollari'a gallica si intre ollari'a daca, preistorica mai allesu; domina multu, precum amu mai dis'o in altu articolu caracterulu indo-persanu si se aprobia apoi multu de caracterulu celto-gallicu, precum se vede in vasulu No. 1 d'in plansia, unde se marita admirabilu stilulu indo-persanu cu ornamentele primitive gallice. (1)

(1) No. 1. Vasu de pamentu rosiatecu, bine fragmentat d'in pamentu subtire, si sclivisit u pene la dung'a de la mijloc; pene josu, sub dunga, este matu; facutu cu man'a, cu ornamente rotunde, aduncate in pasta, cu doue manusi. Nalțimea: 12 centimetri. Perimetru in largimea cea mai mare: 63 cm. Acestu vasu este celu mai frumosu ca simetria si eleganti'a, d'in cate amu pututu scóte intregi d'in Vadastr'a. Tóte aceste vase sunt acoperite de ua cójă de varu, care cu anevoia se pótă scóte, spre a se vedé colorea si lucrulu.

Amu dátu probele cate amu pututu in articolulu «Ceramic'a Zimnicei», spre a dovedí in ceramic'a perfecta a Daciei, caracterulu celto-gallicu, de-si civilisatiunea in genere, precum si sistem'a monetei, pare co'i veniá Daciei d'in regiunile septentrionali ale Greciei. Amu emisu acésta idea in acelu articolu, si astadi me cercu sa adducu probe, pe cari sale supunu cercetarei savantilor specialisti in ceramica.

No. 1.

No. 2.

Ceramic'a Vadastrei este multu mai anteriore celei de la Zimnicea, si ea nu cuprinde nimicu mortuaru. Totu ce se vede ací, sunt obiecte si unelte ale tráiu lui, ale vietii intime si sociale, d'in acea epoca, despre care istoria nu tine minte nimicu, nici chiaru prin traditiune.

Déco aveau ochi albastri séu verdi strabuncele Saldenselor cu dinti frumosi, pe cari le gasise Agathirsii cei nalti, cu collete si braciari de auru; déco cu sultele si undrellele de osu gaureau si coseau ele numai pei, séu si tiesaturi gróse de canepa séu de teiu; déco bordeiele, sub cari aceste femei isi desfasiurau graciile acoperite séu desvelite, ca ale Evei inainte de cunnoscintia pecatului; déco aceste bordeie erau de lemn acoperite cu teiu, cu siovaru séu cu tresteia; ori déco se potriveau la forma cu bordeiele vre-unor selbatici de astadi; — nu se scia, pentru co toté aceste s'au stersu cu deseversire, s'au unificatu cu pamentulu, si cari au vorbitu despre asemenea bordeie de prin alte locuri, cumu si despre traiulu d'intr'insule, au fostu numai romancieri. Totu ce se pote sei este co degetele acestoru femei erau industriose, co gustulu de podobé artificiale, pe lunga acelea ce le dase natur'a, dominá si pe acele femei necunoscute, ca si pe Oltencele de astadi; co art'a ceramicei ele nu o inventiase nici de la Satiavan, mentionat in *Mahábhárata* co' si reproducea caii i... lutu, nici de la Debutade d'in Sicion'a, ci le veniá dintr'ua estetica rafinata asupr' fasonearei obiectelor de primele necesitati naturale ale omului, ori pe unde s'a ivit uelu, d'in experientia loru rapeda facuta asupr'a allegerei luturilor plastice, continandu mai multu feru, alumina, silice, etc., fora sa fi sciutu cumu se chiama si cari sunt proprietatile loru; numai prin ele inse-le si de la dinsele inventiau sa faca vase ca cele de la Nr. 1, 2, 3, 4 etc., (2) pe candu barbatii loru, cu cari tráiau séi prin

(2) No. 2. Vasu de pamentu negru, sclivisitú, numai cu ua manusia-boldu, si cu alt'a lunga gaurita. Naltimea : 11 cm; perimetru : 61 cm. Vasu cu multe semne co a fierut la focu. — No. 3. Vasu de beutu, de pamentu negru curatú si forte tare, cu doue manusi rupte; ornamente diverse, lucrate

bine-cuventarea vre-unui vraciul alipit pe lunga vre unu fetisiu, seu fora nici unu ceremonialu, scoteau silexurile minunate print'ua simple lovitura, ciopleau sage-tile in faciete si cu dinti, cari nu se mai potu face astadi, si cu cari petrundeau uriasiulu bouru si'lu adduceau hrana gingasielor femei si balailoru loru copii.

No. 3.

No. 4.

Clim'a negresitu a necessitat uesmintea p'aci in toti timpii, de-si cresceau susamii, de-si sunt autori, cari au pusu lei p'aci. — Dero erau aceste uesminte ua pelle de ursu, de ciuta? Ele trebuiau se fia. — Parurele femeilor constau in salbe de rottie de margele de pamantu, de dinti insirati? Córdele, matiele de ori-ce, pe cari erau insirate aceste obiecte gaurite, au trebuitu sa putrediesca si ele. Multimea acestor obiecte anse, rasipite si gramadite, probédia co ele au fostu forte întrebuintate.

Dero istoria ce dobendesc d'in aceste descoperiri, mai multu inchipuite? Ea dobendesc cunoscintia co pe aceste locuri exista istoria si pe candu nu era istoria; co existau ómeni p'aici, existau societati, cari traiau si periáu, pene sa uu scia co sunt, co au fostu; co tráiau ómeni cu industria p'aici, mai 'nainte de tóte datele, si pe candu se numiau unii pe altii prin cate ua monosilaba; co ei fasonau cremenea si pétr'a dura fora instrumente metalice, de pre metode, pre cari astadi sciintia nu le pote intiellege; co d'in óse sciau sa traga profite utile si de agrementu; co d'in pamantu sciau sa faca tóte uneltele casnice, pe cari le dau astadi metalurile, sticlele si lemnene; co, in fine, tóte ideile spre bunulu tráiu, perfectionate astadi, existau in omenire mai 'nainte de a sci omulu, cumu se chiama omulu, ce este omulu, de unde vine si unde se duce.

Triunghiulu aduncit cu atat'a ingrijire, si atatu de acuratuu in past'a mólle pe acestei idolas de lutu, (3) representá negresitu ua idea religios'a si chiaru pe atunci, deco acestu triunghiu nu va fi inchipindu partea genitale a idolóicei; pentru co o-

c'unu instrumentu de pétra negresitu; partea de d'in josu de brafulu celu mare in zigzaci si cadrilaturi forte exacte. Naltimea: 15 cm.; perimetru: 46 c.m. — No. 4. Vasu cenusiu, cu patru manusi, pentru fertura negresitu. Naltimea: 15 cm.; perimetru: 60 cm.

(3) No. 5. Idolu de pamantu roscatu, inchipindu unu omu informu cu braciele intinse, avendu si

riginea triunghiului, devenit sacru, si latitu pe fruntea Venerei si a altoru Diee, acesta inchipuire a fostu. Are multa analogia acestu triunghiu, astu-felu intellesu, cu inchipuirea forte clara a partilor genitale ale omului, pe vasulu №. 6. Siérpele, ferulu de lancia, copit'a de cálлу, cállulu, vesculu, flórea de lotus addusa d'in Indii si d'in Persia, nu se vedu, cari acestea figurédia pe vasele dáce, mai allesu pe cele mortuare; pescele sburátoru, Cabirii, si tóte lighiónele cari au figuratu mai pe urma in cultulu lui Mithra, pe placi de marmore, de pétra, de aráma si de plumbu, — nu insemnau nimicu, se vede, in acesti timpi

No. 5.

No. 6.

preistorici ; nu erau nici unu simbolu, pentru-co pe multimea de vase si de óse, ce amu scosu d'in Vadast'r'a, n'amu gasítu figurandu nici-un'a, macaru ori-catut de reu inchipuita.

Vadast'r'a si pene astadi remane pentru mine localitatea care contine obiecte le preistorice cele mai primitive; adico d'in epoch'a petrei lustruite De ací amu scosu miile de silexuri, d'in cari amu dátu multe Museului Nationalo(?) , Museului Militar si amu opritu si in collectii'a mea. Ací amu gasítu mai multe petre lustruite, ciocáne si topóre gaurite, *haches* si *hachettes* de tóta form'a, de granitu, porfiru, serpentina; bule de silexu pentru scosu cutite si sageti, bule pisalóge de petre tari, porfiruri, etc. si petre de frecatul semintie; apoi óse de inclestatul *hachette*, topóre si *hache*, precum 'si le a imaginat si le a executat ingeniosulu si laboriosulu Vicomite Lepic; sageti de silexu cu faciete, in fine, de tóta frumuseti'a.

Nimicu, absolutu nimicu de feru n'amu gasítu in tóte sapaturile mele, patru anni d'a-rondulu in acésta insula mica, naturale si facuta in mijlocul baltilor formate d'in differitele isvóre si d'in garliti'a numita Vadast'r'a, pe unde si Romanii au facut lucrari de apeducte si altele.

Acésta insula, in mijlocul baltilor marginite de ua sprinceană de dealu presaratu cu movile-morminte, prin care balta, secáta p'alocurea, se potu gasí stelpi putrediti, este pene acumu, de pre mine, singur'a localitate care presenta la noi locuitie lacustre.

De insul'a acést'a a fostu cu neputinti'a sa se apropii fére, fiindu pazita, in largu, de ape intinse de tóte partile ei.

Ací, in insula, nu este nici unu indiciu de inmormentare, séu vase mortuare. Se vede co pe morti nu'i ingropau in insula. Multime de movile si movilitie morminte incunjura insul'a pe d'incolo de balta.

ceva forte insemnat : d'in josulu corpului, pe pantecu, unu triunghiu impartit prin mijlocu, trasu in past'a mólle, inainte de ardere séu de coccere mai bine. Naltimea: 6 cm.

De acésta figura alaturam unu vasu curiosu. №. 6. Vasu de beutu, de pamentu cenusiu, cu doue manusi-boldu, si cu ua titia cu doue aternaturi, in form'a partii genitale masculine. Naltimea: 10 cm.; perimetru : 58 cm.

Obiecte de metalu amu gasită aci in aduncimea pe unde se gasesce vatrele bordeielor, acoperite de unu metru si unu metru si jumătate; amu gasită mai multe obiecte de arăma nativa, intre cari si ua *hache* in forma de dálta lunga, precum si ua fasiia de auru nativu gróza, facuta d'in lovitură de ciocanu, invertită de doue ori, d'er' fora legatura, fora lipitura, si formandu ua veriga-innelu, in greutate de siese grame.

Amu gasită multe undrelle de osu, sulle de differite forme, gaurite si negaurite, sageti de osu fórte bine facute, obiecte mai mici, si dinti potriviti pentru podobé negresitu, cumu si doue arsice, de caprióra pótă, tersite pe partea de josu, frecáte pe partea numita *sisi* si pe partea numita *bei*, incatul sa nu mai pótă lasá induoiéla co au servit multu timpu la jocuri de copii, déco nu si ómeni mari. Arsicele si in timpii istorici s'au intrebuintiat la Groci si la Romani.

Este fórte curiosu anse, sa véda cineva joculu arsiciloru p'aici, datandu anco d'in epoch'a petrei lustruite. Acést'a va face multu sa rida archeologii nostri, cari au risuata'a de lulelele preistorice, despre cari istori'a nu le au spusu nimicu. Cu tóte aceste, joculu arsicelor, cumu si intrebuintariarea luleleloru, ne aráta Vadast'a, co au existátu pe candu nu se seriá nimicu, despre cate existau.

Déco fumau cu lulelle, buruieni narcotice cari nu se chiamau tutunu; déco jocurile cu arsiceele nu se chiamau "in arménu, : "intr'a lui,, etc? aceste ramane sa le cercetădile acei'a, cari au cercetátu epocele «pe candu Basarabia erá locuita de Arabi si se chiamá Arabia», de pe candu marea Négra s'a innegritu de spalatur'a Arabiloru intr'insa!

Lulelle preistorice s'au gasită multe, in differite forme, si in ceramic'a vechia a Americei, care pótă datá cu cate-va mii de annii mai nainte de tóte datele europene, si unde calumetulu a dominat sucuru in toti timpii, de candu vecii.

Déro lulelele gasite in Vadast'a paru a nu fi ale unei industrií locale, contemporana ací cu industri'a celor u-l-alte vase si obiecte. Industri'a se vede mai inaintată, mai allesu la luléua alba si la luléua galbuia. Pótă co veniau ací d'in Thraci'a, unde industri'a erá mai desvoltată si pe unde se vedea mai desu popóre καπνοβάται (mergetóre in fumu).

Amu mai gasită, intr'unu sarcofagu de pétra si intr'unu mormentu de caramida, d'in timpulu lui Alexandru Severu, in préjim'a Recicai, intr'unulu trei, in altulu patru arsice, fora nici unu semnu; anse co acestea aru fi fostu intrebuintiate in jocuri de tersitu, sunt probe destule, cocci Romanii se jucau cu arsicele in *pusu* si in *bei bunu*, cumu se dice aceste jocuri astadi la noi. Arsicu tersitu anse, frecátu intr'adinsu pe partea *sisi* si pe partea *bei*, precum este unulu gasită ací, pe care ilu pastrediu in collectiunile melc, n'amu gasită intre cele de la Romani, d'intre cari pastrediu uuulu, fórte frumosu calcinátu si care nu este induoiala co este de capra.

Asupr'a Vadastrei a mai fostu, este invederatu, ua alta epocha de locuintia omenescă, care s'a intinsu si sub Romani, pene la Filippu Arabulu, judecandu de pre cate-va monete de bronzu gasite in partea occidentală a insulei, la ua mica aduncime, pe unde se vedu si óre-zari remasitie de zidarii usióre romane.

Sapandu ua movila-mormentu ací, in préjm'a Vadastrei, intre oseminte putrede, pe la mijlocul movilei, amu gasit u magnifica *hache*—toporu de aráma rosia, patinata admirabilu, plesnita la mijlocu, d'in vechime, cei'a ce indíca ua lovitura crancena; póte co a fostu arm'a eroului ingropátu in acésta movila; cód'a cu desversire mistuita. Acésta arma se afla iu collectiunea mea din epoch'a bronzului.

Déco a existatu ua *epoca a arámei*,—cestiune, care se propune si de Congresulu internatiionalu de Anthropologia si Archeologia preistorica pentru a opt'a sesiune, care are sa fia estimpu in Buda-Pesta; déco a fostu ua epoca a arámei inaintea eocei bronzului, in tota Europa, nu se scia; eu afirmu anse, co in Dacia a existatu acésta epoca a arámei. *Baile de Arám*, monetele batute mai in urma in Dacia pentru Dacia, de la Philippu Arabulu pene la Gallianu, cari sunt tóte de aráma rosia, éro nu de bronzu, judecandu de pre cele ce amu ga-ítu eu, vre ua sută piese, d'in cari amu dátu si Museului, judecandu de pre differitele obiecte pre cari le posedu eu, d'in timpii preistorici, si luandu in consideratiiune co cositoru nu este dovada sa se fi gasit in Dacia si in préjm'a Daciei, dicu co obiectele de bronzu, gasite in Dacia si presupuse preistorice, au fostu adduse negresitu fia d'in partile Scandinave, fia d'in partile Indiei, fia d'in partile Scotiei; cele fabricate in Dacia au trebuitu sa fia numai de arám, cei'a ce aru indi á co, si déco nu s'aru puté probá ua epoca generala a arámei inainte negresitu a bronzului, in Dacia a fostu ua epoca, care s'au puté dice a arámei, confundáta negresitu si p'ací cu a petrei lustruite, si mai in urma si cu a ferului chiaru.—Aceste linii asi dorí forte sa se iea in consideratiiune in sesiunea Congresului Internatiionalu, ce are sa se tina estimpu in Buda-Pesta, déco eu nu voiuv avé lorocirea sa potu merge acolo, ca sa aratu obiectele.

Amu spusu cumu amu descoperit locuinti'a preistorica a Vadastrei, d'in intemplare, fora sa'mi spuna nimeni nimicu despre dins'a, numai de pre situatii'a ei, care aráta co nu s'aru fi pututu sa nu profite de dins'a primii ómeni ce aru fi intelnit'o. Amu spusu cumu amu procedátu si cumu amu ajunsu sa descoperu intr'u sa mai multe eoce de locuintie; duoe mai hotarite: a eocei petrei lustruite, si a eocei romane d'in prim'a jumetáte a secolului III.

Amu gasit ací óse de animale, cérne de bouri, de cerbu, falci de carnivore si de differite rumegatore. Déco cei'a ce este forte curiosu, amu gasit, la unu locu, oseminte, cu cari s'aru puté incarcá unu carru, numai óse de cani si de catiei, mai mistuite; cei'a ce aru dá de genditú déco canii, lesne de domesticitú si prasitori fiindu, nu faceau unu elementu de hrana aceloru ómeni primitivi. Nici unu osu de pasere domestica n'amu gasit ací.

Semintie calcináte amu gasit adunate intr'unu vasu mare spartu, *lintesiora* pe care o manunca ratiile selbatice pe balti si mocirile. Amu gasit *susamu*, de care ne spune Herodotu co se facea forte multu si crescea forte mare p'aici; amu gasit si forte pucinu mai iv; nici unu bobu anse, de grau, séu de alta sementia.

Amu mai spusu despre catatimea vaselor de differite forme, differite dimensiuni, spre differite intrebuintari, ce amu gasit in Vadast're si amu pututu sa le scotu intregi. Pe cele sparte, intre cari unele forte mari, pentru pastrare de

obiecte de hrana, ne avându nici unu semnă caracteristicu pe dinsele, n'amu gasită de trebuinția sa le reproducu, fiindu mai tôtă de pamentu grosu, reu facute si reu intarite.

Intr'unu vasu de $18\frac{1}{2}$ centimetri naltime si 47

Nicairi n'amu gasită linguri de pamentu decât la Vadastr'a; acâi amu gasită în differite forme si fôrte bine facute, de pamentu

No. 7.

No. 8

perimetru la gura, de pamentu negru, cu semne ce au fostu la focu, sunt scoici si meleci, cari, cu mare anevoaintia se potu desclerată dintr'ua pasta tare, si fôrte invederatu co aceste molusce se ferbeau impreuna pentru hran'a aceloru ómeni.(4)

tare, tôtă negre. Lingurile de pamentu indică lips'a totale de unu instrumentu, cu care sa se fi putut sapá in lemn.(5)

Mai caracteristice amu allesu 130 obiecte de pamentu, d'intre cele ce amu in collectiunea mea de la Vadastr'a, si pe cari le a desemnatu d. Trenk, reduse tôtă la *ua a treia parte* d'in dimensiunea loru, si apoi, asiá adunandu-le intr'ua singura plansia, le amu litografiat.

In care cathegoria aru puté intrá ollari'a Vadastrei si ollari'a Zimnicei, — care acésta d'in urma lesne s'aru alatură pe lunga ollari'a celta?

Sciinti'a n'a definitu pene acumu, in ceramica, ollari'a vechia séu preistorica, decât in ollaria vechia americana, scandinava, celtica, gallica, germanica, britannica si slavica. — Ollari'a dacica formá-va si ea in sciintia ua clase? Eu speru co dâ; pentru-co are caractere proprii ale ei, si pene sa nu intre, si dupo ce a intrat in ceramic'a daco-romana.

Regretu fôrte multu co nu potu sa dau totu d'ua-data silexurile cele mai perfecte, obiectele de pétra si de osu, scosé de mine de la Vadastr'a, spre a puté face tabloului mai completu. 'Mi rescriv déro sarcin'a sa dau, in altu numeru, petrari'a, si apoi, in altu numeru, si osari'a de la Vadastr'a.

Imi propunu sa mai facu ua sapatura si mai definitiva in acésta insula. Regretu co nu s'a pututu sa mergu cu sapaturile pe linii, in directiuni hotarite. N'amu pututu urmarí, decat unu semicercu de vetre séu de bordeie; pentru-co terrenulu n'a fostu egalu, si vatrele bordeielor nu vinu la nici ua suprafacia egale. Numai cenusi'a si carbunii potu indicá locurile bordeielor.

Déco asi luá differit'a ollaria ce amu adunat numai d'in marginea Siretului pene in Hatiegua, la Gradistea (Sarmisegetusa), adico d'in Barbosi pene la Gradistea, negrescut co aru face ua collectiune fôrte variata si eterogena, cu imprinte de differite

(4) N. 9. Vasu cenusiu. Naltimea: 18 cm; perimetru la gura: 47 cm. De preacelu vasu se pote intiellege multe; co au fostu intrebuintate pentru fertu la focu; in acestu vasu sunt asiediate scoici si meleci, spre a ferbe impreuna. Tôtă acestea facu ua compositia tare, in form'a petrelor de scoici. Se potu desface anse, nefindu legate decat printr'na pasta ca de cenusia.

(5) N. 8. Lingura de pamentu cenusiu, tare, cu cód'a ei din acelasi pamentu. Lungimea: 9 cm., perimetru: 10 cm.

genuri si graduri de cultura, incepndu de la cea mai *primitiva*, d'in *Vadastr'a*, pene la cea mai perfecta dáca, d'in Zimnica, si apoi pene la cea mai perfecta dáco-romana, d'in Severinu si Recic'a, unde abunda si ollari'a samica, ornatá cu figuri si obiecte in reliefuri si gravate. Pe la Barbosi si Sticlea intra mare elementu grecu, in forme mai allesu.

Asemenea lucrare anse s'aru face cu mare greutate; desemnurile aru costá forte multu. Si ca sa se iea numai prin fotografia, nu se intellege mai nimicu. De acei'a m'amu marginitu a insemná numai, fia-care piesa d'in collectiunea mea, de unde este si cumu 'mi a provenit.

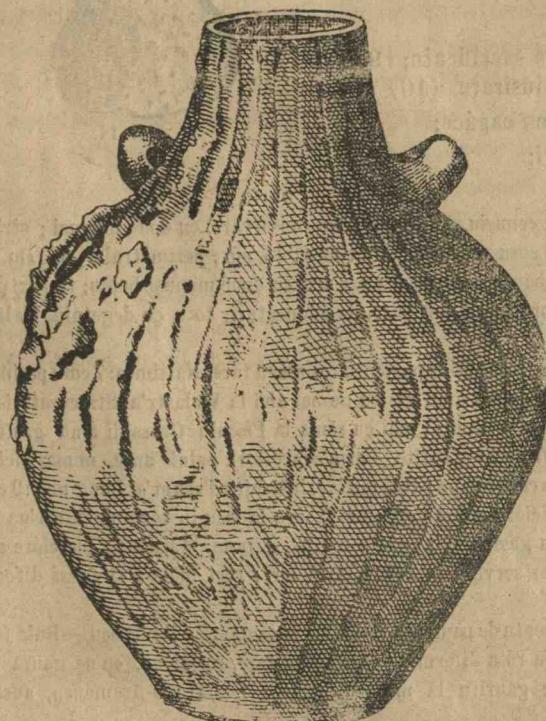
Amu vroitu, prin aceste doue plansie, cea cu No. 1137 d'in 74, si acést'a de astadi sa dau punctulu culminantu alu civilisatiunei dáce, prin ceramica, cumu si punctulu mai primitivu in ceramic'a preistorica a Daciei, care aru fi cea de la Calomfiresci (Cigani'a), d'in Teleormanu. — Caracteristic'a acestei ceramice sunt ornamentele, mai multu séu mai pucinu grosoláne in reliefuri, cari la Vadast'r'a sunt in aduncu; si nisce brane, incingendu vasele cu multa elegantia. Acolo este si unu incepstu de ollaria parlanta; vase in forme de animale, etc.

Ollari'a d'in pisculu Crasanii, mai in paralellu cu a Zimnicei in privinti'a artei, este in cea mai mare parte négra, mai inchisa decat a Zimnicei, formandu mai tóta ua ascutitura la mijloculu vasului. Pamentulu este mai subtire, si se simte rót'a ollariei in mare parte pe vasele mari cu buze fórte gróse si láte. Pe multe vase sunt si ornamente cu flori in reliefu. Cu tóte aceste, mai repetu si acumu, co ollari'a Zimnicei este mai inaintáta decatua a Piscului Crasanii, precum a Calomfiresciloru este mai inaintáta decatua a Vadastrei.

Pentru epocile petrei, pentru epocha bronzu, si pentru ceramic'a acestor epoci, asiu puté indicá amatoriloru mai multe Musee, incepndu de lau Pestei, care negresitu are unu si mai ma-

re interesu pen-
tru noi.

In Museele Scandinate se potu tiné mari comparatiuni cu obiectele ce se gasescu la noi, de pétra lustruita maialesu, si apoi de bronzu; déro Museul la care ar trebuí sa se atasiedie mai multu romanulu, ce aru voi sa studiaj epocele preistorice ale petrei si ale bronzului, cu

folosu mare pentru studiile acestoru epoce in Dacia, acolo unde comparatiunile pentru ceramic'a Daciei aru puté fi mai eficace, mai allesu pentru epoc'a ceramicei dace pure d'in timpii infioriti ai Daciei, cumu si pentru ceramic'a dacو-romana, nu este altu Museu mai avutu si mai propriu, decatul Museulu d'in Saint-Germain, fundat de Napoleonu III.

Amu tramis si eu specimene de ceramic'a dacica la acestu Museu, si amu si primitu de-acolo specimene de ceramic'a gallica. Plausia cu ceramic'a Zimnicei a fostu multu cercetata de savantii de la acestu Museu.

In generalu obiectele töte, de lutu d'in Vadastr'a, se potu imparts astu-felu :

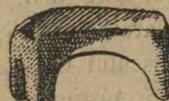
- a) Vase mari spre conservare de elemente de hrana si spre tinutu apa—*hydrie*;(6)
- b) Vase de fertu la focu;
- c) Linguri; (7)
- d) Vase mici de aternatu, spre luminare;
- e) Cupe de beutu; (8)
- f) Tipsii,strachini séu patelle;
- g) Vase apode (fora picioru);
- h) Instrumente de tiesutu;
- i) Instrumente de lustruitu séu sclivisitu;
- l) Streculatori; (8)
- m) Idoli;
- n) Mesciöre de sacrificatu; (9)
- o) Obiecte de insiratut; (10)
- p) Vase mici cu capáce;
- r) Capáce mari;

No. 10.

No. 11.

No. 12.

(6) N. 9. Borcau cenusiu, ovoidu, pentru conservare, cu doue manusi ; strimtu la gura, cu vergi trase cu degetulu de susu pene josu. Naltimea: 45 cm.; perimetru : 76 cm.

(7) N. 10. Vasu de beutu, de pamantu roscatu, cu doue manusi-boldu; trasuri perpendicularare cu degetulu in pasta ; ua bordura pe sub buze, de aduncaturi, totu cu degetulu. Naltimea : 12 cm.; perimetru : 58 cm.

(8) N.11. Palnia-strecurator de pamantu rosiatecu tare. Naltimea: 7 cm ; perim. 27 cm. Asemene strecuatori, in forma de palnia amu gasitú numai aici la Vadastr'a. Streculatori-bardace si alte forme, amu gasitú in mai multe locuri ; mai cu séma la Pisculu Crasanii amu gasitú strecuatori de pamantu negru, forte frumosu gaurite. Form'a acestoru palnie anse, numai aici amu gasit'o.

(9) N. 12. Mesciöra cenusia pe patru picioare, lustruita d'asupr'a. Lungimea: 9 cm; latimea, 7 cm; naltimea : 6 cm. Unu picioru a fostu ruptu si facutu la locu in vechime d'intr'ua huma alba, forte tare, d'in care huma amu gasitú si ua lulea sparta, strimta. Asemenea mesciöre amu gasitú mai multe aici. Ele negrescut co serviau la ceva sacrificuri : coci idolasi si fetisi diformi amu gasitú forte multi in Vadastr'a.

(10) N.13. Instrumentu de pamantu rosiatecu tare, gauritul la mijlocu.—Bula forte mica, de pamantu, cenusiu gaurita.—Ua rota diforme, de pamantu tare, rosiatecu, cu ua gaura mare.—Rotitia de pamantu rosiatecu tare gauritul la mijlocu, pentru insiratut.—Asemenea, anse pamantulu galbuiu.

- s) Lulelle;
 t) Buzdugane;
 u) Cylindre;
 v) Bulle conice pentru
 prastei si suluri;
 z) Greutati de aduncitu in apa (la plasa?); (11)
 x) Alte obiecte cari nu se potu definí. (12)

No. 13.

No. 14.

(11) N. 14. Instrumentulu de pamentu rosiatecu gauritul. 12 cent.

(12) D'in numerósele desenuri (133 bucati) ce contine interesantea stampa a d-lui Bolliacu, amu
 allesu numai cate-va mai caracteristice, spre a dă ua idea despre ceramic'a aflata de d-sa la Vadas-
 tr'a. Recomandamu anse studiului acelei stampe in intregimea ei, chiaru si cu cele siése figuri de
 lulelle, invederatu cu multu mai moderne, pe cari Domnul Bolliacu s'a incapatinat a le infige,
 in risulu lumei, printre pretiiosele'i ollarii antice si preistorice [A. I. O.]

M.

C.

NOTE ASUPRA MONASTIREI SI CLADIRILORU D'IN BRANCOVENI.

A) EXTRASE D'IN «TABLOULUI ISTORICU ALU BISERICILORU D'IN JUDETIULU ROMANATI»,
 INTOCMITU LA ANNULU 1867, DE PRE FORMULARULU DATU DE

d-nu V. A. Urechia

5508

In *Tabloului istoricu* intocmitu d'in initiativ'a d-lui V. A. Urachia aflamu co la Brancoveni sunt trei biserici : un'a a satului, si duoe in monastirea Brancovenii.

1º. Cea d'in satu este cladita la annulu 7142 (1634) de Mattheiu-Basarabu Voevodu, si este restaurata de locuitorii; inscriptiunea ei suna asia :

«Cu vrerea lui Dumnedieu Tatalu, eu indemnarea Fiiului, s'au seversitu cu dacrulu Duhului sfantu acésta sfanta si dumnedieiasca biserică, in numele sfintei «Treimi si in numele lui Christosu, cu hramnulu Sfantului Niculae, zidindu-o d'in «temelia bunulu, credinciosulu si de Christosu iubitorulu Ionu Mattheiu Brancoveanu «Voevodu, nepotulu reposatului Constantinu Basarabu Voevodu celu bunu, impreuna «cu luminat'a si buna credincioasa soci'a domnii-sale, Dómn'a Elena d'in Feresci. «S'au inceputu a zidi la annulu de la Ad'mu 7142, si s'au seversitu la létulu 7143, «si alu duoilei titoru Jupanu Preda si Jupanés'a domnii-sale Pauna, nému de is- «pravnicu.» (1)

2º. Biseric'a principale d'in Monastire e cladita la 7140 (1632) de Mattheiu Basarabu; ea contine morminte si portretele murali, despre cari se va vorbi in urma.

3º. A duo'a biserica a Monastirei, servindu la cimitiriu, este d'in annulu 1700, zidita de Constantinu Brancovénu Voevodu si contine portretele fundatorului si familiei.

(1) Reproducemu aceste inscriptiuni, astu-felu cumu le gasim in relatiunile continute in *Tablou*, fara anse de a le garantá autenticitatea, nici mai cu séma exactitatea. (A. I. O.)

Inscriptiunea ce se află d'asupr'a usiei Monastirii Brancovenii, este cea urmatore :

«Intr'acestu locu, unde acumu e acestu sfantu locasius este facutu de mosiulu Mattheiu Basarabu Voevodu si a Predi Velu-Vorniculu facuta ua mica biserică, hrămulu pré curatei Maicii Domnului si Mantuitorului Christosu Adormirea; apoi dupo aceia Mattheiu-Voda domnindu, auzugravit'o la létulu de la zidirea lumii, 1690 (7140) «si asiá a fostu pene ce d'in orondial'a lui Dumnedieu au statutu Domnu totu lumi-natulu Ionu Constantinu Basarabu Voivodu, fiulu Papei Postelniculu, feciorulu «Predei Vorniculu, carele vediendu-o asiá mica, si maica-sa Stanca Cantacuzino «pristavindu-se dupo 44 anni ai veduviei sale si adducendu o lunga sociulu ei Papa «Postelniculu de au ingropat'o aice, s'au indemnatu si biserica ceia mica betrana «au ridicat si acést'a cumu se vede d'in temelia au zidit'o, facendu o si infrumuse-tiandu-o deplinu monastirea intru slav'a si marirea pré sfantu si veciniciu numele «lui Dumnedieu, spre pomána a totu betranu numele lui si spre buna pomenire a «bunelor sale fapte, incependum-o au lucratus intru alu unu-spre diecelea annu alu «Domniei sale, curgendu annulu de la Mantuirea lumii 1690 (?). Ispravnieu «lucrului puindu pe Radu Golescu velu-Comisu »

Pe zidulu Monastirii, in la-intrulu bisericei, sunt desemnate portretete fundatorilor seu ctitorilor.

Numele acelor'a cari sunt desemnati, tinendu biserica sunt :

Constantinu Brancovénu Basarabu Voevodu, cu fii sei :
Radu sinu Constantinu,
Stefanu sinu Constantinu,
Constantinu sinu Constantinu.

Maria Dómna, cu ficele sale :
Stanca,
Ilinca,
Ancutia,
Safata.

La ferestr'a despre média-di, sunt :

Preda Brancovénu, velu-Vornicu,
sinu Davidu Postelniculu.

Papa Postelniculu Brancovénu,
sinu Preda Vorniculu.

Socii'a ego Pauna.

Barbu, sinu ego :
Stanca Cantacuzino, socii'a ego.

La ferestr'a despre média-nóptie, sunt :

Davidu Postelniculu tatalu lui
Preda Vorniculu.
Danciu Vorniculu,
Socii'a ego Pauna.

Mattheiu-Voda Basarabu
si
Ilinca Dómna.

Inscriptiunea de pre mormentulu d'in sant'a monastire Brancovenii :

«Sub acesta marmora zace tierren'a si ósele Jupanesei Stanca Cantacuzino, fat'a «lui Jupanu Constantinu, d'in vechiulu si imperatesculu Radu (?) Cantacuzino «bivu-velu-Postelnicu, ale domnia-ei Ilinca, fetei betranului Io Sierbanu Basarabu

«Voevodu; Jupanesei lui Jupanu Papei Brancovénu, ego fecioru lui Jupanu Predei «Brancovénu, bivu-velu-Vornicu si mum'a blagocestivului d-lui Io Constantinu Ba- «sarabu Voevodu, carele cu mare blandetie, si cu multa milostenia, si cu nespuse «alte bunatati traindu si implendu verst'a ei de anni, d'in cari 44 veduva, saráca de «sociulu ei, au trecutu crestinesce si s'au seversitu la annulu 1699, februarie 1st, in- «tru alu unu-spre-diecilea annu alu Domniei fiului seu, mai susu numitu Io Con- «stantinu B. Basarabu Voevodu, carele cu mare cinsti si cu tóte crestinescile pome- «niri, aici la monastirea Brancovenii, unde si insasi la mortea ei au lasátu, adducen- «du-o lunga sociulu ei Papa Postelniculu si socrulu seu Preda Vorniculu o au ingro- «patu.»

A duo'a pisania (inscriptiune) de pre pétr'a négra, totu d'in acea monastire :

«Aici zacu ósele reposatului intru Duhulu Santu ale fericitului Jupanu Preda «velu-Vornicu Brancovénu si ale fiului seu Papei Postelniculu, caror'a li s'au intem- «platu perirea, anteiu Papei Postelniculu in dilele lui Constantinu Sierbanu, tatalu «lui Constantin Voda, pe vremea ce s'au ridicátu Dorobantii callarasi hotiesce a- «supr'a Domnului seu si a némului boierescu, atunci au uccisu pe Papa Postelniculu, «fiindu létu de la zidirea lumii 7163; ér' pre tatalu seu Preda Vorniculu l'au uccisul «Mihné-Voda celu reu, in casele domnesci in Tergoviste, nefindu vinovatu nimicu, «si s'au pusu acésta pétra de dumnia-ei Jupanés'a Stanca Cantacuzino, care au fostu «Jupanés'a Papei Postelniculu, fiindu lun'a lui iunie 8, éro léту 7176.» (1666)

Pomelniculu Monastirei se gasesce regulatu numai d'in dilele egumenului Ioanichie, annulu 1843; elu cuprinde numele tutuloru ctitoriloru, incependum cu alu lui Io Constantin Basarabu Brancovénu Voevodu.

In acestu pomelnicu se afla numele tutuloru acelor'a cari au inzestratutu monastirea cu mosii si sclavi, trecutu fiindu la numele fia-carui'a obiectele cu cari a inzestrat'o.

Obiecte de valore la monastirea Brancovenii sunt :

Unu potiru de argintu suflatu cu auru si lucratu in smaltu, scrisu pe dinsulu in littere slavone numele daruitoriloru «Mattheiu Basarabu Voevodu si socii'asa Elena Dómn'a.»

Unu discu alu potirului, de argintu poleitu cu auru; asemene si ua stea a potirului.

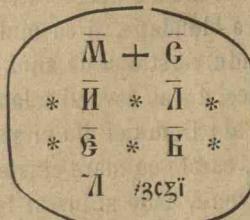
Ua candela de argintu cu patru ramure, totu de argintu.

Ua alta candela de argintu, suflatu cu auru, pura d'asupr'a mormentului fundatoriloru, avendu scrisa pe dins'a : «Priimesce, Dómne, lumin'a acést'a de la corpulu(?) «robului teu P. Brancovénu. Létu 7182» (1674).

Ua alta candela de argintu curatu, aternáta la Crucificarea Domnului Christosu, facuta dánia de Preda Comisulu Toménu, la létu 7201 (1693).

Mai se afla anco alte cinci candelete de argintu, déro n'au scrisu nimicu pe dinsele.

Ua anaformitia de argintu, gravate pe dins'a acestea.

adico annulu 7217 (1709).

Lista de cartile ce se află în Monastirea din Brancoveni :

1. *Otoichulu* celu mare tiparit pentru anteia ora de cota episcopulu Romnicului Grigorie, la annulu de la ziarea lumii 7258 (1750); éro a duo'a ora, la annulu de la Chr. 1792, de cota Iosifu episc. Argesiului.
2. *Cazania*, tiparita in dilele D-lui I. Grigorie Ghica Voevodu, cu cheltuial'a episcop. Romnicului Clementu, la annulu de la zidirea lumii 7256 (1748).
3. *Triodu*, tiparit in dilele D-lui Alexandru Ipsilante, cu cheltuial'a episcop. Chesarie alu Romnicului, la annulu dela Chr. 1787.
- Altu *Triodu*, tiparit in Blaju, in dilele Imperatului Austriei Franciscu I, cu bine-cuventarea Vladicai d'in Fagarasiu, Ionu Bobb, la annulu de la Chr. 1813.
4. *Pendicostariu*, tiparit in dilele D-lui Io Alexandru Scarlatu Ghica Voevodu, cu cheltuial'a episcop. Romnicului Parthenie, la annulu de la Adamu 7275 (1667).
5. *Mineiu vechiu*, tiparit in dilele Imperatului Carlu VII, fiind directorulu tierrei Ardéului si Valachiei, Ex-cellentului sa grafu de Vales, cu cheltuial'a episcop. de Romnicu Clementu; annulu de la zidirea lumii 7245, éro de la Chr. 1737.
6. *Apostolu*, tiparit in dilele D-lui Io Constantiu Nicolae Voevodu, cu cheltuial'a episcop. Clementu alu Romnicului, annulu de la Chr. 1747.
7. *Evangelia*, tiparita in dilele D-lui Io Alexandru Ipsilantu Voevodu, cu cheltuial'a Mitropolitului Grigorie; la annulu de la Chr. 1775.
8. *Liturgia*, tiparita in a 4-a domnia a lui Constantiu Nicolae Voevodu, cu cheltuial'a episcop. Romnicului Clementu, la annulu de la facerea lumii 7254 (1746).
9. *Psaltire*, tiparita in dilele Imperatului Austriei Franciscu I, cu cheltuial'a Craiescului alu totu Ardéului..... la annulu de la Chr. 1809.
10. *Céslovu*, tiparit in dilele Imperatului Ferdinandu I, cu cheltuial'a episcop. Vasile Moga d'in Ardólu, la annulu 1835.

Se adauge :

Evangelia tiparita d'in elinesce, cu cheltuial'a Domnitorului Sierbanu Constantin Voevodu, adeveratulu nepotu alu pré bunului betranu Sierbanu Basarabu Voevodu, fiindu ispravnicu pré sfintitulu Mitropolitul Kyru Theodosie, la annulu 1682. [Acésta Evangelia s'a gasită la biserici a din commun'a *Parscovenii*].

Mineiu (adicó Flórea cuventului), scrisu pe ua parte slavonesce si pe ult'a romanesce, tiparit si asiediatu de pre celu grecescu, in dilele D-lui Io Constantiu B. Basarabu Voevodu, cu cheltuial'a lui Michailu Cantacuzino velu-Spataru, fiindu Mitropolitul Theodosie, la annulu de la Adamu 7213 (1705). [Acésta carte s'a gasită la biserici a din commun'a *Sioperliti'a*]

La Monastirea Brancovenii s'a gasită, afóra de cartile necesarri la ori-care biserică, ua *Evangelia*, scrisa in slavonesce si legata in argintu, avendu gravate pe ua parte *Invierea*, éro pe cea-l-alta *Crucificarea*, si de juru imprejur scrisu totu in slavonesce numele domnitorului, care se dice a fi Mattheiu Basarabu si soci'a sa Elena Dómna.

Ua alta *Evangelia*, imbracată in catifea verde si cu table de argintu, suflată cu auru, scrisa totu in limb'a slavona, si pre facie se gasesc scrisu létul de la Adamu 7144, éro de la Chr. 1636, fors a scí si numele donatorului.

Mai se află ua alta *Evangelia*, legata in catifea visină si cu table de argintu suflată in auru; in cele patru colțuri, gravati pe dinsele patru Evangelisti; éro la mijlocu, pe ua alta tabla, e gravată *Inaltarea*. Acésta *Evangelia* e scrisa in limb'a romană si facuta dánia de Io Constantiu B. Voevodu. La pagin'a a sieptea se gasesc scrisu

chiaru cu man'a sa, urmatorele : „Acésta st. Evangelia, infrumusetiandu-se pe d'in-afóra de pre cumu se vede, amu „inchinat'o santei monastirii Brancovenii, unde e hramul Adormirei Nascetórei de Dumnedieu, létu 169e Chr.^a In prefati'a acestei Evangelii se dice co este tradusa de pre cea grecésca si tiparita pentru antei'a órà in limb'a româna cu tota cheltuiala Domnului Tierei Romanesci Io Sierbanu C. Voievodu, la annulu de la Chr. 1682.

b). EXTRACTU D'IN CALLETORI'A LUI MACARIE, PATRIARCHULU ANTIOCHIEI, SCRIS'A ARABE-SCE DE SERVITORULU SEU ARCHIDIACONULU PAULU D'IN ALEPU.(1) PARTEA VIII.

SECTIUNEA X.

Noi plecáramu de la monastíre (Jiteianu d'in judetiu Dolj), dupo amédi, si ajunseramu cota sera la unu tergu, alu carui nume este Bratisseni (Bratoshâni), appartenendu boierului european (*frank*, dice textulu) Preda (Bradá), ruda a reposatului Mattheiu Voevodu, despre care amu vorbitu mai inapoi. Elu este celu d'anteiu d'intre boierii acestei tierri, prin mostenire de la strabuni, si mosiiele lui sunt nemarginite, de pre cumu vediuramu lamuritu peste catu-va timpu. Dupe amédi a dilei urmatore noi ajunseramu la unu tergu, alu carui nume este Brancovenii (Brancofâni), unde se afla si palatulu susu-numitului boieru; ací déro sunt case care au fostu ale reposatului Mattheiu Voivodu, a carui origine erá de ací. Noi merseramu asemeni si la ua monastíre d'in vecinatate, situata in mijlocul unei paduri si inchinata hramului Adormirei Maiciei Domnului, pe care ei o numescu Brancovenii, in asemuire cu tergulu. Si acésta este ua cladire a reposatului Mattheiu Voivodu. Noi serviramu indata liturgia intr'ins'a la serbatórea Schimbarei la Facie, si cu mare bucuria botezáramu acolo unu june ebreu. Acelu boieru este minunatu de avutu; si n'are sémenu nici in tiérr'a acésta, nici in alt'a. Se dice co are pe mosiiele sale doue-spre-dieci mii de epe fatatóre, si in fia-care d'in cele doue sute de sate ale lui se afla cate ua erghelia de cai. Elu posede trei-dieci de mii de capete de oui, d'in care se spune co cinci mii au muritu estimpu de epidemia; éro unu-spre-dieci mii i s'au faratu de hoti, cu siépte-dieci de ambare de grav, in timpulu resvratirei ce s'a facutu in ostire, la inceputulu domniei lui Constantin Voivodu. Elu are patru mii capete de boui, ua mija bivoli, patru mii porci, si trei sute de stupi cu roiuri de albine, d'in care fia-care roiu, in stupii occupati de albine, produce mai multu de

(1) Acésta forte interesante carte, d'in care d-lu B. P. Hasdeu a reprodusua romanesce ua parte in „Archiva Istorica a Romaniei“ tom. II. (1866) ne este cunoscuta prin traductiunea ei engleza, ce portă titlulu : „The Travels of Macarius, patriarch of Antioch; written by his attendant archideacon, Paul of Aleppo, in Arabian. Translated by F. C. Belfour. London. 2 vol. in 4°, 1836.“ Nicaieri, tiérr'a nostra, cumu erá prin mijlocul secolului alu XVIIe nu este descrisa cu mai multe amenunte. Acésta scriere aru meritá sa fià tradusa d'in nou, de pre originalu, de ua persónna care sa cunnósca totu de ua data limb'a si istoria Romaniei, coci lips'a acestor cunoscintie a indusu pe traducatorulu englesu in multe errori si confusiuni. De la Congresulu Orientalistilor, la care ieaparte estimpu collegulu nostru d-lu B. P. Hasdeu, speram co d-lui se va intórce cu dorint'a si putinti'a de a traduce, chiaru d'in textulu arabescu, portiunea anco nepublicata de d-sa romanesce. Pene atunci anse noi vomu offeri cititoriloru acestei modeste compilatiuni, traducerea de pre englezesc, a capitolelor unde autorulu povestesce calletori'a patriarchului Macarie in mai multe localitati d'in judetiu Romanati, pe la mijlocul secolului alu XVIIe.

unu fojieh de céra, si aprópe ua suta vedre (*fadreh*) de miere ; fia-care vadra costa
 unu leu; acestea le căuta si le exportédia neguтиatorii in Turcia. Pe fia-care annu
 acestu boieru tramatte cu servitorii sei ua mii de capete de boui la Stambulu ca
 sa 'i vendia acolo pe diece-mii de lei. Eluare ua mii cinci sute de robi Cigani (*Jen-
 kena*), si se dice co nimeni nu are atati'a ca dinsulu, socotindu si monastírea Cozia, care
 are si dins'a ua mii de Cigani. Ni se spuse co de la fia-care familia , elu priimesce
 siése denari, de serbatórea *Stn'lui* George, si ceva mai multu la serbatórea *Stn'lui* Dimi-
 trie, dreptu *characiu* séu capitatiiune; si co acésta summa se urca la trei-dieci de
 mii de denari. Precum este insusi boierulu, multi d'in Ciganii lui sunt artisti, fiindu
 fórte mesteri la lucrarea métálleloru pretiíose, ferului si altele. Venitulu seu pe
 annu, limpeditu de ori-ce cheltuieli, se dice co este de trei-dieci de mii de denari,
 si cu tóte acestea tráiu lui este fórte modestu, mai cu séma intru cei'a ce privesce
 més'a, cocci nici nu obicinuiesce a bé altu-ceva de catu apa curáta. Dero este fórte
 milosu contra calugeri si saráci si multu ii place a cladi bisericu si monastíri, pre-
 cumu si a contribui la intretinerea preotimei. Elu are ua suma de monastíri, d'in-
 tre cari unele le a cladit insusi, daruindu-le pe tóte fórte liberalu, cu boni , oui,
 cái, sate, mori si robi; altele le a mostenit de la strabuni, d'intre cari cea d'anteiu
 este monastirea *Bistrit'a* (Pistrina), vechiu asiediamentu alu loru; cele-l-alte sunt :
Monastirea dintr'unu lemn (Monoxylon) cu maici, monastírile *Arno't'a*, *Strehai'a*
 (Satrahaya), *Sadov'a*, *Gur'a Motrului* (Ghorumotro) cladita de dinsulu, si monastí-
 rea lui de la *Brancoveni*. De ua camu data elu cladesce ua monastíre in Ungaria,
 cocci craiulu (princiu Ardealului) ilu iubesce fórte si 'lu numesce tatalu lui; si se
 crede co elu are multe mosii in acea tiérra. Tóte monastírele cate a cladit reposa-
 tulu Mattheiu Voevodu, elu le a luatu in manele sale, fiindu, precum s'a disu, ruda
 si celu mai de aprópe alu Domnitorului; si acum'a elu le administrédia. Nimeni altu
 nu are a face cu calugerii de colo séu cu averile loru; numai elu are dreptu sa
 depuna pe egumenii loru, candu se abatu de la ale loru datorii, si sa puna pe altii in
 locu; nici ua-data Domnitorulu nu'i face cea mai mica impotrivire intru acestea.
 Spre a resume tóte intr'unu singuru cuventu, faptele lui bune sunt nenumerate,
 cladirile lui bogate si numeróse, si elu este unu crestinu fórte cuviosu, temendu-se
 de a-totu-puterea lui Dumnedieu. Noi ne obicinuismu a'lu vedé, desteptandu-se la
 timpulu rugaciuniloru de la mediulu-noptii, citindu fora incetare psalmii profetului
 Davidu si totu ce privesce serviciulu regulatul bisericiei, de la inceputu pene la
 cápetu; standu intr'unu coltiu alu bisericiei, fora de a se uitá nici in drépta nici in
 sting'a, si une ori d'in intemplare occupandu-se d'in tóta inim'a a aprinde séu a
 stinge candelete, si a face ori-ce altu serviciu in bisericu, pare c'aru fi fostu *υανδιλάφτης*, ba pót si mai cu rivna , de fórte ne mirámu de dinsulu. Fora induo-
 iala, Creatorulu, — fia'i numele binecuventatul! — a datu tóta acea avere acelui
 omu, cocci elu se serve cu dinsulu. Candu ne puneam la més'a de prandiu séu de
 cina, elu se totu sculà in picioare spre a ne servi, nu incetá de a beé si de a ne dá
 pahare; éro pe catu timpu inchinámu paharele in numele lui Dumnedieu, alu Dom-
 nului nostru Messia, alu pré-santei Treimi, alu Maicii Domnului si alu Santului

patronu alu dilei, apoi pentru biserica, pentru Sultanu, pentru Domnitoru, pentru Patriarchulu nostru si in sanetatea tutuloru șpetiloru, noi ne intariamu pene-ce diseramu : «Multiumita lui Dumnedieu co amu scapătu !» Dero anse, in acelasiu tim-pu boierulu pusese gendu ca sa ne impinga pe unii a be mai multu decatul cei-l-alti, fora ca acei'a sa scia; astu-felu in catu bendu in sanetatea nostra, a unui'a dupo a altui'a si mai cu séma in sanetatea acestui bietu scriitoru; apoi intrebandu-me si de numele copiiloru meu, Anania si Constantinu, elu beu si presentă fia carui'a cate unu paharu, si astu felu beu in sanetatea némului nostru intregu. Dupo acei'a, noi diseramu : «Multiumita lui Dumnedieu! co amu scapătu si acumu suntemu liberi!» Dero boierulu, sculandu-se in picioare, luà ua cupa si spuse : «Acést'a este in sanetatea servitoriloru Santiei-Sale Patriarchului, de la Scaunulu seu!» si bendu insusi, elu turnă vinu si pentru noi. Noi éro spuseramu : «Ei! acum'a facuramu si «ast'a!» dér' nici avuramu timpulu sa catam imprejurulu nostru, si elu puse man'a pe ua cupa, spuindu : «Acést'a este in sanetatea capiloru preotimei d'in eparchia «Antiochiei;—acést'a in sanetatea insisi a preotiloru ei;— acést'a in sanetatea dia-coniloru ei; — acést'a in sanetatea nobililoru ei; — acésta in sanetatea tutuloru «tierraniloru ei!» — si nimeni nu cuteză a se impotriví de a beé, coci toti ne amu fi rusinatu d'a nu priimí cup'a pe care ne o presentă cu insasi man'a lui; déro eramu cu totulu prapaditi de acésta beutura asiá de necumpatáta. Astu-felu este anse obiceiulu ospetarii la mesele loru si astu-felu dovedescu ei cea mai mare curtenia. Facuramu socotéla co la més'a boierului, amu beutu de la siepte-dieci pene la optu-dieci cupe de vinu.

Vineri, boierulu isi luà dioa buna de la noi ca sa mérga la départare de ua di; éro noi plecáramu si ajunseramu la ua monastire numita Hotaránii séu Hoteráni, cu hramulu Soborului Angeriloru. E occupata de calugeri greci si aterna de monastirea Dionysiului de la Santulu Munte. Cea mai mare parte d'in acestu drumu alu nostru se facù pe ua calle pardosita cu petre rotunde, care se dice co exista anco d'in timpurile candu ómenii se inchinau la idoli. Acést'a monastire e saráca si pucina. (1)

In tóte aceste monastiri si biserici, Diavolulu si tóta odrasl'a lui este zugravita intr'unu riu de focu, si numele loru sunt insemnáte alaturi. La monastirea Jiteianu l'amu vediutu infacisiatu ca unu ursu negru ce se terrá pe josu.

Acumu me intorcu la callelori'a nostra. — Parasindu monastirea Hotaránii ambláramu camu ua ora si ajunseramu la unu tergu ce appartineá marelui Stolnicu, numitu Farcasiu, unde elu, isi are unu palatu intinsu.

Sambeta diminéti'a, Comisulu celu departatul (?) ne invită ca sa visitam biserica cea noua de lemn pe care elu o cladise in vecinatate sub nume de monastire, inchinandu-o Santiloru Petre si Pavelu. Santii'a Sa stepanulu nostru o stropì cu a-

(1) Ací urmédia ua lista a monastírlor de la Santulu Munte, pe care traducatorulu (celu englez), a socotitua folosu de a o cuprinde.

iasma si ne inăpoiarámu; éro, dupo amédi, plecandu inainte, sosiramu la unu mare orasiu de tergu, *Caracalulu* (Caracol), in care este unu palatu mare, cladit u repositulu Mattheiu Voevodu, cu pucinu inainte de mortea sa, si incinsu cu imprejmuri de lemn, cuprindiendo o viia intinsa si ua biserica de pétra, pene la care este unu drumu deschis u de la case. In acést'a biserica ascultáramu serviciulu de séra si alu dioriloru; éro liturgia o ascultáramu intr'ua alta biserica de pétra cladita de marele Stolnicu. Dupu amédi noi ne porriram u inainte si séra ajunseramu intr'unu satuletui, unde amu dormitu. Tóta acésta calle merge in vecinatatea Dunarii si ca la trei séu patru ore departe de dins'a; deci, fiindu tiérra de margine, orasiele si satele sunt pucine. Cei mai multi d'in locuitorii acestoru judetie sunt d'in armia regulata Rosii (Rusi) adico Spahii, purtandu uniforme rosii si facendu stréja.

N.

LISTA DE CELE MAI VECI BISERICI D'IN COMMUNELE JUDETIULUI ROMANATI, EXTRASA D'IN „TABLOULU ISTORICU“ INTOCMITU SUB DIRECTIUNEA

Domnului V. A. Urechia. (*)

XVI Secolu.

Stirbeiul. (pl. Oltetiului). Biseric'a S-tei Paraschiva se dice a fi facuta la 1560 (Vedi not'a 60 de la pag. 29).

Calciu. (pl. Oltetiulu). Biseric'a S-tului Nicolae este cladita la 1579. (Vedi anex'a M).

Runcu. (pl. Oltului de susu). Biseric'a e cladita de Marele Banu Dobromiru la 1596.

Falcoiu. (pl. Ocolului). In privinti'a bisericei, cladita de Constantinu Mattheiu Falcoianu, si restaurata de Jieni, tabloulu da ua data induíosa, representata prin litterile ΛΛΛΛ (1331).

XVII Secolu.

Perscoveni. (pl. Oltului de susu). Biseric'a a fostu inceputa de unu Basarabu la 1600 si peste două-dieci de anni de la facerea ei s'a zugravitu de Stefanu Perscovénu velu Medelniceru. Pe paretii ei suntu portretele titoreloru Perscoveni, Preda Bran-covénu cu socii'a sa si Constantinu Racovicénu. Se afia acolo si ua Evangelia typarita cu ellinesce sub Sierbanu Voevodu Cantacuzenu; la létu 1682.

(*) Amu formátu acésta lista, allegendu d'in „Tabloulu istoricu“ numai acele biserici a caroru cladiere este anteriore secolului alu XIX, si urmandu intru tóte indicatiunile d'in disulu tablou, astu-felu incat nu certificamu aratarile lui, mai multu decat pe acele cuprinse in respunsurile investigatorilor satesci la *Cestionariulu* nostru archeologicu.—Am urmátu in clasificarea acestoru biserici ordinea chronologica.

Plesiou (pl. Oltului de susu). Biserica e zidita la 1615 de *Ilie Plesioianu*.

Curacalu (capital'a judeetiului). Dintre cele unu-sore-diece biserice ale acestui orașiu, distingemu, ca mai vechi, pe cele patru următoare, d'in alu XVII si alu XVIII secoli :

1). *S-ta Treime*, cladita la anul 7155 (1647) de *Pan Pasad* (?) *velu Capitanu* si restaurata de *Varlaamu Condicarulu*. Acolo se afla unu pomelnicu prefacutu la 1853, in care se pomenescu *Michaiu-Voda*, *Mattheiu-Voda*, *Radu-Voda* si *Stefana Monachia*.

2). *Intrarea in Biseric'a* se dice a fi fundata de *Mattheiu Basarabu*; alti betrani dicu co e fu data de candu cu Nemtii, in timpulu candu judetiele din Romania mica au fostu guvernate de Nemti. Pomelnicul e prefacutu.

3). *S-t. Ioanu*, cladita la 1768 de *Japanu Sierbanu* *Cojocarulu* d'in Craiova.

4). *S-t. Nicolae*, cladita la 1770 de *Michailu* protopopulu d'in satulu *Gostavetiuln* care isi are si portretulu pe paretii.

Cele-lalte biserici d'in Caracalu sunt cladite de la 1815 in cōcē.

Sioper'itia (pl. Oltului de susu). Un'a d'in cele trei biserici ale acestei commune e cladita la 1650 de *Ghina Bragandi*.

Amarescii de josu (pl. Baltii) Biseric'a *S tii Vo vodi* e cladita la 1657 de monachulu *Visarionu*; éro alt'a, in mahalaoa Simionescii, de locuitori, la 1675.

XVIII Secoln

Morunescii (pl. Oltetiului). Biserica cladita la 1705 de locuitori.

Islazulu (pl. Oltului de josu). idem, in mahalao'a Racoviti'a, la 1715.

Campenii (pl. Oltetiului). idem, la 1715.

Rubanescii de josu (pl. Oltetiului). idem, la 1740.

Balsiu (pl. Oltetiului). Biseric'a *St. Dumitru* a fostu inceputu d'in temelia la 7268 (1760) de *Protopopulu Radu Cazanescu*, carele a ridicat'o pens la ferestre, éro *Stefanu Trapezunda*, *velu Banu alu scaunului Craiovei* a finit'o de totu.

Criva (pl. Oltului de susu). Biserica cladita la 1762, de locuitori.

Colibasci (pl. Oltului de susu). idem, la 1762.

Dobricenii (pl. Oltetiului). Biseric'a *Cuviosei Parascheva* a fostu cladita la 1764, de ieromonachulu *Anastasie*, si prefacuta de *Tudosi Dinescu*.

Curtisior'a (pl. Oltetiului). Biserica cladita la 1765, de locuitori.

Gradinile (pl. Baltii). Idem, la 1765.

Vladil'a (pl. Ocolului). Idem, la 1765.

L'u (pl. Ocolului). Biseric'a *St. Nicolae*, cladita de locuitori, la 1765, si a *Maicei Domnului* totu de locuitori, la 1785.

Cioroiu (pl. Oltului de susu). Biseric'a cladita la 1783, de *Dimitrie Genescu* si *Popa Mattheiu*, cu portretele titorilor.

Préjb'a de padure (pl. Ocolului). Biserica cladita de locuitori, la 1783.

Comanc'a (pl. *Ocolului*). Se dice co biseric'a e facuta la 1786, de *Stancu Dorobantiulu* si de *Metode Monachulu*, avendu si portretele titoriloru.

Grecii (pl. *Oltului de susu*). Un'a d'in biserici e cladita la 1787, de *Clucerulu Nicolae Greceanu*.

Butoiu (pl. *Oltului do susu*). Biserica cladita la 1790, de *Marinu Mamularu*.

Ganés'a (pl. *Oltului de susu*). Biserica cladita la 1791 de *Elenca Vladaiyanu*.

Marotinuulu de josu (pl. *Baltii*). Biseric'a cladita la 1795, de *Stoica Boruzescu*.

Comarc'a (pl. *Ocolulni*). Biserica cladita la 1798, de locitorii.

O.

NOTE INEDITE CULLESE IN MONASTIREA CALUIULU D'IN JUDETIULU ROMANATI, LA 1861

de domnulu Alexandru Odobescu.

1. SITUATIUNE A.

Amu avutu occasiune in acesti duoi anni d'in urma (1860 si 1861) sa visitediu monastirile *Stanescii* si *Caluiulu*, pucinu departate un'a de alt'a si asediate amendoe pe razorulu judetielor Valcea si Romanatii, si amu deplansu, ca multi altii in urma'mi, starea de desolare in care calugerii greci, usurpatorii acestoru bogate locasiuri, au redusu stralucirea loru trecuta.

La distantia ca de duoe ore in josu de Dragasiani, si totu atat'a in susu de Slatina, pe cōst'a stinga a unei valcelle padurōse ce da in vallea Mamului, paralela cu luac'a destinsa a Oltului, este situata monastirea Stanesci, chiaru intr'unu micu amfiteatru de déluri, plinu de tōte partile cu ruinele unei vechi curti boieresci, ce se afla adi cuprinse in ogradele sateniloru d'in Stanesci. Perriulu Mamu curge alaturi, injghiabatu in ripe drepte de pamantu lutosu, adunci de duoe-dieci stanjeni si mai bine, pe cari le innéca si le coversiescu in cate-va ore numai, apele volburōse ale perriului, candu cade plouia pe délurile invecinate, sadite totu cu vii. Pe muchea délului de preste riu se vedu casele si biseric'a d'in Strajesci, zidite si locuite de celu d'in urma mostenitoru alu numelui Buzesciloru, reposatu si ingropatu acolo la 1833.

Monastirea Caluiulu d'in județiul Romanati se afla si ea invecinata cu unu vechiu camin alu Buzesciloru, adico cu satulu *Ciuturóia*, odinióra *Cepturóia*, pe care l'a mostenit u prin alliantia famili'a Stirbeiloru. Ea este pitita in vallea Caluietului care se scurge d'a drépt'a in Oltetiu; drumulu de la Slatin'a, dupo ce trece acestu riu la Corbeni, se stracóra prin paduri si strabate d'a lungulu totu satulu Obog'a, totu satulu Caluiulu, pene ce ajunge contra fundulu vai, unde e si monastirea ; celu de la Craiova apuca preste déluri si merge, totu suindu si scoborindu, pene la schitu; celu de la Stanesci, trece prin Ciuturóia, lasandu Morunglavulu la drépt'a.

Sub rapportulu constructiunei se dice co aceste duoe monastiri offeriau mai

multe asemuiri, fiindu, celu pucinu amenduoae bisericile, zidite de aceiasi mesteri germani; adi anse asemenarea nu se poate constata decat in gradulu de miseria si de ruinare a ambelor monastiri, d'in cari un'a (Stanescii) e napustita cu totulu de egumenii Zlatarenii, representantii Patriarchului d'in Alexandria; ero cea-l-alta (Caluiulu) astepata de multu anco, in ruine, ua recladire illusoria promisa de Epitropia Santului Mormentu d'in Ierusalimu. Cu tote acestea, veniturile acestoru duoe monastiri sunt destulu de insemnate; mosiiele loru, in numeru de mai multe diecimi, produc sume considerabile, ce se strecora pe totu annulu afara d'in tierra. Si cu tote acestea, titlurile, de pe temeiul caror'a calugerei greci au pusu man'a pe aceste monastiri, ori si catu de illegale, de false si de abusive sunt, n'au uitatu totusi a prescrie co «ori cine va fi dikiu acestei sante monastiri Stanescii ca sa cacute veniturile, mosiiele, satele si ciganii santei monastiri, sa n'aiba a luá d'in monastire nici «callu, nici bou, nici vaca, nici ouie, nici scule, nici ferecaturi d'in saut'a monastire «ca sa duca la marea Patriarsiia; numai sa stringa totu ce aru fi venitulu monastirei d'in dejm'a rumaniilor si d'in dajdei'a ciganilor si d'in vinariciu si d'intr'alt» «venituri; dupo acei'a ero sa cacute catu aru fi de treb'a si hran'a poslujnicilor si «slugile santei monastiri, precumul le au fostu obiceiulu loru; acei'a sa se stringa «deosebi ca sa le fia preste annu; ero ce va fi mai de prisositu, atuncé sa duca la «sant'a Patriarsiia, ca sa fia de treb'a si de pre dani'a si inchinaciunea aceloru reposati ctitori si a reposatului Radu Voevodu feitorulu Michnei-Voevodu». (Chrisovulu lui Constantin Brancovenu Voevodu, de la 8 Martie, annulu 7200 (1692)).

2. DESCRIEREA MONASTIREI.

Monastirea Caluiulu se compune adi de unu patratu de ziduri vechi. Turnulu seu clopolniti'a este in unghiulu despre nordu-vestu, cladire vechia, de reparaata pe d'in afara; este de forma patrata.

Chilile, cari erau despre appusu, s'au diramatu. Despre sudu s'au zidit uase nuoi cu duoe caturi si cu dependentie. Despre nordu sunt ero nisce dependentie.

Biserica e la mijloculu curtiei. Zidari'a ei e cu petra si cu caramida asiediata apparentu, formandu duoe breuri de unu aspectu placutu vederei (vedi alturat'a stamp'a VI). In urm'a cladirei primitive se vede a se mai fi adaugit in facie ua tinda boltita inchisa, precumul si arcade cu stelpi, de duoe laturi ale bisericei, ca la Stanesci; de reto acestea tote au fostu diramate pe la annulu 1856, astu-fel incatul au remasul afara si expuse la aeru mai multe d'in morminte etitorilor prenouitor ai bisericei, ale caror portrete au disparutu in acea diramare. Ussi'a acestei tinde disparute a fostu lucrata in marmore, cu cercu d'asupra si cu sculpturi ca cea de la Curtea de Argesiu; bucatile acestoru sculpturi stau aruncate intr'unu coltlu alu curtiei.

Turnulu bisericei este negresitu d'in epoca restaurarii, fiindu mai grosu decatul aru cere proportiunile bisericutiei vechi; la dinsulu se vede modulu de constructiune alu adaoselor, si nu alu edificiului primitivu.

Pardosela bisericei este de lespedi de petra; ero a tindei, de caramidi patrate,

Clopotele sunt duoe : celu mai mare a fostu spartu de cutremuru; éro pe la 1857, egumenulu grecu a tramsu de l'a prefacutu la Moscova.—Celu mai micu pórta urmatórea inscriptiune slavona :

Сън клопотъ сътвори жъпани радъл велики армаш... . въ дин михнѣ воеводъ въ лѣтъ 348.

adico :

Acestu clopotu e facutu de Jupanu Radulu marele Armasiu. . . . in dilele lui Mihne Voevodu, in annulu 7096. (1588).

Icónele imperatesci, cele impodobite cu nimburii (cercuri) de argintu, sunt facute de unu *Anthimu ieromonachulu*, care 'si da si titlulu de ctitoru, fora de a insemná annulu.

Duoë inscriptiuni se citescu pe dasupr'a usieloru celor duoe compartimente ale bisericei.

Cea d'anteiu se afla pe d'asupr'a usiei de pétra a advonului, pusa despre tind'a cea disparuta, si sculptata cu frumose littere vechi ca de siese centimetre de nalte. Et'o transcrisa pe slavonescă :

«† Изволениемъ отца и съ поспѣшениемъ сфтаго духа. Аминъ. се убо азъ
«рабъ владика тоеого іүсъса христъ.

«жъпан владъл бан съ братилемъ си жъпан дъмитръ пъркаль и балика спат.
«почиходомъ сю стъыи храм въ дин васараб

«вънвода и потомъ бывъхъ запостеніе лиого врѣмъ додгдехъ достиго и азъ раб
«тъи хъю. жъпан радъл вел армаш и съсъ мои

«братилемъ жъпан прѣда спат. и строе пост. анеци. жъпанъ владъл бана и съзъ
«жъпана радъл бив вел арм. михъ.

«видѣхъмъ сио стъе место како естъ неисправлено тѣмъ радъ ми съ потрудихъ.
«и подвигохъ сио

«стыи храм и украсиҳъмъ въ молтку стъго архіерарха штца нашего никвдима
«прилекенски

«и лию үтврѣдихъмъ и сотвориҳъмъ сио стъыи храм въ дни благочтияго и хъ
«любиваго іу михнѣ

«вънвода сны великаго и прѣдоброго іу алландръ вънводи. поми мца ап. к
«дни и съвржисъ мца. юн. и дни въ лѣтъ. зъсъ.»

Pe care o traducemus romanescă :

„Cu voi'a Tatalui si eu ajutorulu Spiritului săntu. Aminu, Eto déro eu robulu ste-
panului meu Iisusu Christosu, Jupanu Vladulu Banulu, cu fratii sei, Jupanu Dumitru
Purcalabulu si Balica Spathariulu, inceput'amu acestu santu locasiu in dilele lui Ba-
sarabu Voevodu, si dupo acei'a a fostu parasitu multa vreme, pene candu amu a-

„junsu si eu robulu lui Iisusu Christosu, Jupanu Radu marele Armasiu, si cu frati
„mei Jupanu Radu Spathariulu si Stroe Postelniculu, nepotii lui Jupanu Vladulu
„Banulu si fiii lui Jupanu Radulu, fostu mare Armasiu; vediut'amu noi acestu santu
„locu co e neispravitu, de acei'a noi amu ostenit' si amu ridicat' acestu santu hramu
„si l' amu impodobit' pentru rugaciunea santului Archierarchu Parintelui nostru
„Nicodimu alu Prilepului, si noi amu intarit' si amu seversit' acestu santu locasius
„in dilele pre' cuviosului si de Christosu iubitorului Iw Mihne Voevodu. S'a incep'tu
„in lun'a aprilie 20 dile si s'a seversit' la opt'a di a lunei iunie in annulu 7096.»
(1588).

A dou'a inscriptiune e scrisa romanesca cu littere cirilice negri pe d'as: pr'a usiei
ce da d'in advonu in chora, de partea cestei'a. O reproducem numai in littere la-
tine, exprimandu dorint'a ca tot'e interesantele inscriptiuni d'in acestu monumentu
sa fia transcrise si decalcate intocmai de pre originalu, ca' frumóse sp̄cimene a scrie-
rei epigrafice d'in secolii trecuti:

„+ Acésta sfanta si Dumnedieiasca biserica unde se praznuesce hramulu St. e-
„rarchu Nicolae, d'in temelia s'au incep'tu de Radu Banu si fratii sei Dumitru Pur-
„calabulu i Balica Spatharu in dilele lui Basarabu Voevodu; dupo acésta trecentu
„multa vreme s'au sculat' Radu Buzescu mare Spatharu si o au seversit' de zidit',
„infrumusetiandu o si cu zugrav'la si cu tot'e cele trebuinciose, precum si zidurile
„curtiei i case ce se vedu, le au facut' si de impreuna cu fratii dumnelui Preda mare
„Spatharu i Stroe marele Stolnicu o au inzestrat' cu mosii si cu robi i cu alte si ca
„pre ua feciora curata o au inchinat' Sfantului Mormentu alu Mantitorului nostru
„Iisusu Christosu, spre vecinica pomenire, in dilele lui Mihne Voevodu, la annulu
„de la Adamu 7102 «(1594). Pimenu Zugravu. — Ero acumu alu duoilea fiindu cu
„totulu inegrita si la tot'e boltele surpáta tencuial'a, precum si catapetésm'a, d'in
„nou s'au prefacut' si s'au prenoit' d'in incep'tu peu' insfersit' cu tot'a osordei si
„cheltuial'a cuviosului protosinghelu Kyru Tarasie egumenulu acestei sf. monastiri,
„in dilele Mariei Sale lu Alexandru Ghika Voevodu. 1834. Augustu 14. — Z'gravu
„Postelniculu Barbu Cosiovénulu.»

Cu deosebire interesanti mai sunt in acésta biserica portretele zugravite pe pareti
si lespedile mormentale de pre pardoséla.

In alaturatulu planu alu bisericei d'in Caluui (Stamp'a V) amu insemnátu cu cifre
latine intre parenthese, loculu fia carui portretu ce figuredia pe paréte, de pre ordi-
nea in care le insiramu ací, impreuna cu inscriptiunile ce le insociescu:

Intrandu in advonu si intorceandu-ne spre usi'a pe care amu intrátu, vedem la
man'a drépta pe:

(1) Жупан Преда, велики Спатару (Jupanu Preda marele Spatharu). — (Vedi
stamp'a III).

Ero la man'a stinga pe:

(5) Жупан Раду, велики Спатару (Jupanu Radu marele Spatharu). — (Vedi
stamp'a III).

Acesti duoi frati mai mari Buzesci tinu pe pa lmele loru, ridicáta d'asupr'a usie imaginea bisericei de la Caluiu.

La stang'a lui Jupanu Radu, sta fratele mai micu :

(2) Жупан Стroe Столникъ (Jupanu Stroe Stolnicu). — (Vedi stamp'a III).

Éro la sting'a lui Radu Spatarulu, se afla, socii'a lui :

(6) Жупаница Ана (Jupaniati'a Ana). — Aci anse, de pre tóte probabilitatea, s'au stersu duoe littere de la inceputulu numelui, care era *Stana*.

Pe paretele lateralu despre drépt'a, vine mai anteiu portretulu :

(3) Жупаница Преди Каталина (Jupaniti'a Predei, Catalina).

si d'incolo de feréstra :

(4) Жупаница Стroi Сима (Jupaniti'a Stroi, Sima). — (Vedi stamp'a IV).

Pe partea oppusa, adico in paretele lateralu d'in sting'a, vedemu ronduite portretele familiei lui Michaiu Voda Vitézulu; ele urmédia ordinea urmátoare, incependu de la zidulu ce desparte advonulu de chora :

(9) Господжа Iw Михайлъ Воевода Станка (Domn'a lui Io Michailu Voevodu, Stanc'a, avendu la drept'a ei, alaturi cu sine, unu copillu de sexu barbatescu, cu coróna pe capu, déro fora de inscriptiiane. — Acel'a e negresitu Petrascu Voda, fiul lui Michaiu Vitézulu. — (Vedi stamp'a IV).

D'incolo de feréstra, ua grupa de duoe persóne tinere reprezenta pe :

(7) Господда Флорика (Dómn'a Florica, fiica lui Michaiu Vitézulu, cu coróna pe capu) si sociul ei :

(8) Жупан Преда Постелникъ (Jupan Preda Postelniculu d'in Greci, disu *Floricoul*). (Vedi stamp'a VI).

Trecemu acumu in interiorulu chorei, si pe portiunile anguste de parete dreptene a nu se incepe rotunjitur'a chorei, gasímu, la drépt'a, pe :

(11) Иѡнъ Михайлъ Воеводъ
доброго Иѡна петъ
wt. Адама : згравъ
преновлено вл'кту
1833 = августа =

Portretulu
lui
Michailu
Vitézulu

с иль великаго и пре
тращико воевод вл'кту
пимеи згравахъ : —
wt. ржества хр'ста
Барбъ згравоф.

Acésta inscriptiune care este dispusa in duoe colóne, de láturile capului domitorului, se exlica astu-felu :

«Io Michailu Voevodu, fiului mare si prébunului Io Petrascu Voevodu, la anulu: «de la Adam : 7102 (1694). — Pimenu zugravu. — Prenouit in annulu de la nas- «cerea lui Christosu 1833, augustu. — Barbu zugravu.» — (Vedi Stamp'a I).

In fine, in facia lui Michaiu, la acelasiu locu, deo p e partea stinga a chorei se vede:

(12) Iwна Петръ Воеводъ
сън великаго
воеводъ. Не проливаєтъ
по правде и вѣде
естъ милостивъ

Portretul
lui Petru
Vodă Cer-
celu cuunu
plicu sigi-
latu în
mâna

и иреелагочвго Iw
Петрашко
кровь исповинию, но судитъ
милосердна како
гдѣ вѣк
надъ нами и нѣ есть надъ всѣми

Cei'a ce traducemu :

«Io Petru Voevodu, fiulu marelui si pré cuviosului Petrascu Voevodu. — Nu versati sangele suppusului, ci judecati pe dreptate si fiti ingaduitori ca Domnulu Dumnedieu. Fiindu milostivu cu noi, vei fi cu totii.» — (Vedi stamp'a II).

Pre parete d'in afóra alu advonului, adico celu carele dá in tind'a cea diramáta, erau urmatórele portrete, acumu stricate, pe care le a luatu inscrisul egumenulu Pavelu, ce erá mai nainte la acésta monastíre.

La drépt'a, privindu spre usia, erau :

Radu Buzescu Banu. — Maria, jupaniti'a lui. — Constantinu. — Alti duoi copii. — Florica.

De partea stinga, figurau : *Mattheiu Voda Basarabu cu Dóm'n'a lui.*

Sa trecemu acumu la unu altu subiectu, nu mai pucinu interesantu, adico la ptele mormentale ce sunt anco asternute in advonulu si in tind'a bisericei de la Caliu si ale caroru positiuni suntu insemnante pe planu prin cifre latine. — (Vedi stamp'a V).

Ronduindu-le de pre ordinea loru chronologica avemu mai anteiu, in unghiulu sudu-vesticu alu chorei, mormentulu :

I. de pétra ordinaria, inaltiatu cu 51 centimenti de la pardoséla; lungu de 1^m 75; latu de 0^m, 52, scrisu juru imprejur cu littere slavone de 0^m, 7 inaltime :

« + Гио камън сътвори ж8пан || рад8ул. вик вел. армаш и поставлени. на
«грок. сны его. ж8пан || строе. пост. вх дни благо || чистиков. и хсълюбиков.
«и в михнѣк воинод. вх лет. — зин. и меца вкг. кб.»

Adico :

«+Acésta pétra a facut'o Jupanu Radulu fostu mare Armasiu si a pus'o pe gró-p'a fiului seu Jupanu Stroe Postelniculu, in dilele pré cuviosului si de Christosu iubitorului Io Mihne Voevodu, in annulu 7098 (1589), lun'a octombrie 22.» — (Vedi stamp'a VII).

Alaturi cu acest'a, implendu unghiulu sudu-esticu alu chorei, este mormentulu : II. de pétra ordinaria inaltiatu cu 51 centimenti de la pardoséla; lungu de 1^m, 84;

latu de 0^m,66; avendu gravaté, la mijlocu, susu unu cercu si dedesub ua cruce stationale sub rescrucile carei'a sunt, de ua parte littere : IG. XG. si de alt'a НИКА. Jaru imprejuru, cu littere slavone, nalte de 9 centimetri, figurédia acésta inscriptiune :

« † СИЮ КАМЕН СЪТВОРИ ЖЫПАНЪ РАДУЛЪ || БНВѢ ВЕЛ АРМАШ ДА БУДЕТЬ НАД. «ГРОБЪ ЖЫПАНИЦЕ. ЕГО. СТАНКА ВЕЧНА ЕИ. ПАМЕТЬ. || ЯРИСТАВИСЕ ВЪ ДНИ. || БЛАГОЧИ- «СТИВАГО И ХРИСТОЛЮБИВАГУ И МИХНѢ ВОИВОДА. ВЪ ЛѢТО. ЗЧИ. МСЦА. ФЕВР. КЪ ДНИ.»

Adico :

« † Acésta pétra a facut'o Jupanu Radulu, fostu mare Armasiu ca sa fia pe gró-p'a Júpaniei sale Stanca. Vecinic'a ei pomenire. A reposatu in dilele pré cuviosului si de Christosu iubitorului Iw Mihné Voevodu, la annulu 7098 (1590), lun'a februarie. 27 dile.» — (Vedi stamp'a VII).

Totu in advonu, déro la unghiulu nordu-vesticu, este mormentulu :

III. de marmore alba, frumosu lucratu, inaltiatu de la pardoséla cu 40 centimetru, lungu de 1^m, 94 ; latu de 0^m, 71 ; pétra are 0^m, 14 grosime, éro litterile frumosu sapáte au 8 centimetri inaltime. Inscriptiunea este romanésca si dice :

« † Гэ се юіе къ ачъсту піатръ прѣк' гропа прѣдеі бѣзъескъ || ча8 фостъ ванъ маре || краївба ши ктиторъ съентен манастыри ши грѣк' болла8 болитъ || д' ани ши жымжтате ши сас прѣстъзвитъ || || л8на л8 дикевр'е || зъ зиile || || зиile бѣзълоуи думнъ крештиңъ радылъ веъвда, кърс8лъ аниларъ а фостъ зр (?)»

Séu spre mai multa inlesnire :

« † Sa se scia co acésta pétra pre gró-p'a Predei Buzescu, ce au fostu Banu Mare in Craiova si ctitoru sventui monastiri si grea bôla au bolitu 4 anni si jumetâte «si s'aui prestavitu in lun'a lui dechémvrie in 7 dile, in dilele bunului domnu cres- «tinu Radulu Voevodu; cursulu anniloru a fostu 71..» (1612). (1)

Trecendu acumu in tînd'a cea descoperita, acolo unde petrile sunt asia de tare expuse stricaciunei, mai gasim u alte patru, dispuse in modulu urmatoru :

Essindu d'in advonu in tînd'a, indata la man'a stinga, inteloimu mormentulu :

IV. de marmore, inaltiatu de la pamantu cu 48 centimetri; lungu de 1^m,76 ; latu de 0^m,71 ; grosimea lespedei, 17 centim. Litterile frumosu sapate, mai anteiu juru imprejuru, si apoi pe 20 ronduri interioare, ne dau urmatórea inscriptiune romanésca, curiosa sub tóte puncturile de vedere, ca faptu istoricu, ca stylu alu epocei (1610) ca orthografia, ca forme epigrafice si in fine ca intellesu moralu.

(1) D'in nenorocire amu ratacitu de ua camu data decalcarea ce amu facutu de pre acésta frumosa pétra mormentale, precum si de pre cea care urmédia (IV); de acei'a nu potu dâ acumu reproducerele loru, cari sunt de siguru cu multu mai interesante sub rapportulu luxului epigraficu, decatul cele patru pe care le-amu redusu in stampele VII si VIII.

Berde

Michaiu Voievodu Vifézulu.

Petru Voevodu Cereelu.

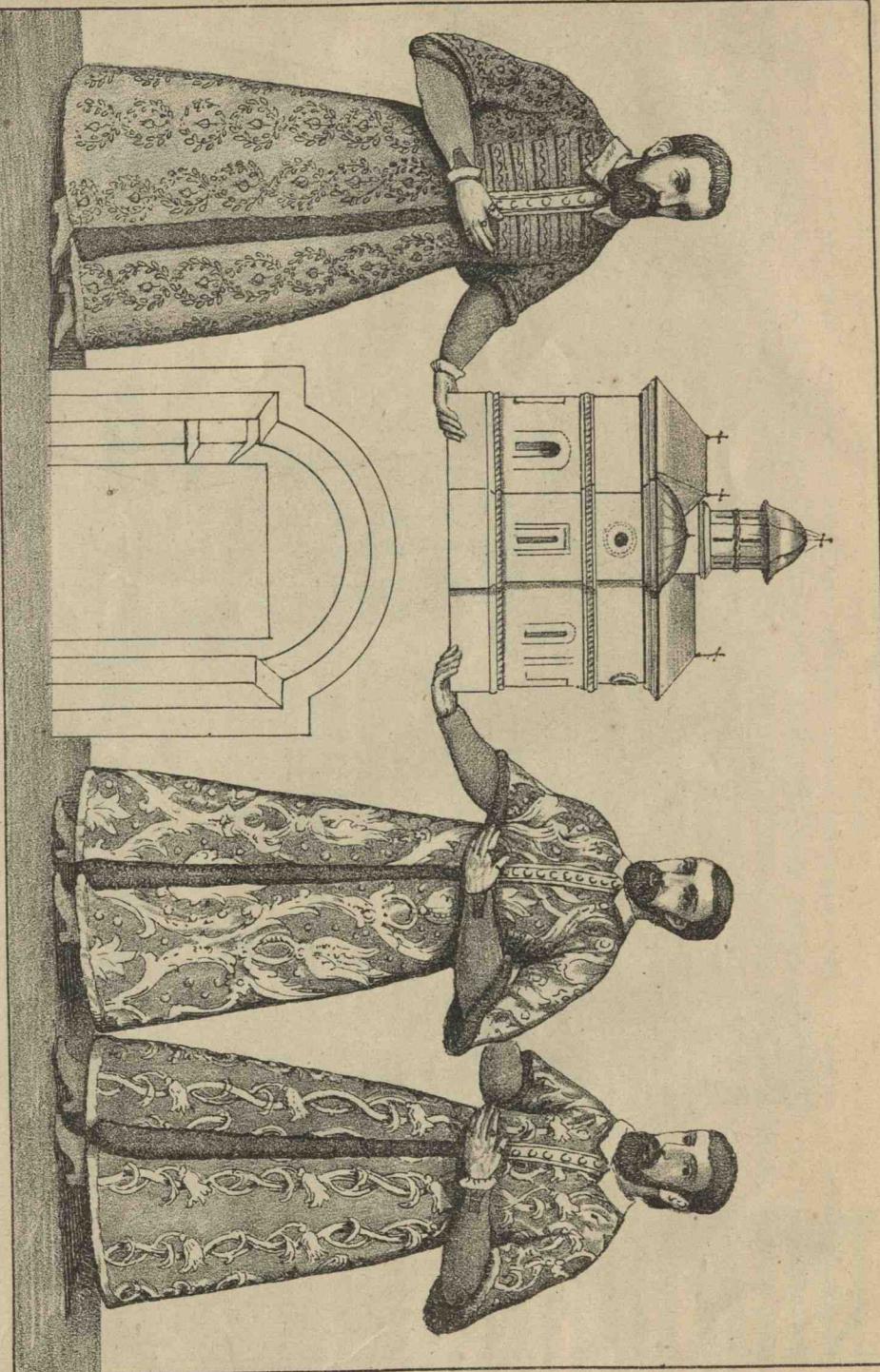

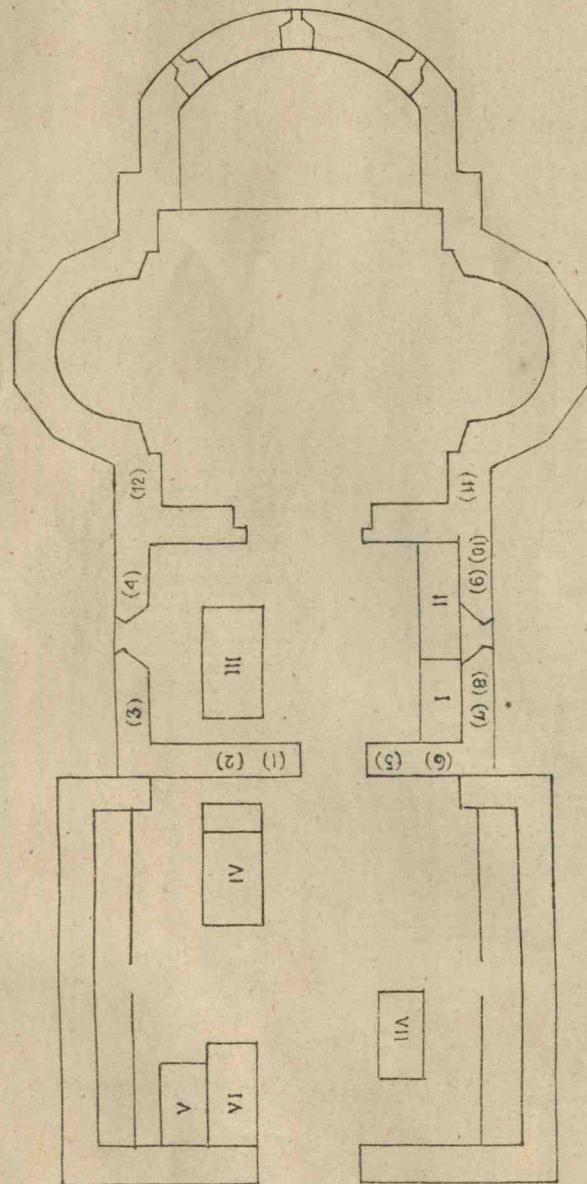
Familia lui Mihaiu Voda Vitézulu.

Sima Buzescu.

Monastirea Căluiul.

Tab. IV.

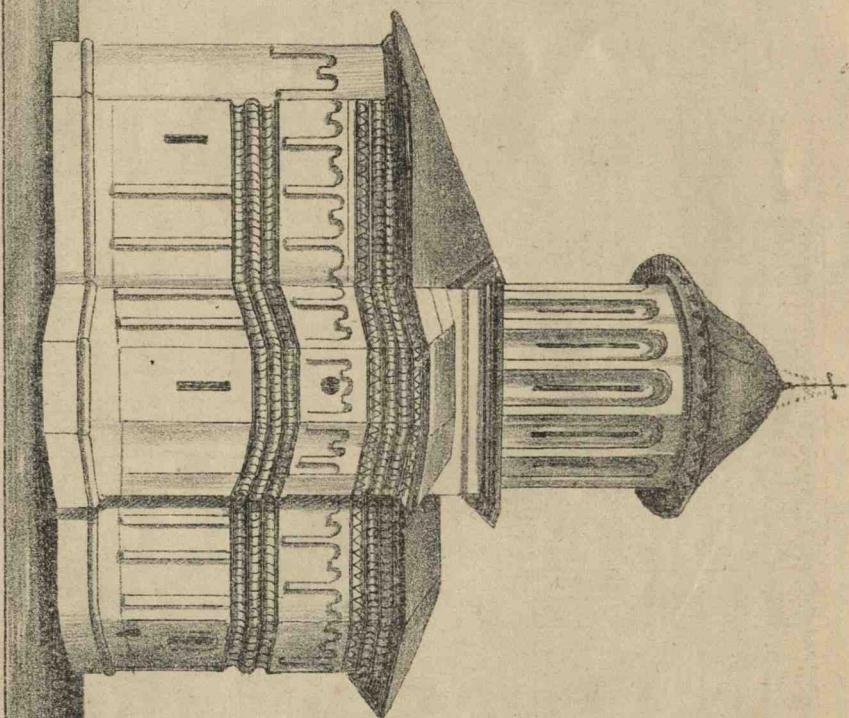

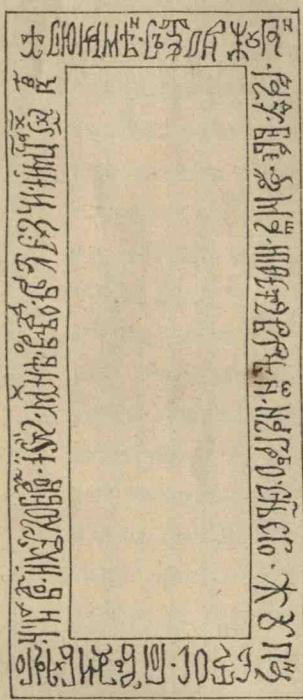
Planulu Bisericei.

Monastirea Caluifulu.

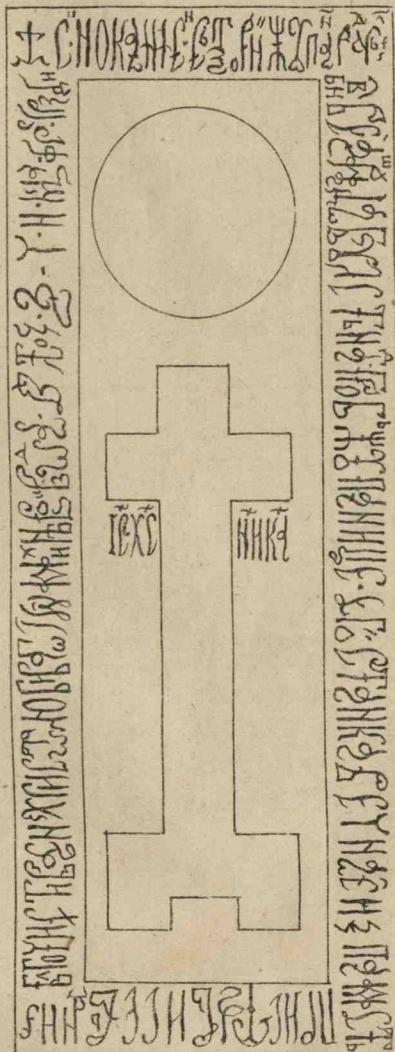
Tab. VI.

Vederea bisericiei.

Mormentu N° I.

Mormentu N° II.

Pefre mormentale: Sfroe Postelniculu si Stanca Buzescu.

Mormenfu N° V.

Mormenfu N° VI.

Petre mormențale ale lui Radu Banulu Buzescu.

« † Ачастж. піатрж. пре гроапа

«рад8л8и в8зеск8л. ча8 фостж. маре ключ'єр ктитор8л. сф'итеи. лжнустире : ши гр'є
боалж а8 болит жнтр8 динь.

«ши : Ө : салтжмхни : ши са8. пре'стравіт

«Л л8на л8 : генарін. зилем і Л зилеме б8н8л8и іш рад8л8 воевод. ват. зрні. кр8г
слиц8. З. кр8г л8н'є. вї. епакта. З.

5. « † к8в8нг де ачастж віацж. дешартж

«р8гатевери л8і д8мнезе8 Л зі

«ши л8н ноапте. четаш вери фи к8 ч'є ді Л ран

«тарж чине н8 фаче л8кр8 д8мнезескж

«лкип8е'шесе фок8л8и де в'екж

10. «чинеш са8рж минцеле л8и к8щетж

«к8м8ш үгода тр8п8л ши сж факж воіа

«нек8рат8л8и ши чине н8ш ва да ді

«Л ав'єрж л8і схрачилор ши кес'єречилор

«Л блвчием. ачела есте са8га драк8л8и

15. «сж н8 зиқж ниме кж е8 схнг домн са8

«влдкж. са8 воерин кж чинеш д8пре а8

«ла8и л8кр8 примива. ж8декатж кж

«аколо вом ста л8нлиг'є ж8дец8л8и голи

«к8м н8ск8т д8репт ача фрацилор

20. «н8 л8комиреци ханнелорж ши а8р8л8и

«че в.л фачеци кале ларгж ши к8ратж

«спре. черю к8 млстеніе к8м зиче л8н8ш

«д8мнезе8 8нде есте ав8циа воастрж

«аколо есте ши инима воастрж.»

Sa cercamu , spre inlesnire , a transcrie pe littere latine acestu lungu si pietosu epitafu :

« † Acésta pétra pre gróp'a Radului Buzesculu , ce au fostu mare Cluceriu , ctito-
«rulu sfintei monastíri si grea bóla a bolitu intr'unu annu si 9 septemani si s'aу
«prestavitu in lun'a lui ghенarie dile 10, in dilele bunului Io Radulu Voevodu; la
«anul 7118 (1610), ocolulu sôrelui 60, ocolululu lunei 12; epact'a 7. — Cuventu
„de acésta viétila desiérta; ruga-te-veri lui Dumnedieu in di si in nótpe, cetasiu veri
„fi cu cei de in raiu; éro cine nu face lucru dumnediescu, inc hipoesce-se focului de vécu;
«cine 'si sáturna mintile lui cugeta cumu 'si ugoda (*multumésca*) trupulu si sa fáca
«voi'a necuratuloi si cine nu'si va dâ d'in avereia lui saráciloru si beséricelor, in bla-
«govecia (totu-d'a-un'a), acel'a este slug'a dracului. Sa nu dica nime co : eu sunt

«domnu séu vladica séu boiarinu, co cîte, dupre alu lui lucru primi-va judecata, co «acolo vomu stá d'inainté judetului goli cumu nascutu. Dereptu acea, fratiloru, ou «lacomireti hainelor si aurului, ce (ci) ve făceti calle lârga si curâta spre ceriu cu «milostenia, cumu dice insusi Dumnedieu : unde este avutii'a vóstra, acolo este si inim'a vóstra.»

Totu la drépta in tînda, déro aprópe de usi'a ei, mai sunt duoe petre funerarii a-laturâte; un'a mai departe de usia :

V. este de pétra ordinaria, ridicâta cu 32 centimetri de la pamentu; are lungime 1 m., 62; latime, 0 m., 69; litterile, de 7 centimetre, sunt lucrate prostu si ascutitu, atatu juru imprejuru, catu si pe patru ronduri in partea de susu a parallelogramului centralu. Inscriptiunea e in limb'a slavona :

« † прѣстасиѣ рабъ в'жїи жѹпани радѹль въ дни благочестиваго Iѡнъ || Ma-
с'тіе воевод басараба || въ лѣтъ. 1647. №зрне мсца. ман мчник прокопиъ || — † прѣста-
вили раба в'жїю давидъ || † жѹпаница марика || † и жѹпаница илина || † и жѹпа-
ница преда.»

Cei'a ce se traduce :

«† A reposatu robulu lui Dumnedieū Jupanu Radulu in dilele pré cuviosului Io
«Mattheiu Voevodu Basarabu, la annulu 7155 (1647), lun'a lui maiu , muceniculu
«Procopie. — † A reposatu robulu lui Dumnedieu Davidu. † Jupaniti'a Maric'a † si
«Jupaniti'a Ilina, † si Jupaniti'a Preda». — (Vedi stamp'a VIII).

Aceste patru personagii d'in urma pôte sa fi fostu copii ai jupanului Radu, morți de tineri, coci altu felu nu se pôte explică de ce numele loru : Davidu, Marica, Ilina si Preda, sunt adaugite pe acéstasi pétra mormentale.

Alaturi cu dins'a afiamu alt'a, care ne face a crede co acopere pe acelasi Jupanu Preda, stramutatu de la Strajesci la Caluiu, impreuna si cu primitiv'a lui pétra mormentale. Cea despre care vorbim :

VI. este de ua pétra ceva mai buna , déro totu locale; mormentulu e ridicâtu cu 43 centimetri de la pamentu; e lungu de 2 metri; latu de 0^m, 75; pétra e sparta in totu latulu camu la 50 centimetri d'in partea de josu. Inscriptiunea, in limba româna, circula juru imprejuru, apoi si pe siepte ronduri in centru, susu. Sub aceste ronduri e figurata o cruce staționale cu litterile: I. H. I. I. (Iisus Nazareneanul Tiarulu (regel-) Iudeiloru) si cu cate ua tresteia de fia-care parte. Litterile, camu sterse, au 9 centimetri inaltime :

« † Аничъ съ ѿдихнеческъ чесъ || ле ровълъ а8 дѣмнѣзъжъпанъ радѹль мадрелъ ванъ
«бѣзъскълъ ши дѣка а8 || ржпосатъ са8 дѣгропатъ ла сатълъ дѣмъ || нѣлънъ ла ст҃рѣжеци
«лъ зилелъ ла матею басаракъ воинъ ла лвна лвнъ юнъ, къ де зиле, кѣрсълъ || ани фо-
«стъзъ ѿри : || іаръ жѹпаника а8нъ а тръ || имесъ ла пхримтеле игнаті || е ши а8
«вѣстениитъ дѣчи а8 ве || нитъ а8 дѣгропатъ ши а8 а || а8 чесъ аничъ ла мѣнъ ||
«стирѣкъ мошвсъ : влѣтъ ѿрѣлъ.»

Care, transcris u pe littere latine ne da :

« † Aicé se odihnescu ósele robului lui Dumnedieu, Jupanu Radulu marele Banu Buzesculu, si deco au reposatu s'a ingropatu la satulu dumnélui la Strejesci in «dilele lui Mattheiu Basarabu Voevodu, in lun'a lui junie, 20 de dile, cursulu anniloru fost'au 7156 (1648); éro Jupanés'a lui a tramisu la parintele Ignatie si au os-tenit de ací au venit; au desgropatu si i'au adusu ósele aicé la monastírea mosiul «seu, in annulu 7161» (1653). — (Vedi stamp'a VIII).

Ultimulu mormentu este in tinda, de partea stinga, candu essi d'in advonu, déro mai multu aprópe de usi'a d'in a-fóra.

VII. Este de pétra ordinaria, ridicat u de la pamentu cu 36 centimetri; lungime are 1 m,75; latime, 0 m,78. Juru imprejur u este unu ornamentu sculptat u de frundie cu largi ramificatiuni, de pre stilulu usitat u in alu XVIII secolu. Unu capu de angeru aripatu sta d'asupr'a inscriptiunei romanesci, care se insira pe dicece ronduri fora de a ajunge pene in josulu petrei. Acésta inscriptiune dice :

« † Αινής επιτάχτη || πατρώ ωδησεκ || σει ωασε ρχό || σατσλη ρεβλη : || Δαμνηζες χαπαν κο || σταντιν βεζεσκλ || ϕη σα8 πριστάβιτ || η ληνα ληνι μαρ η || ει γηλε. λα λέτη σε || σμα.»

séu :

« † Aicé sub acésta pétra odihnescu-se ósele reposatului robu lui Dumnedieu Jupanu Constantinu Buzesculu, si s'a pristavitu in lun'a lui martie in 12 dile, la an-nulu 7241» (1733).

Ne vomu occupá acumu si de *Pomelnicele* cari se afla la Caluin. Ele sunt in numru de dueo : unulu ín forma de *triptycu* séu *Troitia* de lemn, pórtă titlulu : «.Διηπετσλ κ8 Δαμνηζες αλ πομελικλα8ι κτιτοριλορ σφίντει μηνικτιρι Κλα8ις διν «ε8δ. Ρωμαναцi, че са8 гжсіт веќи ши де чеи мон іг8мені ши алци ктіторі, 1825 «генар. пре каре іа8 скос дін кондіка мошилор, ла лέт8л чел ввз8т.»

Numele sunt scrise in patru columne, pe plac'a cea d'in mijlocu :

1-a columnă contine Domnii tierii de la Sierbanu V.V. si amestecati, pene la Grigorie Ghica; 23 cu totulu

2-a columnă, ctitorii ce au zidit u monastirea si au danii :

„Preda, Radu, Stroe; — Caplea, Vladu, Stoia; — Mara, Kera, Marica; — Ilinca, Barbu, Constantiu; — Mattheiu, Toaderu, Voica; — Ioanu Monachulu, Radu, Catilina; — Danilu Monachu, Romanu Monachu; — Rafailu Monachu, Negoiția; — Dragomiru, Radu, Badea; — Papa, Calota; — Catalina, Dumitru; — George, Preda, Dragomiru; — Ilinciu, Michaiu, Caplea; — Dumitru, Niculae; — Mattheiu, Leonti Monachu; — Craciunu, Mattheiu, Danciu; — Tudosie, Paraschiva; — Radu, Preda, Vasile; — 45. Aceste nume tóte ce s'a scrisu pene ací, negasindu-le scrise la nici unu pomelnicu ctitorescu vechin si adeveratii fiindu, 'i am pus la proscrimdeia a se pomeni in veči, in dilele mariei sale Io Grigorie Ghica Voevodu, mitr. Preofintia Sa Gregorie alu Ungrov, fiindu eu igumenu Kitriacu archimandritu Rafailu Caluiian. 1825. Ghen.“

3-a columnă : «Pomelniculu Dumniaei Stolnicesei Dumitranu Stirbóic'a, (38 nume). — Pomelniculu Dumnéloru boieriloru Buzesci si ctitoriloru :

„Mattheiu, Ancutia, Constantinus; — Magdalina Monachia; — Marica, Maria, Michaeli; — Ioanu, Maria, Niculae; — Chera cu totu némulu, Ioanu; — Stefanu ieromonachu cu totu némulu; — Stoia, Preda, Radu; — Caplea, Preda, Marica; — Chera, Constantinus 2-le; — Ilinca, Stana, Constantinus; — Niculae, Kiriacu, Iordache; — etc.

4-a columnă : «Pomelniculu lui Nicodimu monachulu Buzescu si Constantinus Buzescu. — Pomelniculu parintilor egumeni ce au stepanit de pe vreme :

„Ignatius ieromonachu, Onufrie ieromonachu, Nichifor, Gherasie, Mitrofanu, Dionisie, Anania, Anthimus, Varlaamu, Ignatius, Macarie, Vasilie, Romanu.

Pe ua a 5-a columnă laterale continua listă a egumenilor :

„Niculae, Ieremia, Ioanu, Ghelasie, Parthenie, Neofit, Paisie, Varlaamu, Leontie, Leontie, Simeon, Antonie, Stefan, Ghenadie, Iosafu, Arionu, Anthimus, Romanti, Mitrofanu, Iosif, Daniilu, Tarasie, Kyriacu, Pantaleimonu, Marinu, Ioanu, Damianu, George, Ionnă, Grigorie, Clementu, Romanu..“

Alu duoilea pomelnicu, facutu mai de curendu de Epitropia Santului Mormentu contine numele urmatore :

„Ctitori : Vladulu Banulu, Dumitru Purcalabu, Balica Spatarulu; frati Buzesci, Radu velu Cluceru Buzescu.
„Daniasi : Dragomiru, velu Bann ot Craiova. — Radu Armasiu, Preda Spatarulu, Stroe Postelniculu, frati Buzesci. — Craciun, blotorulu din Romnicu. — Radu Armasiu din Cepturóia — Nister, Barbu, Ioanu, Stan, Tomiru, de la Balsiu, frati Buzesci. — Radu Posteln., Dragomiru Spataru, Radu Posteln., de la Otetelisiu. — Dragomiru Spataru. — Maria Banés'a, fat'a lui Radu Cluceru. — Stana Banés'a. — Voica din Gavanesci; Rada, Catina, fetele ei. — Ioanu, Elena Banés'a lui Radu Buzescu. — Iudita fat'a lui Michai Comisulu, nepot'a Stolniciului Dumitru ot Filiasi. — Caplea, flic'a banului Tudose. — Mattheiu Postelniculu de la Cepturóia. — Dionisie Monachu, Daniilu Monachu. — Maria Banés'a, soci'a Barbului Banulu Milesu, — Leontie Monachu. — Luca, Stoica, Niculae, feciorii lui Avramu din Hurezu. — Caplea Buzésca. — Radu Postelniculu; Stanca soci'a sa; Nécsia, fat'a sa. — Parthenie, Romanu, Bafailu, calugeri. Simeonu preot, sinu pop'a Anghelu. — Mattheiu, Daniilu, Radu, Preda, Vasilie, frati, feciorii lui Vladutiu Zatrénulu capitanulu. — Niculae Buzescu; Maria soci'a sa, fat'a Predei Buzesci.“

Printre cartile de officiu bisericescu, se află Minee si alte carti in limb'a (grecesca, tôte d'in alu XVIIIe secolu, si numai ua Cazania slavona, manuscrisu in folio micu, cu littere unciale; déro foile de la inceputu si de la sfersitu lipsescu.

3. EXTRACTU D'IN «CALLETORI'A PATRIARCHULUI MACARIE ALU ANTIOCHIEI», PRIVITORU LA MONASTIRILE CALUIULU SI STANESCHI (CARTEA V. SECT. XI) (*) .

Duminica noi sosiramu la monastirea Jiteianu; pe urma trecuramu prin Craiova si ajunseramu la ua calle fórt'e aspra si prapasteiósă prin munti si vai si paduri, pe care o trecuramu cu multa anevoiointia pene inseratu; atunci sosiramu la ua monastire inchinata S-tului Nicolae, cu numele de Caluui, mare, frumósa si bine intarita. Constructiunea ei este ua lucrare a Nemtiloru séu Germani, si chiliile sale se intindu in jurulu cladirei, cu gallerii exteriori. Biserica e fórt'e frumusica, cu clopolniti'a ei, si totulu e intr'ua valle incinsa de muntii invecinati; astu-felu incatu e ta monastire ascunsa, si drumulu pene acolo e ascunsu; coci noi sosiramu la dins'a, fora de a o vedé cumu-va, pene ce intrarámu pe pórta ei. E ua monastire cu mare celebritate in acea tiéra.

D'in di de diminétia, in dioa serbarei Adormirei Maicei Domnului, noi facuramu intr'ins'a ua sfestania si priimiramu bine-cuventarea de la man'a drépta a S-tului

(*) A se vede, in privintia acestei Calletorii, cele arătăte la annex'a M. pag. 125 de mai susu.

Nicolae, care are tóte degetele intregi; si aceste degete,—catu de minunatu se va si paré,—sunt unele drepte, altele induoite in forma unei mani de episcopu candu da bine-cuventarea. Este ornáta cu auru si stimáta la unu pretiu ináltru. Primiramu a-semeni binecuventare de la ua bucáta d'in capulu lui S-tulu Ioanu Botezatorulu, pe care sunt prinse petre de ua mare valóre; acestea, impreuna cu bucatile de auru, formédia unu felu de sóre imprejur'u'i; priimiramu binecuventare si de la ua cruce compusa de unu-spre-diece smarágduri mari, pretiuindu celu mai micu ua suta si cinci-dieci de denari. Mater'a interióre e auru solidu. E ua lucrare germana. Dísele petre sunt asiediate de ambele parti, si crucea e pretiuita trei mii de denari. Noi n'amu vediutu pene acumu alt'a de potriv'a ei. Mai aveá acolo si unu *epitrachiliu* de tiesatura de firu, cusutu totu cu margaritáre si cu petre scumpe, valorandu celu pucinu ua mija de denari; coci persónele ce au cladit u si au inzestrat u acea monastíre, daruindu'i aceste averi si bunuri, erau mari boieri, cari domniau preste jumetáte tiérr'a Valachiei. Erau chiaru acei'a cari ridicáse pre vestitulu reposatulu Michailu Voivodu pe tronu, si apoi complotára in contr'a lui si pusera sa'l'u omóre (2).

Acésta monastíre, dorinti'a nostra erá d'a o 'uá si de a o inchiná Patriarchiei Antiochiei, precum sunt alte monastíri inchinate la alte patriarchii; déro nu gasiramu mai pe nimeni, afóra de egurrenulu si de pucini calugeri, care sa voiasca a intrá in acésta inviala. — (*Este aci vorba de Strejesci*).

Duminica, dupo liturgia, ne luáramu dioa buna de la dins'a si ajunseramu érosi la callea cea anevoiòsa; si érosi trecuramu riulu Oltetiulu si, dupo prandiu, ajunseramu la unu satu stepanitu de fondatorii acestei din urma minunate monastíri. Elu contine ua biserica de pétra, inchinata S-tului Procopie, in care a-duo'a-di noi serviramu liturgi'a.

Pe urma noi merseramu la ua alta monastíre, care este a acelorasi persóne, dedicata hramului Adormirei Maicii Domnului, si numita *Stanescii*, departáta calle de duoe ore, si situata intr'ua valle, in mijlocul unoru paduri intinse. Constructiunea ei sémena cu a monastirei Caluiulu; clopolniti'a mai allesu e cu totulu asemenáta cu a aceli'a; coci mesterii cari au cladit u'n'a d'in monastíri, au fostu intrebuintati si la cea-l-alta. Zelulu de a cladí monastíri intr'acésta tiérra e fórtate mare, si ei le dăruiesc cu minunate inzestrari de mosii, tiérrine, vii, gradini, mori, tierrani, cigani si altele. Fia care monastíre este loculu de inmormantare alu fondatorului seu; si de amenduoae láturile usiei de la biserica sunt zugravite portretele acelor'a ce au cladi't'o; adico boierulu insusi, fiii, tat'a si fratii lui, unulu in urm'a altui'a, de partea drépta candu intri; la sting'a sunt socii'a si ficele lui si sociile si ficele rüdelor lui. Numele loru sunt serise pe d'asupr'a capiteloru, si tóta ambitiunea loru e ea, in

(2) D'in tóte obiectele pretiiose care existau pe la mijlocul secolului alu XVII-le in monastírea Caluiului n'a mai remasu absolutu nimicu. Calugericii greci le voru fi instrainatu séu vendiendo-le in profitulu loru, séu stramutandu-le in lavrele loru.—In privint'a accusatiunei de tradáre in contr'a lui Michaiu, Vitézulu, ce se face aci fratilor Buzesci, acésta este ua traditiune, pe care ne au pastrat'o si alti scriitori, fora anse de a se adduce temeiuri istorice in sustinerea ei.

timpii viitorii, copiii copiiloru loru sa se uite la portretele loru si sa dica : «Acésta e portretul mosiului nóstru; acest'a alu bunicai nóstre si altele.»

Chipulu Mantuitorului nostru Iisusu este pe d'asupr'a usiei si cei ce sunt de amendoane láturile, sunt cu mănele intinse contra dinsulu si spuindu : «Priimesce de la noi, «o sante Christóse, acésta santa biserică, pe care amu zidit'o in glori'a numelui teu «si resplasesce-ne pentru a nóstra ostenéla cu ceresc'a ta imperatiia !»

In acea monastire e unu isvoru de apa curgetore; déro tota localitatea e acumu pusteita; coci titorii sei, pucinu dupo cladire, supusera stepanirea ei lui Niceforu patriarchulu Alexandriei; dupo a caroru móre nimeni nu o mai luà in séma. Noi se-versiramu ua pomenire pentru fondatorii monastírei si ne intorseramu la satu.

4. DOCUMENTE INEDITE ALE MONASTIREI CALUIULU, SERVINDU LA ELUCIDAREA ISTORICULUI FAMILIEI BUZESCIILORU.

D'in chrisóvele atingetore de monastírile Caluiulu si Stanesci, precum si in gener de famili'a Buzesciloru, s'au publicatu mai multe pene acumu, printre care rememoramu mai cu séma pe cele duoe urmatore :

1º Cartea lui Radu-Sierbanu Basarabu Voevodu din 23 noembre 7115 (1606) prin care intaresce mosii'a Varascii cu Balt'a Alba, Jupanesei Preda clucerésa, fiic'a lui Mihalcé Banulu si a Marulei Banés'a, si socii'a lui Jupanu Radu Clucerulu Buzescu, (publicata de d-lu Greg. Tocilescu, in «Column'a lui Traianu» d'in 1872. pag. 291.)

2º Testamentulu lui Radu Clucerulu Buzescu d'in 1 Septemb're 7118 (1609), prin care dispune de avereia sa ir. favórea monastíriloru Caluiului, Stanescii si Dobrusi'a, precum si a fiului seu Raču, a ficei sale Maria, si a nepotei sale de frate, Maria fiica lui Preda Banulu Buzescu. (publicatu asemeni de d-lu Greg. Tocilescu in «Foi'a Societatii Romanismulu» Bucuresci, 1870 pag. 516).

Pe lunga aceste interesante documente, voim se adangemu ací cate-va chrisóve, culiese mai cu séma d'in co idic'a documentelor monastírei Caluiulu, care voru inverderá si mai bine importart'i a acestei illustre familii si rolulu ei in societatea româna, in decursulu secoleloru alu XVI, XVII si alu XVIII¹⁶.

Reproducemu documentele in vechi traductiuni romanesce, atunci candu ele sunt scrise slavonesce :

No. 1.

Chrisovulu lui Basarabu Voevodu, de la annulu 1517, datu de ctitori la monastirea Caluiulu, pentru mosiua vetrei lui.

Cu mil'a lui Dumnedieu eu Basarabu Voevodu si Domnu a tota Tierr'a Romanesca, feciorulu bunului Basarabu Voevodu. Dát'amu Domni'a mea acésta porunca a Domniei mele, cinstitu dregetorului Domniei mele, mai virtosu alu casei Domnei mele, Jupanu Radulu Banu, si cu frate-seu Jupanu Dumitru Purcalábulu, si Jupanu Balica Spatháriulu si fecioriloru loru, ca sa le fia loru in Caluiulu de

susu ori cata va fi partea Albului, feciorulu Raduletiului, pentru co au fostu aceste mai susu dise mosii ale Albului, betrane si drepte mosii de mostenire. Deci a venit u Albulu dinainte Domniei mele de au dátu si au inchinat u ale lui mosii ce s'au disu mai susu cu totulu, *Jupanului Vladu Banulu* si fratilor lui; dreptu acei'a si Domni'a mea amu siediatu pre ei cu cartea Domniei mele; éro dupo acei'a, a venit u Albulu dinaintea Domniei mele de au piritu si au disu contra Domni'a mea cumu co au datu si au inchinat parte d'in Caluiulu de susu, éro d'in Mihalesci n'au inchinat; éro Jupanu Vladulu Banulu, ei au scosu cartea Domniei mele, ce era asiediatu de candu au inchinat Albulu; asiá Domni'a mea amu cautátu carte, si in carte asiá era inchinat si in Mihalesci si in Caluiulu de susu; deci acea carte nu o amu creditu si amu datu Albului 12 boieri ca sa jure cumu-co n'au inchinat d'in Mihalesci; éro n'au pututu sa adduca la sorocu si au remasu de lege. Dreptu acei'a amu dátu si domni'a mea Jupanului Vladulu Banulu si fratilor lui ca sa le fia loru mosiia ohavnica, si fecioriloru, si nepotiloru, si stranepotiloru, si de nimeni sa fia neclatitu preste dis'a Domniei mele; co éto si marturii amu pusu Domni'a mea: *Jupanu Albulu Banulu, Jupanu Cálota Vorniculu, i Harvatu Logofetu. i Dumitru Vistiieru, i Radu Spathariu, Draghici Paharnicu, Hamza Comisu, Jiteianu Stolnicu*; si amu scrisu eu *Valsanu Logofetu*, in Targoviste. Noembre 14, annulu 7025 (1517).

(*D'in Condic'a I. pag. 848*).

No. 2.

Chrisovulu lui Petrascu Voevodu, de la 1553, datu Ganii fostu Postelnicu, care elu a facutu dánia la monastíre.

Cu mil'a lui Dumned eu Io Petrascu Voevodu, si Domnu a tota Tiérr'a Romanésca, feciorulu marelui si pré-bunului Radu Voevodu. Dátamu Domni'a mea acésta porunca a Domniei mele, boiarului Domniei mele *Jupanului Gané fostu mare Postelnicu* si fecioriloru lui cati Dumnedieu ii va daruí ca sa fia lui satulu *Vianulu*, totu cu tóte hotarele cele betrane, pentru co acestu satu ce s'a scrisu mai susu *Vianulu*, elu a fostu betranu si de mostenire alu *Jupanesei Velicai* d'in *Siatói'a*, si pentru co candu au venit u Mircé Voevodu in Tiérr'a Romanésca, atunci aa miluitu pe *Gané Postelniculu* cù acestu satu ce s'a scrisu mai susu *Vianulu*, pentru slujb'a care 'i au slujit u prin tierri straine, cu versari de sange. Ero dupo acei'a, s'a gasit u unu Evreu uccis u pré acestu satu ce s'au scrisu mai susu *Vianulu*; deci au fostu venit u maic'a si socii'a Evreului de s'au apucatu de acestu satu ce s'au disu mai susu *Vianulu* si s'au fostu si piritu dinaintea Mircii Voevodu. Ero intr'acei'a, Domni'a lui au cautátu si au judecátu si au dátu satului *Vianulu* cumu co sa platésca sangele Evreului cu 40,000 de aspri si sa fia judici. Ero intr'acei'a *Gané Postelniculu*, ei nu s'au suferit u ca sa 'si spárga casele si curtile, ei au cadiutu inaintea Mircii Voevodu si s'au jaluitu cumu co n'are altu locu sa siédia, déco ii va scóte pre ei d'in satu; éro intru acei'a Mircea Voevodu, Domni'a-lui s'a milostivitu si au datu acele 40,000 de aspri

d'in man'a Domniei lui maicei si muierei Evreului, de i au platit u sangele lui si au miluitu pe Ganea Postelniculu cu acestu satu ce s'au disu mai susu Vianulu, ca sa fia Domniei lui pomána in veci, si au facutu si carte Domni'a lui cu mare blestemu, cumu dupo mergerea Domniei lui, pre cine va alleg: Domnulu Dumnedieu d'in feclorii Domniei lui séu d'in alte némuri sa fia Domnu Tierrei Românesci, si acestu Domnu sa se milostivéasca, sa inouiasca si sa intaréasca acésta carte a Domniei lui, ca sa aiba si ei pomána impreuna cu Domni'a lui in veci de vécu; éro cine va vré sa strice acésta mai susu scrisa pomána a Domniei mele, ér' acel'a sa fia procletu si a furisitu de 318 parinti de la Nichea, si de cei 12 apostoli, si sa aiba odihna cu Iuda si cu Arie d'impreuna in véci de vécu, si mitarii si fariseii care rimnesce spre Domnulu Dumnedieulu si mantuitorulu nostru Iisus Christosu. Ero dupo acei'a s'au intemplatu de i'au luatu Domnulu Dumnedieu si cinstitulu Imperatu Domni'a de o au dat'o Domniei mele si eu amu siediutu in seaunulu Domniei lui, in Targoviste; éro Jupanés'a Maria fat'a Jupanesei Velicai d'in Siatóia, deci au cadiutu inaintea Domniei mele si asiá pirá inaintea Domniei mele pe Ganea Postelniculu, ei au scosu cartea Mircii Voevodu cumu co au fostu platit u 40,000 in man'a Evreului; déro dupo acei'a Jupanés'a Maria, le piraiá cumu co este satulu asupritu de aceste 40,000 de aspri; ér' intr'acei'a Domni'a mea amu cautátu si amu cititú insumi Domni'a mea si cartea Mircii Voevodu si amu intiellesu d'in téte....(Documentele este intreruptu in Condic'a I. p. 849).

No. 3.

Chrisovulu lui Alexandru Voevodu, de la 1575, pentru mosia Crucea, dátă dánia monastirei Caluiulu.

Cu mil'a lui Dumnedieu eu Alexandru Voevodu si Domnu a tóta Tiérr'a Româ, nescă, feclorulu marelui si pré-bunului Mircei Voevodu, fiu alu lui Mihné Voevodu-Dát'am Domni'a mea acésta porunca a Domniei mele, *Radului Postelniculu* si frati-ne-seu *Predei* si lui *Stroie* si cu toti feclorii loru cati Dumnedieu le va daruí, pentru eo amu dátu loru satulu *Crucea*, totu cu totu hotárulu, care au fostu betrana si drépta mosia a loru de mostenire, anco d'in dilele reposátului Basarabu Voevodu, care ajungendu Vladul, Banu mare, tatalu (?) Radului Postelniculu, alu Predei si alu lui Stroie, in dilele reposatului Basarabu Voevodu, pentru drépta si eredincioasa slujb'a lui, si cu versare de sange; éro dupo acei'a candu au fostu Radulu Postelniculu, si Preda, si Stroie, pribegi; éro satulu Crucea s'au fostu judicitu; éro candu au fostu acumu in dilele Domniei mele, ca sa sté facie inaintea Domniei mele, si nu au statutu de facie d'inaintea Domniei mele, ci au fugit u de la s'aunulu Domniei mele, si au remasu de lege dinaintea Domniei mele, cumu co mai multu amestecu sa nu aiba cu satulu Crucea, ci sa fia judici, éro nu rumâni cumu au fostu mai d'inainte vreme; pentru acést'a amu dátu Domni'a mea Radului Postelniculu, si Predei-si lui Stroie ca sa fia loru ohavnica mosiia, loru si fecloriloru, si nepotiloru, si strane-potiloru loru, si de nimeni sa nu se clatésca preste dis'a Domniei mele. Eto si mar-

turii amu pusu Domni'a mea : *Jupanu Dragomiru fostu Banu, i Dobromiru fostu mare Vornicu, i Ivascu mare Vornicu, i Négoie mare Logofetu, i Stanu Spatharu, i Bratulu Com., Mitré Vistierulu, Badé Stolniculu, Gonze Paharnicu, Stoica mare Postelnicu.* S'au scrisu in Bucuresci. fevr. 12, annulu 7083 (1575). (*d'in Cond. pag. 863*).

No. 4.

Chrisovulu lui Alexandru Voevodu, d'in 1575, totu in privinti'a mosiei Crucea.

Cu mil'a lui Dumnedieu, eu Alexandru Voevodu si Domnu a tóta Tiérr'a Românesca, feciorulu marelui si pré-bunului Mircea Voevodu, fiu alu lui Mihnea Voevodu, Dát'amu Domni'a mea acésta porunca a Domniei mele, boierului Domniei mele *Radu* si impreuna cu fratii lui, anume *Preda* si *Stroie* si tutuloru, fecioriloru loru cati Dumnedieu le va daruí, pentru co amu datu loru satulu ce se chiama *Crucea*, totu cù totu hotárulu, care a fostu a loru betrana si drépta mosiia de la mosii lor; ero dupo acei'a candu a fostu Radulu Buzesculu in pribegia, in dilele reposatului Mircei Voevodu, ér' reposatulu Mircé Voevoduelu a miluitu pre *Nanu Paharniculu* cu acestu mai susu numitu satu Crucea. Deci Nanu Pahar. elu a vendutu jumetáte d'in satulu Crucea óre-caror'a rumâni d'in satulu Crucea, Oprea cu cét'a lui, si Musiatu si Daico, dreptu 10,000 de aspri, si au fostu facutu Nanu Paharn. acestoru rumâni mai susu numiti si cartea reposatului Petru Voevodu de cumparatóre. Ero dupo acést'a, candu au fostu acumu in dilele Domniei mele, Jupanu Radulu cu fratii lui ei au venit u inaintea Domniei mele, impreuna cu acesti mai susu numiti români, carí au cumparátu de la Nanu Paharn. satulu Crucea. Ero Radulu, si cu fratii lui Preda si Stroie, asiá s'au plansu si s'au cunoscetu inaintea Domniei mele cumu co satulu Crucea a loru mosiia a fostu dreptu de la mosi. Deci Domni'a mea amu căutátu si amu judecátu pe dreptate si pe lege cu toti cinstitii dregetorii Domniei mele, si amu vediutu insusi Domni'a mea cumu co acésta mai susu numita mosiia satulu Crucea au fostu a boierului Domniei mele Radulu si a fratiloru lui, Preda si Stroe, de mostenire si au remasu Oprea, Musiatu si Daico, cu tóta cét'a loru de lege si d' judecata inaintea Domniei mele, si amu spartu insumi Domni'a mea cartea reposatului Petrului Voevodu, care au fostu la ei de cumparatóre. Pentru acést'a amu datu Domni'a mea Radului si Predei si lui Stroie, ca sa fia loru satulu Crucea, mosiia de most-nire, loru si fecioriloru si nepotiloru si stranepotiloru loru, si de contra nimeni sa fia neclatitü preste dis'a Domniei mele. Eto si marturii amu pusu Domni'a mea : *Jupanu Ivascu mare Vorn., Négoie mare Log., i Stanu Spath.. i Mitré Vist., Bratulu Com., Badé Stol. i Gonze Pah.., i Stoica Post.* Scris'a *Stanu Log.* d'in judet. Ialomitia. Iulie 5 aunulu 7083 (1575). — (*d'in Condic. pag. 863 bis*).

No. 5.

*Inscrisulu Jupanesci Maria, d'in 1592, pentru vendiarea mosiei Vianulu cota
Radulu Armasiulu d'in Cepturóia.*

In numele Tatalui si alu Fiiului si alu Duhului Santu, Treime nedesparita. Aminu. Eto co amu scrisu eu *Jupanés'a Maria* si cu fiulu meu *Sierbanu Portarulu d'in Coiani*, acésta carte a vóstă a *Jupanului Radulu Armasiulu d'in Cepturóia*, precum sa se scia ce 'i amă vendutu noi unu satu anume *Vianulu*, dreptu 30,000 de aspri, de a nôstra buna voia si cu scirea tutuloru, ca sa 'i fia lui ohavnica si anco si maritori amu pusu *Calota d'in Gradiste*, *slojitorii (?)* si *Barce Log. d'in Bocsiani si Hranate Log. d'in Cepturóia Post.*, si *Chera Log. d'in Barbulesci*, si *Danu Log. de orasiu d'in Buzeu*, si *Petru Log. d'in Falcoiu*. Si amu scrisu eu *Draghici Log. d'in Oresci Noemv.* 24 dile, annulu 7101 (1592). — (d'in *Condic. pag. 860 bis*).

No. 6.

Chrisovulu lui Alexandru Voevodu d'in 1592, prin care intaresce dani'a satului Vianulu coter monastirea Caluiului.

Cu mil'a lui Dumnedieu Iw Alexandru Voevodu si Domnu a tót'a Tiérr'a Românesca, fectorulu marelui si pré bunului Bogdanu Voevodu. Dát'amu Domni'a mea acésta porunca a Domniei mele boierului Domniei mele *Jupanu Radulu Armasiulu de la Cepturóia*, d'impreuna cu fectorii lui cati Dumnedieu ii va dá, ca sa fia alu lui satulu *Vianulu*, tóta silistea d'in apa, d'in padure, d'in campu, peste totu hotárulu, pentru co l'au cumparátu boiarulu Domniei mele *Jupanu Radulu Armasiul*, acestu mai susu numitu satu *Vianulu*, de la *Jupanés'a Maria* si de la fectorulu ei *Sierbanu de la Coiani*, dreptu 30,000 aspri. Ero dupo acei'a boiarulu Domniei mele Radu Arm. elu a venit insusi inaintea Domniei mele de au datu acestu mai susu scrisu satu, santei si dumnedieescei monastiri de la Cepturóia, unde este hramulu santului archiereu si facetorulu de minuni Nicolae de la Mira-Lichiei, pentru vecinic'a pomelnire sa fia lui si fectorilor lui, anco si blestemu a lasáta boiarului Domniei mele ce s'au scrisu mai susu Radulu Arm. cine va remané in urm'a lui d'in rudeniile lui si va vré sa ispitesca sa iea acestu satu *Vianulu de la Sta monastire*, éro ei sa fia blesmati de 318 parinti de la Nichea, si sa aiba parte cu Iuda si cu Arie in veci ce va sa fia. Dreptu acei'a amu datu si Domni'a mea S^{tei} monastiri ca sa 'i fia satulu *Vianulu* ohavniciu si de nimeni nebantuitu de pre porunc'a Domniei mele. Eto co si maritori amu pusu Domni'a mea pe *Jupanu Iane mare Banu alu Craiovei*. si *Jup. Gherghe, Jup. Mitré fostu mare Vorn.*, i *Barbu mare Spath.*, si *Statache mare Vist.*, *Tudoru Com.*, i *Dima mare Stol.*, *Iane Pah.*, *Stanciulu Com.* Serisu *Chera Log. d'in orasiu*, amu scrisu in Bucuresci, dech. 1, annulu 7101 (1592). -- (d'in *Condic. pag. 860*).

No. 7.

Inscrisu alu Radului Banulu Buzesculu, d'in 1646, prin care iértă de rumânia pe satenii d'in Cerneti.

Adico cu *Jupanu Radulu Banulu Buzesculu*, fiulu reposatului *Jupanului Radulu Clucerulu*, si cu Jupanés'a mea *Ilinca Banésa*, si cu fiulu meu *Mattheiu*, scriému acestu alu nostru zapisu ca sa fia de mare creditia la man'a satului *Cernetiulu*, cumu sa se scia co 'mi au fostu rumâni de mosiia; éro candu au fostu acum'a, in dilele Domnului nostru Iw Mattheiu Basarabu Voevodu, si la vremea de petrecáni'a mea cea de apoi, eu n'amu milostivitu de 'i amu iertatu eu de a mea buna voia, fora de nici ua sila, si dreptu suffletulu parintiloru nostri si alu surorii-meа Maricai Banesei, si pentru suffletulu nostru si alu coconiloru nostri, ca sa ne fia pomana in véci. Dreptu acei'a 'i amu iertatu ca sa aiba ei buna pace de cota Jupanés'a mea *Ilinca Banésa* de rumânia, si de cota coconulu meu Mattheiu si de cota tóta rudení'a mea; anse iertát'amujumetáte de satu, catu este partea mea d'in Cerneti; éro cine se va inaltiá d'in sangele nostru si d'in rudení'a nostra, si se va ispití sa sparga acésta pomana a nostra, sa fia procletu si afurisitu de 318 parinti d'in Nichea, si sa locuiasca cu Iuda si cu Arie la unu locu; si candu amu facutu acésta pomana, fost'au si boierii anume: *ot Brancoveni Jupanu Preda mare Cluceru, ot Ceplurói'a Jupanu Preda Spatharu, nepotu-meu, ot Bratasieni Jupanu Ghinea Cluceru, ot Curtisióra Kirca Postelniciu, i Mattheiu Spatharu, ot Milcovu Ivanu Slugeru, ot Vulturesci Rádu Postelniciu, ot Balotesci Fiera Postelniciu, ot Targoviste Jupanu Ghinea coj. s Stoica neguciatoru;* anse ei de nu voru puté terpí (rabdá) de saraci'a, ci voru vré sa se vendia altui'a, ei sa nu fia volnici a se vinde pene nu voru intrebá pre sangele meu; si pentru mai mare creditia, pusu-mi amu pecetea mea mai josu, ca sa se crédia. Amu scrisu eu *Stanu Logof.* iul. 5, annulu 7156 (1666). (Subserisi) *Preda vel Cluceru Brancovenulu, martoru.—Kirca Postelniciu, martoru.—Ghinea Cluceru, martoru.—Ivanu Slugeru, martoru.—George. Coj.. martoru.—Stoica ot Targoviste.*

Omenii sa fia in pace de rumânia, éro mosiia sa o ti'a monastirea Tismana.

(subserisu). *Istrate Cretiulescu velu Logof.*

NB. Acestu inscrisu se afla intaritu printr'unu Chrisovu alu lui Mattheiu Voevodu Basarabu datu in Targoviste, la annulu 7156 (1646), iunie in 20; si apoi anco prin altulu alu lui Constantin Sierbanu Voevodu, d'in annulu 7164 (1656), maiu in 20.

No. 8.

Extracte d'in Chrisovulu lui Constantinu Voevodu, d'in 1656, datu Banesei Elena Buzésca si fiului ei Mattheiasiu Postelniculu.

D'in acelasiu annu 1656, iunie in 10; si de la acelasiu Domnu, Iw Constantinu Voevodu, fiulu reposatului Sierbanu Voevodu, exista si unu altu chrisovu datu familiei Buzescu, prin care i se constáta tota avereia in acelu timpu. Chrisovulu este multu pré intinsu ca sa'lui potu reproduce aici in traductiune româna; dero éro este

multu pré interesant pentru ca sa nu extragu celu pucinu d'intr'insulu cate-va felurite notitie, pline de importantia pentru istoria familiei Buzescilor si a starei sociale a tierii nôstre in acea epoca :

— Chrisovulu este accordat Jupanesei Elenei Banesei, care a fostu Jupanés'a Jupanului Radulu Banulu Buzesculu.

— Jumetate satulu Balacenii d'in judetiul Mehedinti, l'a tinutu Jupanés'a Elena cu fiu-seu Mattheiasiu Buzesculu; éro cea-l-alta jumetate era a Predei Spathariului d'in Cepeturóia.

— Jupanu Radu'lu Clucerulu Buzesculu a datu slistele Soculu, Partai'a, Cecordii d'in Mehedinti, la sant'a lui monastire d'in Caluiu. Totu acesta a daruitu Caluiului satulu Pleniti'a d'in Mehedinti.

— Jupanés'a Elena Banés'a, impreuna cu fiu-seu Mattheiasiu Postelniculu, au miluitu satulu Ghidiciculu d'in Mehedinti, la S-ta monast. la Caluiu, dupo mórtea lui Radulu Banulu Buzescu, candu au scosu Jupanés'a Elena Banés'a ósele lui Radulu Banulu si pruncilor lui, de la sant'a biserică d'in Strejesci si le au ingropata la sant'a monastire la Caluiu; pentru pomenirea loru; a mai datu la sant'a monastire si siése salasie de Cigani.

— Satulu Graniti'a d'in Mehedinti a fostu mostenire a Buzescilor de la mosi stramosi; apoi s'a intemplatu vreme de fuga si au fugit Buzescii in tierra ungrurésca princi mici, éro Jupanés'a Maria, maic'a loru, a remasu aici in tierra; apoi au fostu zalojitu acestu satu la Banulu Dobromiru, dreptu 1000 de aspri; apoi, dupo ce au venit Buzescii de preste manti aici in tierra, ei au cadiutu cu rugaciune la Banulu... cu fiuul seu Mattheiasiu Post. Buzescu, sinu Radulu Buzescu si Strejesci, nepotu alui Radu Clucerulu... Dobromiru... si au datu banii inapoi si au data satulu érosi la manele loru si le au facutu si curte domnescă Banulu Dobromiru la manele loru.

— Apoi au daruitu titorii la sant'a monastire Mamu, pentru pomenirea loru, satele Tihomirescii, Serbski, Hrenu'vulu, Belosci d'in Mehedinti.

— Radulu Clucerulu a avutu pira cu vecinii d'in satu d'in Pétr'a, judet. Mehedinti, dinainte lui Stefanu Voda.

— Satulu Predesci d'in Mehedinti a fostu alu reposatului Domnului Sierbanu Voevodu Basarabu, de mostenire, cu care apoi a miluitu Domn'ia sa pe Jupanu Radulu Clucerulu Buzescu, pentru drépta si credincioasa slujba ce au fostu slujitu pe Mari'a Sa, si cu versare de sange, inaintea Domniei sale, si pentru ce au fostu si mai d'in nainte vreme de mostenire.

— Radulu Clucerulu Buzescu a datu satulu Crucea d'in Doljiu la monastirea Caluiulu; asemenei si satele Nebun'a, Misin'a, Iieg'a, Rogojanii, Popescii. Totu acesta l'a datu si satulu Bajenic'a d'in Doljiu, candu au fostu ingropatu pe sora sa Jupanés'a Maria Banés'a.

— Buzescii au facutu schimbu cu calugeri de la monastirea Stanescii, dandu Buzescii satele Poian'a si Dimbov'a d'in Gorjui, éro calugeri au datu satulu Cernatescii si jumetate satu d'in Stanesci, sate pentru sate.

— Satele Stanescii, judet. Valcea, si altele au fostu de mostenire Jupanului Radu Clucerulu Buzesculu de la mosi si de la stramosi, d'iu dilele celor-l-alti betrani Domni de demultu, de la descallicarea tierrei si au ajunsu cu drépta si credincioasa slujba si cu versari de sange.

— Sate de cumpăratore : Satulu Curatescii Bratului d'in Pomotiste, judet. Ialomitia, ei au fostu toti knezi si cu mosiileloru anco d'in mai nainte vreme, d'in dilele celor-l-alti betrani Domnai. Apoi candu au fostu in dilele reposatului Michailu Voevodu, létu 7104 (1596), éro acesti de mai susu disi ómeni, de a loru buna voia si foră nici ua sila au venit la Radulu Clucerulu Buzesculu si s'au vendutu vecini, ci cu toti fiii loru si cu tóte partile loru de mosiia, pe bani gat'a, bani de argintu.

— Asemenei Faureii d'in Pomotiste, judet. Ialomitia, au fostu knezi si cu mosiileloru de mai nainte vreme; apoi candu au fostu in dilele reposatului Michailu Voevodu, létu 7102 (1594), ei vedindu atat'a nevoia si greutate pentru biruri si n'au avutu cu ce sa se placeasca de greutatile loru, ci au venit la Jupanu Radu Clucerulu Buzesculu, fiindu atunci velu Spatharu, ei de a loru buna voia si s'au vendutu vecini, ei cu fiii loru si cu tóte partile de mosiia d'in Faurei, pe bani gat'a, bani de argintu anse.... Apoi Jupanu Radu Clucerulu Buzesculu anco au adusogáta mai multu peste acestu pretiu tutulorui mai susu disii vecini, bani de argintu 6; face peste totu 95,987. Apoi déco au trecutu doi anni de la Domnii's reposatului Michailu Voevodu, éro Jupanu Radu Clucerulu Buzesculu au plutit pe satulu Faurei de biruri mari si de trei mari curamale turcesci de 58,000 de bani argintu si de 40 de boi; face-peste totu, bezu boi, aspri 153,907 si au amblatu atunci unu aspru de argintu 2 bani, si au tinutu satulu Faurei cu buna pace la toti Domnii, apoi candu au fostu in dilele reposatului Mattheiu Voda, dupo morteia lui Radu Banulu Buzesculu, déco au cumpăratu Sierbanu Vistierulu satulu Baraganulu de judet. Ialomitia, de la boierii ot Cocoresci, elu s'au sculatu si au luatuu uno codru de ogoru d'in mosiia Faureilor jumetate, la capulu Baraganului, cu ua carte a reposatului Basarabu Voevodu celu betranu, rasa de venatorii Baraganului, scrisa mosiia Faureilor cu viclesiugu in acesta carte, pene in Romniu, si au tinutu elu trei anni totu cu viclesiungu, si au luatuu dejina si totu venitul d'in acestu hotaru, foră nici ua tréba. — Apoi s'a judecatu dinaintea lui Mattheiu Voda, Jupanés'a Elena si fiuul seu Mattheiasiu Posteln. cu Nega Vistierés'a lui Sierbanu Vistieriu si a remasu dins'a de lege.

— Dirapanalii d'in Ialomitia asemenei au fostu Knezi si s'au vendutu la 7104 (1596) lui Radu Clucerulu Buzesculu

— Actu de infratiere intre Radu Clucerulu Buzesculu cu Oprea Cuciocu, la satulu Statiorele d'in Gorjui, pentru care Radu Clucerulu a daruitu pe Oprea Cuciocu cu bune haine si cu bani.

— Satulu Cioroiulu d'in Doljiu l'a cumpăratu in parti Radu Clucerulu Buzesculu si l'a daruitu monastirei Caluiulu, ero in dilele lui Mattheiu Voevodu, s'au sculatu vecinii cu ua carte mincinósa de la Petru Voeyodu fiuul lui

Mircea Voievodu, dicindu co sunt knezi si s'au judecatu in divanu cu Iónu Egumenulu de la Caluiu si cu *Radu Banulu Buzescu*, titorul monastirei, si dupo ce au juratul ei strimbu si foră dreptate, s'a adeveritul cu 24 boiari precum acel vecin i au apucat legatur'a lui Michaiu-Voda pe mosii'a Cioroiulu a santei monastiri, ero nu la patrile loru, ca se scape de vecinia.

— Elena Banés'a era fat'a lui *Papa* fostu mare Logofetu care i a datu de zestre satulu *Comisianii* d'in Teleormanu.

— Maria Banés'a era sora cu *Radu Banulu Buzescu*; ero *Preda Spătarisulu* ot *Ceptoróia* era nepotul *Radu-lui Banulu Buzescu*.

— Mosii' *Dragoiescii* cu 45 alte trupuri de mosii si cu Cigani, au fostu de bastina ale Buzescilor, de la stramossii loru, de la *Jupanés'a Néga*, fiic'a lui *Duducu*, si de la fiului seu *Manea Ghizdavetiu* si de la sor'a lui, *Jupanés'a Dumitru* si *Vladaia*, anco d'in dilele Domnilor celor vechi, de la *Vladu Voievodu*, fiului lui *Vladu Voievodu*, candu au fostu cursulu anilor 6996 (1488); apoi perdiendu cartile, le a gasitul *Preda Brasescu Cluceru* la *Nanu Postelnicul* d'in *Barbatesci*, si ie au cumparatu de la dinsul si i-a datu ugh'i 70, si au deschisul pira dinaintea lui Leonu Voda si lui *Mattheieu Voda* cu *Radu Banulu Buzescu* si cu nepotul-seu *Preda Spătarisulu* d'in *Cepturóia*; derò la 7143 (1535) a datu *Mattheieu Voda* ua carte prin care arata co Brasescu nu are dreptu. Cu tóte acestea, sub *Constantinu Voda Basarabu*, *Vladu Logofetulu Brasescu*, fiului lui *Preda Cluceru Brasescu*, ero s'au ridicatul cu pira a-supra *Elenei Banesei* si a fiului seu *Mattheiasiu Posteln.* (cocu *Radu Banulu Buzescu* murise); au statu boieri mari invictori. Buzesci au datu ceva mosii si cigani Brasesciloru, cari le au datu la mana inscrisul cumu-co de se voru mai sculă improtiv'a loru pentru mosiile Dragoiesciloru, sa aiba a da ugh'i 1000, si sa priimësca si bataia in divanu 1000 de betie, fiindu Stefanu mitropolitul si toti boierii divanului marturi.

— *Constantinu Voievodu* dice co a vedutu la Buzesci „*Chrisové vechi si carti vechi de la toti Domnii vechi si rupte si masgalite si sterse*, si anco si multe carti de mosii perdute, candu se sculara jafuitori si tilharii de jafuia tota tiérr'a.”

No. 9.

Cartea Predei velu Logofetu, d'in 1659, pentru judecat'a cu ómenii d'in satulu Rabenii.

Jupanu *Preda* mare logofetu, ispravnicu scaunului Craiovei. Dát'amu carta noastră la man'a parintelui Nichiforu, egumenul ot sănt'a monastire de la Caluiu, unde este hramulu S-tului Nicolae, pentru co au venitul aici înaintea noastră, de facie cu nisice rumâni d'in satu d'in *Rabesci*, a nume Ftore Ivanusi ego *Dragoioi* si cu Ilie si cu fratii lui anume Radulu i Stoianu; asiá dice parintele egumenul cumu co sunt rumâni ai monastirei, de mosiia de acolo d'in satu d'in Rabesci, si au aratátu parintele Egumenul si chrisovulu santei monastiri de cumparatore si de legatur'a lui Michaiu Voievodu, cumu co i au apucatul si legatur'a lui Michaiu Voievodu acolo in satu, si au fostu de atunci si pene acumu totu rumâni; ero parintele egumenul le au datu lege aici dinainte noastră ca sa jure cu 12 ómeni cumu co nu sunt rumâni si cumu co nu i au apucatul legatur'a lui Michaiu Voievodu acolo in satu in Rabesci, deci de voru puté jurá sa fia nisice ómeni; ero ei de lege nu s'au pututu apará cumu co i au apucatul legatur'a lui Michaiu Voievodu acolo in satu si au remasul de lege si de judecata. Dreptu acei'a amu datu si noi acésta carte a noastră parintelui egumenul si santei monastiri, sa fia rumâni ohavnici, cumu au fostu de la Michaiu Voda pene a-cumu, asisderea si de aici înainte. Aceste amu scrisu si intr'altu chipu sa nu fia, co asiá este porunc'a noastră. Maiu 20, annulu 7167 (1659).

(Subscrisu) *Preda Log.*

No.10.

Inscrisu alu Barbului Cuparulu si Caplei Buzescui, d'in 1662 pentru vendiarea satului Cerneti.

Adico eu *Barbulu Cupárulu*, impreuna cu *Jupanes'a mea Caplea*, nepóta a repó-

satului Predei Banulu Buzescu ot Capturói'a, scriemu si marturisímu cu acestu alu nostru zapisu, ca sa fia de mare credintia la cinstit'a man'a Mariei Sale Domnului nostru Iw Gligorie Ghica Voevodu, cumu sa se scie co, facendu Maria sa monastire aici in tierra la Cerneti, si fiindu acea mosiia a nostra, jumetáte de satu, vendut'o amu Mariei Sale tota partea nostra de mosiia, si cu totu venitulu ei, direptu bani gat'a ughi 100, si o amu vendutu noi acésta mosiia ce scriemu mai susu, de buua voi'a nostra si fora de nici ua sila, si amu luatu toti banii gat'a intru manele nostre; anse amu vendutu Marieii Sale acésta jumetáte de satu, mosiia fora de rumâni, ca sa'i fia Marii Sale mosiia statatore in veci, si la tocmel'a nostra fost'au toti boierii divanului, mari si mici, cari isi voru pune mai josu iscaliturile, si noi anco pentru mai adeverita credintia, ne amu pusu mai josu pecetile si iscaliturile ca sa se credia. Noemv. 9, annulu 7171 (1663).

*Barbulu Cuparu.
(subscrisi) Paraschivu Pah.*

*Caplea.
Mattheiu Posteln.*

No. 11

*Inscrисulu Caplei, fat'a Jupanesei Mariei, fic'a lui Preda Banulu
Buzescu, d'in 1673.*

Adico eu *Jupanés'a Caplea*, fat'a Jupanesei Mariei, nepót'a Banului Predei d'in Cepturói'a, impreuna cu nepotii mei, cari sunt di'n sora-meia *Kera, anume Ilinca, Barbu si Constantinu*, scris'amu si marturisit'amu cu acestu alu nostru zapisu ca sa fia de mare si de buna credintia la man'a pariatelui Ignate, cari este egumenul la sant'a si dumnedieieasc'a monastire ce se chiama Caluiulu, unde este hramulu santului si de miauni facetorulu Nicolae de la Mira-Lichiei, cumu sa se scia candu au fostu la mórtea *Radului Clucerulu Buzesculu* care a fostu frate cu mosiulu nostru Preda Banulu ot Cepturói'a, fost'au facutu zapisulu lui cu mare blestemu cumu, in urm'a lui de nu va remané nimene d'in feciorí'lui si va fi cine-va d'in nepóta-sa *Mara*, care au fostu fat'a fratinе-seu Predei Banulu, mósi'a nostra, sa aiba a tine d'in tóte mosiiele Radului Clucerului si d'in ale fratinе-seu Stroie Stolnicului jumetate, éro alta jumetate de mosiia Radului Cluc, si a fratinе-seu Stroie Stol. sa aiba a tinere monastírele Caluiulu si Stanescii; deci candu au fostu acumu in dilele Mariei Sale Domnului nostru crestínulu Grigorie Ghica Voevodu, ero egumenulu Ignate de la Caluiu, vediendu co n'au remasu nimeni d'in coconii Radului Cluc., de s'au piritu cu noi de facie; deci Mari'a sa Domnulu nostru au judecatu pe dreptate: sa tiaa monastírile mosiia de ale Radului Clucerului si ale fratinе-seu Stroie stoln., precum scria in zapisu si s'au datu si pre sé'm'a boierilor celoru mari sa alléga d'in tóte mosiiele partea monastírilor; éro noi de a nostra buna voia ne amu tocmitu si ne amu impacátu cu parintele Ignate de la Caluiu de 'i amu dátu mosiia partea monastírei Caluiului, satulu *Tomsianii* cu tota mosi'a d'in hotáru pene in hotáru, si cu toti rumâni cati se vor i aflá d'in Tomsini ot judet. Valcea; si éro amu mai dátu satulu *Poiana*, partea nostra, a trei'a parte de mosiia de preste totu hotárulu si cu rumâni cati au

fostu ai nostri de acolo; d'in *Ro'urid'a* de preste totu hotărulu a trei'a parte, si a-
ceste mosii sunt tóte in județiulu Diiului (?) si ua mosia d'in județiulu Romanatilor
ce se chiama *Cornisiulu*, tóta cu tctu hotărulu. Dát'amu si eigani, salasie 60, si amu
datu aceste mosii si eigani ce scriu mai josu santei monastíri sa fia statatóre in vécu,
ca sa fia de intarire monastírei, si de pomána si ctitoriloru in vécu, si candu amu
facutu acestu zapisu alu nostru, fost'au mari boieri marturii, cari voru iscalí mai
josu si noi pentru adeverata creditia ca sa se crédia pe totu loculu, in josu ne amu
pusu pecetile si iscaliturile ca sa se crédia; si s'an scrisu in Bucuresci. Maiu 14.
annulu 7681 (1673). Scrisu *Balea Logofetu ot Dolbova*.

- Eu Constantinu sinu Mattheiu Post. ot Cepturói'a,
- Eu Petru Mihalescu mart....
- Eu Jupanés'a Caplea. ○ Eu Jupanés'a Elena.
- Eu Barbu sinu Mattheiu Post. ot Capturói'a
- Eu Ilinca Jupan. lui Mattheiu Post.

No. 12.

*Chrisovulu lui Grigorie Voevodu, d'in 1673, pentru inchinarea monastirei
Caluiulu la Patriarchia d'in Ierusalimu.*

Cu mil'a lui Dumnedieu Io Grigorie Voevodu si Domnu a tóta tiérr'a Romanésca,
feciorulu marelui reposatu Io George Ghica Voevodu. Dát'amu Domni'a mea acésta
porunca a Domniei mele santei si dumnediescei cetati a Ierusalimului si cinstitului
si pré-slavitului lui Dumnedien allesu, parintelui nostru Kyru Dosoftheiu Patriar-
chulu, ca sa fia santei si dumnediescei patriarchii, monastírea ce se chiama Caluiulu
de aici d'in tiérr'a Domniei mele, unde este hramulu S-tului Nicolae d'in Mira-Li-
chiei, facetorulu de minuni, sa aiba a o stepaní si a o tine sant'a patriarchia cu buna
pace, pentru co acésta monastíre ce scrie mai susu este zidita si inaltiata d'intru
temeli'a ei de reposatulu *Banu Radulu Buzesculu* si adaosa cu sate, cu rumâni,
cu eiganii, cu de tóte de ce trebuesc santei case; si dupo ce o au adaosu cu de
tete, anco d'intru viéti'a lui, elu au fostu pusu gendu bunu intru inim'a lui contra
unul Dumnedieu, ce e in Troitia slavitu, de au fostu datu si au fostu inchinatu acésta
monastíre la Santulu Mormentu alu Domnului nostru Iisusu Chistosu, cu tóte satele
si cu totu venitulu ei, cu zapisu de inchinaciune de la man'a lui, ca sa o obladuiasca
si sa o stepanésca sant'a si dumnedicésc'a patriarchia, sa'i fia de ajutoru si de intarire
éro reposatiloru ctitoriloru de vecinica pom'nire, si pene au fostu Banulu Radulu Bu-
zesculu viu, totu au fostu tinutu sant'a patriarchia acésta monastire cu buna pace. Ero
dupo mó tea lui, candu au fostu in dilele reposatului Mattheiu Voevodu éro nisce rude
ale Buzesciloru dintr'ua nepóta de fáta, ei s'au fostu sculatu de au luatu de la sant'a pa-
triarchia acésta monastíre ce scria mai susu, pe sé'm'a loru, fora nici ua dreptate; si nevi-
indu alti patriarchi de atunci incóce aici in tiérra, si neavendu cine cautá de acésta mo-
nastíre, o au stepanit uudele Buzesciloru, for'de dreptate, ne avendu nici ua treba; éro
dnpo acei'a, candu au fostu acum'a, in dilele Domniei mele, alu douilea rondu de Domnia

a Domniei mele, adducendu Dumnedieu pre cinstitulu si pré fericitulu parintele nostru Dososetheiu Patriarchulu aici in tiérr'a Domniei mele, si cautandu de tóte santele monastíri, cari sunt inchinate la Santulu Mormentu, aflát'au acésta monastíre ce scria mai susu, lipsita si rupta de cota sant'a si dumnedieesc'a Patriarchia, si impresurata de rusele Buzesciloru, cari n'au avutu nici ua tréba; intr'ace'i a cinstitulu si fericitulu parintele nostru, care mai susu se pomenesce, vediendu asiá, facut'a Santi'a lui carteia Santiei sale scrisa cu mare blestemu si gróznica afurisánia asupr'a tutuloru, care cumu va scí sa marturisésca de acésta santa monastíre : fostu o au inchinátu Radu Buzescu ctitorulu ei Santului Mormentu anco d'intru viétia lui, au nu o'ua fostu inchinatu? Deci au venitu inaintea Domniei mele trei egumeni anume : Ieromonachulu Nichifor, ierom. Ignat, ierom. Gherasim, cari au fostu inainte vreme locuitori la acésta santa monastíre de la reposatulu Mattheiu Voevoda de au marturisítu naintea Domniei mele in divanu cumu co acésta monastire o au fostu inchinatu Banulu Radulu Buzescu, anco d'intru viétia lui, Santului Mormentu, si au marturisítu si toti bierii divanului Domniei mele, mari si mici, cumu co adico Rádulu o au fostu inchinatu cumu scria mai susu, numai ne avendu cine sa caute de dins'a, au remasu a o stepaní acele rude ale Buzesciloru. Deci Domni'a mea vediendu aceste marturii si vedien lu ua carte a reposatului Mattheiu Voevodu si alta carte a fericitului si reposatului bunului Paisie Patriarchulu, intru care scria co sa aiba a fi si a stepaní acésta monastíre Santulu Mormentu, precum este inchináta de ctitorii ei; deci Domni'a mea anco amu datu si amu intarit u acésta carte a Domniei mele ca so aiba sant'a Patriarchia de la Ierusalimu a tine si a stepaní acésta monastíre ce scria mai susu, cu tóte veniturile ei, sa puia egumeni, si calugerí sa fia locuitori acolo pre cine va vré, si ce aru fi venitulu, sa fia spre ajutoriulu Santului Mormentu; éro altu nimene tréba sa nu aiba, nici ctitorii, nici altu nimeni, for'numai Santulu Mormentu; si amu intarit Domni'a mea cu blestemru, in urm'a petrecerei Domniei mele, pe cine va allegé Domnulu Dumnedieu a fi Domnu si biruitoru tierrii acestei, anco ilu rogu cu numele lui Dumnedieu sa aiba a intarí mil'a si dâni'a Banului Radu Buzescu, pe tocml'a cumu scria mai susu. Cumu pre acel'a Domnulu Dumnedieu sa'l'u pazésca si sa'l'u hranésca intru Domni'a lui, ca sa fia la repausu intru vecinicu sufletulu lui; éro carele nu va ingrijí nici va intarí acésta dánia si inchinaciune, acel'a sa fia sub blestemu, anatem'a si afurisitu de Domnulu nostra Vladica Iisusu Christosu si de 318 santi parinti de la soborulu Nichei; parte sa aiba cu Iuda si cu afurisitulu Arie la unu locu. Aminu. Eto si marturii amu pusu Domni'a mea : cinstitu si pré santitulu parintele nostru Kyru Vladica Varlaamu mitropolitulu tierrei, si Kyru Stefanu episcopulu Romuicului, si Kyru Grigorie episcopulu Buzeului, si Georg Banulü celu betranu, si Stroe Vorniculu celu betranu, si Vintila velu Banu, si Négoie velu Vornicu, si Kirca velu Logof. celu betranu, si Ivasco velu Logof. si Iordache Sturza velu Spath. si Chrizei velu Vist., si Badea velu Cluc., si Stoica velu Port., si Borcea velu Pah., si Preda Poienarulu velu Stolnicu, i Mattheiu velu Postel., si Stroie velu Purcalábu, si Radu velu Sardaru, i Radutiu Bengescu velu Slug., si Dumitrascu velu Medeln., si Ilie velu Pitaru si a scrisu Radulu alu 2-le Logofetu. Iunie 19, annulu 7181 (1673). — (d'in Condic. paj. 841.)

No. 13.

Chrisovulu lui Sierbanu Voevodu, d'in 1680, pentru stringere de ómeni de scutela.

Cu mil'a lui Dumnedieu Iw Sierbanu Voevodu si Domnu a tóta tiérr'a Domniei mele cea Romanésca, nepotu marelui si pré-bunului reposatu Iw Sierbanu Basarabu Voevodu, Dát'amu Domnia mea acésta porunca a Domniei mele cinstitului si pré santitn-lui nostru Kyriu Kyru Dositheiu Patriarchulu de la Santu lui Dumnedieu Mormentu si alu Ierusalimului si a tóta Palestina i altele; ca sa fia volnicu cu acésta carte a Domniei mele de sa aiba a stringe Serbi, Greci, Albanasi, Moldoveni, Ungureni, ómeni straini fór'de biru, for' galcéva, nescrisi nicairi la vre na tréba, aici in tiérr'a Domniei mele, sa fáca slobodiu pe mosii'a *Vertin'a* d'in judet. Romanati, anse case 15, care mosiia este a santei monastíri Caluinlu, hramulu lui Santulu Nicolae, ce este inchinat la sant'a si dumnedie's'a cetate a Ierusalimului, unde es'e Mormentulu Domnului si Mantuitorului nostru Iisusu Christosu, ca sa fia de ajutoru acesti ómeni acolo la acelu locu. Éro de cota Domni'a mea voru fi in pace si iertati de birulu slujitorescu si de birulu tierrei, de miere cu céra, de galéta si de fenu, de séma, de zaherele, de carre de óste, de sataralele ce sunt pre silisti, de dejmaritu, de oeritu, de cáimperatesci si de cá de cláca si de podvoda, de mertici da conáce si de tóte dajdeile si mancaturile cate voru essí peste annu de la Vistieri'a Domniei mele; de cota nimeni vallu sén bantniala sa n'aiba, pentru co fiindu acésta monastíre Caluinlu inchinatá la sant'a si dumnedie'sca cetate a Ierusalimului si sub ascultárea ciostitului si pré-santitnli parintelui nostra Kyru Dositheiu Patriarchulu acelui santu locu, si avendu acolo multa cheltuiala si mare nevoia si superáre in tóta vremea d'in necredinciosii si ereticeii pagani, Domni'a mea m'amu milostivitu de 'i amu iertatu pre acesti ómeni de tóte, cumu seria mai susu, ca sa póta fi de intarire si de ajutoru acelui santu locu. Dreptu acei'a poruncescu Domni'a mea si voe tutuloru slugiloru Domniei mele, veri care cu ce slujba veti amblá acolo intr'acésta parte de locu, déco veti vedé acésta carte a Domniei mele, éro voi toti sa ve feriti si in buna pace sa lasáti pre acesti ómeni de tóte, precum seria mai susu; co veri care s'aru ispití a le face vre unu vallu macáru ori de ce, peste porunc'a Domniei mele, unii ca acei'a mare certare si rea scarba va petrece de cota Domni'a mea; si amu intaritu Domni'a mea acésta mila si cu blestemu, pre care va allege Domnulu Dumnedien a fi Domnu si biruitoriu Tierrei Romanesci in urm'a Domniei nóstre, au d'in némulu Domniei mele, au d'intr'altu nému, anco rogu cu numele lui Dumnedieu ce este in Troitia slavitu, sa aiba a inou si a intarí acésta mila a Domniei mele pre tocml'a ce seria mai susu; éro care nu va inoui si va intarí, ci va calcá si va sparge, acel'a sa fia afurisitu si blestematu de Domnulu si Mantuitorulu nostru Iisusu Christosu si de 318 santi parinti ce au fostu la Nichea, si sa aiba parte la unu locu cu Iuda si cu afurisitulu Arie in veci. Aminu. Co éto si marturii amu pusu Domni'a mea : *Jupanu Radulu Nasturelu velu Banu,*

i Panu Chrizé velu Vornicu d'in tièrr'a de josu, Panu Radulu Cretiulesculu velu Logofetu, Panu Radulu Mihalesculu velu Vistieru, Panu Michaiu Cantacuzino velu Spatharu, Panu Vladu Cororesculu velu Cluceru, Panu Constantinu Brancoveniulu Postelnicu, Panu Dumitrascu velu Paharnicu, Borsulu Filipu velu Comisu, Alexandru alu 2-lé Stolnicu, Panu Mihulu Brat. velu Pitaru; Sierbanu velu Logofetu.—Mart. 2, annulu 7188 (1680).—(D'in condic. pag. 844).

No. 14.

Extracte d'in Catagrafi'a monastirei Caluiulu, facuta la annii 1739—1740.

— 61 bucati chrisóve Domnesci si carti pentru stepanirea mosiilor si alte bunuri ale monastírei, (indicáte anume fiacare cu proveninti'a, dat'a si scopulu seu).

— Numele mosiilor acestei monastiri :

1. Mosii'a *Caluiulu*, in care este monastirea pe dins'a; *Lazuri*, *Plopii*, *Broscénii* i *Mazganii*, acestea sunt tóte intr'unu hotaru imprejurulu monastírei.
2. Mosii'a *Vertóp'a* ot sudstvo (judetiulu) Romanati.
3. " *Perisanii* ot tam (totu de acolo).
4. " *Cornetulu* ot tam.
5. " *Cioroiulu* ot sud. Dolju.
6. " *Vianulu* ot tam.
7. " *Pisculu* ot tam.
8. " *Rabescii* ot tam.
9. " *Tomsiani* ot sud. Valcea.
10. " *Plesnitia* ot sud. Mehedinti.
11. " in *Lipovu*, in *Rasipiti*, in *Uliciori* neallésa, ot tam.
12. " in *Corbeni*, si ua móra.

Se adaoge 6 vii in differite locuri, 70 salasie de Cigani, si vite, adico : 9 boui 2 cai, iepe, 86 oui, 37 rimatori, 124 stupi, 2 magari la oui.

Arginturile Monastirei :

ua cruce ferecata cu argintu si cu 6 petre,
ua cadelmitia de argintu poleita,
ua Evangelia serbésca cu blanile de argintu si poleita,
ua cupa de argintu vechia, foră scaună,
duoe pahare de argintu, unulu poleitu,
ua tipsiu mare de argintu de sfestania
cinci candele de argintu, un'a stricata,
unu potiru, si unu discosu si ua zvésda, tóte de argintu si poleite,
duoe liturgii de argintu pentru sant'a comunicatura.

Urmédia *Odajdeile*, in numeru de 10 sfite, 3 stihare si 2 epitrafire, descrise anume fia-care.

Odorele Santei monastiri ;

sant'a mana a S-tului Nicolae ferecata cu auru si cu grauntie de margaritari, si cu duoi galbeni de... si cinci petre verdi.
unu ghiordanu de margaritari cu 10 smaragduri si cu 2 basicuti de auru.
unu ghiordanu de margaritaru meruntu si cu besicuti de firu.
unu siru de margaritari cu 3 galbeni.
duoe basmale cu care se infasiura sant'a mana.

Vinn apoi cartile bisericcesci, typarite romanesce, grecesce si serbesce, in numeru

de 17 bucati, apoi aramurile, si in fine bucatele ce s'au strinsu cu plugulu monasteriei si d'in dejm'a de pre mosii, precum si cheltuielile acel ui annu.

5. TABELA GENEALOGICA A FAMILIEI BUZESCILORU, INTOCMITA CU AJUTORULU MONUMENTELOR ACESTEI FAMILII SI ALU UNORU DOCUMENTE VECHI.

NB. In starea cunoscintielor nôstre asupr'a familiei Buzesciloru si tinendu séma de lips'a ori caroru notiuni precise de genealogia, pastrâte d'in vechime; apoi judecandu anco catu este de anevoiôsa restituirea filiatiiuniloru in epoce candu numele de familia arare ori se inscriá pe documente si erá in perpetua fluctuatiune, éro numele de botezu se alaturá singuru pe lunga unu titlu de boieria, care si acel'a se modificá adesé; cautandu a invinge, precatu s'a pututu, tóte aceste anevoiintie, amu intocmitu urmatórea tabella, in care famili'a Buzesciloru ni se presenta in trei epoce diférîte ale istoriei nôstre, fora ca sa putem gasí pene acumu legatur'a genealogica intre aceste trei stadiuri ale familiei.

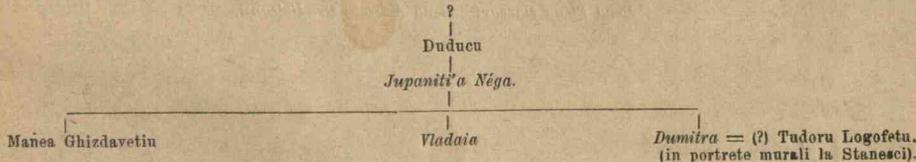
Pe de alta parte mai sunt, chiaru si in grup'a a trei'a, cea mai apropiata de noi, si mai bogata in sorginti, multe nedomiriri; astu-felu incatul facem u reservele nôstre asupr'a deplinei exactitati a arborelui genealogicu, mai cu séma in ramurile sale femeesci si collaterali.

TABELA GENEALOGICA A FAMILIEI BUZESCILORU

I-lu PERIODU

(D'in Chrisovulu Buzesciloru, de la 1656, in cele privitôre la mosili'a Dragolesci)

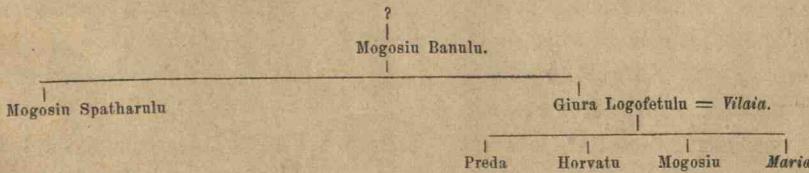
— De la anului 1488, sub domni'a lui Vladu Voevodu, fiul lui Vladu Voevodu. — (Duducesci)

II-le PERIODU

(d'in Inscriptiunile si Portretetele murali si Chrisovele STANESCILORU)

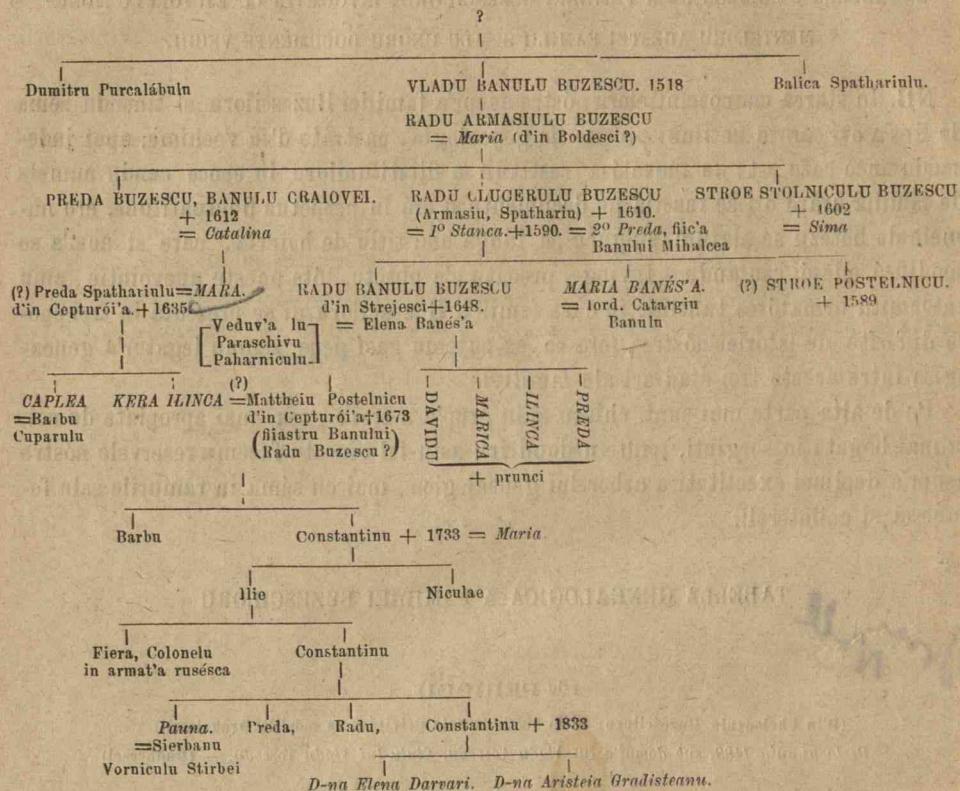
— de la 1527 . . . (Mogosiesci)

III-lé PERIODU

(d'in Inscriptiuni, Morminte si Portrete murali la CALUIU, STANESCU, CEPTURÓI'A si STREJESCI, precum
si d'in felurite Chrisóve si Documente vechi.

— De la 1518 incóce . . . (Buzesci)

P.

Dr. Mih. Lăte

NOTA ASUPR'A CĂNTECULUI POPORANU DESPRE RADU CALOMFIRESCU SI
FRATII BUZESCI

La not'a 64 d'in textulu cuventarei initiale ce resumme informatiunile si studiele d'in acést'a publicatiune, amu promisu a transcrie acf urmárea cantieului, citátu la finele cuventarii, si a o reproduce in starea fragmentare, in care eu amu culles'o, acumu optu-spre-diece anni, d'in rostirea inganáta a lautárului ciganu de la Strajesci. Voiu emitte apoi totu ací cate va observatiuni asupr'a limbei si a originei acestui cantie.

Mai anteu, éto cumu urmédia faptele narate in legend'a poporaná :

-
 — Ér' Caplescii ca canii,
 si Buzescii ca lupii,
 pizma pe Radu c'aveá;
 250. unde-asiá co 'mi audíá,
 felinarulu aprindéa,
 de subtiori co mi'l'u luá,
 la odihna ilu duceá,
 camu pe ghiacia lunecós'a
 255. in cód'a helesteului. —
 Candu la ghiacia c'ajungeá,
 felinarulu 'si'l'u stingeá
 si Radu nu mai vedeá;
 josu pe ghiacia mi'si cadeá;
 260. toti pè elu se gramadéa.
 Dér' Radu ce mi'si faceá? —
 — Nici ua arma nu'si aveá;
 deco vedeá si vedeá,
 cism'a d'in picioru trageá;
 265. pene d'in carembu sareá;
 de ei de se apará,
 si pe Nedea co'l'u strigá :
 — «Nedeo, Nedeo, slug'a mea!
 «Ado'mi, Nedeo, pálosiulu
 270. «in pustei'a Caracalulu (?)
-
 «De trei ori pe trei lócuri(?)»

 — Déro Nedea ce'mi faceá? —

- Elu legátu co mi'ti siedeá
 cu trei strénguri de matase,
 impletite 'n cate siése.
 275. Elu glascioru'lu audiá
 si d'in gura co'i diceá :
 — «Radule, stepanulu meu,
 «nu se cáta slug'a la betiia,
 280. «ci se cáta la tresvia;
 «a séra candu te'mbatasi,
 «de mine nu intrebasi.»
 — D'ací Radu ce'mi faceá? —
 Fug'a la gárd'u co mi'si dá,
 285. man'a pe proptea puneá,
 si de ea co mi'si trageá;
 d'in ghiacia co'mi o scoteá;
 dér' d'in cuiu co nu puteá.

 290. Capu'ntr'ua tipsía puneá
 si la Michaiu Voda 'lu duceá :
 — «Buna vrem', Michaiu-Voda,

 «Camu c'ua flore, c'ua neramza,

 «cocí cu capulu Radului,
 295. «alu Calofirescului.»
 — Maica-sa co i' audiá,
 asiá d'in gura diceá :
 — «Maica, maica, Michaiu Voda
 «Nu te ierte Dumnedieu

Este invederatu co aceiasiul legenda despre misielesc'a uccidere a Radului Calomfirescu de cotre fratii Buzesci si fratii Caplesci, se afla reprodusa si in ballad'a lui «Radu Calomfirescu» publicata de d^{lu} V. Alexandri, in *Poeziile populare ale Romanilor*. Edit. d'in Bucuresci, 1866, pag. 196—199. Form'a anse este multu mai ingrijita si mai correcta, versurile mai bine cadentiate, naratiunea mai cu siru si chiaru ore-cumu differita in versiunea d'^{lui} Alexandri.

Catu despre lautárulu meu d'in Strejesci, elu nu pastráse decatua fórte incurcata amintire despre acestu cantecu betranescu, astu-felu incatu, nici sirulu povestei nu erá claru in spusele lui, nici versurile nu se 'ntemeiau, cu vre ua regula óre-care, pe numeru de sillabe, séu pe accentuatiune, séu pe rima. — Fórte ad-sé elu recurgea la adaose de cuvinte inutile, pe care le amu puté numi *proptele* ale versului, precum sunt dubitativulu *credu* in versurile 58 si aiuré; superfetatiuinea appellativa *mâre*, in versurile 56, 62, 64, etc.; vocativulu *maica*, repetitu d'a-rondulu in versurile 149, 152, 154, 155, 156, si altele.

Unu ce éro fórte curiosu, sub rapportulu limbei in acésta daulata poema, astu-felu cumu amu culles'o eu, este intrebuintiarea unoru diceri de provenintia misteriosa, perduite d'in usu si, mai co amu puté dice, fora intiellesu determinatu in graiulu nostru de adi; cumu buna óra, adverbulu *savaiu* (versu 175), care pare a insemná *camu* (*à peu près*), si apoi cualificativulu, fórte stranu ca sunetu si ca forma, *arsasi* d'in versurile 87 si 202.

Socotismu de prisosu a ne mai oprí asupr'a unoru reale frumuseti poetice respandite in acésta opera populare, frumuseti pe cari cititorulu le va distinge si le va admirá pre catu ele merita, chiaru in acésta confusa si sdrumicata ballada. Acelea, déco nu me insielu, coversiescă, in mai multe locuri, prin originalitatea loru genuina, stylulu si form'a balladei, publicata de d-lu Alexandri.

Asemenei curiosu este co faptulu legendaru pe care se basedia aceste cantece nu se afla relatatu in nici unulu d'in istoricii si chronicarii timpului, in nici unu documentu scrisu, d'in cele cunoscute pene astadi.

Nu putem crede anse co traditiunea poporului sa fia cu totulu fora temei, nici intru cei'a ce privesce ucciderea prin tradare a Calomfirescului de cota fratii Buzesci si Caplesci, nici rudirea eroului cu acelui Michaiu Voda, d'in ballad'a nostra, carui'a versiunea D-lui Alexandri ii dice si Mihne si Mircea, in cursulu naratiunei.

Déco, anco de in susu citat'a nota 64 ne amu grabitu a declará co acelu Domnu trebuia sa fi fostu Radu Mihné, d'intre annii 1611 si 1623, temeiul ne a fostu fórtă insemnat'a nota a lui Nicolae Balcescu, (Istoria Romaniloru sub Michaiu Voda Vitezulu, Bucuresci, 1878, pag. 108), care suna asiá :

„De la acésta solia in Ardélù (candu Michaiu Voda Vitézulu, în tómn'a annului 1595

tramite pe boierii sei Stroe Buzescu si Radu Calomfirescu, in Ardélu la nunt'a principelui Sigismundu Bathori), „documentele istorice perdu d'in vedere pe vitezulu Radu d'in Calomfiresci, pe care ilu vediuramu inapoi stralucindu-se in rasbóiele cu „Tatarii; déro unu cantecu vechiu popularu n'ilu aráta rivalisandu necurmátu in vitejia, cu Buzescii amenduoi si Caplescii cate-si trei, fruntea boieriloru si domnii „resbóielor, pene in dilele lui Radu-Voda, feciorulu lui Mihné Tureitulu (1611). Atunci intemplantu-se ca Tatarii sa vina sa robésca mosiiele, cas'a si pe mam'a bistrana a lui Radu d'in Calomfiresci, elu alérga la Domnu, cerendu ajutoru pe Buzesci si pe Caplesci. Domnulu, refusandu'i ajutoru, atunci elu, insocitu de drépt'a „lui sluga Nedea si de vre ua cati-va ómeni, se arunca asupr'a Tatariloru. In batáia „Nedea strigá stepanului seu : Táia, co nu e ací pe boieria, ci este pe vitejia; táia „marginile, si eu voiu taiá mijlocele., — Tatarii fura invinsi si Calomfirescu isi „mantuí pe mum'a sa. La intorsulu seu, intempinà in calle pe Buzesci si pe Caplesci „cari ilu omóra si ducu trupulu la Mihné Voda, dicendu'i co de traiá, ilu scoteá d'in „domnia. Mum'a Calomfirescului, audiudu de ucciderea fiului-seu, alérga la Domnu „cu multe zapise, prin cari se dovedea co Calomfirescu 'i era frate. Atunci Domnulu „facendu divanu, judecà pe Buzesci si pe Caplesci si poruncì de li se taià capulu.

D'intr'acestu cantecu se vede déro co Calomfirescu a fostu feciorulu lui Mihné „Turcitulu care insoci pe Sinanu in tiérr'a Romanésca Póte fiulu si tatalu 'si au „incrucisiatu palosiele la Calugereni, fora a se cunnósce. Póte glontiulu Calomfirescului trantí la pamentu pe lepadatulu Mihné, in luarea Tergovistei !“

Ca tóte deductiunile illustrului nostru istoricu, totu remane mare induointia asupr'a momentului candu a pututu sa se petréca scen'a de omoru a Calomfirescului, povestita de legend'a populare, si cari au fostu acei frati Buzesci, uccigasii Radului Calomfiresculu ?

Póte co in vre ua di, vechi documente de familia, asiá numeróse si asiá pucinu cunnoscute pene acumu la noi, voru venì sa reverse ceva mai multa lumina, asupr'a acestui faptu care,

de n'aru fi
nu s'aru povestí.

Alethe Novae

TABELLA
DESPRE ASIEDIAMENTELE ANTICE

COMMUNA	△ TUMULI (MAGURE SI MOVILE)				≈ VALLURI SI SIANTIURI	II CETATI
	a). Denumirea	b) Dimensiuni Nalt. Perime- tru.	c) Form'a	d). Situatiunea		
Ianc'a	Magure in siru				P I a s ' a	
Grojdibodulu	Mag. <i>Jidov'a</i> 4 st.	7 st. in diametrul	Conu trunchiatu.	N.		
	" <i>Rusanesc'a</i> 9 st.	42 st.	Verfu ascutitu	O. (650 st.).	Siantiuri de ceteate (?)	
	Mag. <i>Mare</i> 9 st.	42 st.	Verfu rotundu	O.		
	" <i>fora numire</i> 1 1/2 st.	12 st.	Verfu rotundu	V.		
	Mag. <i>Cazaciloru</i> (vechime <i>Percinu</i>)	5 st.	45 st.	Verfu rotundu	V. (150 st.) in catunulu Hotáru.	
Gur'a Padinei	Mag. <i>Ascutita</i> 9 st.	45 st.	Verfu rotundu	N (350 st.) id.		
	" <i>Tempa</i> 5 st.	29 st.	Verfu rotundu	intre Grojdibodu si Hotáru.		
	Magurele: <i>Ulcsei, Góleloru, Cazaciloru, Dragoiu, Slatnului, Nicolicu</i>	O.	
	Mag. : <i>Voini, Manea, Boldulu - mare, Boldulu mic, Neicai, Floriloru, Strechia, Istrate</i>	N.	
	Trei magur. cu nume necunoscute.	V.	
Vadastr'a	Mag. <i>Feteloru</i> 5 st.	225 st. patr. la base.	Verfu de conu trunchiatu.	S. V.		
	" <i>fora numire</i> 6 st.	625 st. patr. id.	Verfu rotundu	in centrulu comunei.	Cetatea <i>Scutieni</i> la V. forma pentagon. 1600 st. p. nalt. 3 st. incungurata cu un perii largu de 3 st	
	Alte magure de aceiasi marime					

SYNOPTICA

D'IN JUDETIULU ROMANATI.

☒ CAI SI PODURI	☒ RUINE DE ZIDIRI	☐ SILISTE DE VECHI LOCUINTIE	☒ BISERICI SI MONASTIRI EXISTENTI SÉU RUINATE	☒ CIMITIRE MORMINTE SARCOFAGE	☒ DESCOPERIRI DE OBIECTE DIVERSE: INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
---	---	---	---	---	--

B a l t , a

Gropi in pamantu.

Inscriptiuni romane pe bronzu . *tabulae honestae missionis.*

1º. Intr'ua parte a cetatiesi sunt vetre de locuintie insemnate prin carbuni si cenusie, unde se gasescu numai numeroase vase grosolane de pamantu, precum si nenumerate unelte primitive de cremene si alte petre, de osu si de cörne; asemene si oseminte de patrupede, scoici, meleni etc. — Ua singura dálta de aráma nativa.

2º. In altu locu, remasitie de cetate cladita cu caramidi, unde se gasescu arme de metalu, ollaria mai perfecta si monete romane de la Filippu Arabulu.

COMMUNA	△ TUMULI (MAGURE SI MOVILE)					XXX VALURI SI SANTURI	II CETATI
	a). Denumirea	b) Dimensiuni.		c). Form'a	d) Situatiunea		
		Nalt.	Perime- tru.				
Brestave- tiulu							Cetate la 1700 st spre N.
Amarescii de josu	Mag. Sapata " Visiei " cu Vitia " Basicutii	8 st. 15 st. 12 st. 5 st.	50 st. 50 st. 55 st. 20 st.	Verf.trunchiat Verf. tiuguiat Verfu rotundu Verf tiuguiat			
Amarescii de susu	Mag. Sapata	20 st.	50 st.	Verfu sapatu	O		
Ghizdavescii	Mov. Cornei	1/2 st.	7 st.	Verf.trunchiat	N. pe loculu numitul <i>Motea</i>		
Marotinula de susu	Mag. Gunoiu- lu Batisier " Turcului " Grindulu Tursanului	3 st. 15 st. 8 st.	10 st. 60 st. 12 st.	Verfu rotundu Verfu rotundu Verf.trunchiat	N. V. S.		
Apеле-vii							
	P	1	a	s	,	a	o
							t
							u
Celei							
Garcovulu	Magurele : Ti- turei, Verde, Ciocalului, Tigai. . . . Mag. Ciganu- lui.				N (directive V. (500 st.),	O spă V. in dis- tantia de 400 st.	
Islazu							Cetate la N O. (mahala oa Racovitia) si N. (idem Verde'a) incunjurata cu 3 santiuri dela O. spre V, in distantia de 2 st. intre cele 2

CAI SI PODURI	RUINE DE ZIDIRI	SILISTE DE VECHI LOCUINTIE SI SATE	BISERICI SI MONASTIRI EXISTENTE SEU RUINATE	CIMITIRE, MORMINTE SARCOFAGE	DESCOPERIRI DE OBIECTE, DIVERSE : INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
Callea romana cu petrisiu, la 1500 st.spre O, mergendu dela Celei spre Recic'a.			Ruine de biserică.	Oseminte de őmeni la departare 150 st.	In cetate se gasescu : caramidi, petróie si unelte.
		La N. silis. <i>Amaresci</i> 100 st. si silis. <i>Bucinisiulu</i> 2500 stanjini. La S. silis. <i>Piscului</i> . La O. urme de satulu <i>Polovinele</i> ; intinde-re de 150 pogóne. La O. departare 1400 stan. ua tabera numita <i>Bucini-siulu</i> , de 200 pogóne.			La silistea <i>Amaresci</i> : caramidi de Antina, ollaria, cioburi, scule de feru.
I u d e	J o s u				La silistea <i>Polovinele</i> : caramidi de Antina, ollaria, les-pedi de pétra, sulitie, mo-nete de argintu si arama-
Cetate la S. de forma rotunda: de 4 pogóne; zidulu de pétrasi caramida; marimea caramidei : lungim. 3 palme; gros. 4 degete.	La S. in Dunare picioarele unui podu preste riui. La N. callea romana cu petrisiu.			Sarcofage romane cu schelete si monete	Harburi de ólle, monete vechi, petre de risnitia, glon-tiuri de pusca in arina.
					Inscriptiune romana pe po-stamentul statuei lui Co-modu, urcioare, monete de argintu si arama, frag-mente de statue si de cladi-ri cu pétra si caramidi romane.
				Sarcofage romane.	Monete de arama si argintu, si vase de lutu. Obiecte de metallu, attribuite Daci-oru de d. Bolliacu.

△ TUMULI (MAGURE SI MOVILE)

COMMUNA	a). Denumirea	b). Dimensiuni		c.) Form'a	d). Situațiunea	~~ VALLURI SI SIANTURI	II CETATI
		Nalt.	Perime- tru.				
Tiiă-mare							
Potlogeni	Mag. mare foranumire				V. (700 st.).		
Rusnescii	Mag. Ieni		43 st	conica	la V. (1700 st.) de c. Rusnescii de josu		
	" lui Ionu Ciobanulu	8 st.	40 st.	conica	la V. (1700 st.) de c. Jiemii.		
						P	I
						a	s , a
Scarisor'a	Mag. cu cruce	7 st.	30 st.		S. V.		
	" lui Gârdu	7 st.	30 st.		V.		
Gostavetiui Slavenii	" lui Stoianu	7 st.	30 st.		N. V.		
						Cetatea ve-	
						chică de pa-	
						mentu în mijlocul comu-	
						nei, cu siantiu	
						intreit si unu	
						turnu patratu.	
Stoenesci							
Farcasiele	Mag. foranumire	4 st	10 st.		la V. de com-		
	" Farcasia nului	2 st.	7 st.		muna Farcasienei de		
		3 st.	10 st.		susu.		
Hotarâni					la S. de Farca-		
					sienii de mij-		
Falcoiu					locu.		
Dobrosloveni							
Recie'a seu Antin'a	Mov. lui Ale sandru			si alte numerose movile.			
						Ruinele ap-	
						parente ale unei intinse ce-	
						tati romane	
						cu ziduri de p-	

CAI SI PODURI	RUINE DE ZDURI	SILISTE DE VECILOCUIT'E SI SATE	BISERICI SI MONASTIRI EX STENTE SEU RUINATE	CIMITIRE MORMINT'E SARCOFAGE	DESCOPERIRI DE OBIECTE, DIVERSE: INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
O c o l u l u					
Callea romana cu caramidi.				Sehelete ingropate in morminte.	Inscriptiune romana pe steala funeraria a lui <i>Aelius Valens</i>
Callea romana Callea romana intre cetate si Oltu.					La S. de mag. lui Gărdu, les pedi de caramidi (ale caielor romane de signur).
Callea romana; lat. 5 st.; nalt. 1 1/2 palm. Callea romana	La N. rui- nele caselor lui Popa Stoica, peste caria sau ziditi alttele noui.	La N. de Farasienii de mijlocu, in campia Scorri, urme de satu si de tabera.	Urme de biserică, la N.	Monast. clădită la 1588 de Mitre Vorneul	Caramidi patrate, fragmente de sculpturi, baso-reliefe in marmore, provenind din templul subteran al dieului Mithra, unele cu inscriptiuni votive; monete romane.
Callea romana; lat. 8 metri; nalt 1 m. Callea romana Cai romane cu diferite directiuni.				Sarcofage cu schelete si monete romane.	In sarcofage, pe lunga schelete, sunt: vase, remasinti de vestimente si ornamente; si monete romane, del Antonini pene la Severi

COMMUNA	△ TUMULI (MAGURE SI MOVILE)				*** VALLURI SI SANTIURI	II CETATI
	a). Denumirea	b). Dimensiuni Nalt. Perime- tru	c). Form'a	d) Situatiunea		
Caracalu						tra si caramida cu urlöe de lut pentru apeduc- te, cuptöre pen- tru caramida, etc.
Deveselulu	doue movile	6. st.	20 st.		S.	
	ua movila	6. st.	20 st.		N.	
Radomirulu	Mag. dela Stan cila numita si mag. dela vile Hagiu- lui.	2 st.	31 st.		S.	
	Mag. Dolani	2 st.	35 st.		N.	
	„ Maiugului	3 st.	40 st.	Form'a piram.		
	(numita si mag. Apa- ratöre.			Verf.trunchiat		
	Mag. Dumbra- vei.	2 st.	30 st.	Verfu.tiunguiat	O.	
Diosci	„ Dioscenii- loru		41 st.	Verf.trunchiat	N.	
	„ Hârca		18 st.	idem	S.	
	„ Basicutia		9 st.	idem	N.	
Cacaleti	„ Turcului	5 st.	27 st.	Verf.trunchiat	S.	
	„ mare	4 st.	24 st.		N.	
	„ mica	3 st.	18 st.			
	„ Corni	4 st.	15 st.			
	„ Bardiei	6 ¹ / ₂ st.	34 st.			
	„ Purcelei	4 st.	17 st.			
Zanög'a	„ lui Capa- tina.	3 st.	1. 40 st.	Verfu de 2 st.	O.	
	„ mare	4 st.	50 st.	Verfu de 2 st.	V.	
	Mag. mare de asemené ma- rime.	la S. 48 st.			S.	
Viisiór'a	Magura (fora numire)	la mij. 44 st. la O 34 st.	480 st	Forma ovale	in centrulu co- munei.	Brazd'a lui Novacu. larg 2 st. nalt. 1 st.

CAI SI PODURI	RUINE DE ZIDURI	SILISTE DE VECHI LOCUINTIA SI SATE	BISERICI SI MONASTIRI EXISTENTE SEU RUINATE	CIMITIRE MORMINTÉ SARCOFAGE	DESCOPERIRI DE OBICE, DIVERSE: INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
					Altaru votivu alu <i>Nemesidei</i> ; idem <i>Jupiter tutator</i> ; idem <i>Dianei Latoide</i> ; stèle funerarie <i>Claudiei Amba</i> , lui <i>Antonius Nicanoris</i> . Sau gasit u asemenei numerose sculpturi fragmentate, petre gravate, obiecte felurite de metallu si monete romane in mare numera.
					La Caracalu seu mai bine in vecinatati s'a facutu insemnate aflari de monete romane: 1º 7000 bucati, denari de argintu dela Constantinus IIº pene la Gratianu.—2º idem 3000 bucati, camu d'in aceleasi epoca. — La Caracalu s'a addusu multe obiecte antice d'in Recic'a.
		gropi, sianturi si ruine in locu numitul <i>Livadia bo- ierescaséu si Stupina.</i>			Caramidi, lung. de 2 palme, lat. 2 palme; gros. 5 dege- te; ureiore, ólle, stra- chini: la N. imbracaminte de zea, de 2 palme, sabia de ocieu, monete vechi s.a.
			Ruine de ua bis- serica vechia la loculu Mo- tea; ua cruce de pétra cu inscriptiune.		Monete vechi si sparturi de ólle.
		Urme de satu vechiu.	Urme de bis- serica vechia.		Arme vechi, ólle vechi si olate de lutu, la S.

COMMUNA	△ TUMULI (MAGURE SI MOUILE)					≈ VALLURI SI SIANTIURI	II CETATI
	a). Denumirea	b). Dimensiuni		c). Form'a	d). Situatiunea		
		Nalt.	Perime- tru			P l a s ' a	O I
Sioperliti'a	Mai multe magure.	3. st.	11.12 st	Verfu. ascutitu	N.	Brazd'a lui Novacu la N. larg. 4 st. adunca. 3 st. pamantulu scosu spre S.	
Dobrunulu						Brazd'a lui Novacu prin mijloculu comunei.	
Osle'a de sus						Brazd'a lui Novacu la N. larg. $1\frac{1}{2}$ stan. nalt. $2\frac{1}{2}$ stan. pamantul scosu spre S.	
Brancovenii						Brazd'a lui Novacu, la S larg. $1\frac{1}{2}$ stan. nalt. pamantul lui scosu 1 st.	
Tenuselesci si							
Pétra							
Slatióre Dranovetiu Strajescit	Ua magura	$1\frac{1}{2}$ st.	30 st.		O.		
Carloganii						P l a s ' a	O I

CAI SI PODURI	RUINE DE ZIDURI	SILISTE DE VECHI LOCUINTIE SI SATE	BISERICI SI MONASTIRI EXISTENTE SI SEU RUINATE	CIMITIRE MORMINTE SARCOFAGE	DESCOPERIRI DE OBIECTE DIVERSE: INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
t u l u d e s u s n					
Call-a romana dela S. spre N. larg. 4 st	Ruine de ziduri in locul numită <i>Cittaria</i> : caselui lui Ghinea Vistierulu	Ruine de ziduri	Ua grópa mare numita <i>Gaura Sioperlei</i> .	Ua b' serice ru- inata, la V. in locul <i>Zapodia</i> larg 6. st. grosi- mea zidului 1 st.	Ua comóra cu obiecte preti- óse: inele, braciari, talere, bóbe de margaritaru etc.
Callea romana				Oséminte in tronuri, la aduncime de 7 palme, in délul déspre N. si la marginea cal- lei romane.	
Callea romana la V.	La O. ruinele caselor fa- miliei Bran- covenești supraf. 3 po- gône, un zid: lung. 19 st. nalt. 1 $\frac{1}{2}$ st.		Biseric'a satu- tului (1685)	Morminte a famil. Bran- coven. in mo- nastire.	Inscriptiuni si portrete ale familiei Brancovenesci, in bisericele monastirei si sa- tului.
Callea romana	La O ruine de ziduri de pétra si cara- mida; nalt. 1 st. gros 1 $\frac{1}{2}$ st.; cu prinsulu 100 metri patrati. Marimea cara- midei: lung 2 palme 5 dege- te, lat. 1 palm 5 deg. gros. 5 deg.		La O ruine de ziduri de pétra si cara- mida; nalt. 1 st. gros 1 $\frac{1}{2}$ st.; cu prinsulu 100 metri patrati. Marimea cara- midei: lung 2 palme 5 dege- te, lat. 1 palm 5 deg. gros. 5 deg.	Doue bis- terici infinitate de familia Bu- zescii (1733 si 1818).	Ua pétra mormentale a lui Constantiu Buzescu, cu una inscripțiune, de la 1833
Callea romana					

La S.V. (2000 metri) ua biserica vechia,

COMMUNA	△ TUMULI (MAGURE SI MOVILE)				~~ VALLURI SI SIANTIURI	II CETATI
	a). Denumirea	b). Dimensiuni		c.) Fo' m'a		
		Nalt.	Perime- tru.			
Stirbei (numita in vechime Cinturóia sau Cepturóia). Čaluiulu						
Gropsianii						
Popendiale- scii					Brazd'a lui Novacu, la O. (3000 st., ve- nindu despre Craiova.	

CAI SI PODURI	RUINE DE ZIDURI	SILISTE DE VECHI LOCUINȚE SI SATE	BISERICI SI MONASTIRI EXISTENTE SI SEU RUINATE	CIMITIRE MORMINTE SARCOFAGE	DESCOPÈRIRI DE OBIECTE, DIVERSE: INSCRIPTIUNI, MONETE, OLLARIA, ARME SI ALTELE.
	Case vechi ale famil. Buzesciloru.	La S. O. m. vallea bisericii urmele unui satu.	lung. 9 m lat. 4 m. Ua biserica vechia (1597) cladita de Buzesci. Monastire, infinitata de familie a Buzesciloru (1590) departata de com. de 2 chil. La S. O. (1000 m.) urme de una biserica. Skitulu Popendialescii, la O. (300 st.)	Morminte ale familiei Buzesciloru.	Lunga biserică se află ua subterrana, în care, se dice că, se află diferite obiecte prețioase. Inscriptiuni și portrete ale familiei Buzesciloru.

TABELL'A MATERIILORU.

	Pag
Precuventare	I
Cestionarul archeologic	V
Relatiune despre localitatatile semnalate prin anticuitati in judetul Romanati	5
Stamp Charta archeologica a judetului Romanati	11

A N N E X E.

A. Extracte d'in Articolii asupr'a anticuitatiloru d'in judetul Romanati, de Colonelulu Vladimiru de Blarenberg :

— Ruinele Caracalului (d'in „Muzeulu Nationalu, gazeta litteraria si industriale“ No. 7, Mercur, 18 Martie 1836, Annullu I, facia 27 si 28)	37
— Celeiul (d'in „Muzeulu Nationalu, gazeta litteraria si industriale“ No. 9, Mercur, 8 Aprilie, 1836, annulu I, facia 34, 35 si 26)	38
— Sciri d'in la-intru (d'in „Curierulu Rumanescu, gazeta politica si commercialie“ No 48 Vineri, 31 Iulie, 1836, annulu VII facia 191)	39
— Mormantu vechiu gasit in Romania cea Mica. (d'in „Muzeul Nationalu, gazetta litteraria si industriale“ No. 24, Mercur 5 Augustu, 1836 Annulu I, facia 93 si 94)	40
Stamp : Movila cu sarcofagu	46
<i>Scheletu in sarcofagu</i>	41
<i>Mormantu de caramidi cu oile</i>	42
— Anticuitati pamentenesci. (d'in „Muzeulu Nationalu.....“ No 8, Noembre 1837, Annullu II-le Articolulu I) (Templulu subterraneu Mithriacu de la Slaveni).	43
Idem Articolulu II. (idem)	45

B. Note asupr'a anticuitatiloru d'in judetul Romanati, culse d'in condicele manuscrise ale inginerului Alexandru Popovici :

— Extracte d'in condic'a ce s'a typaritu in „Tropaepp'ta Carpatiloru“, No. 869 d'in 12/24 Noembre, 1870.	47
— Extracte d'in condic'a inedita	48
— Relatiune despre anticuitatile d'in judetul Romanati, extraisa d'in articuloul „Istria“, publicatu in „Magasinulu istoric pentru Dacia“ tom. II (1846) p. g. 88—100 de domnulu A. Treb. Laurianu	50
Stamp : Altarul votiv d'in Recic'a, dedicat lui Jupiter defensor et tutator, (collect. d'10 Maior Papazoglu)	53
— <i>Altarul votiv d'in Recic'a, inclinatu dieitiei Nemesis victrix</i> (Mus. Nat. d'in Bucuresti).	55
— <i>Stelea funeraria d'in Recic'a a Claudiu Amba</i> (Mus. Nat. d'in Buc.)	57
— <i>Stelea funeraria d'in Recic'a a lui Antonius Nicanoris</i> (Mus. Nat. d'in Buc.)	58
D. Extractu d'in relatiunea despre ua excursiune archeologica facuta la anu lu 1864, in	

districtele Romanati si Doljiu, si publicata in „Muzeulu Papazoglu“ 1864, pag. 109 si următoarele, de Dominulu Maioru Dimitrie Papazoglu	59
E. Note manuscrise asupr'a unor anticuitati din judet'ul Romanati, culse de Dominulu Dimitrie Sturdza	64
Stamp : Scheletu d'intr'ua morila de la Rusanesci	64
— Movile la Gostavetiui	64
— Planulu cetatiuniei de la Slaveni	64
— Caramidi cu semne pe callea romana d'intre Slaveni si Caracalu	65
— Movile la Stoenesci	65
— Cladirea apeductului de la Frasinetu	65
F. Explicarea tabellei <i>honestae missionis</i> , aflata la Grojdibodu ; extractu din „Archivulu pentru filologia si istoria“ de R. S. Parint. Timotheu Cipariu	66
G. Descrierea Anticuitatilor de la Izlasu, extrasă din publicatiunile archeologice ale Dominului Cesaru Bolliaeu :	
— D'in «Calletori'a Archeologica in Romania de la 20 Martie pene la 22 aprilie 1858» Bucuresci, 1858, pag. 79 si 80	70
— D'in «Trompett'a Carpatilor» No. 1095 din 1 ¹³ aprilie 1873	71
H. Descrierea anticuitatilor de la Celei, extrasă din publicatiunile archeologice ale domnului Cesaru Bolliaeu :	
— D'in «Rapportulu d-lui C. Bolliaeu contra d. Ministrului Instructiunii publice, registratu sub No. 7819 si publicatu in Monitorulu oficialu, d'in 1868. N. 222, 223, 224.	71
Stamp : Planulu anticei cetati d'in Celei	72
— D'in Relatiunea contra membrui Comitetului archeologicu din Bucuresci, publicata in „Trompett'a Carpatilor“ No. 1010 din 20 augustu (1 sept) 1872	75
Stamp : Base a statuei lui Commodu inaltiata de duoi servi.	77
— D'in „Trompett'a Carpatilor“ annulu XI No. 1059, din 1 ¹³ aprilie 1873.	79
I. Descrierea stelei romane, aflata la Rusanesci in judeetiulu Romanati.	81
Stamp : Stelea lui Aelius Valens inaltiata de socii'a si libertulu sci.	81
I. Adaose la Memoriulu asupr'a duoe baso-relievuri Mithriace aflate in Transilvania, de Felix Lajard ; tradusa din „Mémoires de l'Académie royale des Inscriptions et Belles-Lettres de France“ tom. XIV (Paris, 1845 p. 178.	82
Stamp : Fragmentu d'intr'unu baso-relieu mithriacu aflatu in templulu subterraneu de a Slaveni.	83
— Altu baso-relieu mithriacu, lotu de acolo.	87
— Alu treilea baso-relieu mithriacu, totu de acolo	88
K. Descrierea anticuitatilor de la Caracalu si Recic'a, extrase din publicatiunile archeologice ale domnului Cesaru Bolliaeu :	
— D'in „Trompett'a Carpatilor“ Annulu XII, 1869, N. 696: Archeologia si Numismatica.	88
Stamp : Moneta de argintu a lui Procopiu.	91
— D'in Rapportulu d-lui C. Bolliaeu cota d. ministrului Instructiunii publice, relativu la excursiunea sa archeologica in Romania, publicata in „Monitorulu oficialu“ d'in 1869. N 222, 223, 224	93
K* . Relatiune despre ua excursiune la Recic'a, publicata in dijarulu „Informatiunile“, din Bucuresci, N. 188, annulu II, 1870, decembre 31 de domnulu V. A. Urechia .	97
Stamp : Planu alu sapaturilor facute la Recic'a de d. V. A. Urechia	98
L. Notiuni privitore la statiunea archeologica din Vadastr'a, extrase din articolii archeologici ai domnului C. Bolliaeu :	
— D'in „Trompett'a Carpatilor“ annulu X, 1872, N. 956, din 2 ¹⁴ februar	102
— D'in „Trompett'a Carpatilor“, annulu X, 1872. No. 1010 din 20 augustu	103
Stamp : — Duoe topore de granitu verde negaurite, gasite la Vadastr'a,	105
— Bulla de cremene pentru prasteia, gasita la Vadastr'a.	106

— D'in „Trompetta'a Carpatiloru“, annulu XI, No. 1059, d'in 1 st aprilie 1873.	106
— D'in „Trompetta'a Carpatiloru“, annulu XII, 1878, 1137, d'in 20 iuniu. „Ceramic'a Daciei: Campulu Mortilor de la Zimnicea“.	111
— „D'in „Trompetta'a Carpatiloru, annulu XIV, 1876 No. 1255, d'in 27 iunie: „Ceramic'a preistorica a Daciei: Vadastr'a.“	111
Stampe:	
No. 1. <i>Vasu de pamantu rosiaticu, bine fragmentat de la Vadastr'a</i>	113
No. 2. <i>Vasu de pamantu negru cu manusia, pentru fertu, de la Vadastr'a</i>	113
No. 3. <i>Vasu de beut, de pamantu negru de la Vadastr'a</i>	114
No. 4. <i>Vasu cenusiu de pamantu, cu ornamente, de la Vadastr'a</i>	114
No. 5. <i>Idolu micu de pamantu, de la Vadastr'a</i>	115
No. 6. <i>Vasu de pamantu cenusiu, pentru beutu, cu embleme obscene, de la Vadastr'a</i>	115
No. 7. <i>Vasu cenusiu, continendu melci, de la Vadastr'a</i>	118
No. 8. <i>Lingura de pamantu, de la Vadastr'a</i>	118
No. 9. <i>Borcanu ovoidu de lutu cu ornamente, de la Vadastr'a</i>	119
No. 10. <i>Vasu de beutu de pamantu rosioru, de la Vadastr'a</i>	120
No. 11. <i>Pelnia-strecutore de pamantu, de la Vadastr'a</i>	120
No. 12. <i>Scaunelu de pamantu pentru idoli seu pentru vase, de la Vadastr'a</i>	120
No. 13. <i>Rotocole de pamantu de insiratu, de la Vadastr'a</i>	121
No. 14. <i>Instrumentu de pamantu rosiaticu, gaurit u pentru aternare, de la Vadastr'a</i>	121
M. Note asupra monastirei si cladirilor d'in Brancoveni :	
a). Extracte d'in „Tabloul istoricu alu bisericelor d'in judetiu Romanati, intocmita in annulu 1867, de pre formularulu datu de domnulu V. A. Urechia“	121
b) Extractu d'in Calletoiri'a lui Macarie, Patriarchulu Antiochiei, serisa arabesce de servitorulu seu archidiaconulu Paulu d'in Alepu. Partea VII. Sectiunea X	125
N. Lista de cele mai vechi bisericici d'in communele judetiu Romanati, extrassa d'in „Tabloul istoricu“ intocmitu sub directiunea domnului V. Urechia	128
O. Note inedite cullese in monastirea Caluiulu d'in judetiu Romanati, la 1861, de domnulu Alex. Odobescu	130
1. Situatiunea.	
2. Descrierea monastirei	131
Stampo de pre monumente d'in Monastirea Caluiulu	
Tab. I. Portretulu lui Michaiu Voda Vitezulu	
Tab. II. Portretulu lui Petru Voda Cercelu.	
Tab. III. Portretele familiei lui Michaiu Voda Vitezulu: Dómma Stanc'a cu fiinlu ei Petrascu Voda. Dominit'a Florica si sociul ei, Preda d'in Greci. Sima socii'a lui Stroe Stol. Buzescu.	
Tab. IV. Portretele fratilor Buzesci: Radu Clucerulu, Preda Banulu si Stroe Stolniculu.	
Tab. V. Planulu bisericiei.	
Tab. VI. Vederea bisericiei.	
Tab. VII. Pretele mormentale ale lui Stroe Postelniculu Buzescu si alu Stanc'i Buzescui.	
Tab. VIII. Petrele mormentale ale lui Radu Banulu Buzescu.	
3. Extractu d'in Calletoiri'a Patriarchului Macarie alu Antiochiei, privitoru la monastirile Caluiulu sf Stanescii. (Cartea V. Sect. XI)	140
4. Documente inedite ale Monastirei Caluiulu, servindu la elucidarea istoricului familiei Buzescilor :	
No. 1. Chrisovulu lui Basarabu Voevodu, de la annulu 1517, datu de etitori la monastire	
No. 2. Chrisovulu lui Petrascu Voevodu, de la 1553, datu Ganii fostu Postelnicu, care elu a facutu dánia la monastire	143
No. 3. Chrisovulu lui Alexandru Voevodu, de la 1575, pentru mosi'a Crucea, dátă dánia monastirei Caluiulu.	144

**VERIFICAT
2017**

No. 4. Chrisovulu lui Alexandru Voevodu, d'in 1575, totu in privint'a mosiei Crucea	145
No. 5. Inscrisulu Jupanesei Maria, d'in 1592, pentru vendiarea mosiei Vianulu contra Radulu Armasiu d'in Cepturói'a	146
No. 6. Chrisovulu lui Alexandru Voevodu, d'in 159 ¹ , prin care intaresce dâni'a satului Vianulu contra monastírea Caluiulu	146
No. 7. Inscrisu alu Radului Banulu Buzesculu , d'in 1646, prin care iértă de rumânia pe satenii d'in Cerneti.	147
No. 8. Extracte d'in Chrisovulu lui Constantiu Voevodu, d'in 1656, datu Banesei Elena Buzesc'a si fiului ei Mattheiasiu Postelniculu	147
No. 9. Cartea Predei vela Logofetu, d'in 1659, pentru judecat'a cu ómenii d'in satulu Rabenii.	149
No. 10. Inscrisu alu Barbului Cupárlu si Caplei Buzéscei, d'in 1662, pentru vendicar'a satului Cerneti	149
No. 11. Inscrisulu Caplei, fat'a Jupanesei Mariei, fia' lui Preda Banulu Buzesculu d'in 1672.	150
No. 12. Chrisovulu lui Grigorie Voevodu, d'in 1673, pentru inchinarea monastirei Caluiului la Patriarchia d'in Ierusalimu.	151
No. 13. Chrisovulu lui Sierbannu Voevodu, d'in 1680, pentru stríngerea de ómeni de scutela	153
No. 14. Extracte d'in catagrafi'a Monastirei Caluiulu, facuta la annii 1789 si 1740	154
5º. Tabella genealogica a familiei Buzesciloru, intoemita cu ajutorulu monumentelor a cestei familii si alu unoru documente vechi	155
P. Nota asupr'a canticului poporanu despre Radu Calomirescu si fratii Buzesci.	157
R. Tabella synoptica despre asiediamintele antice d'in județiulu Romanati	160

E R R A T A

Ceremu scusa lectorilor pentru errorile ce s'au putută strecură în acésta publicație; déro nu ne oprim aci decatul asupr'a inscriptiunie slavone ce se alla alăturiata cu portretul lui *Petru Voda Cercel* pe paretii bisericei d'in Caluiu, (Vedi pag. 136 rendu 10) si alu carui sfersitu trebuia tradusu astufelü. „*Si fi ingaduitoru precum Domnulu Dumneie este milostivu contra noi si contra toti*“

**BIBLIOTECĂ CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREŞTI**

